

การศึกษาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY ON ILLEGAL TRANSBOUNDARY MOVEMENT OF WASTE IN THAILAND

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Criminology and Criminal Justice

Department of Sociology and Anthropology

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ในประเทศไทย
โดย	นายเชาว์วัศ สุกุลรวิทย์
สาขาวิชา	อาชญวิทยาและงานยุติธรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.สุมนทิพย์ จิตสว่าง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

.....	คณบดีคณะรัฐศาสตร์ (รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ประธานกรรมการ (รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย)
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก (รองศาสตราจารย์ ดร.สุมนทิพย์ จิตสว่าง)
.....	กรรมการ (รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ)
.....	กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติยา เพชรมณี)
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย (พล.ต.ต.ดร.พรชัย ชันดี)

6181357124 : MAJOR CRIMINOLOGY AND CRIMINAL JUSTICE

KEYWORD: TRANSBOUNDARY MOVEMENT, WASTE

Chaowat Sarkulworawit : A STUDY ON ILLEGAL TRANSBOUNDARY MOVEMENT OF WASTE IN THAILAND.

Advisor: SUMONTHIP CHITSAWANG

The objective of this study, 'A Study on Illegal Transboundary Movement of Waste in Thailand', is to investigate patterns of crime involving the illegal transboundary movement of waste in Thailand, to analyze problem and obstacle to litigate transnational environmental crime organizations in Thailand and study measures to enforce the prevention and suppression of Involvement. The methodology includes a documentary research, case study and synthesis of in-depth interviews with Customs, Police, Special Case Officer, Attorney, NGOs and Environmental Law Specialists.

The results of multi-method qualitative study on the illegal transboundary movement of waste in Thailand demonstrate that Thailand is an economically significant trade and waste hub, but mainly as a port of import. A lot of the waste in Thailand is import from the United State, Hong Kong, Japan etc. Increase in fraudulent documents and misdeclaration of plastic waste have been a common modus operandi. The transport of waste is a result of existing shipping routes, the anonymity of containers offers particular advantage for organization wishing to transport illicit waste. The analysis of the actors involved; this study follows the flow of supply chain from exporter through transport to destination. The actors involved are exporter, waste broker, shipping companies, recyclers, downstream vendors, and actors responsible for final disposal. Their motives include the desire for money and loopholes in Thai legislation. The cases reported to administrative violations (missing or incomplete paperwork), as well as breaches of criminal law (movement of waste and waste-related commodities contravenes existing trade bans or other forms of regulation). Document fraud-through mislabeling of goods or disguising of contents or destination-has been identified as a major form of waste crime reported by Customs. The control and prevention of illegal waste transports involves a diversity of government actors. Customs, environmental administration and inspectorates, police and attorney each play a role on their own, in practice the cases thus hardly ever result in successful court cases, while fines are too low and prosecution is too slow to be effective, similar to other environmental case, the case settlement by Thai customs law was found that it is a major obstacle to prosecute the waste smuggler. Policy recommendations including in case of waste smuggling case settlement shall be exempt and Anti-Participation in Transnational Organized Crime Act B.E. 2556 shall come into force.

Field of Study: Criminology and Criminal Justice

Student's Signature

Academic Year: 2021

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ดุขุฎนินพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยควมอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่านที่ได้ให้การสนับสนุนผู้วิจัยมาโดยตลอดระยะเวลาของการศึกษา ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.สุมนทิพย์ จิตสว่าง ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการจัดทำดุขุฎนินพนธ์ รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย พล.ต.ต.ดร.พรชัย ชันดี รศ.วันชัย มีชาติ และ ผศ.ดร.ฐิติยา เพชรมณี ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความครบถ้วนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านจากภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรที่ให้การช่วยเหลือ สนับสนุนในด้านเอกสารและข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานอัยการสูงสุด กรีนพีซ ประเทศไทย มูลนิธิบูรณะนิเวศ และ ศ.ดร.อำนาจ วงษ์บัณฑิต ที่กรุณาอนุเคราะห์ข้อมูลและให้ความเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหารกระทรวงการคลังและกองทุนพัฒนาบุคลากรกระทรวงการคลัง ที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นายวรศักดิ์ สุกุลวรวิทย์ และนางกำไล สุกุลวรวิทย์ บิดา มารดา รวมถึง ขอขอบคุณ อ.ดร.เอื้ออนุช ถนอมวงษ์ ภรรยาที่เป็นกำลังใจอยู่เบื้องหลังความสำเร็จ และ ผศ.ปิยพงศ์ แซ่ตั้ง, ดร.พรรณวดี ชัยกิจ, ดร.พรชพร สุวรรณภาศ และ ดร.กวรรณ คำกรเกตุ ผู้ให้ความช่วยเหลือและให้การสนับสนุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จอย่างสมบูรณ์

เชาว์วิศ สุกุลวรวิทย์

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ปัญหาวิจัย	11
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	11
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	11
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย	12
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	14
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย	15
2.1.1 อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology).....	15
2.1.2 อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime).....	16
2.1.3 อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่กระทำเป็นองค์กร.....	17
2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมว่าด้วยของเสีย (Waste Crime).....	21

2.1.5 สถานการณ์อาชญากรรมข้ามชาติและอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ.....	22
2.1.6 ความเชื่อมโยงของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายกับองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ.....	26
2.1.7 สถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย.....	27
2.1.8 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิด กฎหมาย	44
2.1.9 ความพยายามในการแก้ไขปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย..	49
2.2 ทฤษฎีอาชญาวิทยา.....	51
2.2.1 แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (The Classical School of Criminology) ...	51
2.2.2 ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Theories).....	54
2.2.3 ทฤษฎีความกดดันทางสังคม (Strain Theory)	55
2.2.4 ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวมาร์คซิสต์ (Marxist Criminology).....	56
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การและระบบราชการ.....	57
2.3.1 ความหมายขององค์การ.....	58
2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดองค์การ.....	59
2.3.3 ความสำคัญของการจัดองค์การ	60
2.3.4 ประเภทขององค์การ (Types of Organization).....	61
2.3.5 รูปแบบโครงสร้างองค์การ.....	62
2.3.6 ระบบราชการไทย.....	63
2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน	64
2.4.1 กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตราย ข้ามแดน.....	64
2.4.2 กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนของประเทศไทย	76
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	85
2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	85

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ.....	93
2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย.....	97
2.5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม และองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ.....	111
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	117
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	119
3.1 วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ	119
3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants).....	119
3.2.1 เกณฑ์การคัดเลือก.....	120
3.2.2 เกณฑ์การคัดออก	120
3.3 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	121
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	122
3.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย.....	125
3.6 จริยธรรมในการวิจัย.....	125
3.6.1 หลักความเคารพในบุคคล (Respect of Person).....	125
3.6.2 หลักคุณประโยชน์ไม่ก่ออันตราย.....	126
3.6.3 หลักความยุติธรรม.....	126
บทที่ 4 ผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษา.....	127
4.1 รูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย	128
4.1.1 ผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน	128
4.1.2 แผนประทุษกรรม	134
4.1.3 เส้นทางเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย	149
4.1.4 ชนิดของเสียที่มีการลักลอบเคลื่อนย้ายข้ามแดน	152
4.1.5 ความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน อย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย	154

4.2 การบังคับใช้กฎหมาย.....	156
4.2.1 กรมศุลกากร.....	156
4.2.2 กรมโรงงานอุตสาหกรรม.....	159
4.2.3 กรมควบคุมมลพิษ.....	161
4.2.4 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.....	161
4.2.5 กรมสอบสวนคดีพิเศษ.....	165
4.2.6 สำนักงานอัยการสูงสุด.....	165
4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย.....	167
4.3.1 ปัญหาระบบบริหารความเสี่ยงทางศุลกากร.....	168
4.3.2 อุปสรรคในการตรวจสอบสินค้าของศุลกากร.....	169
4.3.3 ปัญหาการสืบสวนสอบสวนของศุลกากร.....	170
4.3.4 ปัญหากฎหมายศุลกากร.....	171
4.3.5 ปัญหาการบังคับใช้อนุสัญญาบาเซล.....	186
4.3.6 ปัญหาการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกในเขตปลอดอากรและเขตประกอบการเสรี.....	191
4.3.7 ปัญหาบทบาทของศุลกากร.....	194
4.3.8 ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐ.....	195
4.4 อภิปรายผลการศึกษา.....	196
4.4.1 รูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย.....	197
4.4.2 ความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย.....	202
4.4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย.....	203
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	209
5.1 รูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย.....	209

5.2 ช่องว่างของกฎหมายและปัญหาในการบังคับใช้	212
5.4 ข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ในประเทศไทย	216
5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	216
5.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	220
5.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป	225
บรรณานุกรม.....	226
ประวัติผู้เขียน.....	251

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงประเทศต้นทางบรรทุกของเสียและจำนวนคดี.....	151
ตารางที่ 2 แสดงชนิดของเสียที่ตรวจพบตามปริมาณคดี.....	154

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงคาดการณ์ปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นทั่วโลก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 – 2050	27
ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการจัดการของเสียอย่างผิดกฎหมายที่พบในสหราชอาณาจักร	28
ภาพที่ 3 แสดงเส้นทางการจัดการของเสียที่พบในสหราชอาณาจักร	29
ภาพที่ 4 แสดงเส้นทางการค้าของเสียพลาสติกทั่วโลกในปี ค.ศ. 2016	30
ภาพที่ 5 แสดงเส้นทางการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย	31
ภาพที่ 6 แสดงการเปลี่ยนแปลงเส้นทางและปริมาณการค้าของเสียพลาสติกทั่วโลก หลังเดือนมกราคม 2018	32
ภาพที่ 7 แสดงการเปลี่ยนแปลงเส้นทางและปริมาณการค้าของเสียพลาสติกในทวีปเอเชียภายหลังเดือนมกราคม ค.ศ. 2018 และการเกิดขึ้นของจุดหมายปลายทางใหม่ของการค้าของเสียพลาสติกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	33
ภาพที่ 8 แสดงสถานะทางการค้าของเสียพลาสติกของแต่ละประเทศ	34
ภาพที่ 9 แสดงรายงานความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มประเทศที่มีรายงานการกำจัดของเสียแบบผิดกฎหมาย ตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2018	35
ภาพที่ 10 แสดงกลุ่มประเทศที่มีวิธีการกำจัดของเสียแบบผิดกฎหมาย	36
ภาพที่ 11 แสดงจำนวนคู่ประเทศที่มีการขนส่งของเสียระหว่างภูมิภาค	37
ภาพที่ 12 แสดงตัวอย่างมาตรการตอบโต้การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย ตามลำดับเวลา	38
ภาพที่ 13 แสดงสัดส่วนขององค์กรอาชญากรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	45
ภาพที่ 14 แสดงปริมาณนำเข้าส่งออกของเสียอันตรายภายใต้อนุสัญญาบาเซล ระหว่างปี ค.ศ. 2015 - 2019	47
ภาพที่ 15 กรอบแนวคิดในการวิจัย	118
ภาพที่ 16 แสดงผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย	134

ภาพที่ 17 แสดงวิธีการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย	139
ภาพที่ 18 แสดงวิธีการเคลื่อนย้ายของเสียอิเล็กทรอนิกส์อย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย.....	142
ภาพที่ 19 แสดงวิธีการเคลื่อนย้ายขยะเทศบาลอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย	143
ภาพที่ 20 แสดงวิธีการเคลื่อนย้ายแบตเตอรี่ใช้แล้วอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย.....	144
ภาพที่ 21 แสดงวิธีการนำเข้าของเสียอุตสาหกรรมอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย	146
ภาพที่ 22 แสดงวิธีการส่งออกของเสียอุตสาหกรรมอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย	147
ภาพที่ 23 แสดงต้นทางบรรทุกของเสียเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย	150
ภาพที่ 24 แสดงสัดส่วนจำนวนการกระทำผิดที่ถูกศาลากรจับกุมจำแนกตามประเทศต้นทางบรรทุก	152
ภาพที่ 25 แสดงสัดส่วนชนิดของเสียที่ถูกจับกุมได้โดยศุลกากร	154
ภาพที่ 26 แสดงโมเดลการป้องกันการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนในประเทศไทย.....	223
ภาพที่ 27 แสดงโมเดลการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนในประเทศไทย	224

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ของเสียเกิดจากกิจกรรมหรือการบริโภคของมนุษย์ ทั้งของเสียจากบ้านเรือน เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม ของเสียนั้นอาจเป็นวัสดุหลากหลายชนิด อาทิเช่น แก้ว โลหะ กระดาษ ผ้า พลาสติก และอินทรีย์วัตถุ หรืออาจเป็นของผสมหลายวัสดุ กระบวนการบำบัดของเสียเกิดขึ้นเพื่อเปลี่ยนคุณลักษณะของของเสียเพื่อให้สะดวกต่อการจัดการ ปรับสภาพให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ และเพื่อลดปริมาณและความเป็นอันตรายของของเสีย ส่วนการกำจัดของเสียนั้นเป็นขั้นตอนสุดท้ายซึ่งของเสียอาจถูกจัดการโดยวิธีฝังกลบ เผาในเตาเผา หรือการเทกอง (Williams et al., 2013) และเมื่อของเสียเหล่านั้นมีลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ ก็จะถูกจัดเป็นของเสียอันตราย ซึ่งต้องการการบำบัดและกำจัดด้วยวิธีพิเศษซึ่งหมายถึงค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมที่ตามมา

ธุรกิจการจัดการของเสียในประเทศพัฒนาแล้วขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากปัจจัยด้านกฎหมาย เศรษฐกิจและสังคม ในสหภาพยุโรปมีการประมาณการว่าธุรกิจจัดการของเสียไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการเก็บรวบรวม การขนส่ง และการบำบัด สร้างรายได้กว่า 1 แสนล้านยูโรต่อปี (Sahramäki, 2017) อีกทั้งการแข่งขันกันในธุรกิจนี้ก็มีสูงมาก ก่อให้เกิดการลักลอบนำของเสียไปทิ้งหรือกำจัดอย่างผิดกฎหมาย และด้วยโลกาภิวัตน์ของการค้าของเสียได้สร้างโอกาสในการแสวงหากำไรทั้งด้วยการทำธุรกิจที่ถูกและผิดกฎหมาย (David Naguib Pellow, 2007) ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจค้าของเสียมีความหลากหลายมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นนายหน้า ผู้รับเหมาช่วงในแต่ละขั้นตอนของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน (Szasz, 1986) (Vander Beken, 2007)

การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายจัดเป็นอาชญากรรมว่าด้วยของเสีย (Waste Crime) ซึ่งหมายถึง การค้า การบำบัด หรือกำจัดของเสียด้วยวิธีการที่ผิดกฎหมาย สิ่งแวดล้อมทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศซึ่งเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ อีกทั้งยังหมายถึงการกระทำที่ละเมิดกฎระเบียบหรือคำสั่งทางปกครองที่ออกเพื่อควบคุมการจัดการของเสีย เช่น การไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขการอนุญาตให้มีการขนส่ง บำบัดหรือกำจัดของเสีย เป็นต้น ในหลายกรณีการละเมิดระเบียบข้อบังคับในการจัดการของเสียเกิดขึ้นโดยผู้ได้รับใบอนุญาตจัดการของเสียซึ่งการกระทำผิดดังกล่าวก็มักถูกละเลยจากเจ้าหน้าที่รัฐ และไม่ได้

ดำเนินการใดๆ อย่างจริงจัง (Bisschop, 2018) ที่ผ่านมามาอาชญากรรมว่าด้วยของเสียส่วนใหญ่จึงเป็นอาชญากรรมที่ถูกกละเลยและไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ไม่มีการดำเนินการใดๆ ที่เป็นการเฉพาะ เช่น กรณีการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายมักมีผู้ต้องหาเพียงไม่กี่รายไม่มีการสาวต่อถึงผู้ร่วมขบวนการคนอื่น ๆ นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายมักเกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงอื่นๆ เช่น ปลอมแปลงใบตราส่ง หรือรายงานการวิเคราะห์ของเสีย

การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเกิดขึ้นจากสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำของกฎหมาย การเมือง วัฒนธรรม ความรู้และความตระหนักในอันตรายจากการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายของประชาชนในแต่ละประเทศ ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้เกิดอุปสงค์ด้านสินค้าและบริการผิดกฎหมายในการกำจัดของเสียอย่างผิดกฎหมาย และอุปทานที่เกิดจากแรงจูงใจจากผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการค้าของเสียในตลาดมืด นอกจากนี้ยังมีปัจจัยความหยาบคายในการบังคับใช้กฎหมายมาเสริมทำให้การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเกิดขึ้น (Passas, 1999) ดังนั้น มูลเหตุจูงใจสำคัญอาชญากรรมที่การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย คือ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงและโอกาสถูกจับกุมมีต่ำเนื่องจากกฎหมายและระเบียบนั้นมีช่องว่างและไม่สามารถตามทันการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการกระทำผิด (Tompson & Chainey, 2011) ยกตัวอย่างกรณีในประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2020 ต้นทุนการดำเนินการของธุรกิจกำจัดของเสียในการฝังกลบของเสียโดยเฉลี่ย 53.72 ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน และ 850 ดอลลาร์สหรัฐต่อตันหากดำเนินการกำจัดด้วยการเผา (Statista, 2021a) รายได้ของอุตสาหกรรมกำจัดของเสียในสหรัฐอเมริกามีมูลค่ากว่า 63,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 60 จาก 39,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 2020 และรายได้ของอุตสาหกรรมกำจัดของเสียอันตรายในสหรัฐอเมริกามีมูลค่ากว่า 8,717 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 176 จาก 3,155 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 2020 (Statista, 2021c) สาเหตุจากค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียที่สูงมากดังกล่าวก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของเสียเหล่านั้นไปกำจัดในประเทศที่มีค่ากำจัดต่ำกว่า หรือลักลอบนำของเสียเหล่านั้นไปทิ้งในประเทศอื่น โดยมีการประมาณการว่ารายได้จากการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายทั่วโลกนั้นอาจมีมูลค่าสูงถึง 10,000 ถึง 12,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปีในปี ค.ศ. 2005 (Comte, 2006) โดยโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติได้ประมาณการว่ารายได้จากการลักลอบทิ้งของเสียอิเล็กทรอนิกส์อย่างผิดกฎหมายสูงถึง 19,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 2015 (the United Nations Environment Programme, 2018) และเฉพาะในทวีปยุโรปมีการประมาณการว่าการค้าของเสียอย่างผิดกฎหมายสร้างรายได้แก่อาชญากร

กว่า 15,300 ล้านยูโรต่อปี (European Commission, 2021) ในสหราชอาณาจักรมีการประมาณการว่าการกระทำผิดเกี่ยวกับของเสียอาจมีมูลค่าสูงถึง 600 ถึง 1,000 ล้านปอนด์ต่อปี เฉพาะในกรณีการลักลอบส่งของเสียออกนอกสหราชอาณาจักรเองก็มีมูลค่าสูงถึงกว่า 30 ล้านปอนด์ต่อปี (Noel, 2018)

ตลอดระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมา มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาคาเร็นท์ของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายด้วยมาตรการต่างๆ หนึ่งในนั้น คือ อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal) ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดข้อตกลงระหว่างประเทศในการควบคุมการนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน พร้อมทั้งการจัดการของเสียอันตรายให้มีความปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งเป็นการป้องกันการขนส่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งต่อมาได้เปิดให้ประเทศต่าง ๆ ได้ลงนามเข้าร่วมเป็นภาคีตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2533 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ในขณะที่หลายประเทศได้ให้ภาคยานุวัติและนำอนุสัญญาบาเซลมาใช้บังคับในประเทศของตน แต่หลายประเทศก็ยังไม่เข้าร่วมในอนุสัญญาดังกล่าว ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางกฎหมายในการจัดการกับการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน นอกจากการไม่เข้าร่วมอนุสัญญาบาเซลแล้วยังพบว่าประเทศเหล่านี้ก็มักจะมีมาตรฐานในการบำบัดบำบัดและกำจัดของเสียอันตราย รวมทั้งความรู้และความตระหนักของประชาชนต่อภัยของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายต่ำกว่าในประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ความแตกต่างด้านสถานะทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศก็เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ประเทศยากจนยอมรับผลประโยชน์จากการนำของเสียมาทิ้งในประเทศของตนแม้ว่าในประเทศจะไม่มีระบบบำบัดหรือกำจัดของเสียอย่างถูกหลักวิชาการก็ตาม (Bisschop, 2012) และเมื่อเกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนก็มักจะถูกรัฐบาลละเลยไม่แก้ไขปัญหาดังกล่าว (Mohai & Saha, 2007) ดังจะเห็นได้จากรายงานขององค์การศุลกากรโลก ที่พบว่าปริมาณการค้าของเสียจากปี ค.ศ. 1992 ถึงปี ค.ศ. 2012 มีปริมาณเพิ่มขึ้นจาก 45.6 ล้านตัน เป็น 222.6 ล้านตัน โดยสัดส่วนของการส่งออกของเสียไปยังประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 40 จากปี ค.ศ. 1998 ถึงปี ค.ศ. 2009 นอกจากนี้รายงานดังกล่าวยังระบุว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็นปลายทางที่สำคัญของของเสียเหล่านี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งของเสียอิเล็กทรอนิกส์ พลาสติกและเศษโลหะ

ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมในอดีตที่ผ่านมา ตัวอย่างเช่น กรณีการลักลอบเคลื่อนย้ายสารอันตรายที่ถูกผสมกับ น้ำมันเชื้อเพลิงเพื่อปิดบังอำพรางขณะส่งของเสียดังกล่าวจากต้นทางจากทวีปยุโรปและถูกนำไปทิ้งยัง ประเทศสาธารณรัฐโกตดิวัวร์ในทวีปแอฟริกาในปี ค.ศ. 2006 ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากที่อาศัย อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ทิ้งของเสียดังกล่าวกว่า 34,000 รายได้รับผลกระทบด้านสุขภาพ อนามัย มีผู้เสียชีวิต 15 คน และต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล 69 คน เหตุการณ์ดังกล่าวถูก หยิบยกขึ้นมาพิจารณาในที่ประชุมสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การ สหประชาชาติและโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ และเป็นเหตุให้องค์การศุลกากรโลกเปิด ปฏิบัติการ DEMETER เพื่อปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในปี ค.ศ. 2009 (World Customs Organization, 2020)

จุดเปลี่ยนของสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในปัจจุบัน เริ่ม ในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 2017 ประเทศจีนซึ่งเคยเป็นประเทศที่นำเข้าของเสียมากที่สุดในโลก ได้ เริ่มใช้มาตรการที่เข้มงวดเพิ่มควบคุมการนำเข้าของเสียเพื่อนำรีไซเคิลในประเทศ และห้ามนำเข้า ของเสีย 27 ประเภท ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2018 ส่งผลให้ของเสียปริมาณมากที่เคยถูกส่งไป กำจัดหรือรีไซเคิลในประเทศจีน หลั่งไหลเข้าสู่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งในทวีปเอเชียและแอฟริกา (World Customs Organization, 2018)

นอกจากรายงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว สิ่งที่ทำให้ประชาชนทั่วไปรับรู้ได้ว่า สถานการณ์ปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นมีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน นั้น คือ การที่การเคลื่อนย้ายของเสียอย่างผิดกฎหมายกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ถูกรายงานจากสื่อต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งมีปรากฏให้เห็นอยู่เนือง ๆ และปรากฏมากขึ้นทุกวัน เช่นตัวอย่างดังต่อไปนี้

สำนักข่าว The Guardian ได้รายงานข่าวในหัวข้อ Nigeria named as global destination for illegal waste trafficking เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 2018 ระบุว่าไนจีเรียกำลัง เป็นปลายทางสำคัญของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ทั้งนี้ ประเทศอื่น ๆ ใน ทวีปแอฟริกากว่า 15 ประเทศต่างก็กำลังเผชิญกับปัญหาเช่นเดียวกัน The Guardian กล่าวว่าปัญหา อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมกำลังขยายตัวและสร้างผลกำไรแก่อาชญากรมากที่สุดประเภทหนึ่งในบรรดา อาชญากรรมข้ามชาติประเภทอื่น ๆ แต่ในบางประเทศกลับไม่ได้ให้ความสนใจกับปัญหาอาชญากรรม สิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร The Guardian ประมาณการว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอาจมีมูลค่าสูงถึง 91 ถึง 259 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อปี สูงเป็นอันดับที่ 4 รองจากอาชญากรรมข้ามชาติที่สำคัญ

อื่น อาทิเช่น การค้ายาเสพติด การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และการค้ามนุษย์ และการเจริญเติบโตของธุรกิจมีเดียยังเติบโตกว่าร้อยละ 26 โดยเปรียบเทียบจากปี ค.ศ. 2014 นั้นหมายถึงว่าอัตราการเจริญเติบโตนั้นมากถึงร้อยละ 2-7 ต่อปี นอกจากนี้ The Guardian ยังอ้างอีกว่าจากการศึกษาของโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติพบว่าปัญหาการลักลอบกำจัดของเสียอย่างผิดกฎหมายและการค้าของเสียนั้นเป็นปัญหาใหญ่ติดอันดับ 1 ใน 5 ของปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในระดับสากล (The Guardian, 2018)

รายงานของสำนักข่าว The Guardian ซึ่งรายงานหัวข้อข่าว Treated like trash: South-east Asia vows to return mountains of rubbish from west เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 2019 รายงานดังกล่าวระบุว่าหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างกำลังประสบกับปัญหาการลักลอบนำของเสียอันตรายจากประเทศตะวันตกเข้ามาทิ้งในประเทศเหล่านี้อย่างผิดกฎหมาย ในหลายปีที่ผ่านมาของเสียจำนวนมากมุ่งหน้าสู่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อให้เกิดของเสียที่ไม่เป็นที่ต้องการปริมาณมหาศาล ณ ท่าเรือในประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และเวียดนาม ในขณะที่เดียวกันของเสียพลาสติกซึ่งนำเข้ามาจากประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกาก็ถูกทิ้งเกลื่อนทั่วไปในประเทศมาเลเซีย และขณะนี้รัฐบาลของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังหันมาใช้มาตรการส่งกลับของเสียเหล่านี้คืนสู่ประเทศต้นทาง ดังเช่นประเทศฟิลิปปินส์ ประธานาธิบดี Rodrigo Duterte ได้ขู่ว่าจะตัดสัมพันธ์ทางการทูตหากประเทศแคนาดาไม่ยอมที่จะรับคืนของเสียจำนวนกว่า 69 ตู้สินค้า หรือคิดเป็นน้ำหนักราว 1,500 เมตริกตัน ซึ่งถูกส่งออกมายังประเทศฟิลิปปินส์ในช่วงปี ค.ศ. 2013 – 2014 (The Guardians, 2019)

สำนักข่าว Reuters ได้รายงานหัวข้อข่าว Philippines sends trash back to Canada after Duterte escalates row เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 2019 โดยระบุว่า ประเทศฟิลิปปินส์ได้ส่งตู้สินค้าที่บรรจุของเสียจำนวน 69 ตู้กลับไปยังประเทศแคนาดาซึ่งเป็นประเทศต้นทาง โดยของเสียดังกล่าวถูกส่งมายังประเทศฟิลิปปินส์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 -2014 รายงานข่าวระบุอีกด้วยว่าในปี ค.ศ. 2016 มีจำนวนของเสียกว่า 2,400 ตัน จากประเทศแคนาดาถูกนำมาทิ้งในประเทศฟิลิปปินส์ (Reuters, 2019)

สำนักข่าว Eco-Business ได้รายงานหัวข้อข่าว Indonesia re-exporting illegal waste to other countries, report finds เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 2019 ระบุว่ากลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในประเทศอินโดนีเซียเตือนว่ารัฐบาลอินโดนีเซียนั้นลักลอบส่งตู้สินค้าที่บรรจุของเสียพลาสติกที่นำเข้ามาจากประเทศสหรัฐอเมริกาไปยังประเทศอื่น ๆ แทนที่จะส่งของเสียเหล่านั้น

กลับไปยังประเทศต้นทาง ของเสียดังกล่าวจำนวน 58 ตู้สินค้า ถูกนำเข้ามาในประเทศอินโดนีเซีย ระหว่างเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม ค.ศ. 2019 แต่มีเพียง 12 ตู้สินค้าที่ถูกส่งกลับไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นต้นทาง ที่เหลือถูกส่งไปยังประเทศต่าง ๆ อาทิ ประเทศอินเดีย ไทย เวียดนาม เม็กซิโก เนเธอร์แลนด์ แคนาดา และเกาหลีใต้ (Eco-Business, 2019)

จากการแถลงข่าวของ EUROPOL เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ.2020 ในหัวข้อข่าว 42 Arrested for trafficking stolen waste from Spain to Asia ระบุว่าหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของสเปนในชื่อ The Spanish Civil Guard ซึ่งมีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายบริเวณชายแดน ได้ร่วมกับ EUROPOL และอัยการคดีสิ่งแวดล้อมของสเปน เข้าทะเลาะแย่งชิงขยะอันตราย สิ่งแวดล้อมและพอกเงินในสเปน สามารถจับกุมผู้ร่วมขบวนการได้ 42 คน กลุ่มอาชญากรดังกล่าวทำการขโมยของเสียและลักลอบขนส่งของเสียจากสเปนไปยังประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งทำให้เทศบาลนครมาดริดต้องสูญเสียรายได้กว่า 16 ล้านยูโร การสืบสวนดังกล่าวมุ่งเป้าไปที่บริษัทรับกำจัดของเสียที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในกรุงมาดริด ซึ่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015 บริษัทดังกล่าวได้เก็บรวบรวมของเสียประเภทกระดาษและกล่องกระดาษอย่างผิดกฎหมายปะปนไปกับของเสียที่ถูกจัดเก็บโดยถูกกฎหมายก่อนที่ของเสียเหล่านั้นจะถูกส่งไปยังประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีน อินเดีย และเกาหลีใต้ จากการสืบสวนยังพบอีกว่าขบวนการลักลอบค้าของเสียผิดกฎหมายดังกล่าวเป็นองค์กรอาชญากรรมที่มีการจัดโครงสร้างองค์กรเป็นอย่างดีและได้ลักลอบขนส่งของเสียกฎหมายเหล่านี้ออกนอกสเปนกว่า 278 ครั้ง นำหนักโดยรวม 67,000 ตัน คิดเป็นมูลค่าราว 10 ล้านยูโร (EUROPOL, 2020)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เว็บไซต์ BARON'S ได้รายงานข่าวโดยอ้างอิงจากสำนักข่าว AFP ในหัวข้อ Bulgarian Minister Charged Over Illegal Waste Imports From Italy เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 2020 รายงานข่าวดังกล่าวระบุว่าทางการบัลแกเรียและอิตาลีได้ร่วมกันสืบสวนการลักลอบนำของเสียจากประเทศอิตาลีมากำจัดโดยการเผาอย่างผิดกฎหมายในประเทศบัลแกเรีย จากการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งเป็นนักธุรกิจชาวบัลแกเรียพบว่ามีนักธุรกิจและเจ้าของสื่อจำนวนมากที่มีส่วนร่วมในธุรกิจผิดกฎหมายซึ่งทำรายได้นับล้านเหรียญสหรัฐดังกล่าว ทั้งนี้ ทางการบัลแกเรียได้ส่งกลับตู้สินค้าบรรจุของเสียผิดกฎหมายดังกล่าวกลับไปยังประเทศอิตาลีซึ่งเป็นต้นทางแล้วกว่า 157 ตู้ (Barron's, 2020)

รายงานข่าวของสำนักข่าว CNN ซึ่งรายงานหัวข้อข่าว Malaysia finds 1,800 tonnes of illegal toxic waste dumped at port เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 2020 รายงานดังกล่าวระบุว่าทางการมาเลเซียตรวจพบว่ามีการลักลอบนำผ่านของเสียจากประเทศโรมาเนียปลายทางประเทศ

อินโดนีเซีย จำนวนกว่า 110 ตู้สินค้า ซึ่งคิดเป็นน้ำหนักกว่า 1,864 ตัน ณ ท่าเรือ Tanjung Pelepas ในรัฐยะโฮร์ โดยสำแดงเท็จว่าเป็นแร่สังกะสี ของเสียดังกล่าวถูกตรวจพบว่าเป็นฝุ่นที่เกิดจากการหลอมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นของเสียอันตรายที่มีส่วนประกอบของปรอทและแคดเมียม (CNN, 2020)

สำนักข่าว Bangkok Post ได้รายงานข่าวในหัวข้อ Sri Lanka returns containers of illegal waste to Britain เมื่อวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 2020 ว่ารัฐบาลศรีลังกาได้ส่งตู้สินค้าบรรจุของเสียจำนวนกว่า 21 ตู้ คิดเป็นปริมาณน้ำหนักของเสียที่บรรจุประมาณ 260 ตัน กลับไปยังสหราชอาณาจักรที่ซึ่งเป็นต้นทางบรรทุกของของเสียเหล่านี้ ทางการศรีลังกาแถลงว่าของเสียดังกล่าวถูกตรวจพบและเป็นความผิดเนื่องจากการเป็นการขนส่งของเสียอันตรายข้ามแดนโดยผิดกฎหมาย โดยของเสียดังกล่าวถูกลักลอบนำเข้ามายังประเทศศรีลังกาตั้งแต่เดือนกันยายน ค.ศ. 2017 ต่อเนื่องถึงเดือนมีนาคม ค.ศ. 2018 ทั้งนี้ ยังมีตู้สินค้าของเสียที่รอส่งกลับสหราชอาณาจักรอีกกว่า 242 ตู้ โดยในปี ค.ศ. 2019 ทางการศรีลังกาสามารถจับกุมของเสียที่ลักลอบนำเข้าประเทศได้กว่า 3,000 ตัน (Bangkok Post, 2020)

ในกรณีของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 สถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยเริ่มปรากฏให้เห็นชัดเจนต่อสาธารณชนผ่านสื่อสารมวลชนและการแถลงข่าวของกรมศุลกากร ตามลำดับ ดังนี้

สำนักข่าวไทย พีบีเอส รายงานข่าวในหัวข้อ ผงะ! โรงงานลักลอบนำเข้าของเสียพลาสติก 2 หมื่นตัน เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ระบุว่า เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมศุลกากร เข้าตรวจค้นโรงงานในนิคมลาดกระบัง จังหวัดสมุทรปราการ และตรวจค้นบริษัทนำเข้าของเสียอิเล็กทรอนิกส์ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยการเข้าตรวจค้นโรงงานทั้ง 2 แห่งเป็นการขยายผลการตรวจค้นตู้สินค้าที่ทำเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และพบการนำเข้าของเสียอิเล็กทรอนิกส์ประเภทตู้เกมและสินค้าอื่น ๆ จากประเทศญี่ปุ่น จากการตรวจค้นของเจ้าหน้าที่พบว่าเป็นการนำเข้าของเสียพลาสติกเข้ามาโดยไม่ได้รับอนุญาต (ไทยพีบีเอส, 2561)

วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2561 กรมศุลกากร ได้แถลงข่าวกรณีสถานการณ์และมาตรการนำเข้าส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติก พบว่าสถิติการนำเข้าเศษพลาสติก พิกัด 3915 ในปี พ.ศ. 2560 มีปริมาณนำเข้า 145,764.98 ตัน และในปี พ.ศ. 2561 ตั้งแต่เดือนมกราคม-พฤษภาคม พบว่ามีปริมาณการนำเข้า 212,051.72 ตัน ในส่วนของสถิติการนำเข้าเศษอิเล็กทรอนิกส์ พิกัด 84 และ 85 พบว่าในปี พ.ศ. 2560 มีปริมาณการนำเข้า 64,636.71 ตัน และในปี พ.ศ. 2561 ตั้งแต่เดือนมกราคม-พฤษภาคม พบว่า มีปริมาณการนำเข้า 52,221.46 ตัน ทั้งนี้จากสถิติการนำเข้า ตั้งแต่ปี

พ.ศ. 2557 – 2560 พบว่า เริ่มมีการนำเข้าของเสียอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้อนุสัญญาบาเซลเพิ่มขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องจากในปี พ.ศ. 2560 ประเทศจีนประกาศห้ามนำเข้าขยะซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2561 โดยมีสัดส่วนการนำเข้าและมีการจับกุมการกระทำผิดปริมาณมากที่สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง สำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ สำนักงานศุลกากรกรุงเทพ และสำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าลาดกระบ้ง ตามลำดับ (กรมศุลกากร, 2561)

วันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 อธิบดีกรมศุลกากร แถลงข่าวเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยจากเดิมจีนเป็นประเทศที่นำเข้าเศษขยะรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยเฉพาะเศษขยะอิเล็กทรอนิกส์ (พิกัด 84 และ 85 ที่มีการกำหนดรหัสสถิติเป็น 800 และ 899) และเศษพลาสติก (พิกัด 3915) ต่อมาจีนเริ่มมีนโยบายในการห้ามนำเข้าเศษขยะหลายชนิด ประกอบกับผลการประชุมอนุสัญญาบาเซล (Basel Convention) ณ กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มีมติให้เพิ่มความเข้มงวดของชนิดขยะที่สามารถนำเข้าส่งออกระหว่างกันได้ รวมทั้งต้องได้รับความยินยอมในการนำเข้าจากประเทศปลายทางด้วย ส่งผลให้ประเทศอุตสาหกรรม เช่น ประเทศญี่ปุ่น แคนาดา สหรัฐอเมริกา และประเทศในทวีปยุโรป เปลี่ยนจุดหมายการส่งออกเศษขยะมายังประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แทน ซึ่งทำให้มีการนำเข้าเศษขยะมากเกินความจำเป็น ส่งผลให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มมีมาตรการตอบโต้การนำเข้าเศษขยะ โดยเฉพาะเศษพลาสติกและขยะอิเล็กทรอนิกส์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ ห้ามหรือลดการนำเข้าเศษพลาสติกและขยะอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับกรณีขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยนั้น ผู้นำเข้าจะต้องได้รับอนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมก่อนการนำเข้า แต่เนื่องจากคณะกรรมการขับเคลื่อนและปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน คณะที่ 5 ที่มี พล.อ.ประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นประธาน ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2561 มีมติให้ระงับการอนุญาตนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโรงงานที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามอนุสัญญาบาเซล ทำให้เหลือผู้ได้รับอนุญาตนำเข้าเพียง 1 ราย เท่านั้น นอกจากนี้การประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2562 มีมติเห็นชอบมาตรการห้ามนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ สินค้าอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ใช้แล้วเข้ามาในประเทศ โดยได้อนุมัติร่างประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดชนิดและแหล่งกำเนิดวัตถุอันตรายที่จะนำมาใช้ในโรงงาน พ.ศ. เพื่อกำหนดนิยามและข้อกำหนดไม่ให้โรงงานใช้ขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตของโรงงาน พร้อมมอบหมายให้กระทรวงพาณิชย์เร่งรัดการออกประกาศห้ามนำเข้าซึ่งสินค้าอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ใช้แล้วที่จะนำมาถอดแยก เพื่อนำโลหะกลับมาใช้ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา มีการลดโควตาการนำเข้าของเศษพลาสติกจากหลายแสนตัน เหลือเพียง 70,000 ตัน เท่านั้น จากข้อมูลสถิติการนำเข้าของขยะอิเล็กทรอนิกส์ และการนำเข้าเศษ

พลาสติก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบัน ของประเทศไทย พบว่ามีการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เริ่มมีแนวโน้มลดลงในปี พ.ศ. 2562 เนื่องจากมีการควบคุมการนำเข้าอย่างเข้มงวดจากภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ค่าความความต้องการขยะอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศยังคงมีอยู่ และอาจมีการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์อยู่ ซึ่งจากข้อเท็จจริงดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และมีแนวโน้มในการนำเข้าโดยไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (กรมศุลกากร, 2562)

23 ธันวาคม พ.ศ. 2562 สำนักข่าวประชาชาติธุรกิจ รายงานข่าวหัวข้อ สกัดขยะอิเล็กทรอนิกส์เงินทะเลัก พาณิชย์ออกประกาศห้ามนำเข้า สำนักข่าวประชาชาติธุรกิจกล่าวในรายงานดังกล่าวว่าในปี พ.ศ. 2563 กรมการค้าต่างประเทศเตรียมประกาศกำหนดให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นสินค้าที่ “ต้องห้าม” ในการนำเข้าตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งออกและนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2522 เพื่อสกัดปัญหามลพิษที่เกิดจากการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ (ประชาชาติธุรกิจ, 2562)

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงระดับความรุนแรงและการขยายวงกว้างของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นทั่วโลกมาเป็นเวลานานและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในปัจจุบัน ผลกระทบดังกล่าวสร้างความเสียหายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน คุณภาพสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น มีการดำเนินการในรูปแบบองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติส่งผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกันการป้องกันและปราบปรามการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ดังจะเห็นได้จากการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเข้ามาในประเทศไทยหลายกรณี ต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รวมทั้งการที่ประเทศต่าง ๆ ได้ออกมาตรการควบคุมการนำเข้าของเสียในปี ค.ศ. 2018 ปัญหาของเสียที่มีปริมาณสูงขึ้นในช่วงการระบาดของ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และการที่ภาคีอนุสัญญาบาเซลได้เห็นชอบข้อแก้ไขอนุสัญญาที่ส่งผลให้มีการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกมากยิ่งขึ้น ในข้อเท็จจริงแม้การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายซึ่งเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมรูปแบบหนึ่งจะสร้างความเสียหายที่ใหญ่หลวง หากแต่กลับไม่ได้รับความใส่ใจจากรัฐบาลมากเท่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมถูกมองว่าเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีเหยื่อ ดังนั้นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจึงมักไม่ได้รับความสำคัญจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย และมักจะพบว่ารัฐใช้เพียงมาตรการทางปกครองในการจัดการกับผู้ก่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่สามารถยับยั้งมิให้กลุ่มอาชญากรเหล่านี้หยุด

กระทำผิดกฎหมาย จากภาพรวมสถานการณ์การลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในระดับโลก ภูมิภาค และในประเทศไทยที่กล่าวมาข้างต้นแล้วแต่ชี้ให้เห็นความสำคัญและความรุนแรงของสถานการณ์ที่มากยิ่งขึ้นทุกวัน หากทุกส่วนไม่เร่งหามาตรการและลงมือยับยั้งอาชญากรรมดังกล่าว ผลกระทบที่ตามมาต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยของประชาชน ความมั่นคงของมนุษย์และกระบวนการยุติธรรมย่อมร้ายแรงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอย่างแน่นอน ปัญหาทั้งหมดดังกล่าวมานี้เป็นความท้าทายต่อการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายของศุลกากรและกระบวนการยุติธรรมไทย ที่จะต้องแสวงหามาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้

รูปแบบในการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งปรากฏทั้งในรูปแบบการค้าของเสียในตลาดมืด การลักลอบปะปนของเสียอันตรายไปในขยะทั่วไป การสำแดงเท็จว่าของเสียอันตรายนั้นเป็นขยะทั่วไป และการสำแดงเท็จว่าของเสียอันตรายนั้นเป็นสินค้าใช้แล้วที่ยังไม่เสื่อมสภาพ เป็นต้น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังมีการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยยังอยู่ในวงจำกัด ส่งผลให้ขาดข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว การใช้วิธีการสร้างสคริปต์วิเคราะห์ตัวแสดงสำคัญในอาชญากรรมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการของเสียแบบผิดกฎหมาย อีกทั้งในฐานะที่อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมคอปกขาว การหาตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงจึงมีความยากและซับซ้อน เนื่องมาจากว่าในภาคส่วนของการจัดการของเสียมีบุคคลหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้อง การดำเนินการทางกฎหมายจึงค่อนข้างใช้เวลาและยากที่จะระบุตัวผู้กระทำผิด ดังนั้นการเสนอแนวทางเพื่อยับยั้งการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายจึงควรมองหาจุดเริ่มต้นของช่องทางเป็นขั้นตอนแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมองเห็นถึงโอกาสของการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน อันนำไปสู่การวางกรอบกฎหมายและการจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอต่อการทำงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามต่อไปได้

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงผลกระทบของปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่ควรได้รับการป้องกันและแก้ไขอย่างจริงจังและเร่งด่วน เพื่อเป็นการปกป้องสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน จึงเห็นว่าควรศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายด้วยการวิเคราะห์แผนประทุษกรรม (modus operandi) ผู้กระทำการ (actor) และชนิดของเสีย (type of illicit waste) จากกรณีศึกษาการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยด้วยวิธีการวิเคราะห์สคริปต์อาชญากรรม (crime script analysis)

และศึกษากลไกการทำงานของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายเพื่ออุดช่องว่างเหล่านั้น ตลอดจนแสวงหาข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้บังคับใช้กฎหมายนำไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย อันจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 รูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยเป็นอย่างไร ใครคือผู้ที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทอย่างไร มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไร รวมทั้งมีพฤติกรรมกระทำความผิดอย่างไร และของเสียที่ถูกลักลอบเคลื่อนย้ายข้ามแดนนั้นเป็นชนิดใด

1.2.2 การบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเป็นอย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคใดบ้าง

1.2.3 แนวทางในการพัฒนามาตรการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่มีประสิทธิภาพของประเทศไทยควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 ศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

1.3.2 ศึกษาการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

1.3.3 แสวงหาข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยประกอบด้วย

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะการประกอบอาชญากรรมจากกรณีศึกษาที่มีลักษณะเป็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนที่ละเมิดอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของเสียอันตรายและการกำจัด หรือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติการส่งออกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการส่งออกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 และพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560

1.4.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย กลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย สังกัดกรมศุลกากร กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย โดยเป็นผู้จับกุม ผู้ร่วมจับกุม ผู้สั่งการ หรือผู้สนับสนุนในการจับกุมดำเนินคดี หรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นระยะเวลาตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป

กลุ่มบริหารหน่วยงานรัฐซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยงานหรือรับผิดชอบงานนโยบายและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานประกอบด้วยด้วยกรมศุลกากร กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และสำนักงานอัยการสูงสุด

กลุ่มผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทต่อต้านการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายประกอบด้วยกรีนพีซ ประเทศไทย และมูลนิธิบูรณะนิเวศ

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมซึ่งมีประสบการณ์ด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมและกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัย

การเคลื่อนย้ายข้ามแดน หมายถึง การเคลื่อนย้ายของเสียจากพื้นที่ภายใต้เขตอำนาจแห่งรัฐหนึ่งไปยังหรือผ่านพื้นที่ภายใต้เขตอำนาจแห่งชาติของรัฐหนึ่ง หรือไปยังหรือผ่านพื้นที่ที่มีได้อยู่ภายใต้เขตอำนาจแห่งรัฐใด โดยมีรัฐที่เกี่ยวข้องในการเคลื่อนย้ายอย่างน้อย 2 รัฐ

ของเสีย หมายถึง สารหรือวัตถุซึ่งถูกกำจัดหรือเจตนาจะกำจัดหรือต้องการกำจัดที่ถูกควบคุมการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน โดยบทบัญญัติของกฎหมายไทย และของเสียอันตรายภายใต้อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด

การบังคับใช้กฎหมาย หมายถึง การนำกฎหมายมาบังคับใช้เพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม โดยเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ (สุนทวิทย์ จิตสว่าง, 2559) สำหรับการวิจัยนี้การบังคับใช้กฎหมาย

หมายถึง การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการส่งออกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติการส่งออกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558

การนำเข้า หมายถึง การนำของเสียเข้ามาในราชอาณาจักร

การส่งออก หมายถึง การส่งของเสียออกไปนอกราชอาณาจักร

การผ่านแดน หมายถึง การขนส่งของเสียผ่านราชอาณาจักรจากด่านศุลกากรแห่งหนึ่งที่ขนส่งของเสียเข้ามาไปยังด่านศุลกากรอีกแห่งหนึ่งที่ขนส่งของเสียออกไป ภายใต้การควบคุมของศุลกากร โดยมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของการขนส่งอยู่นอกราชอาณาจักร ไม่ว่าการขนส่งนั้นจะมีการขนถ่ายของเสียเพื่อเปลี่ยนยานพาหนะ การเก็บรักษาของเสีย การเปลี่ยนภาชนะบรรจุของเสียเพื่อประโยชน์ในการขนส่ง หรือการเปลี่ยนรูปแบบของการขนส่งของเสียด้วยหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้จะต้องไม่มีการใช้ประโยชน์ใดๆ ซึ่งของเสียนั้น หรือมีพฤติกรรมใดเพื่อประโยชน์ทางการค้าเกี่ยวกับของเสียดังกล่าวในราชอาณาจักร (พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560, 2560)

การถ่ายลำ หมายถึง การถ่ายของเสียจากยานพาหนะหนึ่งที่ขนส่งของเสียเข้ามาในราชอาณาจักร ไปยังอีกยานพาหนะหนึ่งที่ขนส่งของเสียออกไปนอกราชอาณาจักร ภายใต้การควบคุมของศุลกากรในด่านศุลกากรแห่งเดียวกัน โดยมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของการขนส่งอยู่นอกราชอาณาจักร (พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560, 2560)

ของต้องห้าม หมายถึง ของที่มีกฎหมายกำหนดห้ามมิให้นำเข้ามาในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร หรือนำผ่านราชอาณาจักร (พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560, 2560)

ของต้องจำกัด หมายถึง ของที่มีกฎหมายกำหนดว่าหากจะมีการนำเข้ามาในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร หรือนำผ่านราชอาณาจักร จะต้องได้รับอนุญาตหรือปฏิบัติให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย (พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560, 2560)

รูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย หมายถึง ผู้กระทำการ ซึ่งหมายรวมถึง ผู้กระทำผิด ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนหรือสมคบกันในการกระทำความผิด ผู้ช่วยซ่อนเร้นเคลื่อนย้าย จำหน่าย รับซื้อหรือรับไว้ซึ่งของเสีย และพฤติการณ์กระทำความผิด ซึ่งหมายรวมถึง วิธีการขนส่ง เส้นทางขนส่ง วิธีการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของศุลกากร และชนิดของเสียที่ถูกลักลอบเคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ตัวแทนสายเดินเรือ (carrier agent) หมายถึง ผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าของเรือให้เป็นผู้ดำเนินการแทนเจ้าของเรือ ณ เมืองท่าต้นทางและเมืองท่าปลายทาง ตัวแทนสายเดินเรือ ซึ่งมีหน้าที่โดยทั่วไปในการจัดหาระวางบรรทุกให้แก่ผู้นำเข้าและผู้ส่งออก ออกใบตราส่งสินค้าให้แก่ผู้ส่งออก และออกใบสั่งปล่อยสินค้าให้แก่ผู้นำเข้า

ตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ (shipping agent & freight forwarder) หรือตัวแทนขนส่งสินค้า หมายถึง ผู้ที่ให้บริการทำหน้าที่เป็นตัวแทนผู้ส่งออกและผู้นำเข้าการจอร์วางเรือ การบรรจุสินค้า การขนส่ง การดำเนินพิธีการศุลกากร การจัดการเกี่ยวกับเอกสารส่งออก และนำเข้า

ผู้ส่งสินค้า (shipper or exporter) หมายถึง บุคคลซึ่งส่งสินค้าจากต้นทางบรรทุกที่มีชื่อระบุในใบตราส่ง

ผู้รับตราส่ง (consignee) คือ บุคคลซึ่งมีชื่อระบุไว้ในใบตราส่งว่าเป็นผู้รับตราส่ง หรือผู้รับของสำหรับใบตราส่งที่ออกให้ หรือผู้รับสลักหลังใบตราส่งคนสุดท้าย หรือบุคคลซึ่งมีชื่อเป็นผู้รับของในกรณีที่ไม่มีการออกใบตราส่งหรือมีการออกเอกสารที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น

ผู้รับสินค้า (notify party) หมายถึง บุคคลที่บริษัทเรือจะติดต่อที่ปลายทาง หรือรับทราบข้อมูลการมาถึงของสินค้าที่ทำเรือปลายทาง

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 ทราบรูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

1.6.2 ทราบการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

1.6.3 ข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ประกอบด้วย

- 2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย
- 2.2 ทฤษฎีอาชญาวิทยา
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การและระบบราชการ
- 2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยการทบทวนวรรณกรรมปรากฏดังนี้

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

2.1.1 อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology)

อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology) ถูกนำเสนอโดย Michael Lynch ในช่วงปี ค.ศ. 1990 (Lynch, 2020) ซึ่งเป็นช่วงที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกกำลังถูกคุกคามอย่างหนัก โดย Lynch มองว่าอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมมีความแตกต่างจากอาชญาวิทยาดั้งเดิม คือเหยื่ออาชญากรรมของการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการกระทำที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตกเป็นเหยื่อโดยตรงของอาชญากรรมประเภทนี้ ในขณะที่แนวคิดอาชญาวิทยาดั้งเดิมนั้นถูกนำมาใช้อธิบายลักษณะการกระทำผิดที่มีมนุษย์เป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม เพื่อนำผู้กระทำผิดมาลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสียให้กลับเป็นคนดีของสังคมไม่ก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่น ดังนั้นการนำแนวคิดอาชญาวิทยาดั้งเดิมมาใช้ในการวิเคราะห์การกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมอาจไม่สามารถค้นพบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาได้ครอบคลุมทั้งหมด ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาสีเขียวได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Lynch, 2014) อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมนั้นเปรียบเสมือนร่มใหญ่ที่ครอบคลุมการศึกษาอาชญากรรมที่กระทำต่อระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และสิ่งมีชีวิต ที่ประกอบด้วยกรอบทฤษฎีและวิธีวิทยาที่ไม่ตายตัวในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการกระทำผิดและความเป็นอันตรายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในมิติต่าง ๆ (South,

2016) ไม่ว่าจะเป็นการก่อกมลพิษ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ และการกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ (Nurse et al.) รวมถึงการศึกษากฎหมาย ระเบียบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยนักอาชีวศึกษา (Matthew Hall, 2015)

2.1.2 อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime)

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ถูกให้นิยามความหมายไว้หลากหลายไม่ว่าจะเป็นทางอาชีวศึกษาหรือทางกฎหมายว่าเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างผิดกฎหมายและจัดเป็นอาชญากรรมคอปกขาวรูปแบบหนึ่งที่เกิดโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจเป็นชนชั้นสูงในสังคมหรือเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ (Clifford, 1998)

ตำรวจสากล ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไว้ว่า หมายถึง อาชญากรรมที่ส่งผลร้ายแรงและกำลังกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ ประกอบไปด้วยอาชญากรรมที่เป็นการก่อกมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม และอาชญากรรมการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (INTERPOL, 2019)

ตำรวจออสเตรเลีย (Australian Federal Police) ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไว้ว่าการกระทำอันเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมภายใต้กฎหมายแห่งเครือจักรภพนั้นหมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อมรดกโลก สถานที่อันเป็นมรดกของประเทศ พื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งมีความสำคัญในระดับนานาชาติ การดำรงอยู่ของสายพันธุ์พืชและสัตว์รวมทั้งระบบนิเวศ สิ่งมีชีวิตที่เคลื่อนย้ายถิ่น แหล่งทรัพยากรทางทะเล และกิจกรรมทางนิวเคลียร์ (Australian Federal Police, n.d.)

อุนิษา เลิศโตมรสกุล และอัญญา ชูบำรุง (2561) ได้ให้คำจำกัดความอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไว้ว่า หมายถึง ความผิดที่เกิดขึ้นจากการทำให้สิ่งแวดล้อมได้รับความเสียหาย เช่น การก่อกมลพิษในอากาศ น้ำ พื้นดิน การทำลายป่าไม้ การทำลายระบบนิเวศน์โดยการล่าสัตว์หรือการตกปลา ทั้งนี้ เป็นการกระทำที่ไม่รู้จักแยกแยะว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ นอกจากนี้ยังได้ยกตัวอย่างการกระทำที่เป็นการคุกคามสิ่งแวดล้อมไว้ หลายประการ คือ

- 1) การตัดไม้ทำลายป่า
- 2) การทำลายดินให้เสื่อมสภาพและการสร้างความแห้งแล้ง
- 3) การก่อกมลพิษทางอากาศและ/หรือชั้นบรรยากาศ
- 4) การก่อกมลพิษทางน้ำ
- 5) การก่อกมลพิษอื่น ๆ เช่น มลพิษทางเสียง
- 6) การทิ้งของเสีย

2.1.3 อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่กระทำเป็นองค์กร

องค์กรอาชญากรรม

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้นิยามของคำว่า “องค์กรอาชญากรรม” ในอนุสัญญาต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ปี ค.ศ. 2000 (UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME) ว่าหมายถึง กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างของบุคคล 3 คนหรือมากกว่าที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่งและมีการประสานการดำเนินงานระหว่างกัน โดยมีเป้าหมายในการกระทำอาชญากรรมร้ายแรงหนึ่งอย่างหรือมากกว่าเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม

องค์กรอาชญากรรม เป็นองค์กรที่ไม่มีอุดมการณ์ทางการเมือง มีการจัดลำดับชั้นองค์กร มีสมาชิกจำนวนจำกัดหรือเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายหรือใช้ความรุนแรงหรือข่มขู่และการติดสินบน มีการกำหนดหน้าที่และการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน มีลักษณะเป็นการผูกขาด มีกฎข้อบังคับระหว่างสมาชิกที่ชัดเจนรวมถึงข้อกำหนดในการปฏิบัติงานที่เป็นความลับ การก่ออาชญากรรมมิได้มีผู้กระทำความผิดเพียงคนเดียว หากแต่มีลักษณะของการจัดระเบียบองค์กร มีผู้กระทำความผิดหรือร่วมคบคิดกระทำความผิดหลายคนและแต่ละคนมีหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะ มีระบบการติดต่อสื่อสารที่ปกปิด และมีการตัดตอนการรับรู้ในข้อมูลเท่าที่จำเป็น มีระบบควบคุมอย่างเคร่งครัด มีผู้บงการใหญ่อยู่เบื้องหลัง ผู้ลงมือทำความผิดส่วนใหญ่เป็นลูกน้องระดับล่าง มีพฤติกรรมกระทำความผิดเป็นกระบวนการหรือมีรูปแบบการกระทำความผิดที่สลับซับซ้อน ในองค์กรมีการจัดระบบป้องกันการสืบสวนลงโทษจากฝ่ายเจ้าหน้าที่อย่างดี การสั่งการหรือการสื่อสารจะใช้ช่องทางลับหรือใช้รหัส มีการควบคุมและรักษาความลับอย่างเคร่งครัด ผู้ใดผิดพลาดจะได้รับการลงโทษจากองค์กรอย่างรุนแรง เมื่อถูกจับกุมหากรับสารภาพจะปกปิดข้อมูลไม่ชัดเจน มีระบบตัดสัมพันธ์พยานหลักฐานที่อาจพาดพิงถึงตัวกลางใหญ่ไว้อย่างรัดกุม โดยการจัดลำดับชั้นของผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยการมอบหมายงานกันเป็นทอดๆ (วันชัย รุจนวงศ์, 2548)

อาชญากรรมที่กระทำเป็นองค์กร (Organized Crime) คือ กิจกรรมที่ผิดกฎหมายซึ่งกระทำโดยกลุ่มบุคคลหรือองค์กร อันมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์ โดยอาศัยธุรกิจที่ไม่ถูกต้องกฎหมาย

ลักษณะของอาชญากรรมที่จัดทำเป็นองค์กรมี 7 ประการ ดังนี้

1) กลุ่มดำรงอยู่โดยการปกครองเป็นระดับชั้น ประกอบกิจกรรมชั่วระยะเวลาหนึ่ง โดยการพึ่งพาตนเอง องค์การดำรงอยู่ด้วยการกระทำผิดกฎหมาย แม้ว่าผู้นำกลุ่มบางคนหรือสมาชิกของกลุ่มบางคนต้องเสียชีวิตหรือติดคุก

- 2) มีการกระทำที่ผิดกฎหมายร่วมกัน
- 3) ในการกระทำกิจกรรมนั้นมักจะมีการใช้ความรุนแรงหรือข่มขู่ว่าจะใช้ความรุนแรง
- 4) การประกอบกิจการนั้นทำอย่างมีวิธีการ มีระบบ หรือ มีวินัยสูงมาก และทำอย่างลับ ๆ
- 5) มีการปกป้องผู้นำมิให้เข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำผิดกฎหมายโดยอาศัยโครงสร้างที่ซับซ้อนขององค์กร

6) พยายามเข้าไปมีอิทธิพลในวงการบริหาร ราชการเมือง วิชาการพาณิชย์ โดยการคอร์รัปชัน การทุจริต และการกระทำที่ถูกต้องตามกฎหมาย

7) เป้าหมายเบื้องต้นในการประกอบกิจการ คือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยการประกอบธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การค้ายาเสพติด การพนัน การให้กู้ยืมเงิน การฟอกเงิน ตลอดทั้งการลงทุนในธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมาย

ลักษณะสำคัญขององค์กรอาชญากรรม ประกอบด้วย 4 ประการ คือ

- 1) มีโครงสร้างการปกครองเป็นชั้น ๆ
- 2) ประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมายช่วงระยะเวลาหนึ่ง
- 3) พึ่งพาตนเองตลอดไป
- 4) เข้าไปเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการที่ผิดกฎหมายนานาชนิด เพื่อหาประโยชน์ให้พวกของตน

ประเภทของอาชญากรรมที่ดำเนินการโดยองค์กรอาชญากรรมแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิด คือ

1) การจัดหาบริการที่ผิดกฎหมาย (Provision of Illicit Service) เป็นการทำให้มีการบริการที่เป็นที่ต้องการของประชาชนแต่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากเป็นบริการที่มีกฎหมายห้ามไม่ให้ดำเนินการ หรือบริการที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้นประชาชนไม่สามารถเข้าถึงบริการเหล่านั้นได้ เช่น การค้าประเวณี บ่อนการพนัน การกู้ยืมเงินที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

2) การจัดหาสินค้าผิดกฎหมาย (Provision of Illicit Goods) เป็นการจัดหาสินค้าที่เป็นที่ต้องการของประชาชนโดยที่สินค้าดังกล่าวนั้นเป็นสินค้าที่กฎหมายห้ามมิไว้ในครอบครอง ห้ามซื้อขาย จำหน่าย จ่ายแจก เช่น การค้ายาเสพติด การค้าของโจร เป็นต้น

3) การแทรกซึมธุรกิจที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Infiltration of Legitimate Business) เช่น กระทำโดยการข่มขู่เอาเงิน (Racketeering) การเรียกค่าคุ้มครอง การเข้าควบคุมกิจการของบริษัทโดยมิชอบ เป็นต้น (อุนิษา เลิศโตมรสกุล และอัมณพ ชูบำรุง, 2561)

อาชญากรรมข้ามชาติ

อาชญากรรมข้ามชาติ หมายถึง การกระทำความผิดโดยละเมิดกฎหมายอาญา โดยผู้ก่อการกระทำขึ้นในประเทศหนึ่ง แล้วมีผลเสียหายเชื่อมโยงอีกประเทศหนึ่ง

ความหมายของอาชญากรรมข้ามชาติในข้อ 3 ของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime) ซึ่งว่าด้วย “ขอบเขตการใช้บังคับ” ระบุว่า ลักษณะความผิดต่อไปนี้จะถือว่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ หาก

- 1) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศ
- 2) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่ส่วนสำคัญของการเตรียมการ การวางแผน การสั่งการ หรือการควบคุมได้กระทำอีกในประเทศหนึ่ง
- 3) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดทางอาญาในอาณาเขตของประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศ หรือ
- 4) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่งแต่มีผลกระทบที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกประเทศหนึ่ง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดความหมายของ “อาชญากรรมข้ามชาติ” ไว้ตามหนังสือที่ 0003.24/7505 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2542 ว่า อาชญากรรมข้ามชาติ คือ การกระทำที่มีประเทศที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ประเทศ กระทำร่วมกันโดยกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปในรูปแบบขององค์กร มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาประโยชน์ร่วมกันโดยมีการเตรียม การพยายาม และลงมือกระทำความผิดต่อเนื่องกันจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งหรือหลายประเทศ (พินตำรวจโทอนันต์ เหลืองนฤมิตชัย, 2546)

จากความหมายของ องค์กรอาชญากรรม และอาชญากรรมข้ามชาติ จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 คำมีความหมายที่แตกต่างกัน โดยที่คำว่า องค์กรอาชญากรรม เป็นเรื่องของ การอธิบายถึงการก่ออาชญากรรมในรูปขององค์กร มีผู้กระทำความผิด/อาชญากรมากกว่า 1 คน มีเป้าหมายในการก่ออาชญากรรมที่ชัดเจน มีการกระทำที่เป็นกระบวนการ ส่วนอาชญากรรมข้ามชาติ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการก่ออาชญากรรมที่มีได้จำกัดขอบวงอยู่เฉพาะในประเทศหรือรัฐใดหนึ่งเท่านั้น หากแต่มีลักษณะของการข้ามชาติ (Transnational) คือ ลักษณะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นหรือมีการเคลื่อนไหวข้ามพรมแดนประเทศ โดยอาจมีการข้ามแดนของคน เช่น ตัวอาชญากรผู้หลบหนีการลงโทษหรือเดินทางเพื่อไปกระทำความผิด หรือเป็นกรณีของผู้เสียหาย เช่น ในกรณีการกระทำความผิดคดีลักลอบค้ามนุษย์ หรือเป็นการเคลื่อนย้ายพรมแดนของสิ่งของ เช่น อาวุธปืน การฟอกเงิน ยาเสพติด เป็นต้น

ประเภทของอาชญากรรมข้ามชาติ

องค์การสหประชาชาติได้แบ่งประเภทของอาชญากรรมข้ามชาติออกเป็น 10 ลักษณะ คือ (วีระพงษ์ บุญโญภาส, 2537)

- 1) การลักลอบค้ายาเสพติด (Illicit trafficking in Drugs)
- 2) การลักลอบขนคนเข้าเมือง (Smuggling of Illegal Migrants)
- 3) การค้าอาวุธ (Arms Trafficking)
- 4) การลักลอบค้าอาวุธอุปกรณ์นิวเคลียร์ (Trafficking in Nuclear Material)
- 5) กลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย (Transnational Criminal Organization and Terrorism)
- 6) การค้าหญิงและเด็ก (Trafficking in Women and Children)
- 7) การลักลอบค้าชิ้นส่วนมนุษย์ (Trafficking in Body Part)
- 8) การโจรกรรมและลักลอบค้ายานพาหนะ (Theft and Smuggling of Vehicles)
- 9) การฟอกเงิน (Money Laundering)
- 10) การกระทำความผิดอื่น ๆ (Other activities) ได้แก่ การโจรกรรมศิลปวัตถุ การให้สินบนเจ้าหน้าที่ตำรวจและข้าราชการอื่น ๆ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อาชญากรรมทรัพย์สินทางปัญญา การฉ้อโกงประกันภัยทางทะเล การแทรกซึมเพื่อการครอบงำธุรกิจที่ถูกกฎหมาย

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ (Transnational Environmental Crime)

โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme) ให้ความสำคัญหมายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ (Transnational Environmental Crime) ไว้ว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่เป็นอาชญากรรมที่ดำเนินการโดยกลุ่มคน ซึ่งการกระทำนั้นเป็นการกระทำข้ามแดนระหว่างประเทศซึ่งหมายรวมถึง การลักลอบค้าไม้ การลักลอบค้าสัตว์ป่าและพันธุ์พืช การลักลอบค้าสารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน การลักลอบเคลื่อนย้ายสารเคมีที่เป็นพิษต่อมนุษย์ สัตว์และสิ่งแวดล้อม การลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายและสารเคมีอันตรายที่ถูกควบคุม (Nellemann et al., 2016)

สถาบันวิจัยอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute: UNICRI) ได้ให้คำนิยามของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ ไว้ว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ หมายถึง กิจกรรมผิดกฎหมายต่าง ๆ

เช่น การค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย การลักลอบค้าสารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน การค้าของเสียอันตรายที่ผิดกฎหมาย การประมงที่ผิดกฎหมายขาดการรายงานและไร้การควบคุม การค้าไม้ผิดกฎหมาย ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ น้ำและดิน คุณภาพการดำรงอยู่ของสายพันธุ์สัตว์และพืช และก่อให้เกิดภัยพิบัติธรรมชาติที่สร้างความเสียหายใหญ่หลวง ในขณะเดียวกันอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมก็ยังคงเป็นภัยคุกคามต่อความปลอดภัยและความมั่นคงของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาและไม่ได้รับความเป็นธรรมตามหลักนิติธรรม ด้วยเช่นกัน (UNICRI, n.d.)

Rob White ได้ให้นิยามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติในทางกฎหมายไว้ว่า หมายถึง การกระทำโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือฝ่าฝืนกฎหมายที่มีโทษทางอาญา ซึ่งการกระทำผิดนั้นมีลักษณะเป็นการกระทำผิดข้ามแดนหรือละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ และเป็นการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับการก่อกมลพิษทั้งทางอากาศ ทางน้ำและทางดิน หรือการกระทำผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า เช่น การค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่า

นอกจากนี้ Rob White ยังได้ให้นิยามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติในทางอาชญาวิทยา ซึ่งขยายขอบเขตจากนิยามทางกฎหมายไว้ว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ หมายถึง การกระทำผิดกฎหมายอันเป็นอันตรายต่อมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และสัตว์ ทั้งนี้การกระทำอันเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมนั้นหมายรวมถึงการเอื้อให้เกิดการทำความผิดโดยรัฐ หรือการกระทำผิดโดยองค์กรธุรกิจหรือผู้กระทำการที่มีอิทธิพลซึ่งมีอำนาจในการขึ้นนโยบายของรัฐไปในทางที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (White, 2018)

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมว่าด้วยของเสีย (Waste Crime)

อาชญากรรมว่าด้วยของเสีย หรือ Waste Crime เป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมรูปแบบหนึ่งที่ว่าด้วยการค้า การบำบัดและกำจัดของเสียซึ่งเป็นการละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ และการกระทำนั้นสร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ การกระทำเหล่านี้ยังหมายรวมถึงการละเมิดระเบียบข้อบังคับ เช่น การไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือฝ่าฝืนข้อกำหนดในเงื่อนไขการอนุญาตประกอบกิจการ ซึ่งในบางกรณีก็เข้าข่ายเป็นการกระทำผิดทางอาญา (Bisschop & Huisman, 2018)

หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมแห่งไอร์แลนด์เหนือ (Northern Ireland Environment Agency Enforcement Branch) ได้ให้นิยามของอาชญากรรมว่าด้วยของเสีย (Waste Crime) ไว้ว่า อาชญากรรมว่าด้วยของเสีย คือ การกำจัดของเสียหรือจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดกับของเสียที่เป็นการกระทำอย่างผิดกฎหมาย (Northern Ireland Environment Agency Enforcement Branch, n.d.)

สถาบันการจัดการและวิจัยของเสีย สหราชอาณาจักร (Waste Management and Research) ได้ให้ความหมายอาชญากรรมว่าด้วยของเสียไว้ว่า อาชญากรรมว่าด้วยของเสียเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่งที่กระทำโดยชนชั้นสูง (White Collar Crime) ด้วยการแสวงหาผลประโยชน์จากช่องว่างของการจัดการของเสียทั้งที่เกิดจากลักษณะของของเสียเอง กระบวนการจัดเก็บ และการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานในการจัดการของเสีย (Baird et al., 2014)

2.1.5 สถานการณ์อาชญากรรมข้ามชาติและอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ

อาชญากรรมข้ามชาติเป็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ (non-traditional security) ที่กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศได้รับการพัฒนารุดหน้าจนไร้ขีดจำกัด พรหมแดนรัฐชาติกลายเป็นเครื่องมือและช่องทางสำคัญในการก่ออาชญากรรมข้ามเขตแดน อีกทั้งรูปแบบการประกอบอาชญากรรมเปลี่ยนจากกระทำโดยปัจเจกบุคคลมาสู่การเป็นองค์กรที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ทำให้อาชญากรรมกลายเป็นปัญหาที่รัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศตระหนักและเน้นย้ำถึงความร่วมมือในการป้องกัน

ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ที่เชื่อมโยงโลกเข้าไว้ด้วยกัน ส่งผลให้รูปแบบของอาชญากรรมมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป จากการประกอบอาชญากรรมในประเทศใดประเทศหนึ่ง กลายเป็นการประกอบอาชญากรรมในภูมิภาค ระหว่างภูมิภาคและกระจายไปทั่วโลก โดยการอาศัยโครงข่ายและการปรับโครงสร้างองค์กรอาชญากรรมให้มีขนาดย่อยลง มีการเชื่อมโยงทำงานเป็นเครือข่ายระหว่างองค์กรอาชญากรรมมากขึ้น ส่งผลให้อาชญากรรมรูปแบบเดิมเปลี่ยนไปเป็นอาชญากรรมที่ซับซ้อนมากขึ้น ขยายปฏิบัติการไปในหลายประเทศ และส่งผลกระทบต่อในวงกว้างกลายเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ

อาชญากรรมข้ามชาติในภาพของความเป็นจริงไม่มีใครสามารถทราบได้ว่ามีเครือข่ายเช่นไร มีการดำเนินการอย่างไร และสร้างรายได้แก่อาชญากรเท่าไร เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเหล่านี้ลึกลับไร้ตัวตนและมีความซับซ้อนในความสัมพันธ์ของเครือข่าย อย่างไรก็ตามสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime) หรือ UNODC ได้เคยประมาณการไว้ในปี ค.ศ. 2009 ว่าองค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้นเป็นธุรกิจขนาดใหญ่สามารถสร้างรายได้สูงถึง 870,000 ล้านดอลลาร์ ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 1.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ หรือ GDP ของทั้งโลก

อาชญากรรมข้ามชาติสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากมายมหาดาลอาชญากรรมดังกล่าวนี้ได้แก่ การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ การฟอกเงิน การค้าอาวุธ การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การค้าสัตว์ป่าและมรดกทางวัฒนธรรม อาชญากรรมทางเทคโนโลยี และอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อาชญากรรมเหล่านี้เป็นภัยต่อความมั่นคงและความสงบสุขของมนุษยชาติ

เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการพัฒนา ซึ่งในแต่ละปีมีคนจำนวนมากต้องเสียชีวิตเนื่องจากผลของอาชญากรรมข้ามชาติ

ในภาพรวมของโลก จากรายงาน The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime) หรือ UNODC พบว่าในปี ค.ศ. 2010 ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่มีลักษณะเป็นองค์กรหลายประเภทมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อาทิเช่น การค้ายาเสพติดประเภทเฮโรอีน การค้าสัตว์ป่า การค้าสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา และการกระทำอันเป็นโจรสลัด (Drugs & Crime, 2010)

เมื่อพิจารณาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การคงอยู่และทวีความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เห็นได้จากรายงานการศึกษาของ UNODC เรื่อง Transnational Organized Crime in Southeast Asia: Evolution, Growth and Impact ในปี ค.ศ. 2019 ซึ่งระบุว่าปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่สำคัญในภูมิภาคนี้ คือ การค้ายาเสพติดและสารตั้งต้นผลิตยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมตแอมเฟตามีน ที่มีการจับกุมได้ถึง 120 ล้านตันในปี ค.ศ. 2018 โดยสถิติการจับกุมในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคสูงขึ้นเป็นอย่างมาก ทั้งนี้มีการประมาณการว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นตลาดใหญ่ของการค้าเมตแอมเฟตามีนโดยคิดเป็นร้อยละ 25.7 โดยมูลค่าของการค้าเมตแอมเฟตามีน ประมาณการว่ามูลค่าสูงถึง 30.3 ถึง 61.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี เช่นเดียวกับเมตแอมเฟตามีน การค้าเฮโรอีนก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในภูมิภาคนี้ด้วยการขยายตัวของตลาดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มูลค่าของตลาดการค้าเฮโรอีนในภูมิภาคนี้สูงถึง 8.7 ถึง 10.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี การค้าเฮโรอีนในภูมิภาคนี้มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจากเดิมที่เฮโรอีนถูกนำเข้ามาจากประเทศอัฟกานิสถานแต่ในปัจจุบันเฮโรอีนมีฐานการผลิตในรัฐฉานและคะฉิ่นในประเทศเมียนมาร์ และถูกลำเลียงผ่านทางตอนเหนือของเมียนมาร์หรือผ่านลาว เวียดนามเข้าสู่จีน รวมถึงการลำเลียงผ่านมาเลเซียไปสู่ปลายทางนอกภูมิภาคโดยเฉพาะออสเตรเลีย

ในขณะเดียวกันปัญหาการค้ามนุษย์ในภูมิภาคนี้ก็ยังคงเป็นปัญหาสำคัญ UNODC ระบุว่าเหยื่อของการค้ามนุษย์ในภูมิภาคนี้มาจากประเทศที่ด้อยพัฒนามากว่า อาทิเช่น ประเทศกัมพูชา เมียนมาร์ ลาว ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม โดยมีประเทศปลายทางคือ จีน มาเลเซีย ไทย และประเทศอื่นนอกภูมิภาค โดยที่การค้าผู้หญิงและเด็กในธุรกิจทางเพศถือเป็นปัญหาหลักของการค้ามนุษย์ในภูมิภาคนี้ มีตัวเลขของ UNODC ที่ระบุว่าสถิติการจับกุมกว่าร้อยละ 79 ของคดีค้ามนุษย์ในประเทศไทยตั้งแต่ ค.ศ. 2014 ถึง 2017 นั้นเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศ เหยื่อส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง

จากประเทศในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง แอฟริกา ตะวันออกกลาง เอเชียกลาง รัสเซียและศรีลังกา และกว่าร้อยละ 70 เป็นเด็ก ทั้งนี้ปัญหาการค้าผู้หญิงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงเป็นปัญหา โดยเฉพาะในประเทศปลายทางอย่างญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ในอีกด้านหนึ่งเหยื่อของการค้ามนุษย์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องตกเป็นทาสของการใช้แรงงานเถื่อน ไม่ว่าจะเป็นการทำประมง งานก่อสร้าง เกษตรกรรม อุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ และแม่บ้าน อย่างเช่นในประเทศมาเลเซีย UNODC พบว่ากว่าร้อยละ 34 ของสถิติการค้ามนุษย์ในมาเลเซียระหว่างปี ค.ศ. 2013 – 2017 เป็นการบังคับใช้แรงงาน โดยในจำนวนดังกล่าวนี้มีเหยื่อเป็นเด็กและผู้หญิงกว่าร้อยละ 81 เหยื่อเหล่านี้มาจากทั้งจากในมาเลเซียเอง และจากอินโดนีเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ ไทย เมียนมาร์ กัมพูชา และอินเดีย

อาชญากรรมข้ามชาติอีกปัญหาหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ การลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ด้วยความแตกต่างของระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการขาดแคลนแรงงานส่งผลให้การลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายกลายเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้อย่างมหาศาลให้แก่องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในภูมิภาค โดยมีประเทศไทยและมาเลเซียเป็นประเทศปลายทางของการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งผู้ลักลอบเข้าเมืองส่วนใหญ่นั้นมาจากประเทศในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ UNODC ประเมินการว่า ขบวนการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายสามารถสร้างรายได้ ได้ถึง 132 ถึง 196 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

นอกจากปัญหาอาชญากรรมที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีอาชญากรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมองค์กรข้ามชาติ นั่นคือ อาชญากรรมสิ่งแวดลอม สถานการณ์อาชญากรรมสิ่งแวดลอมข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามรายงานของ UNODC นั้น จำแนกออกได้เป็นการค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่า การค้าไม้ผิดกฎหมาย สำหรับการค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่านั้น ด้วยเหตุที่ภูมิภาคนี้มีปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่า ซึ่งก็คือ ความต้องการที่จะครอบครองสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่านั้นมีสูงประกอบกับปัจจัยที่มีผู้ค้าในภูมิภาคนี้อยู่เป็นจำนวนมาก เมื่ออุปสงค์และอุปทานดังกล่าวมาบรรจบกันจึงเป็นแรงผลักดันให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลายเป็นตลาดค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งของโลก การค้าสัตว์ป่าในภูมิภาคนี้ที่น่าเป็นห่วงคือ การค้างาช้าง นอแรดแอฟริกา และตัวนิ่ม โดยจากตัวเลขการจับกุมการค้าสัตว์ป่าในเส้นทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังประเทศจีนที่สูงเป็นประวัติการณ์ในช่วงครึ่งปีแรก ของ ค.ศ. 2019 พบว่ามีการจับกุมเกล็ดตัวนิ่มน้ำหนักรวมกว่า 34 ตัน งาช้างกว่า 17 ตัน ในด้านการค้าไม้ผิด

กฎหมาย ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นแหล่งของไม้มีค่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดโดยเฉพาะตลาดจีน จึงไม่น่าแปลกใจที่สถิติการจับกุมจะยังคงสูงขึ้นทุกปี

ปัญหาอาชญากรรมประการสุดท้ายที่ UNODC ได้สำรวจไว้ คือ การค้าสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาและการค้ายาปลอม การปลอมแปลงสินค้าในภูมิภาคนี้มีอยู่เป็นจำนวนมากครอบคลุมตั้งแต่สินค้าอุปโภคบริโภคไปจนถึงสินค้าอุตสาหกรรม กลุ่มผู้ค้าสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาใช้โครงสร้างพื้นฐานของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคไม่ว่าจะเป็นเขตปลอดอากรหรือท่าเรือ เพื่อผลิตและกระจายสินค้าไปยังปลายทาง ประกอบกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-commerce ในปัจจุบันที่ก้าวหน้าและได้รับความนิยมเป็นปัจจัยหนุนให้การค้าสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น ซึ่ง UNODC ประเมินการว่าธุรกิจผิดกฎหมายดังกล่าวสร้างรายได้สูงถึง 33.8-35.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ในส่วนของการค้ายาปลอมนั้น พบว่าภูมิภาคนี้มีการแพร่ระบาดของยาปลอมซึ่งมีมูลค่าระหว่าง 520 ล้านถึง 2.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี (Drugs & Crime, 2019)

หากพิจารณาในเชิงของการเงินและเศรษฐกิจ โดยพิจารณาในแง่มูลค่าที่เกิดจากอาชญากรรมข้ามชาตินั้น สถานการณ์อาชญากรรมข้ามชาติในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาจากรายงาน Transnational Crime and the Developing World โดย Channing May จากสถาบัน Global Financial Integrity ในปี ค.ศ. 2017 ระบุว่าอาชญากรรมข้ามชาติ 11 ประเภทที่ได้ทำการสำรวจทำรายได้กว่า 1.6 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ถึงกว่า 2.2 ล้านล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อปี ซึ่งอาชญากรรมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นภัยต่อเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตมนุษย์ และอาชญากรรมข้ามชาติกำลังเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากรายได้ซึ่งเป็นแรงดึงดูดใจประกอบกับความเสี่ยงที่จะถูกจับกุมต่ำ รายงานดังกล่าวได้แยกอาชญากรรมข้ามชาติออกเป็นประเภทต่าง ๆ และระบุถึงประมาณการรายได้จากการประกอบอาชญากรรมประเภทนั้น ๆ ไว้ ประกอบด้วย การค้ายาเสพติด มีมูลค่า 426 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ถึงกว่า 652 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ การค้าอาวุธ มีมูลค่า 1.7 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ถึง 3.5 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ การค้ามนุษย์ มีมูลค่า 150.2 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ การค้าอวัยวะ 840 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ ถึง 1.7 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ (Kar & Spanjers, 2017)

ด้านสถานการณ์อาชญากรรมข้ามชาติในอาเซียน สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมของสหประชาชาติ (UN' s Office on Drugs and Crime : UNODC) ได้ตั้งข้อสังเกตถึงการบูรณาการของประชาคมอาเซียน ที่ถึงแม้จะเป็นโอกาสที่ดีของชาติสมาชิกในการเพิ่มปริมาณการค้าการลงทุน การพัฒนาขีดความสามารถทางเศรษฐกิจ การลดช่องว่างระดับของการพัฒนา การเพิ่มระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและการเพิ่มการเชื่อมต่อระหว่างกันที่จะนำไปสู่การเคลื่อนย้าย

ในภูมิภาคได้สะดวกมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ตลอดจนการพัฒนา ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนการเชื่อมโยงในช่องทางต่างๆ ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความท้าทายมากขึ้น โดยเฉพาะด้านความมั่นคงและปัญหาจากอาชญากรรมข้ามชาติและจากกลุ่มการก่อการร้าย ท่ามกลางความขาดแคลนระบบตรวจสอบป้องกันการค้ามนุษย์ ในขณะที่ยังคงมีการเสริมสร้างความเชื่อมโยงในแต่ละประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา (ASEAN Watch, 2560)

2.1.6 ความเชื่อมโยงของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายกับองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ

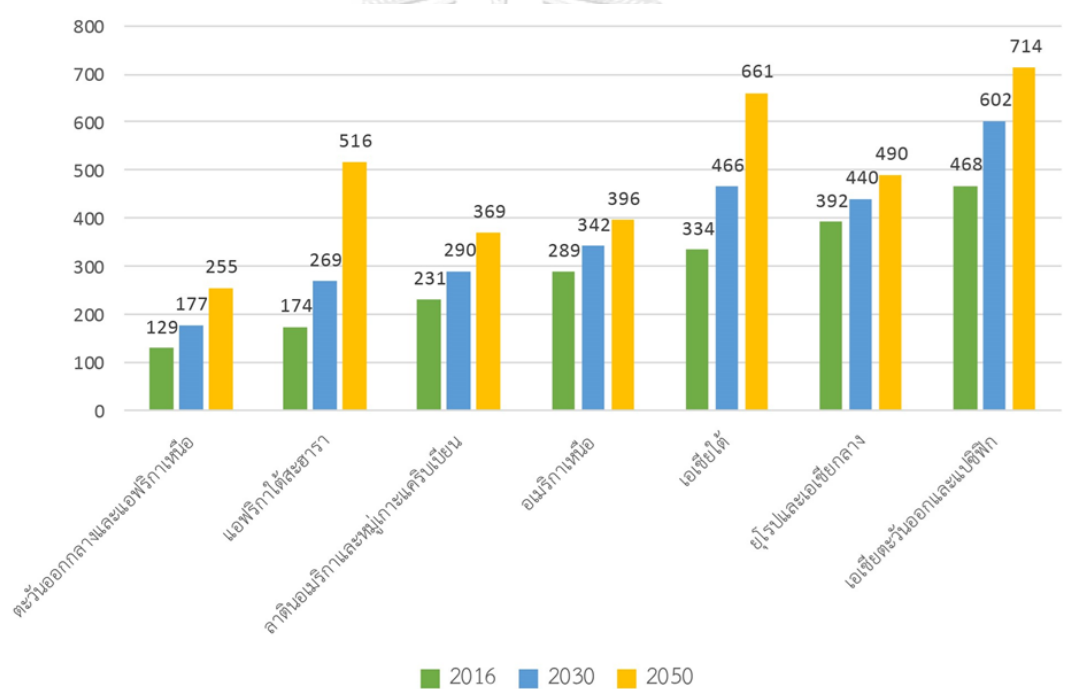
จากสถานการณ์ความมั่นคงของโลกในปัจจุบัน อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติกลายเป็น ปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของนานาประเทศ และมีแนวโน้มที่ทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องมาจากปัจจัย ด้านเทคโนโลยี การติดต่อสื่อสาร และการคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น ตลอดจนเศรษฐกิจและการเมือง ที่มีการเปิดกว้างมากยิ่งขึ้นทำให้การค้า การขนส่งข้ามแดนมีความสะดวก รวดเร็ว ประกอบกับการ เคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งมีทรัพยากรที่ เพียงพร้อม เครือข่ายที่กว้างขวาง ยังผลให้การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายใน ปัจจุบันทวีความรุนแรงและขยายวงมากขึ้น

ความเชื่อมโยงประการแรกเป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าอาชญากรรมร้ายแรงและองค์กร อาชญากรรมต่างอยู่ในวงจรของการเคลื่อนย้ายของเสียอย่างผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมจากการจัดการของเสียอันตรายอย่างไม่ ถูกสุขลักษณะ การหลีกเลียงภาษี และการฟอกเงิน

ประการต่อมาด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และความเหลื่อมล้ำของกฎหมาย ระเบียบ และระดับ การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ หรือในแต่ละภูมิภาคของโลก ส่งผลให้เป็น โอกาสขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่เข้ามาฉวยโอกาสสร้างความร่ำรวยจากช่องว่างดังกล่าว ด้วย การเข้าไปทำธุรกิจมืดที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นมามากขึ้น ที่ ผ่านมาปรากฏหลักฐานเชื่อมโยงระหว่างองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติกับการลักลอบเคลื่อนย้ายของ เสียข้ามแดนและยังรวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การปลอมแปลงเอกสาร การโกงภาษี การ ฟอกเงิน การทุจริตประพฤติดมิชอบ และการขู่กรรโชกทรัพย์ เป็นต้น (Bisschop & Huisman, 2018)

2.1.7 สถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

จากรายงาน COVID 19's Impact on the Waste Sector ซึ่งจัดทำโดยธนาคารโลกระบุว่าในแต่ละปีประชากรโลกสร้างของเสียชุมชนปีละกว่า 2 พันล้านตัน และคาดการณ์ว่าปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นทั่วโลก ในปี 2050 จะเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 70 เป็นวันละ 3.4 พันล้านตัน โดยปริมาณของเสียตามคาดการณ์นั้นเพิ่มสูงขึ้นในทุกภูมิภาค โดยภูมิภาคที่สำคัญ อาทิเช่น ภูมิภาคอเมริกาเหนือเพิ่มขึ้นจาก 289 พันล้านตัน ในปี ค.ศ. 2016 เป็น 396 พันล้านตัน ในปี ค.ศ. 2050 ภูมิภาคเอเชียใต้เพิ่มขึ้นจาก 334 พันล้านตัน ในปี ค.ศ. 2016 เป็น 661 พันล้านตัน ในปี ค.ศ. 2050 ภูมิภาคยุโรปและเอเชียกลางเพิ่มขึ้นจาก 392 พันล้านตัน ในปี ค.ศ. 2016 เป็น 490 พันล้านตัน ในปี ค.ศ. 2050 ภูมิภาคเอเชียกลางและแปซิฟิกเพิ่มขึ้นจาก 468 พันล้านตัน ในปี ค.ศ. 2016 เป็น 714 พันล้านตัน ในปี ค.ศ. 2050 ซึ่งเป็นปัญหาที่ท้าทายต่อการจัดการในอนาคต

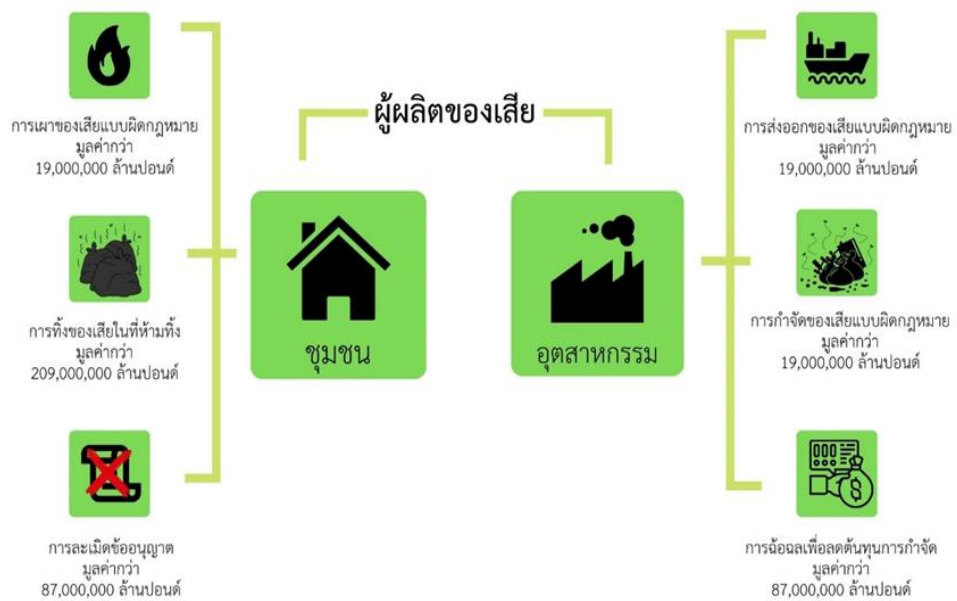
ภาพที่ 1 แสดงคาดการณ์ปริมาณของเสียที่เกิดขึ้นทั่วโลก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2016 – 2050

ที่มา: ธนาคารโลก

จากการคาดการณ์ของธนาคารโลกข้างต้นของเสียนั้นมีปริมาณสูงขึ้นทุกปีหากแต่ศักยภาพในการกำจัดของเสียเหล่านั้นไม่ได้มากขึ้นตามปริมาณที่เกิดขึ้น และด้วยค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียเหล่านี้ยิ่งถูกต้องตามหลักวิชาการมีราคาสูง ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดการจัดการของเสียอย่างไม่ถูกต้องรวมทั้งการเคลื่อนย้ายของเสียเหล่านั้นไปกำจัดในประเทศที่มีค่ากำจัดต่ำกว่า หรือลักลอบนำ

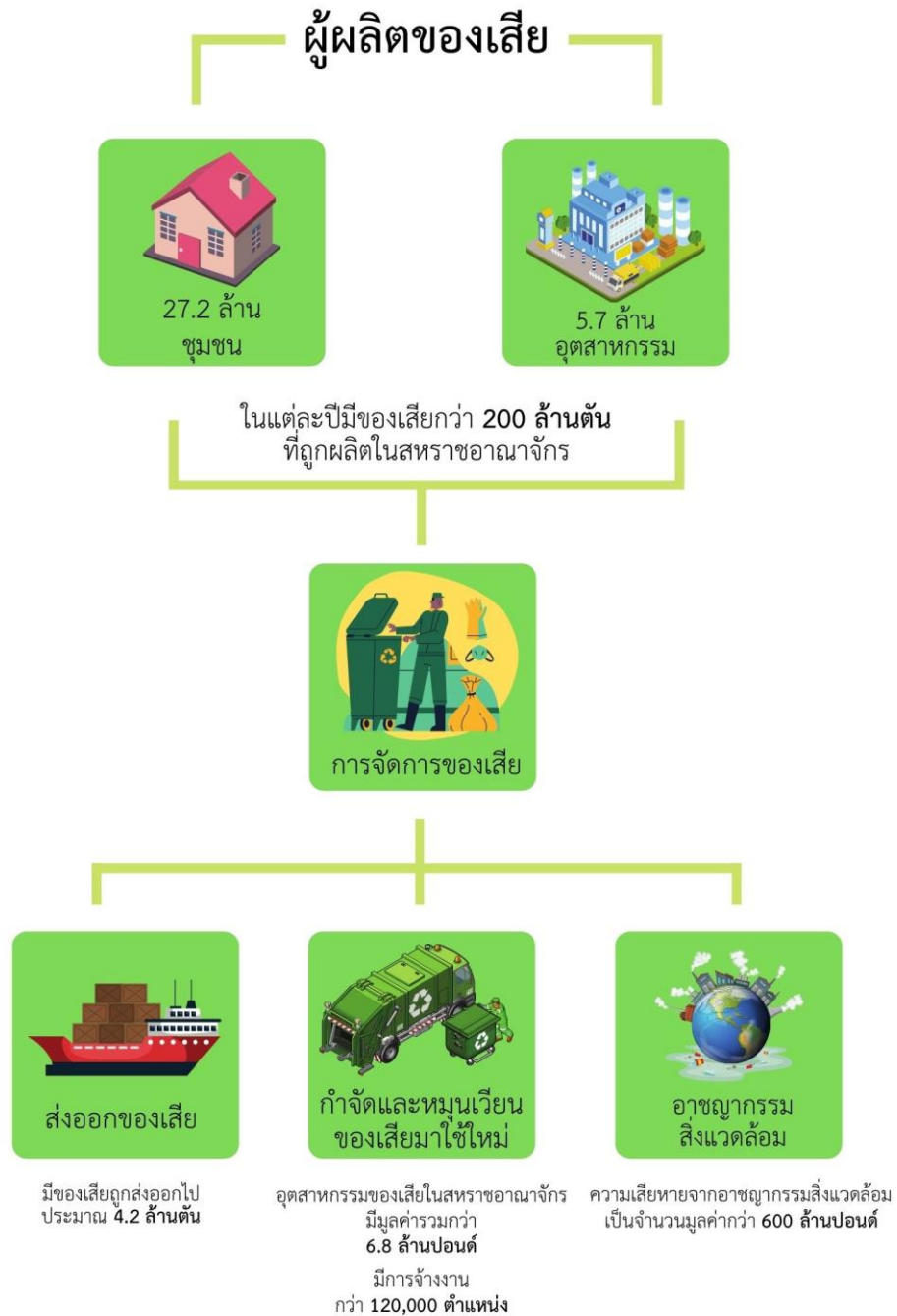
ของเสียเหล่านั้นไปทิ้งในประเทศอื่น ส่งผลเสียหายอย่างมหาศาลต่อทั้งสิ่งแวดล้อม สังคม สุขภาพ อนามัยของประชาชนและเศรษฐกิจ แม้กระทั่งต่อกระบวนการยุติธรรมในแง่ของความท้าทายในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายดังกล่าว มีการประมาณการว่ามูลค่าผลประโยชน์จากการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นอาจมีมูลค่าสูงถึง 10,000 ถึง 12,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปีในปี ค.ศ. 2005 (Comte, 2006) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ ยังได้ประมาณการว่ารายได้จากการลักลอบทิ้งของเสียอิเล็กทรอนิกส์อย่างผิดกฎหมายนั้นสูงถึง 19,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 2015 (Rucevska et al., 2015)

รูปแบบในการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งปรากฏทั้งในรูปแบบการค้าของเสียอันตรายในตลาดมืด การลักลอบปะปนของเสียอันตรายไปในของเสียทั่วไป การสำแดงเท็จว่าของเสียอันตรายนั้นเป็นของเสียทั่วไป และการสำแดงเท็จว่าของเสีย นั้นเป็นสินค้าใช้แล้วที่ยังไม่เสื่อมสภาพ เป็นต้น

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการจัดการของเสียอย่างผิดกฎหมายที่พบในสหราชอาณาจักร

ที่มา: Independent review into serious and organised crime in the waste sector 2018

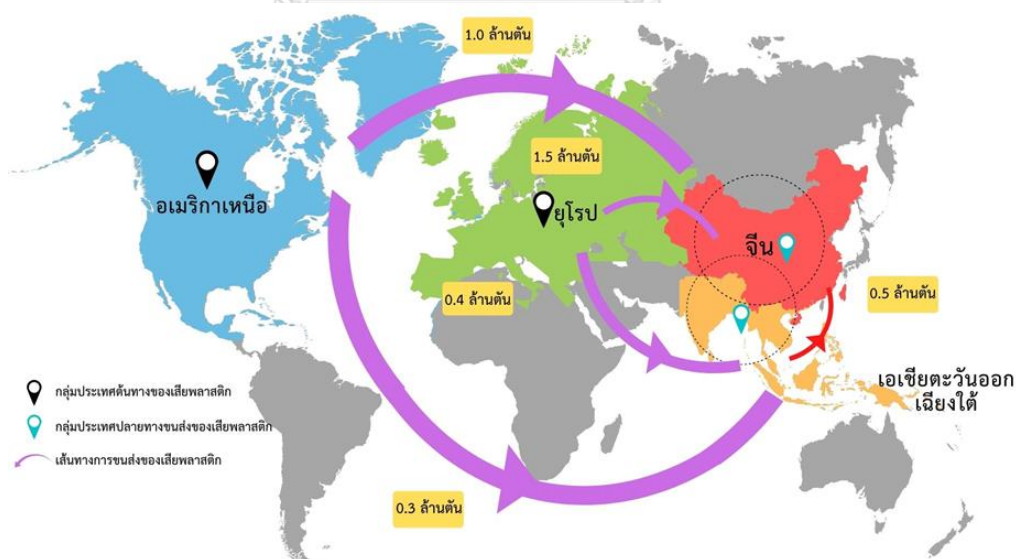
ภาพที่ 3 แสดงเส้นทางการจัดการของเสียที่พบในสหราชอาณาจักร

ที่มา: Independent review into serious and organised crime in the waste sector 2018

แม้ว่าการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นจะเกิดขึ้นมานานแล้วก็ตาม ทว่า จุดเปลี่ยนของสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2017 ดังจะพบได้จากรายงาน Strategic Analysis Report ซึ่งจัดทำโดย INTERPOL และเผยแพร่เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2020 ที่ผ่านมา รายงานดังกล่าวเป็นการศึกษาสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกข้ามแดนซึ่งระบุว่าผลของนโยบายในหลายประเทศส่งเสริมให้ธุรกิจรีไซเคิลของเสียพลาสติกเติบโตขึ้นอย่างมากและขยายตัวอย่างต่อเนื่องด้วยมูลค่าการค้าระหว่างประเทศที่สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน

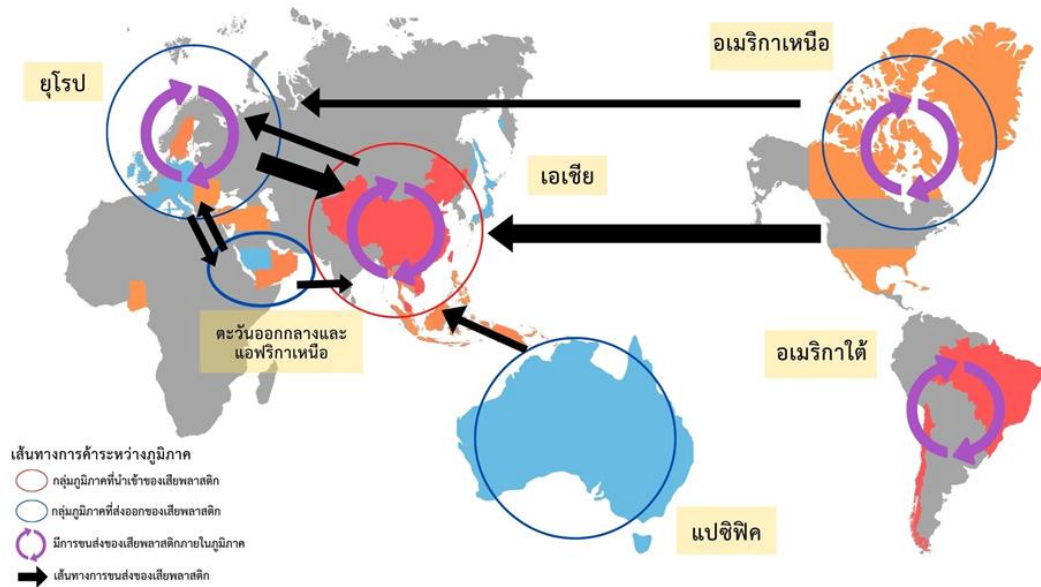
ในช่วงปี ค.ศ. 1992-2017 ประเทศจีนเป็นหนึ่งในประเทศผู้นำเข้าของเสียพลาสติกที่ใหญ่ของโลกนำเข้าของเสียพลาสติกกว่าร้อยละ 45 ของปริมาณของเสียพลาสติกทั้งหมด ส่งผลให้ตลาดการค้าของเสียพลาสติกโลกนั้นขึ้นอยู่กับธุรกิจรีไซเคิลในประเทศจีน

จากรายงานของ INTERPOL ข้อมูลเส้นทางการขนส่งของเสียและการเกิดขึ้นของตลาดมืดพบว่า มีการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกข้ามแดนระหว่างกันจำนวนกว่า 257 เส้นทาง ในจำนวนนี้เป็นเส้นทางการเคลื่อนย้ายของเสียภายในภูมิภาค จำนวน 125 เส้นทาง และระหว่างภูมิภาค จำนวน 132 เส้นทาง ซึ่งประกอบด้วยประเทศผู้นำเข้าจำนวน 64 ประเทศ และประเทศผู้ส่งออกจำนวน 57 ประเทศ โดยมีทวีปยุโรปเป็นภูมิภาคสำคัญในการส่งออกของเสียพลาสติกไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลก ดังแสดงในภาพที่ 4 และ 5

ภาพที่ 4 แสดงเส้นทางการค้าของเสียพลาสติกทั่วโลกในปี ค.ศ. 2016

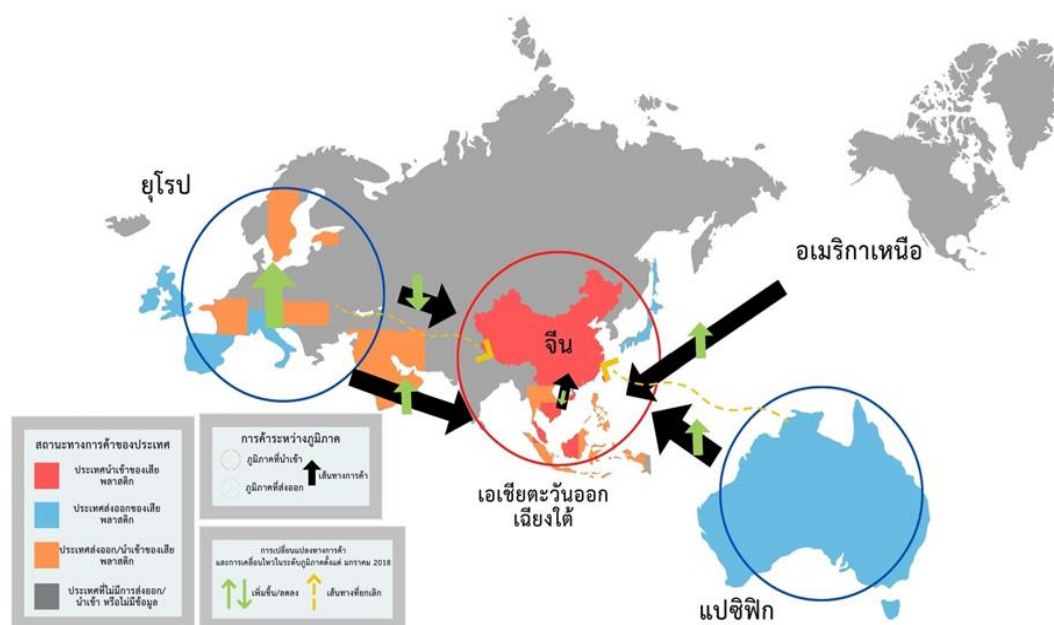
ที่มา: INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018

ภาพที่ 5 แสดงเส้นทางการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

ที่มา: INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018

อย่างไรก็ตามเมื่อประเทศจีนได้ประกาศควบคุมการนำเข้าของเสีย 27 ประเภท อาทิเช่น ของเสียที่เป็นผ้า กระดาษ โลหะ รวมไปถึงของเสียพลาสติก ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2018 มาตรการดังกล่าวส่งผลให้การส่งออกของเสียพลาสติกจากประเทศต้นทางต้องเบนเข็มจากประเทศจีนไปหาประเทศปลายทางอื่นในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะที่ปริมาณของเสียพลาสติกที่ถูกขนส่งระหว่างประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปก็เพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก ส่งผลให้ราคาของเสียพลาสติกเพื่อการรีไซเคิลในประเทศนั้น ๆ ตกต่ำลง และล้นตลาด อันเนื่องมาจากการล้นไหลของของเสียพลาสติกที่เคยถูกส่งออกไปยังประเทศจีน

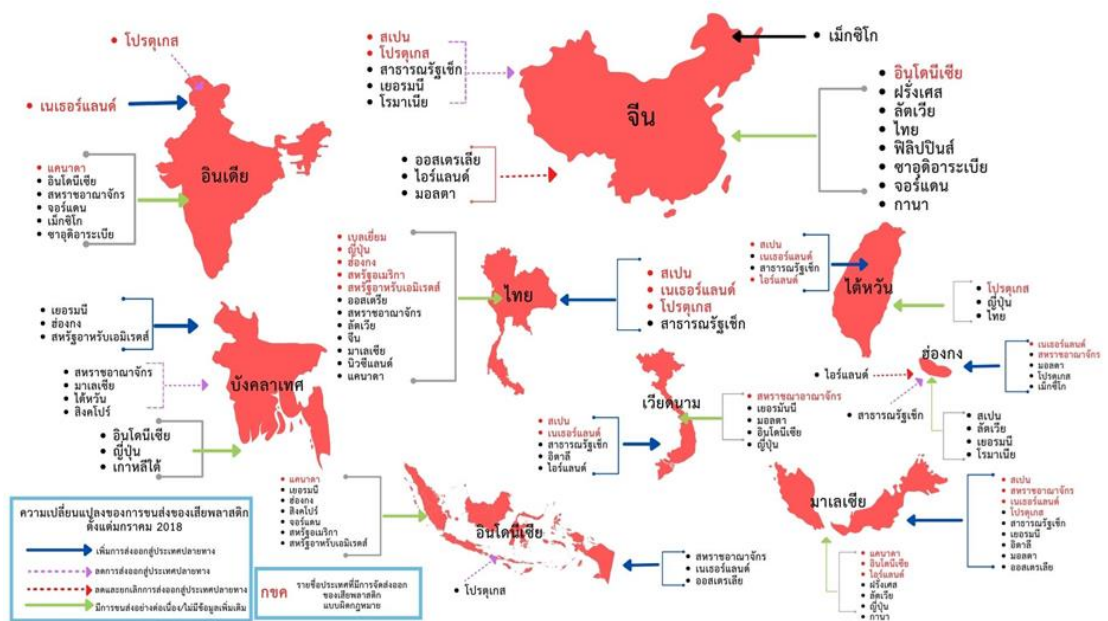
ภาพที่ 6 แสดงการเปลี่ยนแปลงเส้นทางและปริมาณการค้าของเสียพลาสติกทั่วโลก หลังเดือนมกราคม 2018

ที่มา: INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018

จากภาพที่ 6 แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกทั่วโลกอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากมาตรการควบคุมการนำเข้าของเสียพลาสติกของประเทศจีน โดยพบว่าปริมาณการส่งออกของเสียพลาสติกไปยังประเทศจีนลดลงอย่างมากจนเหลือศูนย์ ในขณะที่การส่งออกของเสียพลาสติกจากทวีปยุโรป อเมริกาเหนือและแปซิฟิกไปยังประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลับเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 44 แสดงให้เห็นว่าการเคลื่อนย้ายของเสียจากประเทศต้นทางได้เบนเข็มจากจีนไปยังประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละเส้นทางการเคลื่อนย้ายแล้วจะพบว่าจากเส้นทางการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกทั้งหมดที่มุ่งหน้าไปยังทวีปเอเชียเป็นการส่งออกมาจากประเทศในทวีปยุโรปกว่าร้อยละ 74 โดยในจำนวนนี้มี 37 เส้นทางที่มีปริมาณการเคลื่อนย้ายสูงขึ้น โดยมีประเทศปลายทางในทวีปเอเชียกว่า 15 ประเทศ แม้ว่าธุรกิจค้าของเสียพลาสติกจะพยายามหาตลาดใหม่เพื่อส่งออก แต่ปริมาณส่งออกไปยัง

ประเทศต่าง ๆ นั้นเทียบไม่ได้เลยกับปริมาณที่เคยส่งออกไปยังประเทศจีนก่อนที่ประเทศจีนจะควบคุมการนำเข้าในปี ค.ศ. 2018 ส่งผลให้ของเสียพลาสติกจำนวนมากตกค้างอยู่ในประเทศผู้ส่งออก

หลังจากที่ประเทศจีนออกมาตรการควบคุมการนำเข้าของเสียพลาสติก ผลกระทบที่เกิดขึ้นทันที คือ การส่งออกของเสียพลาสติกที่ลดลงในยุโรปปริมาณจากเดิม 3.1 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2016 เป็น 1.8 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2018 คิดเป็นร้อยละ 40 ของปริมาณที่เคยส่งออก ส่วนปริมาณการส่งออกของเสียพลาสติกจากประเทศสหรัฐอเมริกาไปยังประเทศจีนลดลง ร้อยละ 20.8 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในธุรกิจกำจัดของเสียในประเทศต้นทางโดยของเสียพลาสติกส่วนหนึ่งถูกเปลี่ยนจุดหมายปลายทางไปยังประเทศอื่น ๆ และอีกส่วนหนึ่งถูกนำไปเผาและฝังกลบในประเทศต้นทาง การเปลี่ยนแปลงเส้นทางและปริมาณการค้าของเสียพลาสติกในทวีปเอเชียภายหลังเดือนมกราคม ค.ศ. 2018 และการเกิดขึ้นของจุดหมายปลายทางใหม่ของการค้าของเสียพลาสติกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แสดงในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แสดงการเปลี่ยนแปลงเส้นทางและปริมาณการค้าของเสียพลาสติกในทวีปเอเชียภายหลังเดือนมกราคม ค.ศ. 2018 และการเกิดขึ้นของจุดหมายปลายทางใหม่ของการค้าของเสียพลาสติกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ที่มา:INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018

จากสถิติการค้าของเสียพลาสติกในภูมิภาคต่าง ๆ ที่ INTERPOL รวบรวมได้ พบว่าทวีปยุโรป เป็นภูมิภาคที่มีการเคลื่อนย้ายของเสียภายในภูมิภาคมากที่สุดเป็นจำนวน 85 เส้นทาง ในจำนวนนี้เป็นประเทศผู้ส่งออกจำนวน 31 ประเทศ ประเทศผู้นำเข้าจำนวน 30 ประเทศ คิดเป็นร้อยละ 70 ของเส้นทางการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกภายในภูมิภาคทั้งหมดทั่วโลก รองลงมาคือทวีปเอเชีย จำนวน 31 เส้นทาง เป็นประเทศผู้ส่งออกจำนวน 10 ประเทศ ประเทศผู้นำเข้าจำนวน 12 ประเทศ จากข้อมูลดังกล่าวประกอบกับข้อมูลข้างต้นที่ว่าทวีปยุโรปเป็นผู้ส่งออกของเสียพลาสติกหลักของโลก จึงทำให้ทวีปยุโรปเป็นภูมิภาคที่เป็นต้นทางการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกกว่าร้อยละ 65 ของเส้นทางการเคลื่อนย้ายทั้งหมดทั่วโลก และยังเป็นปลายทางของเส้นทางการเคลื่อนย้ายของเสียกว่าร้อยละ 41 ของเส้นทางการเคลื่อนย้ายทั้งหมดทั่วโลกด้วยเช่นกัน

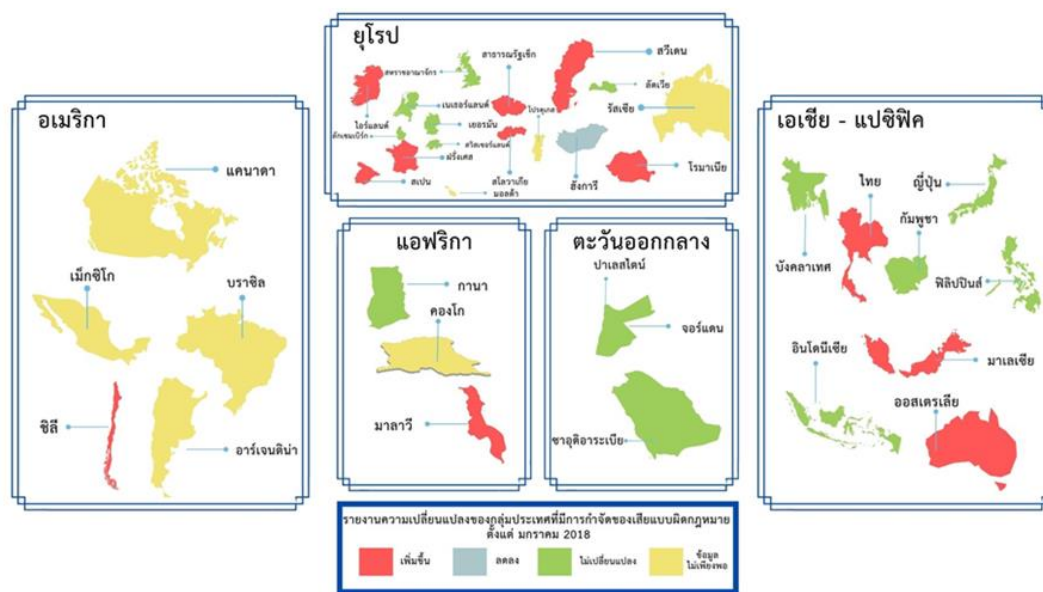

ภาพที่ 8 แสดงสถานะทางการค้าของเสียพลาสติกของแต่ละประเทศ

ที่มา : INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018

นอกจากจะทำให้เส้นทางการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกเปลี่ยนเส้นทางแล้ว ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากมาตรการควบคุมการนำเข้าของเสียพลาสติกของประเทศจีนอีกประการหนึ่งคือ จำนวนการกระทำผิดที่ถูกตรวจพบ จากรายงานของศุลกากรจีนพบว่าในปี ค.ศ. 2018 มีการ

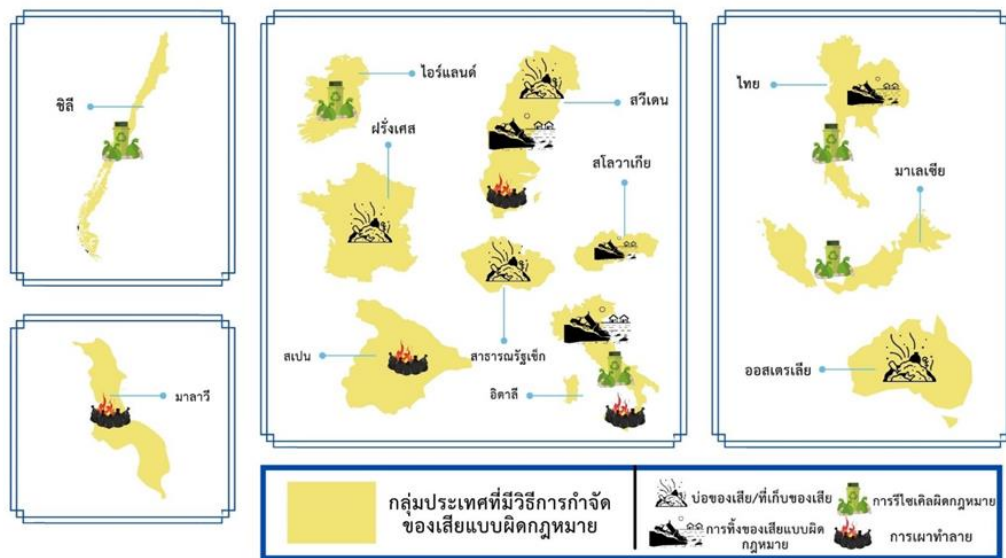
จับกุมการเคลื่อนย้ายของเสียอย่างผิดกฎหมายในประเทศจีนได้ปริมาณ 231,700 ตัน และในปี ค.ศ. 2019 จับกุมได้ 40,500 ตัน และเมื่อจำแนกเฉพาะของเสียพลาสติกแล้ว ประเทศจีนมีการจับกุมการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกผิดกฎหมายลดลงร้อยละ 26 จากปี ค.ศ. 2017 – 2018 และลดลงร้อยละ 50.9 ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2018 เป็นต้นมา

ภาพที่ 9 แสดงรายงานความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มประเทศที่มีรายงานการกำจัดของเสียแบบผิดกฎหมาย ตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2018

ที่มา: INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018

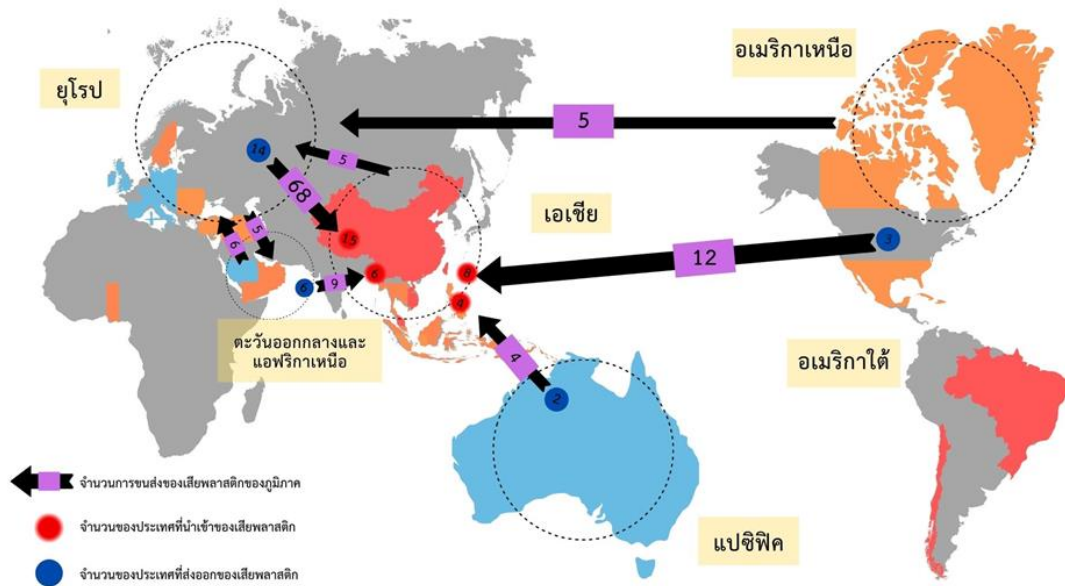
ผลกระทบจากการที่ประเทศจีนควบคุมการนำเข้าของเสียพลาสติก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2018 พบว่าประเทศมาเลเซียและประเทศไทยกลายเป็นสองประเทศที่เป็นผู้นำเข้าของเสียพลาสติกที่ใหญ่ และมีรายงานจับกุมการนำเข้าที่ผิดกฎหมายเพิ่มขึ้น มีรายงานว่าของเสียพลาสติกในประเทศสหรัฐอเมริกาถูกส่งออกไปยังประเทศมาเลเซียเพิ่มขึ้น ร้อยละ 330 ไปยังไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 300 ไปยังเวียดนามเพิ่มขึ้นร้อยละ 277 ไปยังอินโดนีเซียเพิ่มขึ้นร้อยละ 191 และไปยังอินเดียเพิ่มขึ้นร้อยละ 191 สอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของโรงงานรีไซเคิลของเสียที่ย้ายฐานการผลิตจากประเทศจีนมาตั้งฐานการผลิตในประเทศมาเลเซียและไทยในช่วงเวลาเดียวกัน เฉพาะในประเทศไทยตามสถิติจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม ประเทศไทยมีโรงงานรีไซเคิลจดทะเบียนขออนุญาตประกอบกิจการโรงงานสะสมจนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2562 มีมากกว่า 2,280 โรงงาน (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2563)

ภาพที่ 10 แสดงกลุ่มประเทศที่มีวิธีการกำจัดของเสียแบบผิดกฎหมาย

ที่มา : INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018

จากรายงานของ INTERPOL ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากประเทศสมาชิก 40 ประเทศทั่วโลก พบว่าการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายซึ่งถูกตรวจพบตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2018 มีจำนวนทั้งสิ้น 52 กรณี จาก 257 เส้นทาง ทั้งที่เป็นการค้าในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค โดยมีปลายทางส่วนใหญ่ในทวีปเอเชีย ในจำนวนนี้ตรวจพบการกระทำผิดทั้งการนำเข้าและส่งออก เส้นทางที่สำคัญคือเส้นทางจากทวีปยุโรปมายังทวีปเอเชีย คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา คือ จากทวีปอเมริกาเหนือมายังทวีปเอเชีย คิดเป็นหนึ่งในสามของจำนวนกรณีทั้งหมด จากข้อมูลดังกล่าวเห็นได้ว่าการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนผิดกฎหมายที่สำคัญคือเส้นทางจากทวีปยุโรปสู่ทวีปเอเชีย ซึ่งมีประเทศในเอเชียที่ได้รับผลกระทบจากกรณีดังกล่าวกว่า 13 ประเทศจากประเทศที่ได้รับผลกระทบทั้งหมด 24 ประเทศ

ภาพที่ 11 แสดงจำนวนคู่ประเทศที่มีการขนส่งของเสียระหว่างภูมิภาค

ที่มา: INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018

ในช่วงระหว่างมกราคม ค.ศ. 2018 - มีนาคม ค.ศ. 2020 สืบเนื่องจากการหลั่งไหลของของเสียพลาสติกเข้าประเทศส่งผลให้หลายประเทศในทวีปเอเชียได้ออกมาตรการคุมเข้มการนำเข้าของเสียพลาสติก อาทิเช่น ประเทศไทย เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไต้หวัน มาตรการดังกล่าวประกอบไปด้วยมาตรการทางภาษี การจำกัดปริมาณการนำเข้า และการห้ามนำเข้า ดังแสดงเป็นลำดับในภาพที่ 11

ภาพที่ 12 แสดงตัวอย่างมาตรการตอบโต้การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย ตามลำดับเวลา

ที่มา: INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018

ปัจจัยจากการที่ประเทศจีนควบคุมการนำเข้าของเสียพลาสติกประกอบกับการที่หลาย ๆ ประเทศได้ออกมาตรการควบคุมการนำเข้าของเสียพลาสติกที่เข้มงวดมากขึ้น INTERPOL คาดการณ์ว่าปริมาณของเสียจากพลาสติกที่ตกค้างทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นกว่า 111 ล้านตันในปี ค.ศ. 2030 เฉพาะในยุโรปมีปริมาณของเสียพลาสติกเกิดขึ้นกว่า 8 ล้านตันต่อปี ในจำนวนนี้ของเสียพลาสติก 3 ล้านตันถูกส่งออกนอกยุโรป และมีปลายทางยังประเทศจีน กว่า 2.6 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 85 ของปริมาณของเสียพลาสติกที่ยุโรปส่งออก ในประเทศสหรัฐอเมริกาของเสียพลาสติกกว่าครึ่งในประเทศถูกส่งออกไปยังประเทศจีน เช่นเดียวกับในประเทศออสเตรเลียของเสียพลาสติกร้อยละ 35 ถูกส่งออกไปยังประเทศจีน ทั้งนี้ จากสถิติการจับกุมภายใต้ปฏิบัติการ DEMETER IV ขององค์การศุลกากรโลก ในปี ค.ศ.2018 สามารถจับกุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้ จำนวน 199 คดี (World Customs Organization, 2018)

วิกฤตการณ์ของเสียพลาสติกซึ่งส่งผลกระทบต่อหลายประเทศทั่วโลก จากการที่ประเทศจีนออกมาตรการควบคุมการนำเข้าของเสีย ซึ่งส่งผลให้เส้นทางเคลื่อนย้ายของเสียจากพลาสติกเปลี่ยนแปลงไปและเกิดการเคลื่อนย้ายของเสียจากพลาสติกข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย แม้ว่าในหลายประเทศจะได้ออกมาตรการควบคุมของตนเพื่อสกัดกั้นการนำเข้าของเสียพลาสติกผิดกฎหมาย

หากแต่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และยังมีปัจจัยอื่นที่ต้องจับตาว่าจะเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการ การลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียมากยิ่งขึ้น นั่นคือ การที่ Basel Ban Amendment หรือข้อแก้ไข อนุสัญญาบาเซลเพื่อห้ามการส่งออก เป็นข้อแก้ไขที่ห้ามประเทศพัฒนาแล้ว (ประเทศในกลุ่ม OECD และลิกเตนไฮเติน) ส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศกำลังพัฒนา ไม่ว่าจะมิจุดประสงค์เพื่อกำจัด ทั้ง หรือเพื่อรีไซเคิล ซึ่งทำขึ้นในปี ค.ศ. 1995 และมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 2019 และการที่ 187 ภาค อนุสัญญาบาเซล ซึ่งประกอบด้วย 186 ประเทศและสหภาพยุโรป ได้เริ่มบังคับใช้บทบัญญัติที่แก้ไข เพิ่มเติมซึ่งมีสาระสำคัญ คือ ของเสียพลาสติกหลายรายการ เช่น solid plastic waste (recycled plastic resins, mixture of plastic resins) ที่เดิมได้รับการยกเว้นจากควบคุมโดยอนุสัญญาบาเซล ถูกนำเข้ามารวมไว้ในบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม การยอมให้มีการซื้อขายสินค้าของเสียจากพลาสติกที่ เป็นพลาสติกผสม (mixture) ได้หลายประเภท ถ้าเป็นการผสมพลาสติกที่เป็น polyethylene (PE), polypropylene (PP) หรือ polyethylene terephthalate (PET) ที่มีเป้าหมายเพื่อเอาไปแยกเพื่อนำพลาสติกแต่ละชนิดไป recycle ด้วยวิธีการที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสินค้าเหล่านี้จะต้องถูกคัด แยกก่อนการส่งออกและไม่ถูกปนเปื้อนจากของเสียประเภทอื่น ๆ และจัดทำรายชื่อระบุของเสีย พลาสติกที่ถูกปนเปื้อนจากสารอันตรายต่าง ๆ ที่มีระบุไว้ในภาคผนวกอนุสัญญาบาเซลรวมถึงสารติด ไฟ สารพิษ สารที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ และอื่น ๆ เป็นสินค้าที่ถูกควบคุมโดยอนุสัญญา เป็นต้น ซึ่ง INTERPOL คาดการณ์ว่าจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่าง ผิดกฎหมายจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต (INTERPOL, 2020)

ในส่วนของประเทศไทย เว็บไซต์รัฐบาลไทยได้เผยแพร่สรุปการตอบกระทู้ถามในการประชุม วุฒิสภา เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2563 เรื่อง การนำเข้าขยะพลาสติกของไทยในปี พ.ศ. 2561 สูงเป็นประวัติการณ์ โดยมีนายคานูณ สิทธิสมาน สมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้ตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่า ด้วยปัจจุบันรัฐบาลมีนโยบายที่ดีในการรณรงค์ให้เลิก ใช้ถุงพลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวเพื่อลดขยะพลาสติก แต่มีข้อมูลว่าประเทศไทยยอมให้มีการนำเข้า ขยะพลาสติกจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากเพื่อนำมารีไซเคิลเป็นสินค้าพลาสติกราคาถูก คุณภาพ ต่ำ แต่สุดท้ายจะกลับมาเป็นขยะพลาสติกจำนวนมากในประเทศ ทั้งยังมีการอนุญาตให้ต่างประเทศ มาตั้งโรงงานรีไซเคิลในประเทศอีกด้วย ทั้งนี้ปริมาณนำเข้าขยะพลาสติก จากต่างประเทศย้อนหลังไป 5 ปี มีปริมาณที่สูงขึ้นมาก ทั้งยังเป็นอันดับ 3 ในอาเซียน อย่างไรก็ตามกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และกระทรวงอุตสาหกรรม จะร่วมมือบูรณาการร่วมกันในนโยบายด้านการลดขยะ พลาสติกอย่างไร จึงขอร้องว่าจะมีการแก้ปัญหาอย่างไรให้ประชาชนมีความมั่นใจในการปรับเปลี่ยน วิถีชีวิตในการลดใช้พลาสติก อีกทั้ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวง

อุตสาหกรรมจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา ประกอบกับภายหลังการตั้งคณะกรรมการจัดการขยะพลาสติกและขยะอิเล็กทรอนิกส์แล้ว จะมีแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมอย่างไร และขอฝากให้ทบวงคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 4/2559 ว่ามีผลทำให้โรงงานรีไซเคิลเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากหรือไม่ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตอบชี้แจงกระทู้โดยสรุปว่า ปริมาณขยะเศษพลาสติกที่มีการนำเข้ามาในประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา มีการให้โควตาประมาณ 1 ล้านกว่าตัน หรือปีละเกือบ 3 แสนตัน ขณะที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มีการรณรงค์ให้มีการลดและเลิกใช้ถุงพลาสติกเพื่อลดปริมาณขยะพลาสติก ทั้งนี้นายกรัฐมนตรีได้ให้ความสำคัญประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม และจากการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการขยะพลาสติก และขยะอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาการนำเข้าเศษพลาสติกราคาถูกโดยอ้างว่านำมารีไซเคิล แต่แท้จริงคือการนำขยะมาทิ้งที่ประเทศเรา และเมื่อมีการตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการขยะพลาสติกและขยะอิเล็กทรอนิกส์แล้ว จะมีการประชุมหารือกับทุกหน่วยงานเพื่อหาแนวทางส่งเสริมขยะทั้งหลายสู่ต้นทางเพื่อไม่ให้ประเทศไทยเป็นแหล่งขยะพลาสติกและให้ค้ำประกันว่าปี พ.ศ. 2563 ขยะพลาสติกต้องหมดจากประเทศ อีกทั้ง ต้องตรวจสอบว่าปัจจุบันโรงงานรีไซเคิลขยะที่ได้รับอนุญาตมีศักยภาพความสามารถในการจัดการได้มากน้อยเพียงใด โดยในส่วนเกินต้องส่งกลับรวมทั้งต้องมีการควบคุมการนำเข้าซึ่งต้องหารือร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรมต่อไป สำหรับในส่วนการคัดแยกขยะถือเป็นแนวทางที่ดีและจะนำไปศึกษาเพื่อหาแนวทางดำเนินการต่อไป นอกจากนี้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะหารือร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจะนำเรื่องสิ่งแวดล้อมเข้าไปในหลักสูตรการศึกษาตั้งแต่เตรียมอนุบาลไปถึงในทุกกระดับ รวมถึงแนวทางการแยกขยะแต่ละประเภทให้ถูกต้องด้วย (รัฐบาลไทย, 2563)

วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2561 กรมศุลกากร ได้แถลงข่าวกรณีสถานการณ์และมาตรการนำเข้าส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์และขยะพลาสติก ว่าจากข้อมูลสถิติตามใบขนสินค้าที่มีการขออนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม พบว่าสถิติการนำเข้าเศษพลาสติกพิกัดศุลกากร 3915 ในปี พ.ศ. 2560 มีปริมาณนำเข้า 145,764.98 ตัน และในปี พ.ศ. 2561 ตั้งแต่เดือนมกราคม-พฤษภาคม พบว่ามีปริมาณการนำเข้า 212,051.72 ตัน ในส่วนของสถิติการนำเข้าเศษอิเล็กทรอนิกส์พิกัดศุลกากร 84 และ 85 พบว่าในปี พ.ศ. 2560 มีปริมาณการนำเข้า 64,636.71 ตัน และในปี พ.ศ. 2561 ตั้งแต่เดือนมกราคม-พฤษภาคม พบว่ามีปริมาณการนำเข้า 52,221.46 ตัน

ทั้งนี้จากสถิติการนำเข้า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 25657 – 2560 พบว่า เริ่มมีการนำเข้าของเสียอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้อนุสัญญาบาเซลเพิ่มขึ้น อันเป็นผลสืบเนื่องจากในปี พ.ศ. 2560 ประเทศจีน

ประกาศห้ามนำเข้าขยะซึ่งมีผลบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2561 โดยมีสัดส่วนการนำเข้าและมีการจับกุมการกระทำผิดปริมาณมากที่สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง สำนักงานศุลกากรท่าเรือกรุงเทพ สำนักงานศุลกากรกรุงเทพ และสำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าลาดกระบ้ง ตามลำดับ ซึ่งสินค้าดังกล่าวเป็นสินค้าที่ต้องปฏิบัติตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ต้องมีใบอนุญาตนำเข้าจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม โดยที่ผ่านมารวมศุลกากรได้ร่วมกับกรมโรงงานอุตสาหกรรมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยได้ดำเนินมาตรการดังนี้

1) จัดทำฐานข้อมูลร่วมกันระหว่างกรมศุลกากรและกรมโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลและนำมาวิเคราะห์บริหารความเสี่ยง

2) กรมศุลกากรจะนำระบบควบคุมทางศุลกากรโดยใช้ระบบเอ็กซ์เรย์เข้ามาตรวจสอบตู้สินค้าทุกตู้ ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรและเจ้าหน้าที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมจะทำงานร่วมกันโดยทำการเปิดตรวจตู้สินค้านี้ ซึ่งหากเป็นกรณีท่าหรือที่ที่มีการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าเศษอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกในปริมาณมาก กรมโรงงานอุตสาหกรรมจะจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำ ณ ท่าหรือที่ตั้งกล่าว อาทิเช่น สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง สำนักงานศุลกากรกรุงเทพ สำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าลาดกระบ้ง เป็นต้น

3) เมื่อพบการกระทำผิดจะทำการผลักดันสินค้าเศษอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกออกไปและให้ผู้นำเข้ารับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด

4) ทำการตรวจสอบย้อนกลับสำหรับบริษัทที่ได้รับใบอนุญาต นำเข้าเมื่อผ่านพิธีการศุลกากรตรวจปล่อยของออกจากอารักขาของศุลกากรแล้วกรมศุลกากรจะทำการแจ้งไปยังกรมโรงงานอุตสาหกรรมให้ไปทำการตรวจสอบ ณ โรงงานต่อไป

5) ตั้งคณะทำงานร่วมกันระหว่างกรมศุลกากร และกรมโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อพิจารณาประเด็นข้อกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการอุดช่องว่างในการนำเข้า นำส่ง นำผ่านไปยังปลายทาง และกำหนดมาตรการเพิ่มโทษในกรณีที่มีการกระทำผิด กรณีบริษัทกระทำผิด กรมศุลกากรจะส่งข้อมูลให้กรมโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อยกเลิกใบอนุญาตต่อไป (กรมศุลกากร, 2561)

วันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 กรมศุลกากรแถลงข่าวเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยว่า จากเดิมจีนเป็นประเทศที่นำเข้าเศษขยะรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยเฉพาะเศษขยะอิเล็กทรอนิกส์ (พิกัดศุลกากร 84 และ 85 ที่มีการกำหนดรหัสสถิติเป็น 800 และ 899) และเศษพลาสติก (พิกัด 3915) ต่อมาจีนเริ่มมีนโยบายในการห้ามการนำเข้าเศษขยะหลายชนิด ประกอบกับผลการประชุมสนธิสัญญาบาเซล (Basel Convention) ณ กรุงเจนีวา ประเทศ

สวิสเซอร์แลนด์ มีมติให้เพิ่มความเข้มงวดของชนิดขยะที่สามารถนำเข้าส่งออกระหว่างกันได้ รวมทั้งต้องได้รับความยินยอมในการนำเข้าจากประเทศปลายทางด้วย ส่งผลให้ประเทศอุตสาหกรรม เช่น ประเทศญี่ปุ่น แคนาดา สหรัฐอเมริกา และประเทศในทวีปยุโรป เปลี่ยนจุดหมายการส่งออกเศษขยะมายังประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แทน ซึ่งทำให้มีการนำเข้าเศษขยะมากขึ้นความจำเป็น ส่งผลให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เริ่มมีมาตรการตอบโต้การนำเข้าเศษขยะ โดยเฉพาะเศษพลาสติกและขยะอิเล็กทรอนิกส์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ ห้ามหรือลดการนำเข้าเศษพลาสติกและขยะอิเล็กทรอนิกส์

สำหรับกรณีขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยนั้น ผู้นำเข้าจะต้องได้รับอนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมก่อนการนำเข้า แต่เนื่องจากคณะกรรมการขับเคลื่อนและปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดิน คณะที่ 5 ที่มี พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นประธาน ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2561 มีมติให้ระงับการอนุญาตนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จากโรงงานที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามอนุสัญญาบาเซล ทำให้เหลือผู้ได้รับอนุญาตนำเข้าเพียง 1 ราย เท่านั้น นอกจากนี้ การประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 มิ.ย. 2562 มีมติเห็นชอบมาตรการห้ามนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ สินค้าอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ใช้แล้วเข้ามาในประเทศ โดยได้อนุมัติร่างประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดชนิดและแหล่งกำเนิดวัตถุอันตรายที่จะนำมาใช้ในโรงงาน พ.ศ. เพื่อกำหนดนิยามและข้อห้ามไม่ให้โรงงานใช้ขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตของโรงงาน พร้อมมอบหมายให้กระทรวงพาณิชย์เร่งรัดการออกประกาศห้ามนำเข้าซึ่งสินค้าอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ใช้แล้วที่จะนำมาถอดแยก เพื่อนำโลหะกลับมาใช้ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา มีการลดโควตาการนำเข้าของเศษพลาสติกจากหลายแสนตัน เหลือเพียง 70,000 ตัน เท่านั้น จากข้อมูลสถิติการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ และการนำเข้าเศษพลาสติก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึงปัจจุบันของประเทศไทย พบว่ามีการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เริ่มมีแนวโน้มลดลงในปี พ.ศ. 2562 เนื่องจากมีการควบคุมการนำเข้าอย่างเข้มงวดจากภาครัฐ

อย่างไรก็ดี คาดว่าความต้องการขยะอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศยังคงมีอยู่ และอาจมีการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์อยู่ ซึ่งจากข้อเท็จจริงดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และมีแนวโน้มในการนำเข้าโดยไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ จำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการแก้ไขอย่างเร่งด่วน กรมศุลกากรจึงมีมาตรการในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1) กรมศุลกากรได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติก ดำเนินการติดตาม กำหนดเป้าหมายต้องสงสัยที่จะกระทำความผิดทางศุลกากร และเข้าตรวจสอบ เพื่อติดตามและขยายผลอย่างต่อเนื่อง

2) สั่งการให้ กอง สำนักงาน และด่านศุลกากรทุกแห่ง เข้มงวดในการตรวจสอบสินค้า ประเภทขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติก หรือสินค้าที่มีการสำแดงพิกัด หรือมีรูปลักษณะ ใกล้เคียงกับขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกเพื่อป้องกันการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงทางศุลกากร

3) กรณีที่ตรวจพบการกระทำความผิดทางศุลกากรที่เกี่ยวกับสินค้าประเภทขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติก กรมศุลกากรจะดำเนินการส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป โดยไม่เปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในชั้นศุลกากร

ทั้งนี้ ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2562 กรมศุลกากรสามารถจับกุมคดีลักลอบ และหลีกเลี่ยงนำเข้าเศษพลาสติกได้ทั้งสิ้น 103 คดี คิดเป็นมูลค่าทั้งหมด 17.5 ล้านบาท (น้ำหนักรวม 4,043 ตัน) โดยในปีงบประมาณ 2561 จับกุมได้ถึง 86 คดี คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 14.5 ล้านบาท (น้ำหนักรวม 3,664 ตัน) และในปีงบประมาณ 2562 (ตุลาคม 2561 – พฤษภาคม 2562) สามารถจับกุมได้แล้วถึง 17 คดี คิดเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 3 ล้านบาท (น้ำหนักรวม 379 ตัน) (GNews, 2562)

ตัวอย่างกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายจากประเทศไทย เกิดขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 มีการส่งออกของเสียที่เป็นโลหะ (Metal residue or waste) อย่างผิดกฎหมายไปยังประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยบริษัท Virol B.V. Co., Ltd. ในประเทศเนเธอร์แลนด์ได้สั่งซื้อเศษโลหะสแตนเลส (Stainless steel scrap) จากบริษัท แรงค์ เมทัล (ประเทศไทย) จำกัด รวมทั้งสิ้น 22 ตู้สินค้า ซึ่งบริษัทดังกล่าวได้ส่งออกสินค้าดังกล่าวจากประเทศไทยไปยังท่าเรือรอตเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ เทียบแรกจำนวน 4 ตู้สินค้า และครั้งที่ 2 จำนวน 2 ตู้สินค้า เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 ต่อมา บริษัท Virol B.V. Co., Ltd. ได้รับตู้สินค้าจำนวน 2 ตู้แรก จากศุลกากรไปยังบริษัทฯ เมื่อเปิดตู้สินค้าพบว่าเป็นผงฝุ่นสีดำที่บรรจุในถุงขนาดใหญ่และไม่เป็นไปตามคำสั่งซื้อ บริษัทจึงได้แจ้งให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรทราบ และขอให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรเดินทางมายังบริษัทเพื่อตรวจสอบตู้สินค้านี้ดังกล่าวและไปตรวจตู้สินค้าอีก 4 ตู้ที่เหลือ ณ ท่าเรือรอตเตอร์ดัม จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าในจำนวน 2 ตู้จาก 4 ตู้ที่เหลือก็ไม่เป็นไปตามคำสั่งซื้อเช่นเดียวกัน ทางบริษัทจึงได้ระงับการนำเข้าตู้สินค้าที่เหลืออีก 16 ตู้

ต่อมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยได้ประสานกับกรมโรงงานอุตสาหกรรมในฐานะที่เป็นหน่วยงานผู้มีความชำนาญตามอนุสัญญาบาเซลของประเทศไทย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2554 ว่ามีการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายและขอให้ประเทศไทย

นำตู้สินค้า จำนวน 4 ตู้ จากท่าเรือรอตเตอร์ดัมกลับเข้ามายังประเทศไทย กรณีดังกล่าวแม้ว่ารัฐบาลไทยพร้อมจะนำตู้สินค้าดังกล่าวกลับประเทศแต่ว่าการดำเนินการนำกลับต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบว่ากรณีดังกล่าวเป็นการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนที่ฝ่าฝืนอนุสัญญาบาเซลหรือไม่ การนำกลับนั้นมีค่าใช้จ่ายเท่าไรหรือจะดำเนินการกำจัดของเสียนั้นในต่างประเทศหรือไม่ และยังมีประเด็นข้อกฎหมายที่ต้องพิจารณาอีกด้วยว่า เมื่อรัฐบาลไทยได้เสียค่าใช้จ่ายในการนำกลับตู้สินค้านี้แล้วและกำจัดของเสียอันตรายที่นำกลับมาแล้ว ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นและรัฐได้จ่ายไปนั้นจะสามารถเรียกคืนจากผู้ที่ลักลอบส่งของเสียดังกล่าวออกนอกประเทศได้อย่างไร จึงทำให้มีความล่าช้าในการนำตู้สินค้ากลับประเทศไทย (อำนาจ วงศ์บัณฑิต, 2561)

2.1.8 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในภาพรวมของทั้งโลก จากรายงานขององค์การศุลกากรโลกพบว่าปริมาณการค้าของเสียอันตรายจากปี ค.ศ. 1992 ถึงปี ค.ศ. 2012 มีปริมาณเพิ่มขึ้นจาก 45.6 ล้านตัน เป็น 222.6 ล้านตัน โดยสัดส่วนของการส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 40 จากปี ค.ศ. 1998 ถึงปี ค.ศ. 2009 แต่อย่างไรก็ตามเราไม่สามารถทราบได้ว่าตัวเลขของการค้าของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายที่แท้จริงนั้นเป็นเท่าไร (World Customs Organization, n.d.) และจากการที่มีข้อห้ามข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนเพิ่มมากขึ้นดังที่กล่าวข้างต้น ส่งผลให้การค้าของเสียมีแนวโน้มที่จะเกิดการลักลอบกระทำผิดมากขึ้นตาม

ในทวีปยุโรป EUROPOL ได้รายงานสถานการณ์การลักลอบค้าของเสียอันตรายผิดกฎหมายโดยกล่าวถึงสาเหตุของการที่อาชญากรรมดังกล่าวกำลังแพร่กระจายนั้นเกิดจากปริมาณของเสียอันตรายที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากเมื่อประกอบเข้ากับปัจจัยกฎหมายและระเบียบที่เข้มงวดของรัฐในการจัดการของเสียอันตรายอย่างถูกต้องซึ่งแน่นอนว่าต้นทุนในการกำจัดนั้นก็สูงขึ้นเป็นเงาตามตัวส่งผลให้เกิดช่องว่างและโอกาสในการหาผลประโยชน์ของเหล่ามิจฉาชีพ และตัวเลขของมูลค่าในธุรกิจนี้นั้นสูงถึงหลักพันล้านยูโร

หลังจากนั้น EUROPOL ได้รายงานเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 2021 เดือนว่าสถิติการกระทำผิดในการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายนั้นกำลังพุ่งสูงขึ้น โดยรายงานดังกล่าวระบุว่าจากการเฝ้าติดตามของ EUROPOL พบว่ากระบวนการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายในทวีปยุโรปนั้นกระทำกันอย่างเปิดเผยที่มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวม การขนส่ง และการหลีกเลี่ยงกฎหมาย ตัวอย่างของผลกระทบของอาชญากรรม

ประเภทนี้คือ กรณีการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายกว่า 134,000 ตัน ในยุโรปตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งหากคำนวณเป็นมูลค่าคร่าวๆ แล้วหากของเสียอันตรายที่ถูกทิ้งดังกล่าวเป็นของเสียทั่วไปซึ่งมีค่ากำจัด 160 ยูโรต่อตัน อาชญากรจะสามารถทำเงินได้กว่า 21 ล้านยูโร และหากของเสียอันตรายดังกล่าวเป็นของเสียอันตรายอันตรายซึ่งมีค่ากำจัด 300 ยูโรต่อตัน เงินที่ได้รับจะสูงขึ้นถึงกว่า 40 ล้านยูโร (EUROPOL, 2011)

*มีกลุ่มองค์กรอาชญากรรมเพียง 2% จากระบบฐานข้อมูลของ The NCA ที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 13 แสดงสัดส่วนขององค์กรอาชญากรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

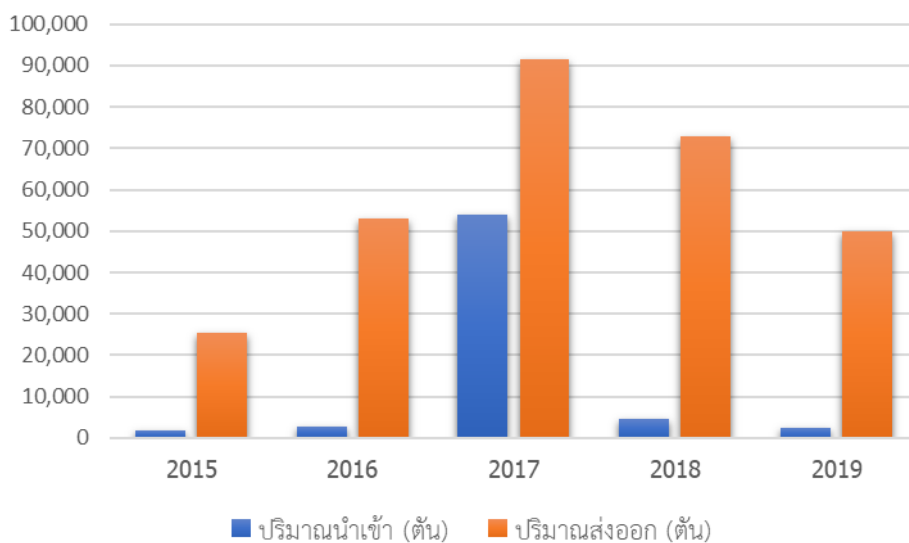
ที่มา: Independent review into serious and organised crime in the waste sector 2018

ด้านสถานการณ์การลักลอบตัวเลขสถิติการจับกุมการกระทำความผิดลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนซึ่งมีต้นทางในทวีปยุโรปซึ่งรวบรวมโดย the European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law (IMPEL) ในปี ค.ศ. 2014 ระบุว่ากว่าร้อยละ 70 ของการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายนั้นมีปลายทางอยู่นอกทวีปยุโรป ซึ่งในจำนวนนี้ร้อยละ 20 มีจุดหมายปลายทางในทวีปเอเชียโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีนและเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และที่เหลือกว่าร้อยละ 56 มีจุดหมายปลายทางในประเทศกำลังพัฒนานอก OECD (non-OECD) ประเภทของของเสียอันตรายที่ถูกลักลอบเคลื่อนย้ายมากที่สุด คือ ของเสียอันตรายจากบ้านเรือน (ร้อยละ 20) เศษไม้ (ร้อยละ 15.2) เศษกระดาษและกล่องกระดาษ (ร้อยละ 12.9) พลาสติก (ร้อยละ 9.9) โลหะ (ร้อยละ 9.5) และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ (ร้อยละ 9.4) นอกจากนี้รายงานดังกล่าวยังระบุว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเป็นปลายทางที่สำคัญของของเสียอันตรายเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของเสียอันตรายชนิดของเสียอิเล็กทรอนิกส์ ของเสียพลาสติกและเศษโลหะ (Nellemann et al., 2016)

จุดเปลี่ยนที่สำคัญของสถานการณ์ลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย คือ ในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 2017 ประเทศจีนซึ่งเคยเป็นประเทศที่นำเข้าของเสียอันตรายมากที่สุดในโลก ได้ประกาศเริ่มใช้มาตรการที่เข้มงวดเพิ่มควบคุมการนำเข้าของเสียอันตรายเพื่อนำมารีไซเคิลในประเทศ และห้ามนำเข้าของเสียอันตราย 27 ประเภท ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2018 ส่งผลให้ของเสียอันตรายปริมาณมากที่เคยถูกส่งไปกำจัดหรือรีไซเคิลในประเทศจีนหลังไหลเข้าสู่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งในทวีปเอเชีย แอฟริกา (World Customs Organization, 2018) ซึ่งจากสถิติการจับกุมภายใต้ปฏิบัติการ DEMETER IV ขององค์การศุลกากรโลก ในปี ค.ศ.2018 สามารถจับกุมการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้ จำนวน 199 คดี และจากปฏิบัติการ Operation Green Earth โดย RILO AP สามารถจับกุมการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้ จำนวน 104 คดี (RILO AP, 2019)

ความท้าทายและตัวเร่งความรุนแรงของการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายอีกประการหนึ่ง คือ สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งแพร่ระบาดไปทั่วโลก ส่งผลให้มีของเสียจากชุมชนเพิ่มขึ้นจากการใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อยับยั้งการแพร่ระบาด เช่น การกักตัวอยู่บ้าน ของเสียเหล่านี้เกิดจากพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการระบาด เช่น ภาชนะบรรจุอาหาร ภาชนะบรรจุสินค้าอุปโภค ที่ถูกส่งซื้อของส่งมายังที่พักอาศัยในระหว่างการกักตัวและการปิดเมือง และที่สำคัญคือและของเสียติดเชื้อจากสถานพยาบาลอันสืบเนื่องมาจากการรักษาพยาบาลและของเสียติดเชื้อจากชุมชน เช่น หน้ากากอนามัย ชุดป้องกันส่วนบุคคล ถุงมือยาง เป็นต้น ซึ่งของเสียติดเชื้อเหล่านี้ต้องถูกกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อไม่ให้เป็นการแพร่เชื้อต่อไป โดยจากการศึกษาเรื่อง COVID pollution: impact of COVID-19 pandemic on global plastic waste footprint โดย Nsikak U. Benson และคณะระบุว่าจากการศึกษาพบว่าในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประชากรทั่วโลกจะสร้างของเสียพลาสติก 1,601,666 ตันต่อวัน (Benson et al., 2021) ในหลายประเทศ ปริมาณ ขยะติดเชื้อ หรือขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ที่กำลังเกิดขึ้นเป็นอุปสรรคป้องกันการติดเชื้อ อย่างหน้ากากอนามัย ถุงมือยาง ชุด PPE และอุปกรณ์อื่นๆ ที่สัมผัสกับผู้ป่วยติดเชื้อ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการกำจัดอย่างถูกวิธี ในเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน จุดที่พบการระบาดครั้งแรก โรงพยาบาลที่ดูแลผู้ป่วยทั้งหมดสร้างขยะมากกว่าช่วงเวลาปกติถึงหกเท่า โดยมีปริมาณเฉลี่ย 240 ตันต่อวัน (National Geographic ฉบับภาษาไทย, 2020) และด้วยวิธีการกำจัดที่ไม่เหมือนกับการกำจัดของเสียจากชุมชนทั่วไป จึงเป็นเรื่องที่ทำลายสำหรับการจัดการและรับมือกับการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียเหล่านี้ข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในอนาคตอันใกล้

ในส่วนของประเทศไทยจากรายงานข้อมูลการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายและของเสียอื่นของประเทศไทย ซึ่งรายงานต่อสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซล ตามพันธกรณีหลังจากที่ประเทศไทยได้เป็นภาคีของอนุสัญญาบาเซลแล้ว ปรากฏว่าในช่วง ค.ศ. 2008 ถึง ค.ศ. 2011 ประเทศไทยมีการนำเข้าของเสียอันตรายมากกว่าส่งออก แต่พบว่าตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีแนวโน้มการส่งออกของเสียอันตรายมากกว่านำเข้า (basel.int, 2021b)

ภาพที่ 14 แสดงปริมาณนำเข้าส่งออกของเสียอันตรายภายใต้อนุสัญญาบาเซล ระหว่างปี ค.ศ. 2015 - 2019

ที่มา: Thailand's import and export of hazardous wastes and other wastes report, basel.int

จากสถิติของกรมโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการนำเข้าส่งออกของเสียอันตรายภายใต้อนุสัญญาบาเซล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2554 ปรากฏว่าทั้งหมดเป็นการเคลื่อนย้ายข้ามแดนทางเรือ โดยประเทศไทยมีการส่งออกของเสียอันตรายเฉลี่ยประมาณปีละ 200 ตัน ขึ้นไป จนถึง 5,000 ตัน โดยของเสียอันตรายที่ส่งออกส่วนใหญ่ คือ ซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กากตะกอนจากการชุบโลหะ ของเสียจากการชุบโลหะ และของเสียประเภทสารเร่งปฏิกิริยา ของเสียดังกล่าวถูกส่งออกไปยังต่างประเทศเพื่อการนำกลับมาใช้ประโยชน์และเพื่อการกำจัดขั้นสุดท้าย สำหรับการนำเข้าของเสียอันตรายมาในประเทศไทย กรมโรงงานอุตสาหกรรมอนุญาตให้มีการนำเข้าเฉพาะเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น ซึ่งเริ่มมีการนำเข้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา สืบเนื่องจากการส่งเสริมการตั้งโรงงานรีไซเคิลของเสีย โดยจากสถิติพบว่า การนำเข้าของเสียอันตรายมีปริมาณเฉลี่ยประมาณปีละตั้งแต่ 500 ตัน จนถึง 5,000 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2562)

จากรายงานสถิติการนำเข้าเศษพลาสติก พิกัดศุลกากร 3915 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 – 2559 โดยกรมศุลกากร ประเทศไทยมีการนำเข้าเศษพลาสติกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่เกิน 80,000 ตัน ต่อปี และมีค่าเฉลี่ยของการเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 29 ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 ปริมาณการนำเข้าเศษพลาสติกของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญถึง 153,496 ตัน โดยเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 121 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2559 และในปี พ.ศ. 2561 ปริมาณการนำเข้าสูงขึ้นอย่างผิดปกติมากถึง 552,134 ตัน เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 260 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2560 เนื่องจากในปี พ.ศ. 2560 ประเทศจีนได้ออกมาตรการ National Sword Policy ประกาศห้ามนำเข้าของเสียเพิ่มเติม 24 รายการ เช่น เศษพลาสติกจากคริวรีออน เศษซีแร่ ตะกอนวานาเดียม เศษกระดาษ ของเสียจากอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นต้น จากเดิมที่ประกาศห้ามนำเข้าไว้แล้ว 69 รายการ และต่อมามีการห้ามนำเข้าของเสียเพิ่มอีก 32 รายการ ภายในปี พ.ศ. 2562

จากรายงานสถิติการจับกุมคดีลักลอบและหลีกเลี่ยงนำเข้าเศษพลาสติกในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ถึง พ.ศ. 2564 กรมศุลกากรสามารถจับกุมคดีลักลอบและหลีกเลี่ยงนำเข้าเศษพลาสติกได้ทั้งสิ้น 215 คดี คิดเป็นมูลค่าทั้งหมด 63.7 ล้านบาท (น้ำหนักรวม 8,561 ตัน) (กรุงเทพธุรกิจ, 2562)

ในปี พ.ศ.2561 กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ออกประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม ลงวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ให้ชะลอการพิจารณาอนุญาตนำเข้า เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกที่ผ่านการใช้งานแล้ว ขึ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์หรือเศษ ลำดับที่ 2.18 ตามบัญชี 5.2 และเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว ตามบัญชี 5.3 ของประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556 ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ประกอบกับคณะอนุกรรมการเพื่อบูรณาการการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกที่นำเข้าจากต่างประเทศอย่างเป็นระบบ ได้มีมติที่ประชุมเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2561 ให้ยกเลิกการนำเข้าเศษพลาสติกภายใน 2 ปี โดยมีช่วงผ่อนผันให้กระทรวงอุตสาหกรรมอนุญาตให้นำเข้าเศษพลาสติกจากต่างประเทศตามโควตาได้ไม่เกิน 2 ปี (พ.ศ. 2561-2563) โดยในวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2563 การอนุญาตให้นำเข้าของเสียหรือเศษพลาสติกจากต่างประเทศจะสิ้นสุดทั้งหมดและห้ามมิให้มีการนำเข้ามาในราชอาณาจักรอีก ทำให้ในปี พ.ศ. 2562-2563 สถิติการนำเข้าสินค้าประเภทเศษพลาสติกของประเทศไทยจึงลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าเฉลี่ยของการลดลงในอัตราร้อยละ 48 อย่างไรก็ตาม พบว่าตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา ยังคงมีการนำเข้าเศษพลาสติกโดยใช้สิทธิประโยชน์เขตปลอดอากร (กรมศุลกากร, 2564)

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ปัจจุบันที่กล่าวมาข้างต้นแล้วจะพบว่า การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้กลายเป็นปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น สร้าง

ผลกระทบต่อนานาชาติประเทศและประเทศไทยทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การควบคุมชายแดน และกระบวนการยุติธรรม สำหรับในประเทศไทยปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงและมีความสำคัญทำให้รัฐบาลไทยประกาศให้เป็นวาระแห่งชาติในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหา ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

2.1.9 ความพยายามในการแก้ไขปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ตลอดระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมามีความพยายามในการแก้ไขปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และภายในประเทศ มาตรการต่าง ๆ นั้นมีทั้งมาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางบริหาร และมาตรการทางสังคม

ในระดับโลก อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal) ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดข้อตกลงระหว่างประเทศในการควบคุมการนำเข้า การส่งออก การนำผ่าน พร้อมทั้งการจัดการของเสียอันตรายอันตรายให้มีความปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งเป็นการป้องกันการขนส่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งต่อมาได้เปิดให้ประเทศต่าง ๆ ได้ลงนามเข้าร่วมเป็นภาคีตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม 2533 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2535 ปัจจุบันมีประเทศสมาชิกที่ให้สัตยาบันเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาแล้ว จำนวนทั้งหมด 169 ประเทศ (ข้อมูลเมื่อธันวาคม 2549)

แม้ว่าอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด ค.ศ. 1989 จะได้มีผลใช้บังคับมาหลายปีแล้วด้วยความพยายามลดการก่อให้เกิดของเสียอันตรายและการเคลื่อนย้ายข้ามแดน แต่ยังคงปรากฏการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอยู่เนื่อง ๆ เนื่องจากว่าอนุสัญญานี้ไม่ได้เป็นการห้ามการก่อให้เกิดของเสียอันตรายและกำจัด แต่กำหนดเพียงหลักเกณฑ์การเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนเท่านั้น

สำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลได้ศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียระหว่างกลุ่มประเทศต่าง ๆ ระหว่างปี ค.ศ. 2004 ถึง 2006 และสรุปได้ว่า การเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 86 เป็นการเคลื่อนย้ายภายในกลุ่มประเทศในภาคผนวก 7 โดยที่การเคลื่อนย้ายระหว่างกลุ่มประเทศนอกภาคผนวก 7 มีประมาณร้อยละ 9 ของการเคลื่อนย้ายทั้งหมด ส่วนการเคลื่อนย้ายภายในกลุ่มประเทศพบว่า การเคลื่อนย้ายภายในกลุ่มประเทศในภาคผนวก 7 รวม

กับกลุ่มประเทศนอกภาคผนวก 7 มีร้อยละ 5 ของการเคลื่อนย้ายทั้งหมด ขณะเดียวกันมีแนวโน้มว่าของเสียที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ถูกจัดการหรือบำบัดในกลุ่มประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น ของเสียส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศที่มีรายได้สูงในกลุ่ม OECD จะถูกบำบัดอยู่ภายในกลุ่มประเทศเหล่านี้ และของเสียส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงจะถูกบำบัดในกลุ่มประเทศที่มีรายได้สูงใน OECD และประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูง เป็นต้น

สิ่งที่น่าสนใจจากการศึกษานี้ คือ ปริมาณของเสียอันตรายที่ประเทศนอกภาคผนวก 7 หรือประเทศนอกกลุ่ม OECD นำเข้านั้นลดลงประมาณร้อยละ 45 ขณะเดียวกันประเทศในกลุ่มนี้ได้ส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศในภาคผนวก 7 หรือประเทศภายในกลุ่ม OECD เพิ่มขึ้นประมาณสองเท่าในช่วงเวลาเดียวกัน จากการศึกษาจึงยังไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายภายใต้กลไกอนุสัญญาบาเซลไปยังประเทศที่มีฐานะยากจนกว่า ปรากฏเพียงแต่หลักฐานว่าประเทศรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงเป็นที่รองรับของเสียอันตรายมากกว่าการส่งออกไปยังประเทศอื่น

หน่วยงานระหว่างประเทศที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้อนุสัญญาฯ บังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากบทบาทขององค์การศุลกากรโลกที่ได้ดำเนินปฏิบัติการ DEMETER (Operation DEMETER) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2009 จนกระทั่งปัจจุบันจากผลปฏิบัติการล่าสุด คือ Operation DEMETER VI ซึ่งดำเนินการในปี ค.ศ. 2020 มีหน่วยงานศุลกากรจาก 73 ประเทศทั่วโลกเข้าร่วมปฏิบัติการ สามารถจับกุมการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามพรมแดนอย่างผิดกฎหมายได้ 131 คดี ปริมาณ 177,000 ตัน (World Customs Organization, 2018)

อีกหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทอย่างมากในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย คือ ตำรวจสากล หรือ INTERPOL ซึ่งได้จัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมโดยตรงชื่อว่า INTERPOL Environmental Security (ENS) และได้เปิดปฏิบัติการเพื่อกวาดล้างปราบปรามอาชญากรรมว่าด้วยของเสียต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2017 ในปฏิบัติการ 30 Days of Action ซึ่งมีเป้าหมายในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมาย การกำจัดของเสียอันตรายและของเสียอันตรายเคมีวัตถุอย่างผิดกฎหมาย การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมาย และการนำของเสียอันตรายกลับมาใช้ประโยชน์อย่างผิดกฎหมาย ต่อมาในปี ค.ศ. 2018 ตำรวจสากล ได้ออกปฏิบัติการ Operation 30 Days at Sea เพื่อปราบปรามการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายลงทะเล ปฏิบัติการดังกล่าวสามารถจับกุมการกระทำผิดได้ 1,500 คดี จากเรือจำนวนกว่า 200 ลำ จาก 76 บริษัท และในปี ค.ศ. 2019 ปฏิบัติการ

Operation 30 Days at Sea ก็ได้ดำเนินขึ้นอีกครั้ง โดยในครั้งนี้อาจจับกุมการกระทำผิดได้ 3,789 คดี (INTERPOL, 2021)

จากการดำเนินมาตรการต่างๆ ที่ผ่านมาของประเทศต่าง ๆ และองค์การระหว่างประเทศ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติด้วย มาตรการต่าง ๆ อาทิเช่น กฎหมายระหว่างประเทศ ความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายร่วมกัน และเมื่อพิจารณาสถานการณ์ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันแล้วจะพบว่า การเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้กลายเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น สร้างผลกระทบต่อนานาชาติและต่อประเทศไทย

2.2 ทฤษฎีอาชญาวิทยา

ทฤษฎีอาชญาวิทยา คือ ทฤษฎีที่ค้นหาและขยายความว่าเหตุใดบรรทัดฐานของสังคมจึงถูกละเมิดโดยการอธิบายถึงสองประเด็นสำคัญ ๆ คือ ประเด็นแรกคือ การอธิบายสาเหตุของความแตกต่างของพฤติกรรมอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบนในระหว่างกลุ่มคนซึ่งมีลักษณะร่วมกัน เช่น การหาเหตุผลว่าเพราะเหตุใดองค์กรอาชญากรรมหนึ่งจึงประกอบอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมากกว่าอีกองค์กรหนึ่ง และประเด็นที่สอง คือ การอธิบายสาเหตุความแตกต่างของอาชญากรรมหรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในปัจเจกบุคคลที่แตกต่างจากกลุ่มคนทั่วไป เช่น ทำไมคน ๆ หนึ่งจึงประกอบอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมากกว่าคนทั่วไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดนั้นมีหลายทฤษฎีที่สามารถประยุกต์ใช้อธิบายอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ทฤษฎีเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่ออธิบายอาชญากรรมในหลายรูปแบบ แต่ส่วนใหญ่เป็นการอธิบายการกระทำผิดของปัจเจกชนซึ่งเป็นระดับจุลภาค ซึ่งหลายทฤษฎียังคงใช้อธิบายปรากฏการณ์อาชญากรรมได้อย่างเป็นอย่างดี ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้อธิบายการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้เช่นกัน

2.2.1 แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (The Classical School of Criminology)

แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมนั้น มีหลักการหรือปรัชญาที่สำคัญที่เชื่อว่ามนุษย์นั้นเป็นผู้ควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และมนุษย์จะใช้เหตุผลและความรู้เพื่อวิเคราะห์ถึงผลดีและผลเสียก่อนที่จะลงมือกระทำการใด ๆ โดยนักปรัชญาสำคัญของผู้ก่อตั้งแนวความคิดอาชญาวิทยาดั้งเดิม ซีซาร์ เบ็คคาเรีย ผู้ให้นิยาม เจตจำนงเสรี (Free Will) ซึ่งเขาเชื่อว่าเจตจำนงเสรีเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ หลักเจตจำนงเสรีมีเนื้อหาที่ว่ามนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลในการแสวงหาประโยชน์สูงสุดทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจในการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ นั้น มนุษย์จะพิจารณา

ทางเลือกที่มีอยู่อย่างมีเหตุมีผลเพื่อคำนวณผลได้ผลเสียที่จะได้รับการกระทำนั้น ๆ แล้วจึงตัดสินใจว่าจะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ (พรชัย ชันดี, 2558)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory)

ทฤษฎีที่สำคัญที่กำเนิดโดยนักคิดจากสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม คือ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง โดย ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Caesar Beccaria) หลักการของทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนั้น เบ็คคาเรียเห็นว่าการลงโทษเป็นสิ่งจำเป็น การลงโทษสามารถช่วยป้องกันสังคมได้โดยการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำผิด

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง ตั้งอยู่บนความเชื่อพื้นฐานว่าการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในสังคมเมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่สามารถที่จะย้อนเวลากลับไปไม่ให้เกิดการกระทำนั้นเกิดขึ้นได้อีกดังนั้นเมื่อการกระทำผิดเกิดขึ้นเราจึงควรรหาทางที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดลักษณะนั้นเกิดขึ้นมาอีกมากกว่าที่จะแก้แค้นทดแทนผู้กระทำผิด แนวคิดนี้จึงมองว่าสังคมควรจะใช้วิธีการลงโทษเพื่อเป็นการป้องกัน มิให้การกระทำผิดลักษณะนี้เกิดขึ้นอีกโดยการใช้การลงโทษเป็นการขู่ให้บุคคลอื่นในสังคมเกรงกลัวโทษที่จะได้รับและไม่กล้ากระทำผิด ซึ่งจะถือว่าเป็นการปลูกฝังศีลธรรมให้แก่คนในสังคมไปด้วย

เบ็คคาเรียได้วางแนวคิดเกี่ยวกับการโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งไว้เป็นแนวคิดและหลักการพื้นฐานในการลงโทษ ซึ่งอธิบายถึงทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งว่าการลงโทษที่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำผิดได้ควรจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังนี้คือ

1) การลงโทษต้องทำด้วยความรวดเร็ว เบ็คคาเรียให้เหตุผลสองประการว่าทำไมจึงต้องลงโทษด้วยความรวดเร็ว เหตุผลแรก คือ ผู้กระทำผิดบางรายกระบวนกรยุติธรรมใช้เวลาหลายปีกว่าที่จะนำตัวมาพิพากษาลงโทษ บ่อยครั้งที่พบว่าเวลาที่ใช้ในการติดตามตัวยาวนานกว่าโทษที่จะได้รับสำหรับความผิดนั้นเสียอีกแม้ว่าจะกำหนดโทษสูงสุดแล้วก็ตาม เบ็คคาเรีย จึงกล่าวไว้ว่า การลงโทษด้วยความรวดเร็วไว้วางใจและความใกล้ชิดกับการประกอบอาชญากรรมจะเกิดประโยชน์มากกว่าเหตุผลประการที่สอง เบ็คคาเรียเน้นว่าความรวดเร็วในการพิพากษาวางโทษผู้กระทำผิดมีความสัมพันธ์กับระดับของการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง ดังนั้น การพิพากษาและการลงโทษด้วยความรวดเร็วมีความสำคัญอย่างยิ่ง

2) ความแน่นอนในการลงโทษ ประเด็นเรื่องความแน่นอนในการลงโทษ เบ็คคาเรีย เห็นว่าเป็นคุณภาพที่สำคัญที่สุดของการลงโทษ โดยเบ็คคาเรียกล่าวไว้ว่า

“...แม้กระทั่งความชั่วร้ายที่น้อยที่สุด แต่เมื่อผู้กระทำผิดได้รับโทษที่แน่นอน ย่อมจะมีผลในการสร้างความเกรงขามในจิตใจคนได้ดียิ่ง...”

และเขายังกล่าวอีกว่า

3) กฎหมายกับการลงโทษจะต้องเป็นเรื่องที่เป็นสาธารณะ และต้องมองเห็นได้ ยกตัวอย่าง เช่น การตีพิมพ์หนังสือเพื่อให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงกฎหมายอันจะทำให้ระลึกความทรงจำถึงสัญญาประชาคม สำหรับการลงโทษโดยเฉพาะอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงลงมา การลงโทษควรจะต้องเห็นได้ชัดเจนเพื่อข่มขู่การกระทำผิดอื่น (ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, 2557)

2.2.2 ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Theories)

ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าบุคคลจะมีกระบวนการตัดสินใจในการประกอบอาชญากรรมอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยหลักกำไรสูงสุดและขาดทุนน้อยที่สุด ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ทฤษฎี คือ

ทฤษฎีคิดก่อนกระทำผิด (Rational Choice Theory)

ทฤษฎีกลุ่มนี้เชื่อว่าบุคคลเป็นผู้มีอิสระในการเลือกที่จะกระทำผิดกฎหมาย และการเลือกกระทำผิดกฎหมายนั้นขึ้นกับการที่บุคคลจะได้รับความพึงพอใจหรือผลประโยชน์สูงสุด นักอาชญาวิทยาแนวทฤษฎีคิดก่อนกระทำผิดได้เสนอหลักการเพิ่มเติมจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม คือ การที่บุคคลได้คิดคำนวณผลที่จะตามมาหลังจากประกอบอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ หรือความเป็นไปได้ที่จะถูกจับ โทษที่จะได้รับหากถูกจับ และหนทางเลือกอื่นที่ถูกกฎหมาย (Sullivan, 1973) นอกจากนี้ โรแนล คลาร์ก และดีเร็ค คอร์นิส (Cornish & Clarke, 1986) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า อาชญากรรมนั้นมีลักษณะอยู่สองประการ คือ ลักษณะของอาชญากรรมและลักษณะของอาชญากร ซึ่งลักษณะของอาชญากรรมนั้นหมายถึง อาชญากรรมนั้นมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ส่วนลักษณะของอาชญากร หมายถึง ความแตกต่างของอาชญากรในการตัดสินใจที่จะประกอบอาชญากรรมหลังจากที่ได้ใคร่ครวญถึงผลได้ ผลเสีย โอกาส และหมายถึงความแตกต่างของแรงกระตุ้นหรือมูลเหตุจูงใจของอาชญากร (พรชัย ชันดี, 2558)

จากแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม ทฤษฎีการข่มขู่ขยับยั้ง และทฤษฎีคิดก่อนกระทำผิด การลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย เกิดจากมูลเหตุด้านอุปสงค์อุปทานของตลาดค้าของเสีย และช่องว่างของกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำจัดของเสีย ซึ่งสร้างรายได้มหาศาลแก่ผู้กระทำผิด ซึ่งกระบวนการใช้เหตุผลตามแนวคิดทฤษฎีข้างต้นสามารถอธิบายปรากฏการณ์การเกิดอาชญากรรมลักษณะนี้ได้ตั้งแต่การที่ผู้กระทำผิดหรือกลุ่มผู้กระทำผิดเห็นโอกาสและความเป็นไปได้ที่จะกระทำความสำเร็จไปตลอดรอดฝั่ง แม้จะมีอุปสรรคบ้างก็ตามแต่ผู้กระทำผิดก็ได้ไตร่ตรองโดยใช้หลักเหตุและผลในการพิจารณาความเป็นไปได้ ซึ่งน้ำหนักระหว่างผลเสียและผลดีที่จะได้รับจากการกระทำผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแล้วตัดสินใจที่จะกระทำผิด หลังจากตัดสินใจที่จะกระทำผิดแล้ว ผู้กระทำผิดยังได้ใช้เหตุผลผ่านกระบวนการคิดเพื่อหาแนวทาง วิธีการ

กระทำผิด การปกปิดซ่อนเร้นความผิด คิดหากลองเพื่อหลบเลี่ยงข้อห้ามของกฎหมาย มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และเลือกวิธีที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดอันเป็นการคิดอย่างเป็นระบบ ทฤษฎีดังกล่าวสามารถอธิบายสาเหตุการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้ทั้งในประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง กล่าวคือ ในกรณีประเทศต้นทางซึ่งมีกฎหมายและระเบียบที่เข้มงวดในการกำจัดของเสียอีกทั้งมีค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียที่สูงเป็นสาเหตุให้ธุรกิจภาคการผลิต เช่น โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เลือกที่จะลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียด้วยการส่งของเสียเหล่านั้นออกไปทั้งในต่างประเทศ หรือในกรณีธุรกิจรับกำจัดของเสียซึ่งต้องการทำกำไรสูงสุดก็จะเลือกใช้วิธีลักลอบนำของเสียที่ตนรับมากำจัดจากลูกค้าไปกำจัดอย่างผิดกฎหมายซึ่งหนึ่งในวิธีการเหล่านั้น คือ การส่งของเสียไปทั้งในต่างประเทศ ในทางกลับกัน ณ ประเทศปลายทาง กลุ่มอาชญากรที่ลักลอบนำเข้าของเสียอย่างผิดกฎหมายก็เห็นช่องทางในการสร้างรายได้จากการรับของเสียจากประเทศต้นทางมาทั้งในประเทศของตนหรือนำไปขายต่อให้แก่ผู้รับซื้อที่ต้องการวัตถุดิบราคาถูกในการผลิต

2.2.3 ทฤษฎีความกดดันทางสังคม (Strain Theory)

โรเบิร์ต เมอร์ตัน (Robert Merton) ได้อธิบายอิทธิพลของค่านิยมของสังคมต่อพฤติกรรมอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยระบุว่าค่านิยมของสังคมอเมริกันหรือ American Dream ที่เป็นสังคมวัตถุนิยมให้คุณค่าความร่ำรวยทางวัตถุ บุคคลที่ได้รับการยอมรับในสังคมคือผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีฐานะที่ร่ำรวย และผู้คนต่างถูกชักจูงให้มุ่งเป้าสู่ความสำเร็จคือความร่ำรวย นอกจากนี้ค่านิยมยังสร้างบรรทัดฐานวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายซึ่งประชาชนทุกคนถูกคาดหวังว่าจะต้องปฏิบัติตาม แต่เนื่องจากว่าบุคคลทุกคนไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายของสังคมได้ด้วยวิธีการที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในสังคมที่มุ่งเน้นจุดหมายที่ความร่ำรวย สถานการณ์เช่นนี้สร้างความกดดันให้แก่บุคคลที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สังคมคาดหวัง จากสถานการณ์ดังกล่าวดังกล่าว เมอร์ตันกล่าวว่าบุคคลจะตอบสนองต่อสภาวะกดดันดังกล่าวใน 5 แนวทาง คือ การปฏิบัติตาม การเปลี่ยนแปลง การยึดถือค่านิยมใหม่ การยอมแพ้ และการปฏิวัติ (Siegel, 2015)

ทฤษฎีดังกล่าวมุ่งอธิบายเกี่ยวกับการที่โครงสร้างทางสังคมได้กระตุ้นหรือเร่งเร้าให้บุคคลมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม และเมอร์ตันเชื่อว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนหรืออาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ปกติที่บุคคลได้โต้ตอบหรือปรับตัวต่อความกดดันทางสังคมที่เกิดขึ้นกับบุคคล

จากทฤษฎีความกดดันทางสังคม ที่กล่าวว่าบุคคลทุกคนไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายของสังคมได้ด้วยวิธีการที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในสังคมที่มุ่งเน้นจุดหมายที่ความร่ำรวย ดังนั้นบุคคล

เหล่านั้นจึงหันไปใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายเพื่อบรรลุเป้าหมายของตน สามารถนำมาปรับใช้เพื่ออธิบาย การกระทำผิดขององค์กรธุรกิจที่บางครั้งละทิ้งซึ่งศีลธรรมในการประกอบธุรกิจ ด้วยวัตถุประสงค์ด้าน ความมั่นคงของธุรกิจ เงิน อำนาจ และที่สำคัญคือ เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ ในกรณีของ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมสามารถยกตัวอย่างให้เห็นได้ เช่น ในกรณีธุรกิจที่ก่อกำเนิดของเสียอันตราย ธุรกิจเหล่านี้มีภาระค่ากำจัดของเสียอันตรายสูงมากในแต่ละปี ยกตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา ค่าใช้จ่ายในการฝังกลบของเสียอันตรายในรัฐแคลิฟอร์เนียมีราคา 310.10 เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อ ตัน ซึ่งค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียอันตรายเหล่านี้เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1940 (Department of Toxic Substances Control, 2021) ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นต้นทุนที่สูงมากทำให้ กำไรของการประกอบกิจการลดลงจนไม่อาจแข่งขันได้ ดังนั้นการลดต้นทุนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ ธุรกิจสามารถคงอยู่ได้ หลายบริษัทจึงลักลอบกำจัดของเสียอันตรายเหล่านั้นอย่างผิดกฎหมายด้วย การส่งของเสียเหล่านั้นไปกำจัดอย่างผิดกฎหมายหรือทิ้งในประเทศอื่นโดยผิดกฎหมายเพื่อเป็นการลด ต้นทุนการประกอบธุรกิจของตน

2.2.4 ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวมาร์คซิสต์ (Marxist Criminology)

แนวความคิดของมาร์คซิสต์อธิบายสาเหตุอาชญากรรมว่า สาเหตุพื้นฐานที่มาของ อาชญากรรม คือ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่ได้สร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมให้เอื้อต่อการเกิด อาชญากรรม ทั้งด้านความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิต การแก่งแย่งแข่งขันทางธุรกิจ ค่านิยมที่เน้นทางวัตถุ นิยม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางสังคม

วิลเลียม บองเกอร์ นักอาชญาวิทยาชาวเนเธอร์แลนด์ ได้นำแนวความคิดของมาร์ค มา อธิบายสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมไว้ว่า องค์กรในสังคมแบบทุนนิยมเป็นก่อให้เกิด อาชญากรรม การเป็นเจ้าของกระบวนการผลิตโดยเอกชน และการมุ่งแสวงหาผลกำไรตามแบบทุน นิยม ก่อให้เกิดการเห็นแก่ตัว ทำให้คนโลภและขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สังคมลักษณะนี้ทำให้ คนมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรม โดยสรุป คือ บองเกอร์มองว่าระบบทุนนิยมทำให้สังคมเกิด บรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดอาชญากรรม และอาชญากรรมจะเกิดขึ้นสูงในสังคมทุนนิยม

บองเกอร์ ได้จำแนกประเภทอาชญากรรมออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) อาชญากรรมเศรษฐกิจ เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการสร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้กับตนเอง
- 2) อาชญากรรมเกี่ยวกับเพศ เกิดจากสภาพความเป็นอยู่ของชนชั้นต่ำที่ปลูกฝังค่านิยมที่ผิด เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์
- 3) อาชญากรรมการเมือง เกิดจากการที่ชนชั้นกรรมาชีพต่อต้านหรือล้มล้างอำนาจชนชั้น ปกครอง

4) อาชญากรรมแก้แค้น เกิดจากสภาพเศรษฐกิจที่กระตุ้นให้คนต้องต่อสู้แข่งขันทางการค้าตลอดเวลา

ริชาร์ด คิวินี่ นักอาชญาวิทยา มาร์คซิสต์แนวใหม่ มีแนวคิดต่ออาชญากรรมว่า อาชญากรรมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นสิ่งที่ตอบสนองต่อเงื่อนไขทางด้านวัตถุนิยมของระบบทุนนิยม อาชญากรรมของชนชั้นทำงานนั้นเป็นอาชญากรรมเพื่อความอยู่รอดในสังคม หรืออาชญากรรมที่ต่อต้านระบบทุนนิยม นอกจากนี้คิวินี่ยังได้ระบุถึงสาเหตุของการก่ออาชญากรรมของชนชั้นปกครองว่ามาจากระบบทุนนิยม และเป็นอาชญากรรมที่กระทำเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง คิวินี่แบ่งอาชญากรรมของชนชั้นปกครองออกเป็นสี่รูปแบบ คือ

- 1) อาชญากรรมที่กระทำโดยบริษัท (Cooperate Crime) เป็นอาชญากรรมที่กระทำเพื่อผูกขาดในระบบเศรษฐกิจ
- 2) อาชญากรรมเพื่อการควบคุม (Crime of Control) กระทำโดยเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม
- 3) อาชญากรรมรัฐบาล (Crime of Government) กระทำโดยข้าราชการและนักการเมือง
- 4) อาชญากรรมองค์กร (Organized Crime) กระทำโดยชนชั้นปกครองเพื่อคงความมีอิทธิพลในสังคม

คิวินี่มีความเห็นเช่นเดียวกับบองเกอร์ที่ว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นสาเหตุสำคัญของอาชญากรรม (พรชัย ชันดี, 2558)

ทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวมาร์คซิสต์ ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยในระบบทุนนิยมที่เป็นสิ่งเร้าให้เกิดอาชญากรรม ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับการเกิดของการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ที่มีมูลเหตุจูงใจจากรายได้จากการกระทำความผิดที่สูง และด้วยผลของทุนนิยมที่สร้างความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ที่ทำให้ประเทศด้อยพัฒนาตกเป็นเหยื่อของการลักลอบทิ้งของเสีย

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรและระบบราชการ

เพื่อเป็นการปูพื้นฐานแนวคิดรองรับการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ผู้วิจัยจึงขอนำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรมานำเสนอไว้ ณ ที่นี้

องค์กรเป็นศูนย์รวมของกลุ่มบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็องค์กรประเภทใดล้วนต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลทุกระดับที่มีความรู้ความสามารถและมีความเข้าใจในองค์กรนั้นอย่าง

ชัดเจนที่สุดทั้งการจัดองค์การ กระบวนการจัดองค์การ เข้าใจในโครงสร้าง การจัดแผนงาน และสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ คือ การรู้จักและเข้าใจในอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังที่ได้รับมอบหมายงาน ผู้บริหารก็ต้องมีความสามารถและความเข้าใจในการมอบหมายงานเป็นอย่างดี

2.3.1 ความหมายขององค์การ

องค์การ (organization) หมายถึง บุคคลกลุ่มหนึ่งที่มารวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน และดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันอย่างมีขั้นตอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2559a)

องค์การ คือกลุ่มบุคคลแต่เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างใหญ่และมีลักษณะเฉพาะที่มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยกลุ่มบุคคลนี้จะมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันและร่วมแรงรวมใจกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ องค์การจึงมีลักษณะดังนี้

- 1) องค์การเป็นรูปแบบของการรวมบุคคล
- 2) มีความสัมพันธ์ที่จะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
- 3) มีการแบ่งงาน จัดสรรหน้าที่ให้สมาชิกในองค์การ
- 4) มีโครงสร้างขององค์การในลักษณะของการบังคับบัญชา
- 5) มีการยอมรับในสังคม ตามระเบียบแบบแผน ประเพณี หรือกฎหมาย

ธงชัย สันติวงษ์ (2537) กล่าวว่า องค์การหมายถึง รูปแบบการทำงานของมนุษย์ที่มีลักษณะการทำงานเป็นกลุ่มและมีการประสานงานกันตลอดเวลา ตลอดจนถึงต้องมีการกำหนดทิศทาง มีการจัดระเบียบวิธีทำงานและการติดตามวัดผลสำเร็จของงานที่ทำอยู่เสมอด้วย (ธงชัย สันติวงษ์, 2537)

Richard H. Hall นิยามองค์การว่า องค์การเป็นความสัมพันธ์และการประสานงานระหว่างสมาชิก องค์การจะมีอาณาเขตของตนเอง มีระเบียบ กฎเกณฑ์ มีการกำหนดโครงสร้างอำนาจ มีระบบการติดต่อสื่อสาร และมีการดำเนินการที่ต่อเนื่องเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ กิจกรรมที่องค์การดำเนินงานจะมีผลต่อสมาชิกในองค์การ ตัวองค์การเอง และสังคม (Hall, 1999)

วันชัย มีชาติ ให้ความหมายขององค์การว่า เป็นการรวมตัวกันของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีเป้าหมายที่ต้องการบรรลุร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการนั้นเพียงบุคคลเดียวไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้ และได้อธิบายลักษณะขององค์การไว้ว่าประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) องค์การจะต้องมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป องค์การจึงมีลักษณะเห็นหน่วยทางสังคมที่บุคคลมารวมตัวกัน ในมิตินี้ องค์การเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2) องค์กรจะต้องมีเป้าหมายที่ต้องการกระทำให้ประสบความสำเร็จซึ่งเป้าหมายดังกล่าวบุคคลคนเดียวไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้น ในมิตินี้องค์กรจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์ที่จะทำให้มนุษย์สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดของตนเองได้ กล่าวคือ องค์กรเป็นเครื่องมือที่ทำให้คนทำสิ่งที่ทำคนเดียวสำเร็จไม่ได้ เป้าหมายในการรวมกันเป็นองค์กรประกอบด้วยสองระดับ คือ ระดับที่หนึ่งคือ เป้าหมายขององค์กร และระดับที่สอง คือ เป้าหมายของบุคคลที่เป็นสมาชิกขององค์กร

3) องค์กรจะต้องมีกิจกรรมที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย การที่องค์กรตั้งเป้าหมายเฉพาะไว้ทำให้องค์กรต้องมีกิจกรรมที่เพื่อให้บรรลุผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งกิจกรรมนี้จะต้องเป็นการดำเนินการร่วมกันของสมาชิกขององค์กร ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำ หรือร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

4) องค์กรจะมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจไว้ ซึ่งจะระบุไว้ในองค์กรมีรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างไร

5) องค์กรจะมีการกำหนดอาณาเขตขององค์กรซึ่งแบ่งแยกองค์กรออกจากส่วนอื่น ๆ หรือแบ่งแยกระหว่างผู้ที่เป็นสมาชิกและผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกขององค์กรออกจากกัน

6) องค์กรจะมีความต่อเนื่องในการดำเนินงาน กิจกรรมขององค์กรจะต้องมีความต่อเนื่องไม่ได้เป็นการดำเนินการในลักษณะชั่วคราวหรือทำเป็นครั้งๆ ไป (วันชัย มีชาติ, 2559)

จากลักษณะข้างต้น องค์กรจึงเป็นหน่วยทางสังคม (social unit) ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ กิจกรรมที่องค์กรดำเนินการมักจะเป็นกิจกรรมที่บุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากบุคคลมีข้อจำกัดนานาประการ องค์กรจะช่วยลดข้อจำกัดเหล่านั้นลง องค์กรจึงเป็นกลไกและเป็นเครื่องมือของสังคมที่มีการพึ่งพากัน และส่งผลกระทบระหว่างกันของสังคม สภาพแวดล้อมและองค์กร และเมื่อเรามองว่าองค์กรเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรจึงเป็นภาวะปกติ นอกจากนี้องค์กรยังเป็นเครื่องมือของมนุษย์ในการสร้างและคิดค้นสิ่งต่าง ๆ ในสังคม และเป็นเครื่องมือในการส่งผ่านความเจริญข้ามช่วงยุคของตน หรือส่งต่ออารยธรรมระหว่างคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป (วันชัย มีชาติ, 2559)

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดองค์กร

การจัดองค์กรโดยทั่วไปแล้ว หมายถึง การตัดสินใจเลือกวิธีการในการจัดแบ่งกิจกรรมและทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กรออกเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระเบียบ เพื่อให้การประสานงานระหว่างกลุ่มกิจกรรมและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดองค์กรจึงขึ้นอยู่กับพันธกิจที่องค์กรจะต้องดำเนินการต่อจากการวางแผน การจัดองค์กรจะมีรูปแบบเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับพันธกิจที่องค์กรจะต้องดำเนินการและวัตถุประสงค์ของการจัดองค์กร ภาพ

ของการจัดองค์การจะเห็นได้จากแผนภูมิโครงสร้างองค์การซึ่งจะเป็นการระบุถึงหน่วยงานภายในองค์การ ความสัมพันธ์ที่หน่วยงานภายในองค์การมีต่อกัน พร้อมกับความสัมพันธ์ระหว่างงานกับบุคคล และระหว่างบุคคลที่ทำงานร่วมกันในองค์การ

2.3.3 ความสำคัญของการจัดองค์การ

การจัดองค์การมีความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) การจัดองค์การเป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุนความสำเร็จขององค์การ เนื่องจากการจัดองค์การเป็นหน้าที่ทางการบริหารที่ผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดว่าองค์การควรมีงานตำแหน่งใดบ้าง ตำแหน่งงานนั้น ๆ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอะไรบ้าง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้นควรจะต้องมีความรู้ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญในงานและสมรรถนะอะไรและอย่างไรบ้าง รวมทั้งกำหนดว่าใครจะทำอะไร ใครจะอยู่หน่วยงานไหน ใครจะต้องรับผิดชอบอะไรและรายงานต่อใคร ฯลฯ ดังนั้นการจัดองค์การจึงเป็นการกำหนดว่า องค์การจะทำอะไร ทำอย่างไร ใครเป็นผู้ทำ การทำงานนั้น ๆ จะต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์งานใดและบุคคลไหนบ้าง ดังนั้นการจัดองค์การจะทำให้ได้โครงสร้างที่เหมาะสมช่วยให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายได้ดี

2) การจัดองค์การที่เหมาะสมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน การประเมินการบรรลุเป้าหมายขององค์การนั้นจะประเมินการดำเนินงานทั้งด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล การประเมินประสิทธิภาพนั้นจะประเมินในเรื่องของความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดเพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ส่วนในเรื่องของประสิทธิผลนั้นเป็นการประเมินความพยายามขององค์การในการที่จะทำงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ซึ่งการที่จะเกิดประสิทธิผลได้นั้นจะมุ่งเน้นไปที่จะทำอย่างไรจึงจะทำให้การดำเนินงานขององค์การสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น การจัดองค์การที่ถูกต้องกับลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติจะทำให้การดำเนินงานตามพันธกิจขององค์การบรรลุเป้าหมายทั้งในมิติของประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3) การจัดองค์การที่ดีช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานตามความถนัดหรือตามความเหมาะสม การจัดคนลงไปทำงานในหน่วยงานภายในองค์การได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ทักษะประสบการณ์สมรรถนะโดยยึดหลักการใช้คนให้เหมาะสมกับงานจะทำให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุดจากการปฏิบัติงานของบุคลากรในตำแหน่งหน้าที่เหล่านั้น ทั้งนี้เพราะว่าผู้ปฏิบัติงานสามารถที่จะทำงานได้ตรงตามความรู้ความสามารถและความถนัดของแต่ละคน ซึ่งในท้ายที่สุดจะส่งผลให้การดำเนินงานตามพันธกิจขององค์การประสบความสำเร็จ

4) การจัดองค์การที่ถูกต้องจะช่วยลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน เนื่องจากการจัดองค์การเป็นการกำหนดว่าในองค์การหนึ่งควรแบ่งหน่วยงานภายในออกเป็นระดับอย่างไรและจำนวนเท่าไร เพื่อให้

เหมาะสมกับการมอบหมายพันธกิจขององค์การว่าหน่วยงานใดในองค์การจะรับผิดชอบพันธกิจใด การแบ่งงานอย่างชัดเจนเช่นนี้จะทำให้ทุกพันธกิจขององค์การมีหน่วยงานและบุคลากรที่รับผิดชอบ โดยตรงจึงทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนในงาน ในขณะที่เดียวกันทุกพันธกิจก็มิได้รับผิดชอบ ทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายโดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2559a)

การศึกษาขององค์การมีมิติที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาและศึกษาองค์การหลายมิติ คือ มิติด้านโครงสร้าง ซึ่งมุ่งพิจารณาถึงรูปร่างลักษณะขององค์การ มิติด้านกระบวนการทำงาน การศึกษาองค์การในมิตินี้อาศัยการพิจารณากระบวนการทำงานขององค์การนั้น ๆ เช่น รูปแบบการกำหนดสายบังคับบัญชา อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของส่วนงานต่าง ๆ ตลอดจนระบบการทำงาน ภายในองค์การนั้น ๆ มิติด้านวัฒนธรรมภายในองค์การ การทำความเข้าใจกับองค์การและการดำเนินกิจการขององค์การจะต้องเกี่ยวกับแนวทางด้านวัฒนธรรมซึ่งเป็นการแสดงถึงลักษณะนิสัยขององค์การ โดยมิติด้านวัฒนธรรมนี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่สามารถเห็นได้ผ่านการแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ เช่น วิธีการทำงาน พฤติกรรมที่สมาชิกในองค์การโต้ตอบกับสภาพแวดล้อม มิติด้านบุคคล การศึกษามิติด้านนี้เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลากรในองค์การ จากการศึกษาที่กำหนดให้ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ ขององค์การ มิติด้านการศึกษาวิจัย การศึกษาด้านนี้จะมุ่งศึกษาวิจัยถึงการทำงานขององค์การในมิติต่าง ๆ มีการนำแนวคิดและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ศึกษาการทำงาน เพื่อแสวงหาวิธีการทำงานที่ดีขององค์การ มิติด้านการศึกษาองค์การในอนาคต มิตินี้เป็นการแสวงหารูปแบบองค์การและการทำงานขององค์การในอนาคตในอนาคต มิติการศึกษาองค์การโดยการอุปมาอุปไมย การศึกษามิตินี้เป็นการเปรียบเทียบองค์การเพื่อทำความเข้าใจองค์การและการทำงานขององค์การ การศึกษาและทำความเข้าใจองค์การจะมีมิติต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายมิติดังที่กล่าวข้างต้น ดังนั้น การทำความเข้าใจการบริหารองค์การจึงต้องตระหนักถึงมิติเหล่านี้ด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจการทำงานขององค์การอย่างแท้จริง

2.3.4 ประเภทขององค์การ (Types of Organization)

ในการแบ่งประเภทขององค์การนั้น ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการจำแนกองค์การว่าเป็นอย่างไร ซึ่งสามารถแบ่งประเภทขององค์การได้ดังนี้

การจำแนกองค์การโดยยึดการจัดระเบียบภายในองค์การ

- 1) องค์การแบบเป็นทางการ (Formal Organization) เป็นองค์การที่มีการจัดโครงสร้างอย่างเป็นทางการเป็นระเบียบแบบแผนแน่นอน การจัดตั้งมีกฎหมายรองรับ ได้แก่ บริษัท มูลนิธิ หน่วยราชการ
- 2) องค์การแบบไม่เป็นทางการ (Informal Organization) เป็นองค์การที่รวมกันหรือจัดตั้งขึ้นด้วยความพึงพอใจและความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัวไม่มีการจัดระเบียบโครงสร้างภายในมีการ

รวมตัวกันอย่างง่าย ๆ และเลิกง่ายได้ง่าย เช่น ชมรมต่าง ๆ หรือกลุ่มต่าง ๆ อาจเป็นการรวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเนื่องมาจากรายได้ อาชีพ รสนิยม ศาสนา ประเพณี

จำแนกองค์การโดยยึดตามจุดมุ่งหมายขององค์การ

- 1) องค์การที่แสวงหาผลประโยชน์ (Profit Organization) เป็นองค์การที่มุ่งทางการค้าเพื่อแสวงหาผลกำไรเข้าองค์การ หรือเข้ากลุ่มสมาชิก เช่น บริษัท ห้างร้าน เป็นต้น
- 2) องค์การที่ไม่แสวงหาผลประโยชน์ (Non- Profit Organization) เป็นองค์การที่ให้บริการเพื่อสังคม เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น สมาคมการกุศล มูลนิธิ เป็นต้น

2.3.5 รูปแบบโครงสร้างองค์การ

1) โครงสร้างองค์การระบบราชการ (Bureaucratic Structure) เป็นลักษณะโครงสร้างองค์การซึ่งมีความซับซ้อนสูง มีความเป็นทางการสูง เป็นระบบการจัดการโดยถือเกณฑ์โครงสร้างงานที่เป็นทางการของอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้อย่างเคร่งครัดมีการติดตามการทำงานอย่างรัดกุม ทำให้โครงสร้างองค์การแบบนี้บางครั้งขาดความยืดหยุ่นเพราะมีขั้นตอนมากและทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน

2) โครงสร้างองค์การแบบมีชีวิตร (Organic Structure) เป็นโครงสร้างองค์การที่มีความเป็นอิสระ คล่องตัว มีกฎเกณฑ์และข้อบังคับเล็กน้อย มีความเป็นทางการน้อยกว่าระบบราชการสามารถยืดหยุ่นได้ มีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้แก่พนักงานผู้ปฏิบัติตาม

3) โครงสร้างองค์การแบบแมทริกซ์ (Matrix Structure) มีการพัฒนาแรกเริ่มจากการมีเป้าหมายของความสำเร็จตามโครงการ โครงสร้างของงานในโครงการมีการมอบหมายให้กับผู้ชำนาญการจากแผนงานที่มีหน้าที่ไปปฏิบัติในหนึ่งโครงการหรือมากกว่าหนึ่งโครงการ

4) โครงสร้างองค์การแบบงานหลัก (Line or Hierarchy Organization Structure) คือ แต่ละหน่วยงานมีการกำหนดการสั่งการ และการควบคุมผ่านสายบังคับบัญชาตามลำดับชั้นจากผู้บริหารระดับสูงไปยังผู้ใต้บังคับบัญชาอันดับรองลงมาซึ่งเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยจะรับคำสั่งคำแนะนำและรายงานต่อผู้บังคับบัญชาคนเดียว

5) โครงสร้างองค์การแบบงานหลักและงานที่ปรึกษา (Line and Staff Organization Structure) การจัดโครงสร้างขององค์การนี้จะมีหน่วยงานที่ปรึกษาเข้ามา เพื่อช่วยศึกษาค้นคว้าให้คำแนะนำให้บริการและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้หน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษานี้จะเป็นอิสระขึ้นตรงกับผู้บริหารในฝ่ายหรือแผนกนั้น ๆ (วันชัย มีชาติ, 2559)

2.3.6 ระบบราชการไทย

การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เป็นการจัดโครงสร้างหน่วยงานราชการโดยกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อให้หน่วยงานราชการที่จัดตั้งขึ้นดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อประโยชน์ในการบริหารราชการแผ่นดิน หลักการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินประกอบด้วยหลักการรวมอำนาจ เป็นการรวมอำนาจในการปกครองไว้ที่ส่วนกลางเพื่อให้สามารถใช้อำนาจได้อย่างเด็ดขาดและทันต่อเหตุการณ์ เมื่อเกิดปัญหาการตัดสินใจอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการขั้นสุดท้ายจะอยู่ที่ส่วนกลาง หลักการแบ่งอำนาจ คือ การที่ราชการบริหารส่วนกลางแบ่งอำนาจหน้าที่บางส่วนให้กับราชการบริหารส่วนภูมิภาค หลักการกระจายอำนาจ คือ การมอบอำนาจการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมอบอำนาจทั้งในทางการเมืองและบริหารให้กับราชการบริหารส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งและปรับปรุงหน่วยราชการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ยังคงประสบปัญหาเชิงโครงสร้าง ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และการบริหาร ด้วยขนาดโครงสร้างองค์การที่ใหญ่โตสลับซับซ้อนสายการบังคับบัญชาหลายชั้นทำให้การทำงานมีขั้นตอนวิธีการที่ซับซ้อนยุ่งยาก การทำงานจึงล่าช้าขาดการประสานงานที่ดีกับหน่วยราชการอื่น ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อศักยภาพและประสิทธิภาพในการบริหารงาน อีกทั้งปัญหาการจัดตั้งหน่วยราชการ เนื่องจากหน่วยราชการตั้งแต่กระทรวงทบวงกรมและองค์กรของรัฐต่าง ๆ มีการจัดตั้งมาแต่โบราณ ตั้งแต่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงจัดตั้งกระทรวงทบวงกรมมีอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจนรวมทั้งกำหนดกระบวนการบริหารที่เป็นหน่วยราชการ ส่วนกลางส่วนภูมิภาคและหน่วยราชการที่อยู่ในพื้นที่ แม้ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การจัดโครงสร้างการบริหารราชการยังคงยึดหลักการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก โดยในปัจจุบันการบริหารราชการแผ่นดิน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ปัญหาของระบบราชการคือหน่วยราชการนั้นมีจำนวนมาก ทำให้เกิดการทำหน้าที่ซ้ำซ้อนและขัดแย้งกันเองอยู่เสมอ ความขัดแย้งเหล่านี้เกิดจากแต่ละหน่วยงานราชการต่างถือกฎหมายของตน และมักไม่มีการประสานงานกัน ในทางปฏิบัติมักจะมีการแก้ไขปัญหาโดยการตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อประสานการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน แต่การดำเนินการของคณะกรรมการต่าง ๆ นั้นก็ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนี้การตั้งหน่วยงานราชการยังต้องกำหนดวิธีการบริหารราชการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้ยึดถือในการปฏิบัติงาน แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานต่าง ๆ ก็จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำงานเป็นของตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งในการทำงานระหว่างหน่วยงาน ปัญหาประการต่อมา คือ หน่วยราชการที่จัดตั้งไว้นั้นยากต่อการยกเลิก เนื่องจากหน่วยราชการที่จัดตั้งเกิดขึ้นตามกฎหมาย

ดังนั้นการที่จะยุบเลิกหน่วยงานนั้นก็ต้องมีการตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติเพื่อยกเลิกด้วย ซึ่งเป็นการยุ่งยากในการยุบเลิกหน่วยงานราชการ และมีการต่อต้านจากข้าราชการในหน่วยงานนั้น ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2559b)

2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน

2.4.1 กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน

กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศมีพัฒนาการมาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 จากความตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม และจากจารีตประเพณีระหว่างประเทศตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไป ก่อให้เกิดหลักการในกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีลักษณะเฉพาะตัว โดยหลักสำคัญประการหนึ่งของกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศก็คือ “หน้าที่ต้องร่วมมือกัน” อันถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของรัฐ หากว่ารัฐใดก่อให้เกิดความเสียหายใดต่อสิ่งแวดล้อมแล้วย่อมถือเป็นการละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศด้วย นอกจากนี้กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศยังถือเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นจากฉันทามติระหว่างรัฐต่างๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติโดยมีหลักการพื้นฐานดังต่อไปนี้

1) หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งหมายถึงการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ขัดขวางความสามารถของคนรุ่นต่อไปในอนาคต คือ การใช้ทรัพยากรต่างๆอย่างมีเหตุผล และมีการบำรุงรักษาให้ดีที่สุดเพื่อการใช้ที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงต้องสัมพันธ์กับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

2) หลักความห่วงกังวลร่วมกันแต่ความรับผิดชอบต่างกัน ซึ่งมีแนวคิดหลักว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่ทุกคนเป็นห่วงกังวลร่วมกันรัฐต่างๆ จึงไม่ควรก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรที่เป็นสมบัติร่วมกันของมวลมนุษยชาติ รัฐทั้งหลายจึงต่างมีหน้าที่ในอันที่จะต้องร่วมกันแบ่งความรับผิดชอบในประเด็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นด้วยโดยต้องระวังรักษาสิ่งแวดล้อมตามความสามารถของแต่ละรัฐซึ่งทำให้มีความรับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไป

3) หลักการเป็นหุ้นส่วน ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากหลักการเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศ กล่าวคือ รัฐทั้งหลายย่อมมีพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศในอันที่จะให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศซึ่งในปัจจุบันถือว่าหลักการในกฎหมายระหว่างประเทศเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างรัฐที่ผูกพันรัฐทุกรัฐ กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศมีลักษณะเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศประการหนึ่งที่มีลักษณะเป็นกฎเกณฑ์ทางกฎหมายซึ่งมีผลผูกพันระหว่างรัฐภายใต้

หลักการสัญญาต้องเป็นสัญญาซึ่งเป็นการนำแนวความคิดในเรื่องของความผูกพันระหว่างบุคคลในการทำสัญญาระหว่างกันมาใช้ ทั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดที่ว่ากฎหมายคือกฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคมที่มนุษย์กำหนดขึ้นเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ที่มีระหว่างกันและมีสภาพความยินยอม ในอันที่จะผูกพันตามกฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้น ซึ่งสภาพการยอมรับข้อผูกพันดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่อันกำหนดบทบาทในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ทำให้คู่สัญญาสามารถเรียกร้องให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามข้อตกลงได้ ซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศมีลักษณะเช่นนี้ อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงสภาพบังคับของกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่า ยังมีมาตรการประการอื่นที่แสดงให้เห็นว่ายังคงมีสภาพบังคับพอสมควร กล่าวคือ การอาศัยอำนาจบังคับโดยการช่วยเหลือตนเองของแต่ละรัฐ เช่น การใช้มาตรการตอบโต้ต่อรัฐที่ฝ่าฝืนพันธกรณี หรือการสร้างสภาพบังคับโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐ รวมถึงการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น องค์การเช่นนี้มีบทบาทในฐานะผู้ตรวจสอบรัฐสมาชิกให้ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้กฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศมีสภาพบังคับมากขึ้น (ปณิธิศร์ ปทุมวัฒน์, 2553)

สืบเนื่องจากปัญหาการลักลอบนำของเสียอันตรายจากประเทศอุตสาหกรรมไปทิ้งในประเทศกำลังพัฒนาในแถบทวีปแอฟริกา อเมริกากลางและเอเชียใต้ทวีความรุนแรงมากขึ้น โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) จึงได้จัดให้มีการประชุมระหว่างประเทศเพื่อจัดทำร่างกลไกทางกฎหมายระหว่างประเทศ เรียกว่า “อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal)” เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2532 ณ เมืองบาเซล สมาพันธรัฐสวิส และได้เปิดให้ประเทศต่างๆ ลงนามเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาฯ ตั้งเดือนมีนาคม 2533 มีประเทศที่ร่วมลงนาม 53 ประเทศ และปัจจุบันมีประเทศภาคีสมาชิก รวมทั้งสิ้น 188 ประเทศ (ข้อมูลเมื่อเดือนมิถุนายน 2564) ในส่วนของประเทศไทยได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาบาเซล เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ทั้งนี้ อนุสัญญาบาเซลมีผลใช้บังคับกับประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา

อนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด (Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal) เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด วัตถุประสงค์ทั่วไปของอนุสัญญาบาเซล คือ การปกป้อง

สุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากผลกระทบอันไม่พึงประสงค์จากของเสียอันตราย ทั้งนี้ ขอบเขตของอนุสัญญาบาเซลครอบคลุมของเสียประเภทต่าง ๆ ตามที่ได้รับการนิยามว่าเป็น “ของเสียอันตราย” โดยพิจารณาจากแหล่งกำเนิด และ/หรือองค์ประกอบและคุณลักษณะของของเสีย นั้น (ข้อ 1 และภาคผนวก 1, 2, 8 และ 9 ของอนุสัญญาบาเซล) รวมทั้งของเสียอีกสองประเภทที่ได้รับการนิยามว่าเป็น “ของเสียอื่น” (ของเสียจากบ้านเรือน และเถ้าจากเตาเผา ตามข้อ 1 และภาคผนวก 2 ของอนุสัญญาบาเซล) พันธกรณีของอนุสัญญาบาเซลเกี่ยวข้องกับเป้าหมายหลัก ๆ เพื่อให้เกิด (1) การลดการเกิดของเสียอันตรายและการส่งเสริมการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมไม่ว่าสถานที่บำบัดกำจัดจะอยู่ที่ใดก็ตาม (2) การจำกัดการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตราย ยกเว้นเมื่อการเคลื่อนย้ายนั้นเป็นไปตามหลักการของการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ (3) ระบบกฎหมายที่ใช้กับกรณีที่มีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนเมื่อได้รับอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายข้ามแดน

ข้อบัญญัติของอนุสัญญาบาเซล ประกอบด้วย 29 ข้อบท และ 9 ภาคผนวก มีสาระสำคัญในการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียตั้งแต่ก่อนเริ่มนำเข้า ส่งออก และนำผ่านแดนของเสียอันตรายไปยังประเทศอื่นโดยกำหนดให้

1) มีระบบการแจ้งข้อมูลล่วงหน้า และไม่อนุญาตให้เริ่มการเคลื่อนย้ายข้ามแดนจนกว่าจะได้รับการยินยอมจากรัฐผู้นำเข้าและรัฐที่นำผ่านแดน กล่าวคือ

กรณีการส่งออก หากประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซลต้องการส่งออกของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นไปยังประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซล ประเทศผู้ส่งออกต้องดำเนินการแจ้งรายละเอียดและขอความยินยอมในการนำเข้าจากประเทศปลายทางและขอความยินยอมในการผ่านแดนจากประเทศผู้นำผ่าน

กรณีการนำเข้า กรณีประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซลต้องการนำเข้าของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นจากประเทศเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซล ประเทศผู้ส่งออกต้องดำเนินการแจ้งรายละเอียดและขอความยินยอมจากประเทศปลายทางและขอความยินยอมในการนำเข้าจากประเทศปลายทางและขอความยินยอมในการผ่านแดนจากประเทศผู้นำผ่าน เช่นเดียวกัน

2) ดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อลดการก่อกำเนิดของเสียอันตรายและของเสียอื่นภายในประเทศให้น้อยที่สุด รวมทั้งการจัดการของเสียอันตรายและของเสียอื่นอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงเทคโนโลยีการกำจัด การพัฒนาแนวทางและ/หรือหลักปฏิบัติทางวิชาการที่เหมาะสม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีและระบบการจัดการของเสียอันตราย

3) จัดส่งข้อสนเทศให้สำนักงานเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลทราบเกี่ยวกับกรณีเกิดอุบัติเหตุ ระหว่างการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและของเสียอื่น ข้อตัดสินใจของประเทศตนที่จะ ไม่ยินยอมทั้งหมดหรือบางส่วนในการนำเข้า การกำจัดหรือการห้ามการส่งออกของเสียอันตรายหรือ ของเสียอื่น รายงานประจำปี และข้อมูลอื่น ๆ

4) ต้องรับผิดชอบในการนำกลับของเสียภายใน 30 วัน หากไม่สามารถดำเนินการได้ตาม ข้อตกลง หรือเป็นการลักลอบเคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

5) ไม่อนุญาตให้มีการส่งออกไปยังหรือนำเข้าของเสียอันตรายจากประเทศที่ไม่เป็นภาคี อนุสัญญาบาเซล ยกเว้นได้ทำความตกลงทวิภาคี พหุภาคี หรือความตกลงระดับภูมิภาคซึ่งเทียบเท่า อนุสัญญาบาเซล

6) ไม่อนุญาตให้มีการส่งออกหรือเคลื่อนย้ายของของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นไปทิ้งหรือ กำจัดในพื้นที่ใต้เส้นละติจูด 60 องศาใต้ (ขั้วโลก)

นิยามของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล

ของเสียอันตรายตามคำนิยามของอนุสัญญาบาเซล หมายถึง สารหรือวัตถุซึ่งถูกกำจัดหรือ เจตนาจะกำจัดหรือต้องการกำจัดโดยบทบัญญัติของกฎหมายแห่งชาติ ทั้งนี้ตามที่ระบุไว้ในบัญชี รายชื่อของเสียอันตรายแนบท้ายอนุสัญญาฯ

ประเภทของเสียอันตรายตามขอบเขตของอนุสัญญาฯ ประกอบด้วย

1) ของเสียประเภทที่ระบุในภาคผนวก 1 ของอนุสัญญาฯ รวม 45 ประเภท เป็นของเสีย อันตราย เว้นแต่ประเภทที่ไม่เข้าข่ายลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามคุณลักษณะความเป็นอันตรายที่ระบุ ในภาคผนวก 3 ของอนุสัญญาฯ และได้มีการกำหนดบัญชีรายชื่อของเสียอันตรายตามภาคผนวก 8 (List A) ของอนุสัญญาฯ รวม 61 รายการ รวมทั้งได้กำหนดบัญชีรายชื่อของเสียที่ไม่เป็นอันตรายตาม ภาคผนวก 9 (List B) ของอนุสัญญาฯ รวม 59 รายการ ซึ่งได้รับการยกเว้นสามารถเคลื่อนย้ายเพื่อนำ กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ หากว่าของเสียชิ้นนั้นมีองค์ประกอบของของเสียที่ระบุในภาคผนวก 1 ของ อนุสัญญาฯ จนเป็นเหตุให้แสดงคุณลักษณะความเป็นอันตรายตามภาคผนวก 3 ของอนุสัญญาฯ

2) ของเสียที่ไม่เข้าข่ายข้อ 1) แต่ได้รับการนิยามหรือได้รับการพิจารณาว่าเป็นของเสีย อันตรายโดยกฎหมายภายในประเทศของภาคสมาชิก

ทั้งนี้ ของเสียอันตราย ที่ควบคุมภายใต้อนุสัญญาบาเซล ประกอบด้วย

1) ประเภทของเสียที่ระบุในภาคผนวก 1 ของอนุสัญญาฯ (Y1-45) ดังนี้

Y1 ของเสียจากการรักษาพยาบาลทางการแพทย์ในโรงพยาบาล ศูนย์รักษาพยาบาลและคลินิก

Y2 ของเสียจากการผลิตและเตรียมผลิตภัณฑ์เภสัชกรรม

- Y3 ของเสียจากการผลิตและเตรียมผลิตภัณฑ์เภสัชกรรม
- Y4 ของเสียจากการผลิต การผสม และการใช้สารทำลายสิ่งมีชีวิตและเภสัชกรรม
- Y5 ของเสียจากอุตสาหกรรมการผลิต การผสม และการใช้สารเคมีรักษาเนื้อไม้
- Y6 ของเสียจากการผลิต การผสม หรือการใช้ตัวทำละลายอินทรีย์
- Y7 ของเสียจากการควบคุมระดับความร้อนและการทำการผสมที่มีโซยานาइटประกอบ
- Y8 ของเสียจากน้ำมันแร่ที่มีสภาพไม่เหมาะสมสำหรับการใช้งานตามวัตถุประสงค์เดิม
- Y9 ของเสียอิมัลชันหรือของผสมระหว่างน้ำมัน/น้ำ หรือไฮโดรคาร์บอนน้ำ
- Y10 ของเสียที่เป็นวัตถุหรือสิ่งของซึ่งมีหรือปนเปื้อนด้วยสารประเภทโพลีคลอริเนทเตดไบฟีนิล (พีบีซี) และ/หรือโพลีคลอริเนทเตดเทอร์ฟีนิล (พีซีที) และ/หรือ โพลีดีบรอมิเนทเตดไบฟีนิล (พีบีบี)
- Y11 ของเสียประเภทกากน้ำมันดิบที่เกิดจากโรงกลั่นน้ำมัน กระบวนการกลั่น และการดำเนินการด้วยวิธีไพโรไลติก
- Y12 ของเสียจากการผลิต การผสม และการใช้หมึก สีย้อม สารสี น้ำมันครั่ง และน้ำมันชักเงา
- Y13 ของเสียจากการผลิต การผสม หรือการใช้เรซิน ลาเท็กซ์พลาสติกไซเซออร์ กาวหรือผลิตภัณฑ์ประเภทกาว
- Y14 ของเสียที่เป็นเคมีซึ่งเกิดจากการศึกษาวิจัยและการพัฒนาหรือกิจกรรมการสอนที่ไม่อาจระบุได้ และ/หรือเป็นสารชนิดใหม่ และผลกระทบต่อมนุษย์และ/หรือสิ่งแวดล้อมของสารนั้นยังไม่เป็นที่ทราบ
- Y15 ของเสียที่โดยธรรมชาติสามารถระเบิดได้ ซึ่งไม่อยู่ภายใต้กฎหมายอื่น
- Y16 ของเสียจากกระบวนการผลิต การผสม หรือการใช้สารเคมีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพและวัสดุในการล้างอัดภาพ
- Y17 ของเสียที่เป็นผลมาจากการเตรียมผิวหน้าโลหะและพลาสติก
- Y18 กากที่เกิดจากการดำเนินการกำจัดของเสียอุตสาหกรรม
- Y19 โลหะคาร์บอนิล
- Y20 เบริลเลียม สารประกอบเบริลเลียม
- Y22 สารประกอบทองแดง
- Y23 สารประกอบสังกะสี
- Y24 สารหนู สารประกอบสารหนู
- Y25 ซีลีเนียม สารประกอบซีลีเนียม
- Y26 แคดเมียม สารประกอบแคดเมียม

- Y27 พलग สารประกอบพलग
- Y28 เทลลูเรียม สารประกอบเทลลูเรียม
- Y29 พรอท สารประกอบพรอท
- Y30 แทลเลียม สารประกอบแทลเลียม
- Y31 ตะกั่ว สารประกอบตะกั่ว
- Y32 สารประกอบฟลูออรีนอินทรีย์ยกเว้น แคลเซียมฟลูออไรด์
- Y33 สารไฮยาไนด์อินทรีย์
- Y34 สารละลายกรด หรือกรดในรูปของแข็ง
- Y35 สารละลายต่าง หรือต่างในรูปของแข็ง
- Y36 แอสเบสตอส (ฝุ่นและเส้นใย)
- Y37 สารประกอบฟอสฟอรัสอินทรีย์
- Y38 สารไฮยาไนด์อินทรีย์
- Y39 ฟีนอล สารประกอบฟีนอล รวมทั้งคลอโรฟีนอล
- Y40 อีเทอร์
- Y41 ตัวทำละลายอินทรีย์ที่มีองค์ประกอบของฮาโลเจน
- Y42 ตัวทำละลายอินทรีย์ยกเว้นที่มีองค์ประกอบของฮาโลเจน
- Y43 สารใด ๆ ของสารโพลีคลอริเนทเต็ด ไดเบนโซ-ฟิวแรน
- Y44 สารใดๆของสารโพลีคลอริเนทเต็ดไดเบนโซ-พารา-ไดออกซิน
- Y45 สารประกอบฮาโลเจนอินทรีย์อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในภาคผนวกนี้ (อาทิ Y39, Y41, Y42, Y43 และ Y44)

เว้นแต่ของเสียประเภทดังกล่าวไม่แสดงคุณลักษณะความเป็นอันตรายตามภาคผนวก ๓ ของอนุสัญญาฯ (H1-13) อาทิ

H1 ระเบิดได้

H3 ของเหลวไวไฟ

H4.1 ของแข็งติดไฟ

H4.2 สารหรือของเสียซึ่งอาจจะลุกไหม้ได้เอง

H4.3 สารหรือของเสียซึ่งเมื่อสัมผัสกับน้ำจะให้ก๊าซไวไฟ

H5.1 ออกซิไดซิงส์

H5.2 เปอร์ออกไซด์อินทรีย์

H6.1 เป็นพิษ (อย่างเฉียบพลัน)

H6.2 สารติดเชื้อ

H8 กัดกร่อน

H10 ให้ก๊าซพิษเมื่อสัมผัสกับอากาศหรือน้ำ

H11 เป็นพิษ (อย่างช้าหรือเรื้อรัง)

H12 เป็นพิษต่อระบบนิเวศ

H13 สามารถทำให้เกิดของเสียโดยวิธีใด ๆ ก็ตามซึ่งมีคุณลักษณะตามที่ระบุข้างต้น

ภายหลังจากการกำจัดการดังกล่าว

2) ของเสียที่ไม่เข้าข่ายข้อ 1) แต่ได้รับการนิยามโดยกฎหมายภายในของประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซล

ของเสียอื่นที่ควบคุมภายใต้อนุสัญญาฯ คือของเสียที่ระบุในภาคผนวก 2 ของอนุสัญญาฯ กล่าวคือ ของเสียซึ่งต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ ดังนี้

Y46 ของเสียที่เก็บรวบรวมจากบ้านเรือน

Y47 กากที่เกิดจากการเผาของเสียจากบ้านเรือน

ของเสียที่ไม่ควบคุมภายใต้อนุสัญญาบาเซล คือ

1) ของเสียกัมมันตรังสี และ

2) ของเสียจากการปฏิบัติงานตามปกติของเรือ

กล่าวโดยสรุป ภายใต้อนุสัญญาบาเซลของเสียที่อยู่ใน List A จะถูกห้ามมิให้มีการขนส่งเคลื่อนย้ายจากประเทศ OECD ไปยังประเทศ Non-OECD ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2541 เป็นต้นมา ส่วนบัญชีรายชื่อของเสียใน List B ซึ่งเป็นของเสียไม่อันตรายนั้นได้รับการยกเว้นให้มีการเคลื่อนย้ายเพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์หรือใช้ใหม่ได้ เช่น เศษเหล็ก ทองแดง ชิ้นส่วนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เซรามิก พลาสติก กระดาษและของเสียจากอุตสาหกรรมสิ่งทอ เป็นต้น นอกจากนี้ของเสียที่ถูกควบคุมภายใต้อนุสัญญายังรวมถึงของเสียอื่น ซึ่งมีลักษณะตามภาคผนวกที่ 3 และของเสียที่ภาคีสมาชิกกำหนดห้ามนำเข้าภายในประเทศของตนเพิ่มจากที่กำหนดไว้เดิมก็ได้

ในส่วนของการควบคุมจะเริ่มตั้งแต่ก่อนการนำเข้าส่งออกและนำผ่านของเสียอันตรายไปยังประเทศอื่นจะต้องแจ้งรายละเอียดและขออนุญาตตามขั้นตอนจากหน่วยงานที่มีอำนาจ (Competent Authority) ของประเทศที่เกี่ยวข้อง (Competent Authority ของประเทศไทย คือ กรมโรงงานอุตสาหกรรม) การขนส่งต้องบรรจุหีบห่อติดป้ายขนส่งด้วยวิธีการที่กำหนดตาม

มาตรฐานสากล ตลอดจนต้องมีการประกันภัยและรับผิดชอบในกรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นโดยต้องนำกลับภายใน 30 วัน และต้องชดเชยค่าเสียหายหากเกิดอุบัติเหตุมีการรั่วไหลหรือปนเปื้อน

อนุสัญญาจะไม่อนุญาตให้มีการส่งออกหรือนำเข้าของเสียอันตรายจากประเทศที่มีได้เป็นภาคี ยกเว้นจะทำความตกลงทวิภาคี และจะต้องให้ความร่วมมือกับนานาชาติในการจัดการของเสียอันตรายที่มีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม รูปแบบของความร่วมมือช่วยเหลือในด้านวิชาการระหว่างนานาชาติประเทศที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ การก่อตั้งศูนย์ฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันได้จัดตั้งไปแล้ว จำนวน 14 ศูนย์ ประกอบด้วยภูมิภาคแอฟริกาและเอเชียตะวันตก มี 5 ศูนย์ ตั้งอยู่ที่อียิปต์ ไนจีเรีย เซเนกัล แอฟริกาใต้ และอิหร่าน ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมี 3 ศูนย์ ตั้งอยู่ที่จีน อินโดนีเซีย และแปซิฟิกใต้ ภูมิภาคยุโรปกลางและตะวันออกมี 2 ศูนย์ ตั้งอยู่ที่รัสเซีย และสโลวาเกีย และภูมิภาคอเมริกาใต้และแคริบเบียนมี 4 ศูนย์ ตั้งอยู่ที่ อาเจนตินา เอลซัลวาดอร์ ตรินิแดดและโตบาโก และอูรุกวัย

ข้อแก้ไขอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด

ตั้งแต่อนุสัญญาบาเซลได้รับการรับรอง ได้มีพัฒนาการต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย การแก้ไขอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัดหรือที่เรียกว่า “Ban Amendment” ได้รับการรับรองในคราวการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ ๓ (COP-3) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ (ค.ศ.1995) การแก้ไขอนุสัญญาฯ กำหนดขึ้นเพื่อห้ามไม่ให้มีการส่งออกของเสียอันตรายทั้งหมดที่ครอบคลุมภายใต้อนุสัญญาฯ ไปเพื่อการกำจัดขั้นสุดท้าย การใช้ซ้ำ การรีไซเคิล และการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยการส่งออกจากประเทศที่ปรากฏในภาคผนวก 7 ของอนุสัญญาฯ(ภาคีสมาชิกและประเทศสมาชิกอื่น ๆ ที่เป็นสมาชิกในกลุ่มองค์กรความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD), ประชาคมยุโรป (European Communities: EC) และลีกเตนสไตน์ (Liechtenstein)) ไปยังประเทศอื่น ๆ ณ วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2562

ด้วยสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนได้รับผลกระทบจากการที่ประเทศจีนประกาศยกเลิกการใช้พลาสติก และห้ามนำเข้าของเสียพลาสติก ทำให้ของเสียเหล่านี้หลั่งไหลไปยังประเทศต่างๆมากขึ้น ของเสียพลาสติกจึงกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่นานาชาติต่างตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ จึงได้จัดประชุมสมาชิกภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 14 ขึ้นเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 เพื่อแก้ไขอนุสัญญาบาเซล เนื่องจากประเทศภาคีอนุสัญญาบาเซล ต่างตระหนักถึงความเสี่ยงด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมจากขยะอิเล็กทรอนิกส์

และขยะพลาสติก จึงเสนอให้มีข้อกำหนดเพิ่มเติมว่าด้วยการลดการค้าขยะพลาสติกข้ามพรมแดนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของภาคแก้ไขอนุสัญญาบาเซล รัฐบาลกว่า 180 ประเทศทั่วโลกยกเว้นประเทศสหรัฐอเมริกาเห็นชอบให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายและการกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน เพื่อให้การค้าขยะพลาสติกมีความโปร่งใสและยกระดับการควบคุมการนำเข้าส่งออกและนำผ่านขยะพลาสติกระหว่างประเทศ ขณะเดียวกันก็สามารถรับประกันว่าจะมีการจัดการขยะพลาสติกที่ปลอดภัยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ สารสำคัญของข้อแก้ไขอนุสัญญาดังกล่าว คือ การควบคุมและจำกัดการส่งออกของเสียพลาสติกระหว่างประเทศ หลังจากข้อแก้ไขอนุสัญญาจะมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2564 ประเทศต้นทางที่ต้องการส่งออกของเสียพลาสติกจะต้องได้รับความยินยอมจากรัฐปลายทางเสียก่อน (basel.int, 2021a)

พิธีสารบาเซลว่าด้วยความรับผิดชอบและการชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด

พิธีสารบาเซลว่าด้วยความรับผิดชอบและการชดใช้ความเสียหายอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด ได้รับการรับรองในการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 5 (COP-5) เมื่อปี พ.ศ.2542 (ค.ศ.1999) พิธีสารบาเซล กำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งสำหรับความเสียหายที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและของเสียอื่น รวมถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากผลของการเคลื่อนย้ายอย่างผิดกฎหมาย ณ วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2011) ซึ่งพิธีสารบาเซลยังไม่มีผลใช้บังคับ ผู้แทนประเทศต่าง ๆ ที่เข้าร่วมการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 5 (COP-5) ได้ตกลงที่จะจัดให้มีการรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ จนกว่าพิธีสารบาเซล จะมีผลใช้บังคับ ต่อมาในการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 6 (COP-6) ในปี พ.ศ.2545 (ค.ศ.2002) ได้เห็นชอบกับแนวทางเบื้องต้นสำหรับการดำเนินการตามมติข้อตัดสินใจที่ V/32 ในการขยายขอบเขตของกองทุนความร่วมมือด้านเทคนิคในการดำเนินงานตามอนุสัญญาบาเซล ภาคีสมาชิกได้ให้ความเห็นพิธีสารว่าด้วยความรับผิดชอบและการชดใช้ความเสียหายเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด หรือพิธีสารบาเซลเพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาบาเซล โดยจัดให้มีระบบที่ครอบคลุมความรับผิดชอบและการชดใช้ความเสียหายอย่างเพียงพอและรวดเร็ว สำหรับความเสียหายอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนและการกำจัดของเสียอันตรายและของเสียอื่น รวมทั้งการขนส่งที่ผิดกฎหมาย ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ในวันที่เก้าสิบหลังจาก

วันที่มีการมอบสัตยาบันสาร สารการยอมรับ สารการยืนยันอย่างเป็นทางการ สารการให้ความเห็นชอบ

สาระสำคัญของพิธีสารบาเซล

1) บังคับใช้กับความเสียหายเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเคลื่อนย้ายข้ามแดน และการกำจัดของเสียอันตรายและของเสียอื่น รวมทั้งการขนส่งที่ผิดกฎหมาย และบังคับเฉพาะประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาบาเซลที่ได้ให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติต่อพิธีสารเท่านั้น ดังนี้ กรณีที่รัฐผู้นำเข้าเป็นภาคีสมาชิกพิธีสาร พิธีสารจะมีผลบังคับใช้ต่อความเสียหายนับตั้งแต่ผู้กำจัดได้รับของเสียอันตรายและของเสียอื่น และกรณีที่รัฐผู้ส่งออกเป็นภาคีสมาชิกพิธีสาร พิธีสารจะมีผลบังคับใช้ต่อความเสียหายนับตั้งแต่การขนส่งก่อนถึงผู้กำจัด

2) ครอบคลุมของเสียอันตรายบัญชีรายชื่อ A จำนวน 61 ชนิด ภาคผนวก 8 ของอนุสัญญาบาเซลและของเสียอันตรายแห่งชาติที่ภาคีสมาชิกได้แจ้งไว้ก่อนล่วงหน้ากับสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซล

3) กำหนดความรับผิดของรัฐและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้แจ้ง ผู้กำจัด และบุคคลอื่น ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำให้เกิดความเสียหาย รวมทั้งความรับผิดกรณีที่เกิดจากสาเหตุอื่น สิทธิการไล่เบียดต่อบุคคลอื่น อายุความที่เรียกร้องได้ภายใน 10 ปีนับแต่เกิดเหตุ หรือ 5 ปีนับแต่เกิดผลเสียหาย รวมทั้งวิธีการเรียกร้องการชดเช้และวิธีการปฏิบัติการณ์เริ่มและการสิ้นสุดของความรับผิด

4) ภาคีต้องรับเอามาตรการด้านกฎหมาย ข้อบังคับ และการบริหารที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตามพิธีสารและต้องแจ้งสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลเกี่ยวกับมาตรการในการปฏิบัติตามพิธีสาร รวมทั้งขีดจำกัดด้านการเงินสำหรับความรับผิดเด็ดขาด (strict liability) ซึ่งต้องได้รับการกำหนดโดยกฎหมายภายในประเทศ

5) ภาคีต้องกำหนดขีดจำกัดด้านการเงินสำหรับความรับผิดเด็ดขาดและควบคุมบังคับให้ผู้นำเข้าหรือส่งออกต้องจัดทำประกันภัยพันธบัตร หรือหลักประกันทางการเงินอื่น ทั้งนี้ต้องไม่น้อยกว่าวงเงินที่กำหนด คือ 1 ล้าน SDR (1 SDR ประมาณ 1.48 เหรียญสหรัฐ) สำหรับกรณีของการขนส่งไม่เกิน 5 ตัน และให้เพิ่มวงเงินขึ้นตามสัดส่วนของปริมาณของเสียที่ขนส่งเพิ่มขึ้น (ภาคผนวก 2 ของพิธีสารบาเซล) โดยในบทบัญญัติของพิธีสารบาเซลได้ระบุว่าอาจแก้ไขขีดจำกัดวงเงินได้ในการประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 6 แต่ไม่ได้มีการแก้ไขแต่อย่างใด

องค์การบริหารตามอนุสัญญาบาเซล

อนุสัญญาบาเซลได้จัดตั้งองค์กรบริหารงาน ประกอบด้วยที่ประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล (The Conference of the Parties) คณะทำงานต่าง ๆ (Working Group) และ Expanded Bureau ซึ่งเป็นองค์กรย่อยของที่ประชุมใหญ่ภาคีและสำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซล ซึ่งมีความเชื่อมโยงและสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1) ที่ประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล (The Conference of the Parties) เป็นองค์กรหลัก ประกอบด้วยรัฐบาลของภาคีที่เข้าร่วมการประชุมทำหน้าที่พิจารณาข้อตัดสินใจและมติสำคัญที่เป็นพื้นฐานการอนุวัติการตามอนุสัญญาบาเซล

2) คณะทำงาน Open-ended (Open-ended Working Group) ที่ประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซลสมัยที่ 6 ได้แต่งตั้งคณะทำงานชุดนี้ขึ้นแทนคณะทำงานวิชาการและกฎหมายซึ่งได้หมดวาระไปแล้ว ทำหน้าที่พิจารณาการปฏิบัติตามอนุสัญญาทั้งด้านวิชาการและกฎหมายรวมทั้งจัดเตรียมประเด็นและมติข้อตัดสินใจ สำหรับการประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล

3) สำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซล (Secretariat) ตั้งอยู่ ณ กรุงเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส ทำหน้าที่จัดและให้บริการต่าง ๆ รวมทั้งจัดเตรียมและส่งรายงานนำเสนอให้แก่ที่ประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล และการแก้ไขอนุสัญญา ติดต่อกับศูนย์ประสานงานและหน่วยงานผู้มีอำนาจจัดเตรียมและส่งรายงานที่เกี่ยวข้องจากภาคี รวบรวมข้อมูลการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตราย และการจัดการของเสียอันตรายและของเสียอื่นของภาคีและเวียนให้ภาคีรับและส่งข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับแหล่งความช่วยเหลือและการฝึกอบรมทางวิชาการ ความรู้ทางวิชาการ ที่ปรึกษาหรือบริษัทที่ปรึกษาที่มีความสามารถทางวิชาการ รวมทั้งร่วมมือกับภาคีและองค์การระหว่างประเทศและหน่วยงานที่มีอำนาจที่เกี่ยวข้องในการจัดหาผู้เชี่ยวชาญและอุปกรณ์ในการให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน

4) หน่วยงานผู้มีอำนาจ (Competent Authority) คือ หน่วยงานผู้มีอำนาจของรัฐบาลซึ่งได้รับแต่งตั้งโดยภาคีให้รับผิดชอบภายในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ตามที่ภาคีเห็นว่าเหมาะสมเพื่อรับแจ้งเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายหรือของเสียอื่นและข้อมูลข่าวสารใดที่เกี่ยวข้องและเพื่อตอบสนองต่อการแจ้งเช่นว่าตามที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ของอนุสัญญาซึ่งมีหน้าที่ในการพิจารณาคำขอขึ้นทะเบียนและขออนุญาตนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านของเสียอันตรายข้ามแดน และแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรถึงพนักงานผู้มีอำนาจของประเทศผู้นำเข้า ผู้นำผ่าน และผู้ส่งออกหรือผู้แจ้งแล้วแต่กรณีเกี่ยวกับการพิจารณาอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายอย่างมีเงื่อนไขหรือไม่มีเงื่อนไข หรือปฏิเสธไม่ยินยอมให้มีการเคลื่อนย้ายอย่างมีเงื่อนไข หรือขอข้อมูลเพิ่มเติม

การดำเนินงานของอนุสัญญาบาเซล

สำนักเลขาธิการอนุสัญญาบาเซลตั้งอยู่ที่นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิสเซอร์แลนด์ ดำเนินงานโดยมีคณะกรรมการคณะทำงานชุดต่าง ๆ โดยจะประสานกับหน่วยงานประสาน (Focal Point) ของประเทศภาคีสมาชิก ซึ่งหน่วยงานประสาน หรือ Focal Point ของประเทศไทย คือ กรมควบคุมมลพิษ และจัดให้มีการประชุมดังนี้

1) การประชุมภาคีสมาชิกอนุสัญญา (The Meeting of the Conference of the Parties to the Basel Convention on the Control Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal: COP) ที่ประชุมจะพิจารณาข้อตัดสินใจและมติสำคัญที่เป็นพื้นฐานการอนุวัติตามอนุสัญญา

2) การประชุมคณะทำงานด้านวิชาการ (The Technical Working Group of Basel Convention : TWG) เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขการกำหนดบัญชีรายชื่อของเสียที่ควบคุมและไม่ควบคุมภายใต้อนุสัญญา การกำหนดแนวทางการจัดการของเสียอันตรายประเภทต่าง ๆ เช่น ของเสียพลาสติก ยางรถยนต์ใช้แล้ว ของเสียประเภทน้ำมัน ของเสียพีซีบี ฯลฯ และพิจารณากำหนดเกณฑ์จำแนกชนิดและลักษณะของเสียอันตราย เช่น Ecotoxicity ฯลฯ ผลจากการประชุม TWG จะต้องนำเสนอให้ที่ประชุมภาคีสมาชิกอนุสัญญาพิจารณาต่อไป

3) การประชุมคณะทำงานเฉพาะกิจระดับผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและวิชาการเพื่อพิจารณาร่างพิธีสารว่าด้วยความรับผิดชอบและการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายและกำจัดของเสียอันตรายข้ามแดน (The Ad Hoc Working Group of Legal and Technical Experts To Consider and Develop a Draft Protocol on Liability and Compensation for Damage Resulting from Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal) สารสำคัญของพิธีสารจะครอบคลุมถึงขอบเขตของพันธกรณี ซึ่งกำหนดให้มีการประกันภัยและเงินประกัน การกำหนดบุคคลที่จะรับผิดชอบ ระยะเวลาที่จะต้องรับผิดชอบ อายุความในการเรียกร้องความเสียหายภายในระยะเวลา 10 ปี นับแต่เกิดเหตุหรือ 5 ปี ตั้งแต่เกิดผลความเสียหายวงเงินที่จะเรียกร้องความเสียหาย เป็นต้น

4) การประชุมคณะกรรมการเฉพาะเพื่ออนุวัติตามอนุสัญญา The Ad Hoc Committee for the Implementation of the Basel Convention เพื่อพิจารณาเทคโนโลยีและแนวทางการควบคุมการเคลื่อนย้ายและจัดการของเสียอันตรายโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

5) การประชุมอื่น ๆ เช่น การประชุมหารือกลุ่มย่อยด้านกฎหมายและวิชาการเพื่อกำหนดกลไกและติดตามผลการอนุวัติตามอนุสัญญาการประชุม The Expanded Bureau to the 4 th Meeting/COP7 เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2549 เป็นต้น

6) การประชุม Open-ended Working Group of the Basel Convention ที่ประชุมใหญ่ภาคี อนุสัญญาบาเซล สมัยที่ 6 ได้แต่งตั้ง คณะทำงานชุดนี้ขึ้นแทนคณะทำงานวิชาการและกฎหมายซึ่งได้หมดวาระไปแล้วโดยได้มีการประชุมแล้ว 12 สมัย ทำหน้าที่พิจารณาการปฏิบัติตามอนุสัญญา ทั้งด้านวิชาการและกฎหมายรวมทั้งจัดเตรียมประเด็นและมติข้อตัดสินใจ สำหรับการประชุมใหญ่ภาคีอนุสัญญาบาเซล (กรมควบคุมมลพิษ, 2562)

2.4.2 กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนของประเทศไทย

พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560

เป็นกฎหมายหลักในการควบคุมการนำเข้า นำผ่าน และส่งออกซึ่งสินค้า การนำเข้า นำผ่าน และส่งออก ของเสียทั้งที่อยู่ภายใต้อนุสัญญาบาเซล และของเสียอื่น ๆ ซึ่งเป็นของต้องห้าม ต้องกำกับตามพระราชบัญญัติศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 กำหนดให้การนำเข้า ส่งออกและนำผ่านซึ่งสินค้าต้องปฏิบัติตามพิธีการศุลกากรให้ถูกต้องและครบถ้วนตามกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และหากเป็นกรณีการกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการลักลอบหนีศุลกากร การหลีกเลี่ยงอากร การหลีกเลี่ยงข้อห้ามข้อจำกัด การรับไว้ซึ่งของหนีศุลกากร และการสำแดงเท็จ ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษซึ่งมีทั้งโทษจำคุก โทษปรับ โทษริบทรัพย์สิน และโทษอื่น ๆ อาทิ ทำลายทรัพย์สิน ขายหรือจำหน่าย และให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร

กรณีผู้นำเข้า ส่งออก และนำผ่านซึ่งของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซลโดยไม่ได้รับอนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมหรือกระทำความผิดเงื่อนไขตามใบอนุญาต กรณีดังกล่าวเป็นการหลีกเลี่ยงข้อห้ามข้อจำกัด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และศาลอาจสั่งริบของนั้นก็ได้ ไม่ว่าจะมิผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ และการกระทำที่เป็นการพยายามกระทำความผิดดังกล่าวผู้กระทำก็ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน และผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน หรือสมคบกันในการกระทำความผิดดังกล่าวก็ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในการกระทำความผิดนั้น

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการควบคุมการนำเข้า การผลิต การเก็บรักษา และการเคลื่อนย้ายวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งกำหนดว่าวัตถุอันตรายชนิดใดที่สามารถนำเข้า และ/หรือครอบครองได้ ซึ่งของเสียอันตรายจัดเป็นวัตถุอันตรายตามกฎหมายนี้

ตามบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย ซึ่งออกตาม พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 จำนวน 3 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับ บัญชี ข. ของเสียเคมีวัตถุ จำนวน 63 รายการ ที่ถูกประกาศเป็นวัตถุอันตราย จำแนกเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 จำนวน 62 รายการ และเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 จำนวน 1 รายการ (ถ่านประจุไฟแบบแห้งที่มีองค์ประกอบของปรอทและแคดเมียม)

หากของเสียใด เข้าข่ายเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 การจะนำเข้า หรือส่งออกจะต้องได้รับ อนุญาต ตามมาตรา 23 ทั้งนี้การนำเข้าของเสียเคมีวัตถุเข้ามาในราชอาณาจักรไทยจะอนุญาตเฉพาะ กรณีนำเข้าเพื่อเป็นวัตถุดิบภายในโรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น และในการนำเข้าของเสียเคมีวัตถุ หากยังไม่มีใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย จะต้องดำเนินการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายด้วย และทุกครั้งที่จะมีการนำเข้า หรือส่งออกวัตถุอันตรายดังกล่าวจะต้องแจ้งข้อเท็จจริง ตามแบบ วอ./ ออก. 6 ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน ซึ่งระบุถึงปริมาณวัตถุอันตรายที่จะผ่านด่านศุลกากรในแต่ละ ครั้ง และหากของเสียใดเข้าข่ายเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ห้ามมิให้มีการนำเข้า หรือส่งออก

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ยังควบคุมไปถึงการนำเข้า เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้ว จำนวน 2 รายการ ซึ่งวัตถุอันตราย 2 รายการนี้ ได้รับยกเว้นไม่ต้องขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย

ในกรณีผู้นำเข้า ส่งออก หรือครอบครองวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาตต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติการส่งออกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติการส่งออกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558

เป็นกฎหมายที่ควบคุมการนำเข้าและส่งออกซึ่งสินค้าด้วยการกำหนดมาตรการในการนำเข้า ส่งออก เช่น การกำหนดชนิดสินค้า ปริมาณสินค้า และเงื่อนไขในการนำเข้าส่งออกซึ่งสินค้า

1) ห้ามนำเข้ายางรถที่ใช้แล้ว (Used tyres) ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การนำยาง รถใช้แล้วเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2546 ได้ห้ามนำเข้ายางรถยนต์ชนิดใช้กับรถยนต์นั่ง (รวมถึง สเตชั่นเวกอนและรถแข่ง) รถบัสหรือรถบรรทุก รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ เศษ เศษตัดและของที่ใช้ ไม่ได้ที่เป็นยางของรถข้างต้น แต่ทั้งนี้ได้ยกเว้นกรณีผู้นำเข้าเพื่อการศึกษา หรือเป็นตัวอย่าง หรือ พาหนะนำติดมาเพื่อใช้ในยานพาหนะนั้น ๆ ในปริมาณเท่าที่จำเป็นและกรณีผู้นำเข้ามาเพื่อการ แข่งขันหรือการท่องเที่ยว

2) ควบคุมการนำเข้าพลาสติกใช้แล้ว อาศัยอำนาจตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการ นำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2539 กำหนดให้เศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่ง

เป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามต้องขออนุญาตในการนำเข้า โดยจะอนุญาตให้นำเข้าได้ตามความเห็นชอบของกระทรวงอุตสาหกรรม ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการอนุญาตนำเข้า เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติก ไม่ว่าจะใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดเงื่อนไขการนำเข้า สรุปได้ดังนี้

- เป็นผู้ประกอบกิจการโรงงานที่ต้องนำเข้ามาเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานเพื่อผลิตสินค้าเท่านั้น

- เศษพลาสติกที่นำเข้าจะต้องแยกประเภทแต่ละชนิดไม่ปะปนกัน และสามารถนำเข้ากระบวนการผลิตของโรงงานได้ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทำความสะอาดอีก

- เศษพลาสติกที่นำเข้าจะต้องผ่านการบด หรือตัดโดยมีขนาดความยาวสูงสุดไม่เกิน 2 เซนติเมตร โดยประมาณ ยกเว้นการนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานอุตสาหกรรมตามหลักเกณฑ์ หรือวิธีการที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมประกาศกำหนด โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีกว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและตามประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตให้นำเศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติก ไม่ว่าจะใช้แล้วหรือไม่ก็ตาม เข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 อนุญาตให้นำเข้าเศษพลาสติกที่ไม่ต้องบด หรือตัดให้มีความยาวสูงสุดไม่เกิน 2 เซนติเมตร โดยประมาณ เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานอุตสาหกรรม ต่อไปนี้

- โรงงานผลิตผลิตภัณฑ์โพลีเอสเตอร์ที่ต้องนำเข้าเศษพลาสติก Polyethylene Terephthalate (PET)

- โรงงานผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก หรือผลิตภัณฑ์ที่มีพลาสติกเป็นส่วนประกอบสำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

เนื่องจากปัญหาการนำเข้าเศษพลาสติกตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2561 นายกรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อบูรณาการการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกที่นำเข้าจากต่างประเทศอย่างเป็นระบบซึ่งอยู่ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้มีมติห้ามนำเข้าเศษพลาสติกโดยให้มีผลในปี พ.ศ. 2563 และกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ยกเลิกหลักเกณฑ์การอนุญาตนำเข้าเศษพลาสติกในปี พ.ศ. 2563 แต่ต่อมาในการประชุมคณะกรรมการเพื่อบูรณาการการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกที่นำเข้าจากต่างประเทศอย่างเป็นระบบเมื่อเดือนมกราคม 2564 มีมติขยายระยะเวลาการอนุญาตนำเข้าเศษพลาสติกเนื่องจากมีเศษพลาสติกบางชนิดที่ไม่เพียงพอต่อการผลิตของภาคอุตสาหกรรมในประเทศ โดยให้นำเข้าเศษพลาสติกได้ ในปริมาณร้อยละ 50 ของกำลังการผลิต หรือไม่เกิน 250,000 ตัน ในปี 2564 และจะอนุญาตให้นำเข้าลดลงทุกปี ปีละร้อยละ 20 โดยในปี พ.ศ. 2565 นำเข้าไม่เกิน

200,000 ตัน ปี พ.ศ. 2566 ไม่เกิน 150,000 ตัน ปี พ.ศ. 2567 ไม่เกิน 100,000 ตัน ปี พ.ศ. 2568 ไม่เกิน 50,000 ตัน และตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2569 เป็นต้นไป ประเทศไทยจะการห้ามนำเข้าเศษพลาสติกทุกชนิด (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564)

3) การห้ามนำเข้าตู้เย็น ตู้ทำน้ำเย็น ตู้แช่ หรือตู้แช่แข็ง ที่เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับทำความเย็นหรือทำให้เย็นจนแข็ง ที่ใช้สาร ซี เอฟ ซี (Chlorofluorocarbons (CFCs) ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การห้ามนำเข้าตู้เย็น ตู้ทำน้ำเย็น ตู้แช่ หรือตู้แช่แข็ง ที่เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับทำความเย็นหรือทำให้เย็นจนแข็ง ที่ใช้สาร ซี เอฟ ซี (Chlorofluorocarbons (CFCs) ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 ได้กำหนดให้ตู้เย็น ตู้ทำน้ำเย็น ตู้แช่ หรือตู้แช่แข็ง ที่เป็นผลิตภัณฑ์สำหรับทำความเย็น หรือทำให้เย็นจนแข็ง ที่ใช้สาร ซี เอฟ ซี (Chlorofluorocarbons (CFCs) เป็นสินค้าต้องห้ามนำเข้า

4) การห้ามนำเข้า นำผ่านขยะเทศบาล ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ขยะเทศบาลเป็นสินค้าที่ต้องห้ามนำเข้าและห้ามนำผ่านราชอาณาจักร พ.ศ. 2562

5) การห้ามนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ.2563 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน 2563 เป็นต้นไป ซึ่งขยะอิเล็กทรอนิกส์ในที่นี้ คือ ชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์หรือเศษที่มีส่วนประกอบ (ไม่รวมเศษจากเครื่องกำเนิดไฟฟ้า) ได้แก่ ตัวเก็บประจุไฟฟ้าและแบตเตอรี่อื่นๆ สวิตช์ที่มีปรอทเป็นองค์ประกอบในการทำงาน เศษแก้วจากหลอดรังสีแคโทดและแอกติเวเตดกลาสอื่นๆ ตัวเก็บประจุไฟฟ้าที่มีสารพีซีบี หรือที่ปนเปื้อนด้วยแคดเมียม ปรอท ตะกั่ว โพลีคลอริเนตเตดไฮโดรคาร์บอนซึ่งเป็นของเสียเคมีวัตถุ ตามบัญชี 5.2 ลำดับที่ 2.18 ของประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556 ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย ทั้งนี้ ข้อกำหนดดังกล่าวครอบคลุมขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามพิกัดอัตราศุลกากรตอนที่ 84 และตอนที่ 85 เฉพาะรหัสสถิติ 899 ของเสียอิเล็กทรอนิกส์ภายใต้อนุสัญญาบาเซล เป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายหลักของประเทศไทยที่ว่าด้วยการเดินเรือซึ่งกำหนดให้การขนถ่ายสิ่งของที่ทำให้เกิดอันตรายจากเรือลำหนึ่งไปยังเรืออีกลำหนึ่ง การขนถ่ายจากเรือขึ้นบก หรือการขนถ่ายจากบกลงเรือ นายเรือหรือตัวแทนเจ้าของเรือต้องแจ้งให้เจ้าท่าทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่ายี่สิบสี่ชั่วโมงก่อนการขนถ่าย และห้ามมิให้ขนถ่ายจนกว่าจะได้รับ

อนุญาตจากเจ้าท่า และในการส่งสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้โดยทางเรือผู้ส่งต้องจัดให้มีฉลากแสดงสภาพอันตรายของสิ่งของนั้นให้ชัดเจนที่หีบห่อ และต้องแจ้งเป็นหนังสือเกี่ยวกับสภาพอันตรายของสิ่งของนั้น ตลอดจนชื่อและที่อยู่ของผู้ส่งให้นายเรือทราบในขณะที่หรือก่อนการนำสิ่งของนั้นขึ้นเรือ ห้ามมิให้ผู้ใดส่งหรือรับขนโดยทางเรือซึ่งสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้โดยที่มิได้มีการปฏิบัติให้ถูกต้อง

การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าท่าหรือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาทถึงห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางเจ้าท่าหรือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าการต่อสู้หรือขัดขวางนั้นกระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนนั้น ปรากฏในรูปของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและอำนาจของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่ว่าคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรการเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่างส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งในการนี้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซลขึ้นเพื่อกำกับควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายระหว่างประเทศและป้องกันมลพิษ ทั้งนี้คณะอนุกรรมการดังกล่าวได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่มาอย่างต่อเนื่องจนนำไปสู่การออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายผ่านมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ โดยมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการนำเข้าของเสีย ประกอบด้วย

1) ห้ามนำเข้าแบตเตอรี่ใช้แล้วและแผ่นธาตุที่อยู่ในแบตเตอรี่ใช้แล้ว (Used lead-acid battery or its lead grid/plate and its other components) ตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 6/2536 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2536 เห็นชอบในมาตรการห้ามนำเข้าแบตเตอรี่ใช้แล้ว หรือแผ่นธาตุที่อยู่ในแบตเตอรี่ใช้แล้วมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตตะกั่วแท่ง ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ส่วนใบอนุญาตการนำเข้าเดิมให้มีผลใช้บังคับจนสิ้นใบอนุญาต

2) ห้ามนำเข้าแท่งเชื้อเพลิง (Refuse Derived Fuel: RDF) ตามมติคณะอนุกรรมการประสานงานการจัดการสิ่งแวดล้อมและกากอุตสาหกรรม ครั้งที่ 2/2546 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2546 (คณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ) เห็นชอบให้ห้ามการนำเข้าแท่งเชื้อเพลิง (Refuse Derived Fuel: RDF)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

วัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ขึ้นมาก็เพื่อมุ่งปราบปรามกลุ่มผู้มีอิทธิพลหรือแก๊งอาชญากรรมข้ามชาติที่ทำธุรกิจผิดกฎหมายและเป็นกฎหมายที่ออกตามหลักการของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime) เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างมาก แต่ปรากฏว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถใช้บังคับเพื่อดำเนินคดีกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงสมควรกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำความผิดดังกล่าว รวมทั้งกำหนดวิธีการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดดังกล่าวนี้ด้วย

บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มีบทบัญญัติที่ให้อำนาจและเครื่องมือในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมที่ไว้หลายประการ ซึ่งการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยนั้นมีลักษณะเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม ที่มีเครือข่ายซับซ้อนและใช้กลอุบายต่างๆ ในการกระทำความผิด การที่จะปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกฎหมายพิเศษที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการต่อกรกับองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องและสามารถนำมาใช้บังคับเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ดังนี้

มาตรา 3 องค์กรอาชญากรรม หมายความว่า คณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่รวมตัวกันช่วงระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำการใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงและเพื่อได้มา

ซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ หมายความว่า องค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- 1) ความผิดที่กระทำในเขตแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ
- 2) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่การเตรียม การวางแผน การสั่งการ การสนับสนุน หรือการควบคุมการกระทำความผิดได้กระทำในอีกรัฐหนึ่ง
- 3) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งรัฐ

4) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่ผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง ความผิดร้ายแรง หมายความว่า ความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือโทษที่สถานหนักกว่านั้น

มาตรา 5 ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (1) เป็นสมาชิกหรือเป็นเครือข่ายดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
- (2) สมคบกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดร้ายแรงอันเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ
- (3) มีส่วนร่วมกระทำการใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในกิจกรรมหรือการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรมหรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

(4) จัดการ สั่งการ ช่วยเหลือ ยุยง อำนาจความสะดวก หรือให้คำปรึกษาในการกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรม หรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว ผู้ที่กระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

มาตรา 6 ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 5 นอกราชอาณาจักร ผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ให้นำมาตรา 10 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 7 ถ้าผู้กระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติคนหนึ่งคนใดได้ลงมือกระทำความผิดร้ายแรงตามวัตถุประสงค์ขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้น ผู้กระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ที่อยู่ด้วยในขณะกระทำความผิดร้ายแรง หรือร่วม

ประชุมแต่ไม่ได้คัดค้านในการตกลงให้กระทำความผิดร้ายแรงนั้น รวมทั้งบรรดาหัวหน้า ผู้จัดการ และผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้น ต้องระวางโทษตามที่ได้บัญญัติไว้สำหรับความผิดร้ายแรงนั้นทุกคน

มาตรา 8 ผู้ใดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการหรือผู้บริหารหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าพนักงาน กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของสถาบันการเงิน หรือกรรมการขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ กระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา 14 เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่อื่นใด เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีทรัพย์สิน ซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือใช้เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด หรือมีบุคคล วัตถุ และสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี ได้ซุกซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่ดังกล่าว ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากปล่อยให้นิ่งช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวอาจถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

(3) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ซุกซ่อนอยู่

(4) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบหรือที่ส่งมาดังกล่าวไว้ใน (1) (2) และ (3)

.....

มาตรา 17 ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลขโทรศัพท โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีใดถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พนักงานสอบสวนซึ่งได้รับอนุมัติจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้ การอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้พิจารณาผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวันโดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งที่สื่อสารตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตหรือขยายระยะเวลาอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควรเมื่อพนักงานสอบสวนได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่งและให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวน หรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด

มาตรา 18 ห้ามมิให้บุคคลใดที่ดำเนินการตามมาตรา ๑๗ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้มาวันแต่เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งได้รับอนุญาตตามมาตรา 17 และเป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่หรือตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาล

มาตรา 19 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณี มอบหมายให้บุคคลใดจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือปฏิบัติการอำพรางเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อัยการสูงสุดกำหนดในข้อบังคับ

การปฏิบัติการอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลงผู้อื่นให้เข้าใจไปในทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการปฏิบัติการอำพรางตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 20 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจให้มีการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม หมายความว่า วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือต้องสงสัยผ่านออกไปจาก ผ่าน หรือเข้าไปสู่เขตแดนของรัฐหนึ่งหรือมากกว่ารัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้การติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระงับตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น

หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขออนุญาต การอนุญาต และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ข้อบังคับดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา นี้ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 21 พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้เครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด เฉพาะในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด หรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่อัยการสูงสุดกำหนด

มาตรา 22 ให้การกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

Brian Wolf ศึกษาวิจัยเรื่อง Green - Collar Crime': Environmental Crime and Justice in the Sociological ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับอาชญากรรมคอปกเขียว กรณีศึกษาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมกับกระบวนการยุติธรรมผ่านมุมมองทางสังคมวิทยา โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้เล็งเห็นถึงปัญหาของอาชญากรรมคอปกขาวที่ถูกกละเลยจากกระบวนการยุติธรรม กล่าวคืออาชญากรรมคอปกขาวเป็นอาชญากรรมที่กระทำโดยกลุ่มคนที่ใช้ตำแหน่งหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว โดย

ผู้กระทำผิดเป็นทั้งกลุ่มคนที่ทำงานในส่วนของภาครัฐหรือหน่วยงานเอกชน อย่างไรก็ตามในงานวิจัยฉบับนี้ได้เชื่อมโยงอาชญากรรมคอปกขาวกับการกระทำผิดทางด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรต่าง ๆ เพื่อแสวงหาผลกำไรเข้าด้วยกัน ซึ่งในการศึกษาทางสังคมวิทยาพบว่ามีกรก่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นในสามทศวรรษที่ผ่านมา โดยการศึกษาได้พยายามเชื่อมโยงแนวความคิดทั้งในเรื่องของอาชญากรรมคอปกขาวและกระบวนการยุติธรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนากกรอบแนวคิดให้เกิดเป็นอาชญากรรม ‘คอปกเขียว’ ซึ่งเป็นการก่ออาชญากรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยกลุ่มองค์กรทั้งในภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังได้มุ่งศึกษาถึงโอกาสและแรงจูงใจในการก่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อม รวมถึงเหยื่อจากการก่ออาชญากรรมประเภทดังกล่าว ซึ่งท้ายที่สุดของผลการวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดทำแผนผังความคิดว่าอาชญาวิทยาจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในประเด็นใดได้บ้างในอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น (Wolf, 2011)

Julie Adshead ได้ทำการศึกษาเรื่อง Doing Justice to the Environment เป็นการศึกษาถึงกรณีการกระทำผิดทางด้านสิ่งแวดล้อมบางประการที่ได้ถูกเบี่ยงเบนออกไปจากกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายอาญา ในปัจจุบันกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไปมากอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่เป็นกฎหมายซึ่งมีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับการปกป้องสุขภาพของประชาชนเป็นหลัก ได้ถูกยกระดับขึ้นให้เป็นกฎหมายที่มีเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมเพื่อความเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติ ซึ่งกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงข้อกำหนดของกฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเข้มงวดมากขึ้น และส่งผลต่อการกำหนดบทลงโทษที่มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม อย่างไรก็ตามปัญหาการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันยังคงไม่เป็นเช่นนั้น ในบางครั้งการกระทำผิดทางด้านสิ่งแวดล้อมได้ถูกตัดสินให้เป็น ‘พฤติกรรมกึ่งอาชญากร’ ซึ่งเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบทลงโทษที่ไม่มีความรุนแรง และอัตราค่าปรับที่ต่ำในชั้นศาล ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้พิจารณาไปถึงประสบการณ์และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมของผู้พิพากษาที่ถูกวางตัวไว้ให้พิพากษาคดีอีกด้วย โดยผลสรุปของการวิจัยได้มีข้อเสนอแนะในเรื่องของการทบทวนการบังคับใช้กฎหมายเพิ่มเติมต่อการดำเนินคดีกับอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อม รวมถึงการไต่สวนคดีในชั้นศาลควรใช้ผู้เชี่ยวชาญและผู้พิพากษาที่มีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดบทลงโทษต่อผู้กระทำผิดทางด้านสิ่งแวดล้อม (Adshead, 2013)

Matthew Greife และคณะ ทำการศึกษาเรื่อง Corporate environmental crime and environmental justice ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมกับองค์กรอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ในการศึกษาวิจัยฉบับนี้ได้มุ่งเน้นในประเด็นของการศึกษาบทลงโทษทาง

อาญาในการฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อม รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมของบทลงโทษทางการเงินกับบริษัทที่ละเมิดกฎระเบียบและข้อบังคับทางกฎหมายสิ่งแวดล้อม โดยยึดตัวแปรสำคัญเป็นคำสั่งของผู้บริหารระดับสูงหรือคำสั่งของประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาในข้อที่ 12898 ซึ่งว่าด้วยนโยบายที่รัฐบาลกลางควรส่งเสริมการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมต่อทุกชีวิต โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว ถิ่นกำเนิด สถานะทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการปกป้องสิ่งแวดล้อม ในการศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดีความทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดด้านสิ่งแวดล้อมกับบริษัท ต่าง ๆ ทั่วทั้งสหรัฐอเมริการะหว่างปี ค.ศ. 2005 – 2010 และฐานข้อมูลสถิติ PACER ของกระทรวงยุติธรรม ที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีความอาญาทางด้านอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามในการศึกษาพบว่าบทลงโทษจากการกระทำผิดทางสิ่งแวดล้อมมักจะคำนึงถึงสภาพทางการเงินของผู้กระทำผิดเป็นสำคัญ กล่าวคืออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมในสหรัฐอเมริกามักเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ประชาชนมีความยากจน ดังนั้นศาลมักจะพิจารณาไม่ลงโทษกลุ่มผู้กระทำผิดด้วยความรุนแรง อันเนื่องมาจากการไม่สามารถแบกรับค่าปรับทางการเงินจากการกระทำผิดของตนได้ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวบ่งชี้ให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรมต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อกฎหมายยังมีข้อบังคับให้คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางการเงินของประชาชนกับจำนวนเงินค่าปรับที่ต้องชดใช้เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรก อีกทั้งในการศึกษาครั้งนี้ได้พบกับปัญหาความยากลำบากในการรวบรวมตรวจสอบข้อมูลอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่กระทำโดยกลุ่มองค์กร ตลอดจนข้อมูลของกระทรวงยุติธรรมแห่งรัฐฯ ที่ไม่สามารถเปิดเผยต่อสาธารณชนได้ทำให้เกิดเป็นข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย โดยเฉพาะในเรื่องของการสรุปความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางการเงิน เชื้อชาติกับบทลงโทษว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร อีกทั้งการยกฟ้องการดำเนินคดีความบางส่วน ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ยังคงไม่ได้รูปแบบที่ชัดเจนของความยุติธรรมที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อม สุดท้ายจึงต้องทิ้งทวนเป็นคำถามถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลางว่าเหตุใดคดีความที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมบางส่วนถึงเลือกที่จะไม่ดำเนินคดีหรือกำหนดบทลงโทษของการกระทำผิดอย่างเป็นรูปธรรมได้ (Greife et al., 2017)

Victoria Lezer และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง Measures of criminal law regulation of environmental crimes in the Tyumen city ซึ่งว่าด้วยเรื่องของการศึกษามาตรการทางกฎหมายอาญาที่ควบคุมการก่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมของเมืองตุยเมนเป็นพื้นที่ตัวอย่างในการศึกษา โดยในงานวิจัยฉบับนี้ได้มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์มาตรการทางอาญา โดยอาศัยข้อมูลทางสถิติเปรียบเทียบกันในทางกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่น ๆ เป็นหลักในการศึกษา ซึ่งจากผลการศึกษาจากสถิติการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในช่วงปี ค.ศ. 2015 – 2019 พบว่าในเมืองตุยเมนมีสถิติการเกิดอาชญากรรม ในปี ค.ศ. 2017 ที่ถูกบันทึกไว้ถึง 21,601 ครั้ง ซึ่งแบ่งเป็นการก่อ

อาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมจำนวนกว่า 2,300 ครั้ง นอกจากนี้ยังได้มีการบันทึกคดีความที่เป็นอาชญากรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมที่เกิดขึ้นในสหพันธรัฐรัสเซีย ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 85.4 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งการศึกษายังพบอีกว่าปัจจัยสำคัญในการควบคุมอาชญากรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมให้มีจำนวนลดลงจำเป็นต้องเริ่มจากการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการกระตุ้นประชาชนให้เปิดโลกทัศน์ทางนิเวศวิทยาให้เกิดการตระหนักรู้ในความสำคัญของสิ่งแวดล้อม (Lez'er et al., 2020)

Khanh Linh Vo ศึกษาเรื่อง Sanctions policy for environmental crimes in Vietnam ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายรัฐต่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมในประเทศเวียดนาม กล่าวคือในปัจจุบันเวียดนามเป็นประเทศหนึ่งที่มีแนวโน้มปัญหาอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งได้มีการเรียกร้องต่อรัฐบาลอย่างต่อเนื่องถึงการปรับนโยบายและข้อบัญญัติทางกฎหมายอาญาให้มีประสิทธิภาพ โดยในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเพื่ออธิบายถึงแนวโน้มการพัฒนาของนโยบายต่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมในเวียดนามทั้งในแง่แนวทางการแก้ไข และขั้นตอนในกระบวนการดำเนินนโยบายต่าง ๆ โดยมีวิธีการในการศึกษาจากเอกสารประกอบไปด้วยกรอบนโยบายทางกฎหมายอาญาในการแทรกแซงอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อม บทบัญญัติการลงโทษและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเวียดนามตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งการศึกษานี้เป็นไปในรูปแบบของการตีความจากเอกสารต่าง ๆ ที่นำมาใช้อ้างอิงในการศึกษา โดยผลการศึกษาพบว่านโยบายการปราบปรามอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมในเวียดนามยังคงต้องมีการปรับปรุงมาตรการในการดำเนินการเอาผิดกับผู้กระทำผิด โดยเฉพาะในกลุ่มของภาคอุตสาหกรรมและนิติบุคคลที่มีส่วนในการก่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและทบทวนข้อจำกัดของนโยบายให้มีการพัฒนาอยู่อย่างสม่ำเสมอเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืนต่อไปในระยะยาว (Rudoy et al., 2020)

Aunshul Rege และ Anita Lavorgna ศึกษาเรื่อง Organization, operations, and success of environmental organized crime in Italy and India: A comparative analysis ทำการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างอาชญากรรมองค์กรกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม และศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่ลักลอบค้าดินและทรายผิดกฎหมายในประเทศอิตาลีและอินเดีย โดยศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างองค์กร รูปแบบการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร กฎระเบียบในองค์กร รวมถึงศึกษาผลกระทบต่ออาชญากรรมองค์กรในภาพรวม สิ่งที่น่าสนใจที่ได้รับจากการศึกษานี้คือปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จที่มาเพียงทั้งสองประเทศมีส่วนร่วมกัน 4 ประการ คือ 1. การข่มขู่และการใช้ความรุนแรง 2. การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ นักการเมืองและการทุจริตในวงการก่อสร้าง 3. ความ

อ่อนแอของมาตรการรักษากฎหมาย และ 4. การได้รับการสนับสนุนจากชุมชนท้องถิ่น (Rege & Lavorgna, 2017)

Gohar Petrossian และคณะ ทำการศึกษาเรื่อง Trends and patterns of imports of legal and illegal live corals into the United States ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับทิศทางและรูปแบบของการนำเข้าปะการังทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายเข้าสหรัฐอเมริกา โดยมีจุดเริ่มต้นเป็นการเล็งเห็นถึงปัญหาของการคุกคามปะการังซึ่งเป็นระบบนิเวศที่ใกล้สูญพันธุ์มากที่สุดระบบหนึ่งของโลก จากการทำกิจกรรมอุตสาหกรรมประมง ภัยทางธรรมชาติและการค้าขายพันธุ์ปะการังอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จึงทำการตรวจสอบและวิเคราะห์รูปแบบหลักของการนำเข้าปะการังทั้งที่ผิดกฎหมายและถูกกฎหมายในสหรัฐอเมริกา โดยมีฐานข้อมูลจาก USFWS (United States Fish and Wildlife Service) และอนุสัญญาไซเตส (Cites) ซึ่งว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าใกล้สูญพันธุ์ในช่วงปี ค.ศ. 2003 – 2012 และได้ใช้ฐานข้อมูล LEMIS ซึ่งได้รับอนุญาตให้เผยแพร่ข้อมูลจากรัฐผ่านการเรียกร้องจากสิทธิทางกฎหมายในการข้อมูลข่าวสารของสหรัฐ (Freedom of Information Act) ทำการรวบรวมข้อมูลการนำเข้าสัตว์ป่าแบบผิดกฎหมายที่ถูกตรวจยึดได้ที่ท่าเรือสหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2003 จนถึง 31 ธันวาคม ค.ศ. 2012 ซึ่งใช้เป็นข้อมูลสำคัญการศึกษาวิเคราะห์ผลข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ โดยผลการศึกษาพบว่าปะการังที่ถูกนำเข้าอย่างผิดกฎหมายไปสหรัฐอเมริกามีอยู่ด้วยกันสามสายพันธุ์หลัก ประกอบไปด้วย สายพันธุ์ Euphyllia สายพันธุ์ Acropora และสายพันธุ์ Favites และมีการตรวจยึดได้จากท่าเรือ คิดเป็นร้อยละ 90 เปอร์เซนต์ นอกจากนี้เมื่อเทียบกับการตรวจยึดในปี ค.ศ. 2003 พบว่ามีการตรวจยึดปะการังที่นำเข้าอย่างผิดกฎหมายมากถึง 10 เท่า ในปี ค.ศ. 2012 ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าศุลกากรแห่งสหรัฐฯ ควรมุ่งเน้นในการตรวจสอบสิ่งมีชีวิตที่ถูกลักลอบนำเข้าอย่างผิดกฎหมายอย่างจริงจัง โดยเฉพาะสินค้าที่มีการนำเข้ามาจากอินโดนีเซีย หมู่เกาะตองกา ออสเตรเลีย และหมู่เกาะฟีจี ในขณะเดียวกันหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ในเรื่องการพัฒนาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและปะการังสู่สาธารณะชนเพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่เกิดการต่อต้านการค้าและการนำเข้าปะการังแบบผิดกฎหมาย (Petrossian et al., 2020)

Mark Ungar ได้ทำการศึกษาเรื่อง Prosecuting Environmental Crime: Latin America's Policy Innovation ด้วยการตั้งคำถามว่าทำไมประเทศในลาตินอเมริกาถึงเผชิญกับอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมทั้ง ๆ ที่นโยบายของรัฐนั้นให้ความสำคัญกับการปกป้องสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบคำถามดังกล่าว Ungar จึงได้ทำการศึกษาเครื่องมือในการบังคับใช้กฎหมายตลอดจนการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม ในภูมิภาคซึ่งมีการปฏิรูปนโยบายและสถาบันที่ดูแลด้าน

สิ่งแวดล้อม การศึกษาดังกล่าวมุ่งที่จะอธิบายสองเสาหลักในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมนั่นคือ รัฐและกฎหมาย ซึ่งทั้งสองเสาหลักดังกล่าวมีความอ่อนแอ โดยการศึกษาในประเทศรัฐ ผู้ศึกษามุ่งศึกษาในด้านความไร้ประสิทธิภาพในกระบวนการสอบสวนและการขาดแคลนทรัพยากรในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม ในประเด็นด้านกฎหมาย ผู้ศึกษาให้ความสำคัญไปที่ความชัดเจนของกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐเองเพื่อต่อสู้กับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมก็เป็นความท้าทายอย่างยิ่งในประเทศกลุ่มลาตินอเมริกา ผลการศึกษาพบว่าสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมในประเทศกลุ่มลาตินอเมริกา คือ การขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นในชั้นการสืบสวนสอบสวน การที่อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมีลักษณะเป็นองค์กรซึ่งมีเครือข่ายประกอบกับการที่มีชายแดนที่ยากต่อการควบคุมทำให้องค์กรอาชญากรรมเหล่านี้สามารถหลบเลี่ยงการจับกุม (Ungar, 2017)

European Union Action to Fight Environmental Crime (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง The Illegal Wildlife Trade: A Case Study report on the Illegal Wildlife Trade in the United Kingdom, Norway, Colombia and Brazil เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการกระทำความผิดรูปแบบการกระทำความผิด และเหยื่อของการกระทำความผิด ผลการศึกษาพบว่าพฤติการณ์ของการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศอังกฤษและนอร์เวย์นั้นคล้ายคลึงกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งชนิดของสัตว์ป่าที่ตกเป็นเหยื่อ นอกจากนี้ค่าตอบแทนและแรงจูงใจในการกระทำความผิดก็ยังคงเหมือนกันด้วย แต่เมื่อมาตรการตอบโต้การค้าสัตว์ป่าในแต่ละประเทศได้ถูกยกระดับขึ้น ความแตกต่างของสถานการณ์ค้าสัตว์ป่าในแต่ละประเภทก็เริ่มแตกต่างกัน จากความตระหนักถึงผลเสียของการค้าสัตว์ป่าของประชาชน การได้รับการสนับสนุนจากภาคการเมืองในการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการต่อต้านการค้าสัตว์ป่า และจากกระบวนการยุติธรรมในการลงโทษผู้กระทำความผิด รวมไปถึงระดับและรูปแบบในการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนในแต่ละประเทศซึ่งแตกต่างกัน ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังได้ระบุถึงปัจจัยความสำเร็จในการต่อต้านการลักลอบค้าสัตว์ป่าว่าเกิดจากเบาะแสจากข่าวกรอง การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และบูรณาการกันระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและองค์กรพัฒนาเอกชน (Sollund & Maher, 2015)

Gonzalo Caballero และ David Soto-Oñate ได้ทำการศึกษาการกลับคำพิพากษาในคดีอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมโดยพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดปล่อยน้ำมันรั่วไหลในทะเลคดีใช้ค่าเสียหาย ในการศึกษาเรื่อง Environmental crime and judicial rectification of the Prestige oil spill: The polluter pays การศึกษาดังกล่าวพบว่า การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยบทบาทของกระบวนการพิจารณาคดีที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในคดีการทิ้งน้ำมันลงใน

ทะเล บทบาทของผู้พิพากษานั้นสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการพิจารณาคดี ด้วยการนำหลักความรับผิดชอบทั้งในทางระหว่างประเทศและในประเทศมาปรับใช้กับคดี กรณีดังกล่าวเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2002 บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งปล่อยน้ำมันรั่วไหลลงสู่ทะเล สร้างความเสียหายต่อระบบนิเวศชายฝั่งของประเทศสเปน ฝรั่งเศส และโปรตุเกส ซึ่งในภายหลังกาลฎีกาของประเทศสเปนได้มีคำพิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น โดยพิพากษาให้กัปตันเรือ Prestige ต้องรับผิดชอบต่ออาชญากรรมที่เขาได้กระทำต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสั่งให้กัปตันและเจ้าของเรือชดใช้ค่าเสียหาย ซึ่งคำพิพากษาดังกล่าวเป็นตัวอย่างการนำหลักการ “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” มาใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม (Caballero & Soto-Oñate, 2017)

European Union Action to Fight Environmental Crime ได้ทำการศึกษาเรื่อง Environmental crime and corporate mis compliance: case study on the ILVA steel plant in Italy เพื่อวิเคราะห์การกระทำผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วยการก่อมลพิษทางอากาศ ในดิน น้ำผิวดินและน้ำใต้ดินของโรงงานผลิตเหล็ก ILVA ซึ่งเป็นโรงงานของบริษัทยักษ์ใหญ่ของประเทศอิตาลี ในเมือง Taranto เมืองชายฝั่งทางตอนใต้ของประเทศอิตาลี โดยการกระทำผิดได้เกิดขึ้นต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 จนกระทั่งถึงภาวะวิกฤติในปี ค.ศ. 2012 จากเหตุการณ์ระเบิดของเตาหลอมโลหะของโรงงานแห่งนี้ หลังเหตุการณ์ดังกล่าว รัฐบาลอิตาลีได้เข้าควบคุมกิจการของโรงงานดังกล่าวตามคำพิพากษาของศาล จากกรณีศึกษาโรงงาน ILVA เผยให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาสมดุลระหว่างการปกป้องสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมกับการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเพื่อสร้างรายได้เข้าประเทศ โดยรัฐต้องมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลด้วยมาตรการทางปกครองที่เหมาะสม ทันท่วงทีเพื่อปกป้องสิทธิพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญของอิตาลีและกฎบัตรแห่งสหภาพยุโรป (Lucifora et al., 2015)

วรานุช ภูวรักษ์ ศึกษาเรื่อง ปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจประเด็นคดีสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลดีในทางปฏิบัติแก่ผู้พิพากษาชั้นต้นให้สามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีได้อย่างถูกต้อง และทำให้บุคคลทั่วไปที่สนใจเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมได้ทราบถึงรายละเอียดและการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม โดยได้ศึกษาหลักการพื้นฐานแนวคิดคดีสิ่งแวดล้อม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคดีสิ่งแวดล้อม ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้น ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ปัญหาการดำเนินคดีแพ่ง ได้แก่ เขตอำนาจศาลด้วยเหตุที่กฎหมายสิ่งแวดล้อมมีบัญญัติทางอาญาและความรับผิดชอบแพ่ง แต่ต้องแยกฟ้องเป็นคดีต่างหากจากกัน เนื่องจากไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ส่วนปัญหาการดำเนินคดีอาญา นั้นได้แก่ การที่ไม่แยก

ประเภทคดีให้ชัดเจน คำฟ้องและรูปแบบกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปในทำนองเดียวกับคดีอาญาทั่วไป ผลการดำเนินคดีจึงไม่สื่อให้เห็นถึงเจตนาบรรณคดีที่แท้จริงว่าเป็นการบังคับโทษตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม การศึกษาดังกล่าวให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมแยกต่างหากและกำหนดการพิจารณาพิสูจน์โดยถือหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่ผู้ฟ้องคดีในทำนองเดียวกับคดีผู้บริโภคและกำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจลงโทษที่เหมาะสม เป็นต้น (วรานุช ภูวรักษ์, 2555)

สุนนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิ จิตสว่าง ได้ศึกษาปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าปัญหาการทิ้งขยะของเสียอันตรายเป็นปัญหาสำคัญ เป็นปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ เหตุผลสำคัญของการลักลอบทิ้งขยะของเสีย คือ การแสวงหากำไรของโรงงานอุตสาหกรรมที่พยายามลดต้นทุนในการจัดการขยะของเสียอันตราย โดยการลักลอบทิ้งขยะของเสียอันตราย นอกจากนี้ปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย คือ ปัญหาที่เกิดจากผู้มีอิทธิพลที่มีการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย โดยผู้มีอิทธิพลดังกล่าวอาจมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการทำให้มีการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายโดยไม่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายหากไม่มีเจ้าทุกข์หรือประชาชนในพื้นที่เข้าแจ้งความดำเนินคดีแต่อย่างใด นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญของการลักลอบทิ้งของเสียในประเทศไทย อาจเกิดจากปัญหาช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมายที่เอื้อต่อการกระทำผิดโดยการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากสถานที่รับกำจัดขยะอุตสาหกรรมในประเทศไทยมีรองรับเพียง 20 แห่งจากโรงงานกว่า 16,000 โรงทั่วประเทศ ทำให้ ขยะอุตสาหกรรมกว่าครึ่งถูกนำไปลักลอบทิ้งตามบ่อลูกรังเก่าที่รกร้างเชิงเขาและในบ่อขยะเปิดที่มักจะถูกนำขยะอุตสาหกรรมมาปะปนทิ้งกับขยะชุมชน รวมทั้งปัญหากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดต่อการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมหย่อนสมรรถภาพการบังคับใช้จึงเกิดการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยประสบปัญหาการบังคับใช้มีโทษปรับต่ำทำให้ผู้กระทำผิดไม่เกรงกลัว รวมทั้งการสั่งปิดโรงงานหรือเพิกถอนใบอนุญาตกระทำไต่ยากแม้กระทำผิดซ้ำซาก แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สำคัญคือการปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ ชะลอตั้งโรงงานกำจัดกากจนกว่าจะจัดการปัญหาได้เป็นต้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าสาเหตุสำคัญของปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายประกอบด้วย แม้จะมีกฎหมายกำกับดูแลค่อนข้างครบถ้วนแต่กลับมีความหย่อนในการบังคับใช้กฎหมาย ประกอบกับกฎหมายมีบทกำหนดลงโทษต่ำมากทำให้ผู้ฝ่าฝืนไม่เกรงกลัว กลไกและมาตรการกฎหมายขาดประสิทธิภาพ การสั่งปิดหรือเพิกถอนใบอนุญาตทำได้ยาก มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับและหน่วยงานที่ดูแลหลายหน่วยไม่เกิดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน (สุนนทิพย์ จิตสว่าง, 2560)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้างต้น พบว่าอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้นมีลักษณะที่เป็นอาชญากรรมที่กระทำโดยผู้มีความรู้และมีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อม มีการกระทำกันเป็นองค์กรและในบางกรณีเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม ซึ่งผลการศึกษส่วนใหญ่ค้นพบว่าสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเนื่องจากบทลงโทษตามกฎหมายนั้นไม่เหมาะสมเพียงพอที่จะยับยั้งไม่ให้อาชญากรเกรงกลัวผลที่ได้รับจากการทำความผิดและด้วยปัจจัยการบังคับใช้กฎหมายที่ย่อนยานทำให้อาชญากรไม่ได้รับการลงโทษอย่างที่ควรจะเป็น ทางด้านการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้นก็ได้มีการนำวิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้มากขึ้นรวมถึงการพัฒนากระบวนการไต่สวนคดีสิ่งแวดล้อม

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ

Aunshul Rege และ Anita Lavorgna ทำการศึกษาเรื่อง Organization, operations, and success of environmental organized crime in Italy and India: A comparative analysis ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการเคลื่อนไหวและความสำเร็จของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ งานวิจัยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาเปรียบเทียบการลักลอบขุดเจาะดินและทรายอย่างผิดกฎหมายของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมในประเทศอินเดียและอิตาลี โดยในงานวิจัยฉบับนี้ได้พยายามทำการวิเคราะห์ถึงกลไกการทำงานขององค์กรอาชญากรรมต่าง ๆ ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมและการบังคับใช้กฎหมายที่เอื้อต่อการก่ออาชญากรรม รวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมอาชญากรกับหลักทฤษฎีถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการกระทำผิดดังกล่าว โดยผลการศึกษาพบว่าการทำเหมืองทรายแบบผิดกฎหมายไม่ได้มีเฉพาะในกลุ่มประเทศอินเดียหรืออิตาลี แต่พบว่ายังมีความเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในอีกหลากหลายประเทศ อาทิ เช่น จาไมกา ไนจีเรีย โมร็อกโก อิสราเอล อินโดนีเซีย เวียดนามและมาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งในทุกประเทศดังกล่าวล้วนมีกลุ่มขององค์กรอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนร่วมในการลักลอบทำเหมืองทรายอย่างผิดกฎหมาย และยังพบว่านโยบายทางเศรษฐกิจมีความเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มองค์กรอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในแง่ของการทำกำไรทางการค้ากับทรัพยากรทางธรรมชาติของกลุ่มองค์กรกับภาครัฐ (Rege & Lavorgna, 2017)

Hari Srikanth ทำการศึกษาเรื่อง Combating Transnational Crimes in the Era of Globalization: Strategies for India and the ASEAN โดยเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับการรับมือกับอาชญากรรมข้ามชาติในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษาจากยุทธศาสตร์ของอินเดียและกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งการศึกษาได้มุ่งเน้นความสำคัญไปที่เรื่องของการหาทางรับมือและ

ปราบปรามกลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (TCOs) ที่มีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นทั่วโลกจากกระแสโลกาภิวัตน์ทางด้านธุรกิจและเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจนทำให้อาชญากรรมข้ามชาติสามารถขยายตัวได้เร็วมากขึ้นตามวิวัฒนาการของโลกยุคใหม่ที่มีการเชื่อมต่อกันได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ รวมทั้งอินเดียที่ต้องรับมือกับปัญหาของการค้ายาเสพติดและมนุษย์ การลักลอบขนสินค้าที่ผิดกฎหมายและการฟอกเงิน ตลอดจนการก่ออาชญากรรมทางไซเบอร์ ในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นไปในเรื่องของการศึกษากลยุทธ์และประสบการณ์การรับมือกับภัยคุกคามดังกล่าวของกลุ่มภูมิภาคเอเชีย ทั้งในเรื่องของการศึกษายุทธศาสตร์การร่วมมือกันระหว่างสมาคมความร่วมมือระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้ (SAARC) และกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN) ในการแข่งขันข่าวกรองและบรรลู่ข้อตกลงทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีร่วมกันในการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน ตลอดจนการปฏิบัติการทางทหารร่วมกันในระดับภูมิภาค หรือการศึกษาอาชญากรรมข้ามชาติในมุมมองทางด้านสิทธิมนุษยชน ในแง่ของการผลกระทบที่ประชาชนต้องแบกรับจากการถูกละเมิดสิทธิจากผู้ก่อการร้ายและกลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยผลสรุปของการศึกษาได้ให้ข้อสรุปว่าการรับมือและต่อกรกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติจำเป็นต้องมีการประสานงานร่วมกันโดยเฉพาะหน่วยข่าวกรองและการปฏิบัติงานของหน่วยปราบปรามในระดับประเทศและภูมิภาค อีกทั้งการกำหนดนโยบายควรคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสนใจกับกลุ่มชนพื้นเมืองและชุมชน ตลอดจนผู้อพยพที่มักจะถูกเป็นเหยื่อและถูกคุกคามโดยผู้ก่อการร้ายและกลุ่มองค์กรอาชญากรรมที่ซึ่งอินเดียและกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนยังต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงศักยภาพของหน่วยงานและนโยบายในการแทรกแซงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เหมาะสมในการรับมือกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติต่อไปในอนาคต (Srikanth, 2016)

Julie Ayling ได้ ทำ การ ศึกษา เรื่อง Harnessing third parties for transnational environmental crime prevention ว่าด้วยเรื่องของการควบคุมบุคคลที่สามเพื่อป้องกันอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ ซึ่งมุ่งเน้นในการอธิบายเกี่ยวกับวิธีการที่รัฐจะสามารถกระตุ้นกลุ่มบุคคลที่สามให้ตระหนักถึงปัญหาอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งกลุ่มบุคคลสาม คือ กลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ใช่รัฐ โดยให้พวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมในการหาทางป้องกันการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม โดยงานวิจัยฉบับนี้ศึกษาด้วยการใช้แนวคิดและทฤษฎีทางอาชญาวิทยาเป็นหลัก รวมถึงการศึกษาเชิงนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนระหว่างรัฐและกลุ่มบุคคลที่สาม เพื่อที่จะได้นำกระบวนการควบคุมอาชญากรรมไปใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้มีตัวอย่างของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า การใช้วิธีการลงโทษกลุ่มอาชญากรรม

สิ่งแวดล้อมข้ามชาติด้วยวิธีการที่ยังอย่างเดียวไม่สามารถทำได้ ซึ่งควรมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาครัฐให้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเป็นหุ้นส่วนในการเสนอแนวทางการป้องกันร่วมกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ว่ารัฐควรมีการขยายขอบเขตอำนาจ หรือการกระจายอำนาจให้กลุ่มบุคคลที่สามารถได้มีสิทธิหรืออำนาจในการเข้ามาช่วยเหลือและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อที่จะได้หยุดการขยายตัวของกลุ่มอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมและเพื่อความมั่นคงในระดับประเทศและระดับโลกต่อไป (Ayling, 2013)

Lorraine Elliott ทำการศึกษาเรื่อง Cooperation on transnational environmental crime: Institutional complexity matters เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการกลุ่มอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ (TEC) ประกอบไปด้วยการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่ผิดกฎหมาย การค้าไม้และการมีอยู่ของตลาดมืดที่ลักลอบขายสารผิดกฎหมายที่ทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ได้อธิบายถึงกฎหมายทางด้านการปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่ยังคงมีความซับซ้อนทางบทบาทและอำนาจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งนำไปสู่ความคลุมเครือในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินการในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อจัดการปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติดังกล่าว ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้ผลสรุปว่าการทำความเข้าใจกับความซับซ้อนของหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมากในการดำเนินการจัดการกับกลุ่มอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ โดยเฉพาะการประสานงานเพื่อจัดการกับอาชญากรรมดังกล่าว ควรสร้างความเข้าใจและกำหนดหน้าที่ขอบเขตอำนาจให้ชัดเจนในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ (Elliott, 2017)

Rob White (2018) ได้ทำการศึกษาเรื่อง The global context of transnational environmental crime in Asia ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติในเอเชียกับบริบททางสังคมโลก โดยเป็นการศึกษาที่ใช้การวิเคราะห์และแนวคิดทางอาชญาวิทยาและนิเวศวิทยาเพื่ออธิบายถึงความเป็นพลวัตทางสังคมโลกที่ควรได้รับการตระหนักถึง โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติในเรื่องของการค้าพืชพันธุ์และสัตว์อย่างผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นอยู่ในทวีปเอเชีย อาทิเช่น ปัญหาของนโยบายด้านพลังงานในยุโรปที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ค้าน้ำมันปาล์มชาวอินโดนีเซีย หรือการส่งออกของเสียเข้าสู่กลุ่มประเทศในทวีปเอเชียมากขึ้น เช่นกรณีของการส่งออกและนำเข้าของเสียจากอเมริกาเหนือและการลักลอบค้าพันธุ์สัตว์และพืชที่ใกล้สูญพันธุ์จากแอฟริกาไปประเทศจีน ซึ่งในการศึกษาพบว่าในขณะที่มีการสร้างความเสียหายให้กับทรัพยากรทางธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งบนโลก การจัดการในระดับภูมิภาคหรือ

ระดับชาติอาจไม่เพียงพอต่อการลดอัตราของอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่ควรมีการนำมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไขหรือนโยบายร่วมกันระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ในแง่ทางเศรษฐกิจและสังคม (White, 2018a)

ธีรัช ลิ้มปยารยะ ได้ศึกษาปัญหาการป้องกันอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย พบว่าประเทศไทยประสบปัญหาการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะข้ามชาติ เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์และสิ่งอำนวยความสะดวกประเทศที่เอื้อประโยชน์ทางการติดต่อสื่อสารและการคมนาคมให้กับอาชญากรในการใช้ประเทศไทยเป็นทั้งต้นทาง ทางผ่านและปลายทางของการก่ออาชญากรรม อาชญากรรมข้ามชาตินั้นมีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย โดยที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การลักลอบค้าสัตว์ป่า การลักลอบค้าไม้มีมูลค่าสูง และการลักลอบขนขยะอันตราย ขยะอิเล็กทรอนิกส์มาทิ้งในประเทศไทยซึ่งในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก หากรัฐละเลยในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเหล่านี้ ผลกระทบโดยตรง คือ รัฐจะสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ผลกระทบทางอ้อมมีหลายประการ เช่น สูญเสียความเชื่อมั่นในในระหว่างประเทศ หรือแม้กระทั่งถูกลงโทษโดยผลของการเป็นภาคีสัญญาต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังพบว่าเส้นทางในการลักลอบขนส่งหรือขายนั้นกลุ่มอาชญากรมักจะใช้เส้นทางเดียวกับการลักลอบค้ายาเสพติด ลักลอบค้าอาวุธ ทำให้เป็นข้อสังเกตได้ว่ากลุ่มอาชญากรข้ามชาตินั้นอาจจะเป็นกลุ่มองค์กรเดียวกันหรือมีความเกี่ยวข้องกัน และนอกจากนั้นอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นอาชญากรรมที่มีการลงทุนต่ำแต่รายได้สูง เนื่องจากแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่แล้วและนำมาสร้างรายได้ที่ผิดกฎหมายได้ง่าย แต่อย่างไรก็ตามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมถูกจัดลำดับความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการป้องกันและปราบปรามจากภาครัฐที่ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับอาชญากรรมด้านอื่น เนื่องจากอาชญากรรมประเภทนี้อาจจะไกลต่อชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมลักษณะนี้ถูกมองข้ามและยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ปัญหาในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติประกอบด้วย ประการแรก การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ แม้ประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ถูกร่างไว้อย่างดี พร้อมกับเครื่องมือใหม่ที่จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ทำงานได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ เช่น การดักฟังโทรศัพท์ การปฏิบัติการอำพราง การเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามจากสถิติการดำเนินคดีที่ผ่านมากลับพบว่า การดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดโดยใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นฐานมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ลักษณะการกระทำความผิดที่มีลักษณะข้ามชาตินั้นมีจำนวนมาก ซึ่งอาจเกิดจาก

หลายปัจจัย ประการถัดมากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดลอมบางประเภทมีโทษทางอาญาขั้นสูงไม่เกินสี่ปี ทำให้ไม่สามารถนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาใช้ได้ ประการสุดท้ายปัญหาของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายเอง เช่น เจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่ตนต้องรับผิดชอบ และการทำงานแยกส่วนกันระหว่างหน่วยงานไม่มีความเชื่อมั่นระหว่างหน่วยงาน ทำให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานไม่มีประสิทธิภาพ และปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในคดีสิ่งแวดลอมที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมักจะมีผลประโยชน์จำนวนมากเข้ามาข้องเกี่ยวและอดีตที่ผ่านมาหลายกรณีที่มีการกระทำความผิดอย่างอุกอาจของข้าราชการเอง เนื่องจากผลประโยชน์ที่ได้นั้นมีจำนวนมากทำให้ระดับความยับยั้งชั่งใจของผู้กระทำความผิดลดลง (ธีรชลิมปายระยะ, 2563)

จากงานวิจัยข้างต้น เห็นได้ว่าอาชญากรรมสิ่งแวดลอมหลายกรณีมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่การกระทำและ/หรือส่งผลกระทบต่อมากกว่าหนึ่งรัฐ ซึ่งการศึกษาทำความเข้าใจเพื่อแสวงหาแนวทางในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดลอมที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ จึงต้องอาศัยมุมมองของการประสานงานระหว่างหน่วยงานและระหว่างประเทศ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามนั้นบรรลุวัตถุประสงค์

2.5.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

Anna Rita Germani และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง Illegal trafficking and sustainable waste management in Italy: Evidence at regional level เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการลักลอบขนของเสียผิดกฎหมายในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศอิตาลี การศึกษาพบว่า การบังคับใช้กฎหมายส่วนใหญ่่นั้นไม่สามารถยับยั้งการกระทำผิดของอาชญากรได้ จะพบเป็นเพียงบางกรณีที่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดที่ทำให้อาชญากรเกรงกลัวไม่กระทำความผิด นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในภูมิภาคต่าง ๆ ของอิตาลีซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านระดับการศึกษาของประชาชนและนโยบายที่เกี่ยวข้องของภาครัฐในการจัดการขยะส่งผลโดยตรงต่อการเกิดการลักลอบขนของเสียผิดกฎหมาย (Germani et al., 2015)

Alessio D'Amato และคณะ ทำการศึกษาเรื่อง Waste and organized crime in regional environments: How waste tariffs and the mafia affect waste management and disposal โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบต่อจัดการของเสียที่เกิดขึ้นจากอัตราค่าธรรมเนียมของเสียและกลุ่มองค์กรอาชญากรรมทางสิ่งแวดลอมในอิตาลี ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ได้มุ่งเน้นไปที่ปัญหาของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมอย่าง 'มาเฟีย' ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลและมักร่วมกันสร้างผลประโยชน์จาก

นโยบายทางสิ่งแวดล้อมกับเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นเพื่อควบคุมและจัดการกับตลาดค้าของเสีย โดยวิธีการศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้เป็นไปในรูปแบบของการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการของเสียที่ผิดกฎหมาย และสร้างแบบจำลองเกี่ยวกับการคัดแยกของเสียและกำจัดของเสียที่มีขั้นตอนอย่างถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนการวิเคราะห์นโยบายและการบังคับใช้กฎหมายที่ถูกขัดขวางโดยกลุ่มมาเฟียท้องถิ่นที่เข้ามารีดไถค่าธรรมเนียมาจากบริษัทที่จัดการของเสีย ซึ่งผลสรุปของการศึกษาพบว่า การปรากฏตัวในวัฏจักรการจัดการของเสียของกลุ่มมาเฟียส่งผลกระทบต่อนโยบายการจัดการของเสียและการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระบบการกำจัดของเสียและการรีไซเคิลของเสียอย่างถูกกฎหมายที่มีจำนวนลดลง นอกจากนี้ยังพบว่า การเข้าควบคุมการจัดการของเสียในบริษัทต่าง ๆ ยังถูกกลุ่มอาชญากรจากภายนอกเขตพื้นที่เข้ามาแทรกแซงและดำเนินการเก็บค่าธรรมเนียมนในการจัดการของเสียอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มมาเฟียมีการกระจายอำนาจและแผ่อิทธิพลไปในหลายๆพื้นที่ทั่วภูมิภาคในประเทศไทย ซึ่งภาครัฐควรทบทวนนโยบายที่เกี่ยวกับการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมในการนำมาจัดการปัญหาการก่ออาชญากรรมดังกล่าวในท้องถิ่น เพื่อที่จะได้ลดอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายในระบบการจัดการของเสียให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (D'Amato et al., 2015)

Deniela Andreatta และ Serena Favarin ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง Features of transnational illicit waste trafficking and crime prevention strategies to tackle it ว่าด้วยเรื่องของลักษณะการลักลอบค้าของเสียข้ามชาติและกลยุทธ์การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีประเด็นสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับการหาวิธีการแก้ไขป้องกันและปราบปรามการลักลอบขนส่งของเสียให้เป็นรูปธรรม โดยในงานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาจากกรณีศึกษาที่ถูกพิจารณาคดีแล้วจำนวน 5 คดีของกลุ่มลักลอบค้าของเสียข้ามชาติจากพรหมแดนอิตาลี รวมถึงการศึกษากระบวนการขั้นตอนของการลักลอบขนส่งของเสียข้ามชาติระหว่างประเทศที่พัฒนาไปสู่ประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งผลการศึกษาพบว่าแผนการดำเนินงานของเครือข่ายการลักลอบขนส่งของเสียข้ามชาติจากพรหมแดนอิตาลี มีการส่งออกของเสียไปในประเทศอื่น ๆ หลายแห่ง อาทิเช่น จีน ไนจีเรีย ซีเรีย สาธารณรัฐโกตดิวัวร์ และอินเดีย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอนโยบายการสร้างสคริปต์วิเคราะห์ตัวแสดงสำคัญ (Crime script analysis) ในเครือข่ายข้ามชาติเพื่อเข้าใจถึงบทบาทของผู้ค้าต่าง ๆ ในแต่ละประเทศที่มีการลักลอบนำเข้าของเสียผิดกฎหมาย อีกทั้งยังได้เสนอแนะมาตรการการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ (Situational crime prevention) เพื่อยับยั้งการลักลอบค้าของเสียข้ามชาติดังกล่าวอีกด้วย (Andreatta & Favarin, 2020)

Dimitris Dermatas และ Alexandra Georganti Ntaliapē ได้ทำการศึกษาเรื่อง Plastic waste trafficking: An ever-growing environmental crime that needs to be tackled ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มการเติบโตของการค้าของเสียพลาสติกและการก่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันพบว่า การส่งออกของเสียพลาสติกแบบผิดกฎหมายได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสุขภาพของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะของเสียพลาสติกที่ไม่สามารถรีไซเคิลได้ เมื่อมีการส่งออกของเสียดังกล่าวมักจะถูกกำจัดด้วยวิธีการฝังกลบหรือเผาในลักษณะที่ไม่ถูกต้องตามกระบวนการที่ควรจะเป็น โดยการศึกษาได้ใช้ผลการรายงานหลายฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการในหน่วยงาน อาทิเช่น INTERPOL UNEP EU และ Basel Convention เป็นต้น ซึ่งพบว่าในพื้นที่การกำจัดของเสียพลาสติกแบบผิดกฎหมายส่วนใหญ่มักประกอบไปด้วยพลาสติกประเภทเศษโลหะผสมหรือตะกั่วและแคดเมียม ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อระบบประสาทและสมองของมนุษย์ อีกทั้งยังพบว่ามีของเสียพลาสติกบนโลกนี้เพียงร้อยละ 9 เท่านั้นที่สามารถนำมาผ่านกระบวนการรีไซเคิลและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ นอกจากนี้ยังพบว่าในรายงานของ INTERPOL และ UNEP ได้ประมาณการเรื่องอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมว่าเป็นธุรกิจที่มีมูลค่ามหาศาลสูงถึง 258 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี และเป็นธุรกิจผิดกฎหมายที่สามารถทำกำไรได้เป็นลำดับที่ 4 ของโลก ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต ในขณะที่เดียวกันทางด้านการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาบาเซล ในปี 2019 คณะกรรมาธิการได้มีมาตรการ The Green Deal ที่เป็นข้อตกลงทางด้านการส่งออกของเสียในยุโรป โดยมีระยะเวลาการดำเนินงานไปจนถึงปี 2050 ซึ่งเป็นการเรียกร้องให้สหภาพยุโรปหยุดส่งออกของเสียไปนอกภูมิภาคและต้องมีการพิจารณาอย่างจริงจังถึงการแบกรับภาระการกำจัดของเสียของกลุ่มประเทศยากจนและกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่ขาดกรอบกฎหมายในการจัดการกับกลุ่มอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นยังคงไม่มีมาตรการประเภทใดที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากพอในการปราบปรามกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่มีอยู่ในภูมิภาคยุโรปและทั่วทุกมุมโลก ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายเกี่ยวกับการออกมาตรการที่เข้มงวดมากขึ้นกับการส่งออกของเสียในกลุ่มประเทศยากจน ซึ่งยุโรปในฐานะกลุ่มประเทศที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจึงควรมีการสนับสนุนการดำเนินการทั้งในแง่การสร้างกรอบกฎหมายที่เข้มแข็งและเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้กับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาได้สามารถจัดการกับกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนสามารถต่อต้านและยับยั้งการเติบโตของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติในประเทศตนเองได้ (Dermatas & Georganti-Ntaliapē, 2020)

Jim Baird และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง An overview of waste crime, its characteristics, and the vulnerability of the EU waste sector โดยเป็นการศึกษาถึงภาพรวมของอาชญากรรม

สิ่งแวดล้อมและความอ่อนแอของการจัดการปัญหาของเสียในสหภาพยุโรป ตลอดจนปัจจัยที่ทำให้ อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมคอปกขาว ซึ่งในการศึกษาได้พิจารณาถึง กฎระเบียบที่ไม่มีความเข้มงวด การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐศาสตร์กับการจัดการของเสีย และปัจจัย เสี่ยงที่ทำให้ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมรุนแรงมากขึ้นจากการบำบัดและจัดการของเสียแบบถูก กฎหมายที่มีต้นทุนราคาสูง ซึ่งในการศึกษาได้พัฒนาวิธีการประเมินถึงความเสี่ยงในภาคการ จัดการของเสียของสหภาพยุโรป โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ประกอบไปด้วย 1.การพิจารณาถึงหลัก เศรษฐศาสตร์ โครงสร้างการตลาด การตั้งราคา และบริบทระหว่างประเทศของผู้ส่งออกและผู้นำเข้า 2.การวิเคราะห์ PEST หรือการวิเคราะห์สภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี เพื่อทำ ความเข้าใจกับผู้ดำเนินการในภาคส่วนการกำจัดของเสีย ในแง่ของกรอบการทำงานและดูแล สภาพแวดล้อม สวัสดิการของพนักงาน และ 3.การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างและกระบวนการในการทำ ธุรกิจที่มุ่งเน้นให้ความสนใจกับสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการใช้วิธีการ สร้างสคริปต์วิเคราะห์ตัวแสดงสำคัญในอาชญากรรมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดการ ของเสียแบบผิดกฎหมาย โดยผลการศึกษาได้พบความไม่สมดุลในระเบียบการกำหนดราคาและการ ควบคุมกฎระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสมาชิกสหภาพยุโรปและกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่ง เป็นคู่ค้าสำคัญที่ทำให้เกิดอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมขึ้น อีกทั้งในฐานะที่อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมได้ ถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมคอปกขาว การหาตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงจึงมีความยากและ ซับซ้อน เนื่องจากว่าในภาคส่วนของการจัดการของเสียมีบุคคลหลายกลุ่มและหลายหน่วยงานที่มี ส่วนเกี่ยวข้อง การดำเนินการทางกฎหมายจึงค่อนข้างใช้เวลาและยากที่จะระบุตัวผู้กระทำผิด ดังนั้น การเสนอแนวทางเพื่อยับยั้งอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมควรมองหาจุดเริ่มต้นของช่องว่างเป็นขั้นตอนแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมองให้เห็นถึงโอกาสของการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมและการลักลอบกำจัด ของเสียแบบผิดกฎหมายสามารถเกิดขึ้นที่ใดได้บ้าง รวมถึงการวางกรอบกฎหมายและการจัดสรร ทรัพยากรที่เพียงพอต่อการทำงานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และป้องกันอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมต่อไปได้ (Baird et al., 2014)

Kenneth I. Ajibo ทำ การ ศี ก ษ า ร ี อ ง Transboundary hazardous wastes and environmental justice: Implications for economically developing countries โดยเป็นการศึกษา เกี่ยวกับการขนย้ายของเสียอันตรายข้ามชาติและความยุติธรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาจาก ประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีการประมาณการว่าของเสียอันตรายมากกว่าร้อยละ 90 จากกลุ่มประเทศที่ พัฒนาแล้วมักจะถูกส่งไปที่ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อรีไซเคิลและกำจัดทิ้ง อย่างไรก็ตามในงานวิจัย ฉบับนี้ได้มุ่งเน้นในการอธิบายถึงเหตุผลที่อนุสัญญาบาเซลต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน รวมถึงกระชับ

ข้อบังคับทางกฎระเบียบเพื่อเข้าช่วยเหลือกลุ่มประเทศปลายทางของเสียอันตราย โดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา ซึ่งในการศึกษารุ่นนี้พบว่า การขนย้ายของเสียหรือการลักลอบส่งออกของเสียแบบผิดกฎหมายส่วนใหญ่มีการบิดเบือนข้อมูลจากหน่วยงานหรือฝ่ายปฏิบัติการ ซึ่งอนุสัญญาบาเซลจะมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นหากผลักดันกระบวนการส่งข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายล่วงหน้า (Prior informed Consent) กล่าวคือเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้กลุ่มประเทศที่ต้องรับภาระของเสียอันตรายสามารถตรวจสอบการนำเข้าหรือส่งออกสินค้าผ่านแดนล่วงหน้าได้ ซึ่งมีขั้นตอนประกอบไปด้วย 1. การแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้แสดงความยินยอมล่วงหน้าสำหรับการนำเข้าหรือส่งออก 2. การให้ความยินยอมและออกเอกสารสำหรับการเคลื่อนย้ายของเสีย 3. การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน 4. การยืนยันการดำเนินการกำจัดของเสีย ซึ่งมีเงื่อนไขว่าหากมีการลักลอบขนย้ายของเสียตามอนุสัญญาบาเซลได้กำหนดให้ประเทศผู้ที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบกำจัดของเสียนั้นด้วยวิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือนำของเสียกลับเข้าประเทศต้นทาง นอกจากนี้การศึกษายังได้เสนอให้เพิ่มขีดจำกัดของการช่วยเหลือสิ่งอำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยีผ่านแหล่งเงินทุนในโครงการ Basel Convention Regional Centers (BCRC) เพื่อระดมทุนช่วยเหลือให้กับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในการจัดการกับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบและแนวทางการปฏิบัติทางด้านสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Ajibo, 2016)

Kuo-shuh fan และคณะ ทำการศึกษาเรื่อง Transboundary hazardous waste management Part I: waste management policy of importing countries โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการจัดการของเสียอันตรายของกลุ่มประเทศผู้นำเข้าในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งงานวิจัยได้มุ่งประเด็นไปที่การกำจัดของเสียจากโรงบำบัดของเสียจำนวน 9 แห่งในช่วงปี ค.ศ. 2001 – 2002 จากประเทศไต้หวัน ซึ่งมีสถานะเป็นผู้ส่งออกของเสียอันตราย อาทิเช่น โลหะผสม แผงวงจรพิมพ์ กากตะกอนโลหะ และฝุ่นผงจากโรงถลุงเหล็ก เป็นต้น งานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาและรวบรวมแผนและนโยบายการจัดการของเสียจากหลายๆ ประเทศทั้งจากสำนักงานระดับชาติและในระดับภูมิภาค ประกอบไปด้วย National Environmental Agent (NEPA) จากประเทศจีน Federal Environmental Institution (USEPA) จากประเทศสหรัฐอเมริกา Finnish Environmental Institute (FEI) จากประเทศฟินแลนด์ DRIRE at Nord Pas de Calais (DRIRE) จากประเทศฝรั่งเศส และ Regional Environmental Institute – in Flanders จากประเทศเบลเยียม โดยผลจากการเยี่ยมชมหน่วยงานทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับชาติและระดับภูมิภาคจากทั้ง 5 ประเทศ ซึ่งเป็นประเทศนำเข้าของเสียประเภทอันตรายจากไต้หวันมากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ พบว่าเงินสั่งห้ามนำเข้าของเสียประเภทอันตรายเข้าสู่ประเทศ ถึงแม้ว่าของเสียอิเล็กทรอนิกส์จากไต้หวันจะถูกจัดให้อยู่หมวด 7 ซึ่งเป็นหมวดของเสียอันตรายที่สามารถ

นำเข้าได้ แต่เนื่องมาจากมาตรการที่เข้มงวดของโรงงานแปรรูปของเสียที่มีอยู่ในจีน ส่งผลให้พวกเขาไม่สามารถรองรับจำนวนของเสียจำนวนมากได้จากการลดลงของโรงงานแปรรูปจำนวน 700 แห่ง เหลือเพียง 341 แห่งเท่านั้น ในปี ค.ศ. 2001 และสหรัฐอเมริกาและไต้หวันพบว่า ทั้งสองประเทศไม่ได้เป็นสมาชิกของอนุสัญญาบาเซล การส่งออกและนำเข้าของเสียอันตรายจึงอาศัยเพียงแค่การตกลงกันในทวิภาคีเท่านั้น ซึ่งไม่มีกฎระเบียบที่ชัดเจนทำให้ผู้นำเข้าของเสียไม่จำเป็นต้องแจ้งอย่างเป็นทางการกับประเทศผู้ส่งออก ในขณะที่กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปอย่างฟินแลนด์ เบลเยียมและฝรั่งเศสพบว่าการจัดการของเสียมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันเนื่องมาจากการต้องทำตามกฎระเบียบและนโยบายที่เป็นไปตามคำสั่งของสหภาพยุโรป การสร้างโรงงานกำจัดของเสียประเภทอันตรายหรือการพิจารณานโยบายต่าง ๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปในลักษณะการพิจารณาแบบองค์รวมมากกว่าการรับวิธีการจากประเทศใดประเทศหนึ่งมาปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในทางด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรป (Fan et al., 2005)

Margaux Morganti และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง Illicit Waste Trafficking and Loopholes in the European and Italian Legislation ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับช่องว่างทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการปราบปรามการลักลอบค้าของเสียในยุโรปและอิตาลี การศึกษาวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายในการนำองค์ความรู้ทางด้านอาชญาวิทยาและทางนิติศาสตร์มาอธิบายถึงความหละหลวมในการบังคับใช้กฎหมายของสหภาพยุโรปและรัฐบาลอิตาลีที่เปิดช่องให้เกิดการกระทำผิดและลักลอบขนย้ายของเสียระหว่างประเทศ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าในการบังคับใช้กฎหมายปราบปรามการลักลอบค้าของเสียในระดับภูมิภาคที่เป็นข้อบกพร่องและเป็นช่องว่างมีอยู่ด้วยกันสามประการ ในประการแรกคือ การมีอยู่ของห่วงโซ่อุปทานหรือการเอื้อประโยชน์ทางกฎหมายระหว่างนายทุนและรัฐ ประการที่สองนโยบายที่มีความซับซ้อนในการออกข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการจัดการของเสีย ซึ่งควรมีการปรับปรุงและตรวจสอบมาตรการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและสามารถบังคับใช้ได้จริง และสุดท้ายควรมีการอบรมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมเทคโนโลยีและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำเนินงานและการตรวจจับของเสียผิดกฎหมายต่าง ๆ และขอความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อปราบปรามของเสียที่ถูกลักลอบส่งมาจากการกลุ่มองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Morganti et al., 2020)

Michael Watson ศึกษาเรื่อง Environmental Offences: the Reality of Environmental Crime การศึกษาดังกล่าวได้พยายามโต้แย้งความคิดที่ว่า การกระทำผิดกฎหมายสิ่งแวดล้อมไม่ใช่อาชญากรรมที่แท้จริง Michael ได้แสดงให้เห็นว่าอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่สร้างความเสียหายอย่างแท้จริงและกำลังขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ ดังตัวอย่างกรณีศึกษาการลักลอบทิ้งของเสียในประเทศอังกฤษ ซึ่ง ผู้กระทำผิดมีแรงจูงใจด้านตัวเงินที่ได้จากการทำความผิดซึ่งสูงจนในขณะที่

โทษของการกระทำความผิดโดยเฉพาะโทษปรับนั้นต่ำมาก ซึ่งผู้ศึกษาได้เรียกร้องให้มีการพิจารณาปรับเพิ่มโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิด (Watson, 2005)

Ning Liu และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง Improvements to enforcement of multilateral environmental agreements to control international shipments of chemicals and wastes ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงข้อบังคับทางด้านสิ่งแวดล้อมแบบพหุภาคีในการควบคุมการขนส่งของเสียประเภทสารเคมีอันตรายระหว่างประเทศ โดยในการศึกษารั้งนี้ได้มุ่งเน้นในการอธิบายถึงวิธีการและเหตุผลที่การบังคับใช้กฎหมายที่จะช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าของเสียประเภทสารเคมีอันตราย สามารถดำเนินการตามข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น งานวิจัยฉบับนี้จึงใช้วิธีการเชิงสำรวจศึกษาปัญหาและอุปสรรค รวมถึงปัจจัยสำคัญในการจัดระเบียบข้อตกลงและแผนปฏิบัติงานระหว่างประเทศจากหลายๆ ประเทศทั่วโลก อาทิเช่น แผนปฏิบัติงาน Operation Sky Hole Patching ของประเทศจีน ซึ่งว่าด้วยเรื่องของการต่อต้านการค้าของเสียที่ทำลายชั้นบรรยากาศโอโซนและของเสียอันตรายที่ผิดกฎหมาย แผนปฏิบัติงาน Operation Demeter จากองค์การศุลกากรโลก (WCO) ซึ่งเป็นการดำเนินการจัดการกับการลักลอบขนส่งของเสียที่ผิดกฎหมายจากยุโรปไปภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและแอฟริกา โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักงานเลขาธิการแห่งอนุสัญญาบาเซล และเจ้าหน้าที่ศุลกากรในภูมิภาคต่าง ๆ ในการจับกุมและตรวจยึดการขนส่งสินค้าที่น่าสงสัย และแผนปฏิบัติการ Operation Enigma จาก INTERPOL ซึ่งมุ่งเน้นในการจัดการปัญหาการค้าของเสียอิเล็กทรอนิกส์อย่างผิดกฎหมาย ซึ่งในระหว่างปฏิบัติการสามารถตรวจยึดสินค้าได้มากกว่า 240 ล้านตัน และดำเนินการทางกฎหมายกับบริษัทที่ลักลอบค้าของเสียแบบผิดกฎหมายจากแอฟริกาได้ถึง 40 แห่งทั่วประเทศ จากแผนการปฏิบัติงานทางด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ การศึกษาพบว่าควรมีมาตรการเร่งปรับปรุงข้อตกลงระหว่างพหุภาคีด้านสิ่งแวดล้อม (MEAs) โดยเฉพาะของเสียประเภทสารเคมีและวัตถุอันตราย ซึ่งควรมีการหารือและจัดประชุมร่วมกันเพื่อหาข้อตกลงทางการค้ากับกลุ่มผู้นำเข้าและส่งออก ตลอดจนการปรับปรุงองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างองค์การศุลกากรโลก (WCO) และตำรวจสากล (INTERPOL) อย่างสม่ำเสมอในเรื่องของการติดตามและเฝ้าระวังการค้าของเสียประเภทสารเคมีอันตราย (Liu et al., 2016)

Nissim Seror และ Boris Portnov ได้ทำการศึกษาเรื่อง Estimating the effectiveness of different environmental law enforcement policies on illegal C&D waste dumping in Israel ซึ่งว่าด้วยเรื่องของการประเมินประสิทธิภาพของนโยบายการบังคับใช้กฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการทิ้งของเสียประเภทสิ่งปลูกสร้าง (C&D waste) แบบผิดกฎหมาย ในประเทศ

อิสราเอล โดยในงานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาถึงนโยบายการบังคับใช้กฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันสามประการ ประกอบไปด้วย การจ่ายค่าปรับ (F) การตรวจยึดยานพาหนะ (V) และการฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญา (I) กับกลุ่มที่มีการลักลอบทิ้งของเสียประเภทสิ่งปลูกสร้างแบบผิดกฎหมาย ซึ่งมีวิธีการศึกษางานวิจัยจากการอ้างอิงฐานข้อมูลบน F-V-I ซึ่งเป็นชุดข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้ตั้งแต่กรกฎาคม ปี ค.ศ. 2007 จนถึง ธันวาคม ค.ศ. 2016 และนำมาเปรียบเทียบเป็นรายเดือนระหว่างปริมาณของเสียที่ถูกนำไปทิ้งอย่างถูกกฎหมายและปริมาณของเสียที่ถูกลักลอบทิ้งแบบผิดกฎหมาย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มีเพียงนโยบายการปรับเท่านั้นที่มีผลการบังคับใช้อย่างจริงจัง ในขณะที่อีกสองนโยบายไม่ได้มีผลการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพมากนัก อย่างไรก็ตามในงานวิจัยฉบับนี้ได้ให้ข้อสรุปอย่างชัดเจนถึงนโยบายการจ่ายค่าปรับที่ยังคงยึดอัตราที่ต่ำและไม่ได้ช่วยให้จำนวนคดีที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบทิ้งของเสียประเภทสิ่งปลูกสร้างในศาลลดลงแต่อย่างใด ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมนโยบายทางการตรวจยึดยานพาหนะที่อาจมีประสิทธิภาพในการลงโทษกับผู้กระทำผิดได้รุนแรงมากกว่า เนื่องจากความเสียหายทางธุรกิจที่เห็นได้อย่างรวดเร็วจากการถูกยึดยานพาหนะ อีกทั้งยังเป็นการบังคับให้ผู้ประกอบการต้องขนส่งของเสียประเภทสิ่งปลูกสร้างไปทิ้งในสถานที่ที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้มองว่านโยบายการบังคับใช้กฎหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมควรมีการบังคับใช้ที่มีผลการลงโทษที่รวดเร็วและเข้มงวดมากขึ้นจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (Seror & Portnov, 2020)

Ricardo Pereira ได้ทำการศึกษาเรื่อง Towards effective implementation of the EU environmental crime directive? The Case of Illegal Waste Management and Trafficking Offences โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับข้อบังคับทางกฎหมายด้านอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรป (EU) ที่ถูกใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในปี ค.ศ. 2008 โดยมีกรณีศึกษาเกี่ยวกับการจัดการของเสียแบบผิดกฎหมายและการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน อย่างไรก็ตามมาตรการข้อบังคับดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องและเป็นปัญหาในการนำไปบังคับใช้กับประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรป โดยเฉพาะในเรื่องของการไม่มีข้อกำหนดและคำสั่งเกี่ยวกับบทลงโทษอย่างชัดเจนในกรณีการฟ้องร้องทางกฎหมาย วิจัยฉบับนี้จึงเป็นการวิเคราะห์คุณสมบัติของหลักปฏิบัติทางด้านสิ่งแวดล้อมในสหภาพยุโรปในการดำเนินการกับกลุ่มที่มีการจัดการของเสียแบบผิดกฎหมาย ตลอดจนพิจารณาถึงข้อกำหนดบทลงโทษต่าง ๆ เพื่อจัดการปัญหาอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป (Pereira, 2017)

Serana Favarin และ Alberto Aziani ได้ทำการศึกษาเรื่อง The global waste trafficking and its correlates เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเครือข่ายการลักลอบค้าของเสียที่ผิดกฎหมาย

ทั่วโลก โดยการศึกษาจากงานวิจัยฉบับนี้เป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของกลุ่มเครือข่ายผู้ค้าของเสียข้ามชาติ (illicit waste trafficking) ประมาณ 148 ประเทศ โดยอาศัยระบบฐานข้อมูลจาก BCNRS (Basel Convention National Reports) ในช่วงปี ค.ศ. 2016 – 2017 เป็นข้อมูลในการศึกษาถึงโครงสร้างของเครือข่าย บทบาทและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้กลุ่มเครือข่ายผู้ค้าของเสียข้ามชาติมีอิทธิพลอยู่ทั่วโลก และได้สร้างแบบจำลองเชิงสถิติในการศึกษาเส้นทางการค้าและจัดกลุ่มของประเทศที่เป็นผู้นำเข้าและส่งออกของเสีย ตลอดจนการหาความสัมพันธ์ของกลุ่มประเทศคู่ค้าต่าง ๆ ซึ่งผลการศึกษายังชี้ให้เห็นอีกว่าของเสียผิดกฎหมายได้ถูกส่งออกหรือค้าให้กับกลุ่มประเทศที่ยากจนและประเทศที่ไม่มีเสถียรภาพทางความมั่นคงเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังมีการค้นพบที่น่าสนใจเกี่ยวกับกลุ่มประเทศปลายทางส่วนใหญ่ โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความประวัติศาสตร์ในอดีตที่เคยตกเป็นประเทศอาณานิคมอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามการศึกษาได้ให้ข้อสรุปว่ากิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษและการสร้างภาระในการกำจัดของเสียให้กับกลุ่มประเทศดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นการก่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อทำให้กลุ่มประเทศปลายทางหรือกลุ่มประเทศนำเข้าของเสียไม่สามารถพัฒนาสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งงานวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการปฏิบัติตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศและการประกาศใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมไม่เพียงพอต่อการลดจำนวนของเครือข่ายการค้าของเสียข้ามชาติ ซึ่งรัฐควรให้ความสำคัญกับมาตรการป้องกันททุจริตและการเสริมสร้างหลักนิติธรรมภายในประเทศให้เข้มแข็งมากขึ้น อีกทั้งประเทศต่าง ๆ ควรตระหนักถึงปัญหาทางด้านอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมและเรียกร้องให้เกิดแนวทางการจัดการกับปัญหาดังกล่าวให้มากขึ้นในเวทีโลก (Favarin & Aziani, 2020)

Bjorn Appelqvist และ Jeff Cooper ทำการศึกษาเรื่อง Waste Trafficking, Challenges And Actions To Be Taken ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการกับกลุ่มลักลอบค้าของเสียผิดกฎหมาย เนื่องมาจากการส่งออกของเสียที่ส่งผลกระทบต่อจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสุขภาพของมนุษย์ และถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายหรือข้อบังคับในการจัดการเกี่ยวกับของเสียมากมาย แต่พบว่ายังคงมีของเสียอีกเป็นจำนวนมากที่ถูกส่งออกอย่างผิดกฎหมายจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วไปสู่กลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศจีนและประเทศอื่นๆ ในแถบทวีปเอเชียและแอฟริกา ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศปลายทางของการลักลอบขนย้ายของเสียผิดกฎหมายที่มีมูลค่าราว 10 – 12 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี นอกจากนี้ยังพบว่าการออกมาตรการบังคับใช้กฎหมายที่มีความซับซ้อนส่งผลให้เกิดการประสานงานระหว่างองค์กรที่ไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่มีโครงสร้างพื้นฐานทางด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่เพียงพอต่อการยับยั้งการก่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมและไม่ได้ทำให้เกิดการจัดการของเสียอย่าง

ยั่งยืนแต่อย่างใด และถึงแม้ว่าจะมีข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมที่บังคับใช้ระหว่างประเทศ อาทิเช่น อนุสัญญาบาเซล กฎหมายในระดับภูมิภาค ระเบียบว่าด้วยการขนส่งของเสียในยุโรป แต่ของเสียอีกเป็นจำนวนมากยังคงถูกส่งออกอย่างผิดกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญ โดยในการศึกษานี้มองว่าการให้ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานทางด้านสิ่งแวดล้อม ศุลกากรและเครือข่ายตำรวจในหลายๆ ประเทศ ควรมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารและข้อมูลร่วมกันในระดับประเทศ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินการปราบปรามกลุ่มลักลอบค้าของเสียผิดกฎหมาย ตลอดจนการดำเนินกฎหมายกับกลุ่มผู้ค้าของเสีย ซึ่งควรมองว่าเป็นการก่ออาชญากรรมที่ควรถูกพิจารณาคดีด้วยกฎหมายทางอาญาอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ (Cooper & Appelqvist, 2014)

Lieselot Bisschop และ Wim Huisman ทำการศึกษาเรื่อง Waste crime from three criminological perspectives implications for crime control and harm prevention โดยเป็นการศึกษาผ่านมุมมองทางทฤษฎีอาชญาวิทยากับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในแง่ของการควบคุมอาชญากรรมและการป้องกันอันตรายจากการก่ออาชญากรรมดังกล่าว ซึ่งวิธีการศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นการอภิปรายถึงความเกี่ยวข้องของทฤษฎีทางอาชญาวิทยาว่ามีผลอย่างไรกับการควบคุมและป้องกันอาชญากรรมที่เกิดจากของเสียผ่านกรณีศึกษาที่งานวิจัยได้ยกมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ อาทิเช่น กรณีศึกษาของคดี Love Canal ซึ่งเป็นการสร้างมลพิษทางน้ำของบริษัท Hooker Chemical ที่ใช้คลองใกล้น้ำตกไนแองการ่า เมืองนิวยอร์กเป็นบ่อทิ้งของเสียทางอุตสาหกรรมของบริษัท ในช่วงปี ค.ศ. 1920 – 1940 กรณีศึกษาของการผลิตของเสียที่เกิดจากการสกัดน้ำมันดิบ ในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำไนเจอร์ ประเทศไนจีเรีย และกรณีศึกษาจากการค้าของเสียประเภทอิเล็กทรอนิกส์อย่างผิดกฎหมายของบริษัทในประเทศเบลเยียมและกานา เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าวิธีการจัดการของเสียแบบผิดกฎหมายช่วยให้บริษัทหรือกลุ่มองค์กรอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติสามารถลดต้นทุนในการจัดการของเสียได้มากกว่าการเลือกวิธีการที่ถูกกฎหมายหรือทำตามระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อีกทั้งนโยบายการจัดการของเสียที่แตกต่างกันของหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีความแตกต่างกัน ส่งผลให้การลักลอบค้าของเสียหรือการก่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมอาศัยช่องว่างต่าง ๆ ทางระเบียบในการกระทำผิด ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงเป็นการมองถึงความท้าทายขององค์กรภาครัฐระหว่างประเทศในการหารือถึงแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อยับยั้งองค์กรอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ (Bisschop, 2018)

Reece Walters และ Maria Loureiro ได้ทำการศึกษาเรื่อง Waste crime and the global transference of hazardous substances: A southern green perspective เป็นการศึกษาเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมกับการขนย้ายวัตถุอันตรายทั่วโลก กรณีศึกษามุมมอง

ทางด้านสิ่งแวดล้อมของภูมิภาคทางตอนใต้ ซึ่งในปัจจุบัน สมัชชาสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติได้ประกาศให้ปัญหาของเสียเป็นวิกฤตระดับโลกที่ต้องเร่งหาทางแก้ไขโดยด่วน โดยการศึกษาได้ใช้ทฤษฎีระบบโลก (World System Theory) ที่อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ สังคม และเศรษฐกิจของโลกในภาพใหญ่ และแนวทางนิเวศวิทยาทางการเมือง (Political Ecology Approach) ในการอธิบายถึงวิธีการที่บริษัทข้ามชาติหลีกเลี่ยงการจัดการของเสียอย่างถูกต้องตามกฎหมายเพื่อลดต้นทุนและประหยัดค่าใช้จ่ายโดยการส่งออกของเสียอันตรายไปประเทศยากจนในซีกโลกใต้ อาทิเช่น ทวีปแอฟริกา เอเชียและแปซิฟิก ในขณะที่การศึกษาพบว่าในกลุ่มประเทศปลายทางของของเสียอันตรายยังคงไม่ได้มีการจัดการที่เหมาะสมหรือตระหนักถึงผลกระทบต่อปัญหาทางสุขภาพของประชาชนอย่างเพียงพอ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มประเทศปลายทางมักจะรายงานผลกระทบหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างกว้างๆ จึงทำให้ไม่มีข้อมูลที่สามารถตรวจสอบผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อระบบนิเวศได้ในเชิงลึก และในบางประเทศของกลุ่มประเทศปลายทางของเสียที่เป็นพิษยังมีการจัดการของเสียในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม อาทิเช่นการปล่อยสารก่อมะเร็งหรือสารที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ทางชีวภาพลงสู่ทะเลหรือฝังลงดิน ซึ่งทำให้เกิดการทำลายระบบนิเวศและไม่สามารถพัฒนาทรัพยากรทางด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน (Walters & Fuentes Loureiro, 2020)

Roberto Dell'Anno และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง Waste crime in Italian Regions: A Structural Equation Approach ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศอิตาลี โดยเฉพาะปัญหาการค้าของเสียแบบผิดกฎหมายที่สร้างมูลค่ารายได้อย่างมหาศาลให้กับองค์กรอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมากกว่าการเลือกวิธีกำจัด หรือรีไซเคิลที่ถูกกฎหมาย โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้มุ่งเน้นในการวิเคราะห์ปัจจัยในการก่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมในอิตาลีด้วยการประเมินโดยอัลกอริทึมที่เรียกว่า Partial Least Square (PLS-SEM) ซึ่งเป็นวิธีการที่จะช่วยให้การศึกษาได้ค้นพบถึงดัชนีการก่ออาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อม (Waste Crime Index) ในระดับภูมิภาคตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 2004 – 2016 ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางด้านสิ่งแวดล้อมและมาตรการที่เข้มงวดมากขึ้นไม่ได้ช่วยให้จำนวนของการกำจัดของเสียแบบผิดกฎหมายลดลงแต่อย่างใด เนื่องมาจากการปฏิบัติและการนำไปบังคับใช้ที่ไม่ได้มีความสอดคล้องกับนโยบาย และความเข้มงวดดังกล่าวเปรียบเสมือนภาระที่มากขึ้นของหน่วยงานและองค์กรเอกชน รวมถึงภาคประชาชน และที่สำคัญสำหรับกลุ่มองค์กรอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติ พวกเขามองว่าเมื่อมีกฎระเบียบที่เปลี่ยนแปลงและเข้มงวดมากขึ้นโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนในการกำจัดของเสียอย่างเหมาะสมและถูกกฎหมายที่สูงและมีค่าใช้จ่ายที่มากเกินไป โดยเฉพาะในแง่ของเวลาและจำนวนเงินที่ต้องเสียไป กลุ่มองค์กรดังกล่าวจึงมักจะหาทางเลือกอื่นที่มีต้นทุนต่ำกว่าซึ่ง

ส่งผลให้เกิดการลักลอบขนย้ายของเสียและเลือกใช้วิธีการกำจัดที่ผิดกฎหมายเช่นเดิม (Dell'Anno et al., 2020)

Monique Sosnowski และคณะ ทำการศึกษาเรื่อง Using crime script analysis to understand the illegal harvesting of live corals: Case studies from Indonesia and Fiji โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสคริปต์วิเคราะห์ตัวแสดงสำคัญในอาชญากรรม (Crime Script Analysis) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการก่ออาชญากรรมในการเก็บปะการังแบบผิดกฎหมายในประเทศอินโดนีเซียและหมู่เกาะฟีจี ซึ่งเป็นสองประเทศผู้ค้าปะการังรายใหญ่ของโลก โดยในการสร้างสคริปต์อาชญากรรมครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดการวิเคราะห์แบบ Schemata ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แบบตามขั้นตอน ประกอบไปด้วย 1.การเตรียมการ กล่าวคือการเลือกเครื่องมือและผู้ร่วมกระทำผิด ตลอดจนสถานที่ที่จะประกอบอาชญากรรม 2.การเข้าถึงสถานที่ที่ประกอบอาชญากรรม 3.เงื่อนไขที่ควรรู้ก่อนลงมือก่ออาชญากรรม เนื่องจากการประกอบอาชญากรรมไม่ได้เกิดขึ้นโดยทันทีทันใด ดังนั้นควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องสถานที่ว่ามีเงื่อนไขที่อาจส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการกระทำผิดหรือไม่และเพื่อให้แน่ใจว่าสามารถลงมือประกอบอาชญากรรมในพื้นที่ดังกล่าวได้ 4.การระบุเป้าหมายที่เหมาะสมสำหรับการลงมือประกอบอาชญากรรม 5.การเข้าใกล้เป้าหมาย 6.การประกอบอาชญากรรมให้สำเร็จ อาทิเช่น การบุกเข้าไปขโมยของในครัวเรือนหรือยานพาหนะ 7. ผลลัพธ์ของการประกอบอาชญากรรม อาทิเช่น การสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือบุคคล 8. วิธีการหลบหนีจากสถานที่เกิดเหตุหรือพื้นที่ประกอบอาชญากรรม และ 9.การตัดสินใจขั้นสุดท้ายหลังจากที่ก่ออาชญากรรม อาทิเช่น การทำลายหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำผิด เป็นต้น เมื่อวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดดังกล่าวแล้ว ผลการศึกษาในเรื่องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการลักลอบค้าปะการังแบบผิดกฎหมายโดยรวมของทั้งสองประเทศจึงพบว่ามีการออกใบอนุญาตเรียกเก็บเงินให้กับบริษัทส่งออกปะการังและจัดทำใบสั่งซื้อสินค้าให้แก่กลุ่มคนในท้องถิ่นหรือจ้างมาให้คนไปเก็บเกี่ยวโดยตรง และพบว่ากลุ่มที่รับจ้างลักลอบเก็บปะการังมักจะเลือกพื้นที่ในการลงมือกระทำผิดในโซนแนวปะการังที่ไม่ได้มีการตรวจสอบที่เข้มงวดมากนัก โดยอาศัยการทำงานในช่วงเช้ามืดที่ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ออกลาดตระเวน โดยเฉพาะในหมู่เกาะฟีจีที่พบว่าสามารถเก็บปะการังได้ถึงสูงถึง 100 – 200 ชิ้นต่อเที่ยว ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับอาชญากรรมดังกล่าวอยู่ในหลายประเด็น ซึ่งประเด็นที่สำคัญคือพื้นที่ดังกล่าวพบว่าการขาดมาตรการที่เข้มงวด ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ติดตั้งกล้องวงจรปิดสำหรับสถานที่ที่พบว่าการทำกิจกรรมที่น่าสงสัยทางทะเล นอกจากนี้ตามศูนย์กลางการส่งออกและนำเข้าควรมีการนำสุนัขดมกลิ่นมาเพื่อตรวจสอบการลักลอบขนปะการัง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงระเบียบเวลาการยื่นขอใบรับรองกับ CITES ในการเก็บเกี่ยวให้นานขึ้นเพื่อให้

เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการตรวจสอบประวัติของบุคคลที่ยื่นขอใบอนุญาตย้อนหลังได้ว่าเคยทำการละเมิดกฎหมายหรือไม่ (Sosnowski et al., 2020)

Monica Massari ศึกษาเรื่อง The Illegal Trafficking in Hazardous Waste in Italy and Spain: Final Report Gruppo Abele-Nomos, Legambiente, GEPEC-EC เพื่อสำรวจการลักลอบกำจัดของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายในประเทศอิตาลีและสเปนซึ่งดำเนินการโดยกลุ่มมาเฟียอิตาลี ผลการศึกษาจากกรณีทั้งสิ้น 9 กรณีในประเทศอิตาลีและสเปนพบว่าการกระทำผิดเป็นการสมคบคิดของกลุ่มมาเฟียสองกลุ่มและร่วมด้วยเจ้าหน้าที่รัฐ โดยสาเหตุของการกระทำผิดนั้นเกิดจากการที่รัฐบาลออกกฎระเบียบในการเก็บและกำจัดของเสียอันตรายที่เข้มงวดในช่วงปี ค.ศ. 1980-1990 นำไปสู่การที่กลุ่มมาเฟียได้เข้ามาประมูลการจัดเก็บและกำจัดของเสียอันตรายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากแต่นำไปทิ้งหรือกำจัดอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการอันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งการกระทำดังกล่าวสร้างผลกำไรอย่างมหาศาลแก่กลุ่มมาเฟียอิตาลี (Abele-Nomos & Legambiente, 2003)

Alessio D'Amato และคณะได้ทำการศึกษาว่าอัตราค่ากำจัดขยะและองค์การอาชญากรรมมาเฟียที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการและการกำจัดขยะอย่างไรในประเทศอิตาลี ภายใต้การศึกษา Waste and organized crime in regional environments: How waste tariffs and the mafia affect waste management and disposal การศึกษาดังกล่าวพบว่าการกำจัดขยะอย่างถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมตามที่รัฐบาลกำหนดนั้นมีต้นทุนสูง ดังนั้นจึงเกิดเป็นช่องว่างในการหารายได้จำนวนมหาศาลของเหล่ามาเฟียอิตาลีด้วยการรับสัมปทานจัดการขยะจากรัฐบาล แล้วทำกำไรด้วยการกำจัดขยะเหล่านั้นอย่างไม่ถูกต้อง ด้วยการลักลอบทิ้งในที่สาธารณะ ฝังกลบอย่างไม่ปลอดภัย และการลักลอบนำขยะออกนอกประเทศเพื่อไปทิ้งยังประเทศโลกที่สาม (D'Amato et al., 2015)

Jim Baird และคณะได้ศึกษาภาพรวม ลักษณะเฉพาะและปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้เกิดอาชญากรรมว่าด้วยของเสียในสหภาพยุโรป ในการศึกษาเรื่อง An Overview of waste crime, its characteristics, and the vulnerability of the EU waste sector พบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดอาชญากรรมว่าด้วยของเสีย ประการแรก คือ ตัวบทกฎหมายใหม่ที่ถูกบัญญัติขึ้นในประเทศกลุ่มสหภาพยุโรปและความหย่อนยาน ในการบังคับใช้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ประการที่สอง ค่าใช้จ่ายในการบำบัดและกำจัดของเสียอย่างปลอดภัยตามหลักสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและถูกกฎหมายนั้นแพงกว่าการกำจัดของเสียอย่างผิดกฎหมาย ประการที่สามความซับซ้อนของภาคธุรกิจเกี่ยวกับการจัดการของเสียที่มีผู้เกี่ยวข้องในวงจรการกำจัดของเสียเป็นจำนวนมากทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นช่องโอกาสในการเคลื่อนย้ายและกำจัดของเสียอย่างผิดกฎหมาย และประการสุดท้าย

ของเสียผิดกฎหมายสามารถซุกซ่อนและปะปนไปกับของเสียถูกกฎหมายสร้างโอกาสให้อาชญากรสามารถทำผิดกฎหมายไปพร้อม ๆ กับดำเนินธุรกิจถูกกฎหมายตามปกติโดยไม่เป็นที่ผิดสังเกต นอกจากนี้การศึกษายังกล่าวถึงพบความเชื่อมโยงระหว่างอาชญากรรมของเสียกับการขนส่งสินค้าอย่างผิดกฎหมายและการกำจัดของเสียอย่างผิดกฎหมายอีกด้วย (Baird et al., 2014)

European Union Action to Fight Environmental Crime (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Victims in the “Land of Fires”: A case study on the consequences of buried and burnt waste in Campania, Italy เพื่อศึกษากรณีการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายซึ่งกระทำโดยกลุ่มมาเฟีย ในเมือง Campania ทางตอนใต้ของประเทศอิตาลี ซึ่งพบว่าองค์กรอาชญากรรมมีบทบาทอย่างมากในอุตสาหกรรมการจัดการของเสีย แต่ก็เชื่อว่าองค์กรอาชญากรรมจะทำเรื่องนี้โดยลำพัง ยังมีผู้ร่วมขบวนการคนอื่น ๆ ด้วยซึ่งประกอบด้วยนักธุรกิจและบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจถูกกฎหมายและเจ้าหน้าที่รัฐที่ทุจริตในการออกใบอนุญาตให้ดำเนินกิจการและปล่อยให้บริษัทผู้ได้รับอนุญาตกระทำผิดกฎหมาย นอกจากนี้นโยบายของรัฐในการจัดการของเสียที่ไม่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการก็เป็นปัจจัยส่งเสริมให้อาชญากรรมดังกล่าวขยายวงกว้างออกไป การศึกษานี้ยังได้ศึกษาบทบาทของเหยื่อจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนี้ซึ่งพบว่าเหยื่อที่ศึกษานั้นได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมโดยกลุ่มมาเฟียเหล่านี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า จนเหยื่อหันกลับมาต่อสู้กับกลุ่มอาชญากรด้วยการร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตรในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการยุติธรรม สังคมและการเมือง (D’Alisa et al., 2015)

European Union Action to Fight Environmental Crime ได้ทำการศึกษาเรื่อง Illegal shipment of e-waste from EU to China เพื่อเปิดเผยการสมรู้ร่วมคิดลักลอบขนของเสียอิเล็กทรอนิกส์จากประเทศในสหภาพยุโรปไปยังประเทศจีนของผู้กระทำการ (Actor) ที่ดำเนินธุรกิจถูกกฎหมายที่ได้กระทำการสุ่มเสี่ยงผิดกฎหมายและกระทำผิดกฎหมายเพื่อช่วยเหลือขบวนการลักลอบ โดยมีมูลเหตุจูงใจหลัก คือ เงิน ซึ่งเป็นน้ำเลี้ยงให้ขบวนการผิดกฎหมายดังกล่าวสามารถดำเนินการได้ การศึกษาพบว่าองค์กรอาชญากรรมที่มีโครงสร้างและพันธะอย่างหลวม ๆ อยู่เบื้องหลังอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนี้ โดยมีกลุ่มมาเฟียเป็นกลุ่มหลักที่มีส่วนร่วมในอาชญากรรมดังกล่าว ซึ่งการปราบปรามการลักลอบขนของเสียอิเล็กทรอนิกส์ในสหภาพยุโรปเองก็ต้องเผชิญกับปัญหามาตรฐานในการบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศซึ่งแตกต่างกัน แม้ว่าสหภาพยุโรปจะพยายามในการแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบสินค้าและการบังคับใช้กฎหมายแต่ก็ยังช่องว่างบางประการ ซึ่งการศึกษานี้ได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไว้ เช่น ผู้มีอำนาจกำหนดนโยบายควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการละเมิดกฎหมายให้มากขึ้น เป็นต้น (Illés & Geeraerts, 2016)

Wellington D. Amorim และคณะทำการศึกษา เรื่อง Waste Trafficking and Countries Asymmetries โดยในการศึกษานี้ได้มุ่งเน้นอธิบายและแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของการส่งออกของเสียในกลุ่มประเทศที่ได้ก้าวข้ามสถานะจากประเทศกำลังพัฒนามาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้กลุ่มประเทศเหล่านั้นมีแนวโน้มที่จะผลิตของเสียมากขึ้น โดยในงานวิจัยฉบับนี้ได้ยกกรณีศึกษาของประเทศบราซิลเป็นหลักในงานศึกษาในฐานะของประเทศผู้ส่งออกของเสีย โดยแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของแนวโน้มการค้าของเสียในประเทศ ตลอดจนการทำข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องของการขนย้ายของเสียข้ามแดน โดยผลการศึกษาพบว่าบราซิลอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในเรื่องของการจัดการกับระบบของเสียให้มีความเข้มงวดมากขึ้น และนอกจากนี้ยังพบว่าของเสียในเมืองมากกว่าร้อยละ 40 ยังคงไม่มีพื้นที่จัดการอย่างเพียงพอ อีกทั้งระบบการตรวจสอบของเสียในภาคอุตสาหกรรมและของเสียประเภทอันตรายยังเป็นเรื่องที่น่ากังวลและไม่มียุทธศาสตร์การจัดการที่มีประสิทธิภาพมากพอ ในขณะที่เดียวกันนโยบายระดับชาติทางด้านสิ่งแวดล้อมของบราซิลที่ถึงแม้จะมีความเข้มงวดในการลงโทษเพิ่มมากขึ้น แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาใด ๆ เกี่ยวกับการลักลอบขนย้ายของเสียจากบราซิลไปสู่ประเทศอื่น ๆ ซึ่งในงานศึกษาจึงสรุปได้ว่าบราซิลกำลังจะเป็นประเทศที่มีแนวโน้มความเสี่ยงทางด้าน การส่งออกของเสียที่ผิดกฎหมายเพิ่มสูงขึ้น (Dias & Amorim)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย พบว่ามูลเหตุสำคัญของการเกิดอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียและ/หรือการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นเกิดขึ้นจากกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียในประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งมีข้อกำหนดและวิธีการในการจัดการของเสียที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและมีการบังคับใช้ที่เข้มงวด ปัจจัยดังกล่าวก่อให้เกิดช่องโอกาสที่จะสร้างรายได้ได้อย่างมหาศาลจากธุรกิจการค้าจัดของเสีย ซึ่งกลุ่มอาชญากรได้เห็นช่องโอกาสนี้และเข้าแทรกซึมเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่ธุรกิจกำจัดของเสีย และกระทำการผิดกฎหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ดังกล่าว

2.5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม และองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC (2556) ได้ทำการศึกษาการประเมินภัยคุกคามจากอาชญากรรมองค์กรข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก (Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment)

ผลการศึกษาพบว่าอาชญากรรมที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่เกิดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกนั้นประกอบไปด้วย

- 1) การค้ามนุษย์และการลักลอบขนคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

2) การค้ายาเสพติด (เฮโรอีนและเมตแอมเฟตามีน)

3) การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ (สัตว์ป่าและป่าไม้) และการก่อมลพิษ (การลักลอบขนขยะอิเล็กทรอนิกส์และสารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน)

4) การค้าของผิดกฎหมาย (สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์และยาปลอม)

UNODC ได้รายงานรูปแบบการกระทำผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิกในประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1) การค้ามนุษย์และการลักลอบขนคนเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

1.1) การหลบหนีเข้าเมืองและการค้าแรงงานอย่างผิดกฎหมายในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ซึ่ง UNODC ได้ประมาณการว่าเฉพาะในประเทศไทยมีการหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายปีละมากกว่าห้าแสนคน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศเมียนมาร์ มีการประมาณการว่ามูลค่าของธุรกิจลักลอบพาคนเข้าเมืองจากประเทศเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา มายังประเทศไทยนั้นสูงกว่า 192 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ในจำนวนคนหลบหนีเข้าเมืองเหล่านี้มีคนที่ต้องตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์กว่า 26,400 คนต่อปี หรือประมาณร้อยละ 5 ของจำนวนคนหลบหนีเข้าเมืองทั้งหมด และหากคำนวณถึงค่าจ้างแรงงานที่สูญเสียไปให้กับขบวนการค้าแรงงานผิดกฎหมายเหล่านี้แล้วพบว่ามีมูลค่าสูงถึง 33 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

1.2) การค้าผู้หญิงและเด็กเพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ตลาดค้ากามในอนุภูมิภาคนี้เติบโตขึ้นมาจากธุรกิจท่องเที่ยวทางเพศ ซึ่งมีตลาดสำคัญในประเทศไทย ซึ่งมีคาดการณ์ว่ารายได้จากการค้าประเวณีในประเทศไทยกับประเทศกัมพูชามีมูลค่ากว่า 181 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

1.3) การค้ามนุษย์จากประเทศต้นทางในเอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป

1.4) การค้ามนุษย์จากประเทศต้นทางในเอเชียตะวันออกเฉียงและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังประเทศ ออสเตรเลียและแคนาดา

2) การค้ายาเสพติด ประกอบด้วย

2.1) การลักลอบค้าฝิ่นจากประเทศเมียนมาร์และแอฟกานิสถาน โดยจากสถิติพบว่า ใน ปี ค.ศ. 2011 มีเฮโรอีนที่ผลิตจากพื้นที่ดังกล่าวประมาณ 65 ตัน มูลค่าประมาณ 16.3 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ

2.2) การค้าเมตแอมเฟตามีนจากประเทศพม่าและประเทศจีน ซึ่งมีมูลค่าตลาดกว่า 15,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

3) การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ (สัตว์ป่าและป่าไม้) และการก่อกมลพิษ (การลักลอบขนขยะอิเล็กทรอนิกส์และสารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน) ประกอบด้วย

3.1) การลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มูลค่ากว่า 2,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

3.2) การลักลอบค้าไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ มูลค่ากว่า 17,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

3.3) การลักลอบค้าขยะจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์จากภูมิภาคอื่นของโลกมายังประเทศในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก โดยมีประเทศจีนเป็นปลายทางสำคัญในภูมิภาคนี้ รองลงมา ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ไทย และเวียดนาม โดยคาดการณ์ว่ามีของเสียประเภทดังกล่าว ประมาณ 8 ล้านตัน ที่ถูกขนส่งไปยังประเทศจีน โดยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีของเสียถูกนำทิ้งกว่า 10 ล้านตัน มูลค่ากว่า 3,750 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

3.4) การลักลอบค้าสารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซน โดยเฉพาะสาร CFCs และ HCFCs ประมาณการว่ามีการผลิตและลักลอบค้าสารทำลายชั้นบรรยากาศโอโซนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 3,660 ตัน มีมูลค่ากว่า 67.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

4) การค้าของผิดกฎหมาย (สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์และยาปลอม) ประกอบด้วย

4.1) การค้าสินค้าปลอมแปลง โดยมีประเทศจีนเป็นแหล่งผลิตสินค้าปลอมแปลงรายใหญ่ คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 75 ของสินค้าปลอมแปลงที่ถูกจับกุมได้ทั่วโลกในระหว่างปี ค.ศ. 2008 – 2010 เฉพาะสินค้าปลอมแปลงที่ถูกส่งจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปในปี ค.ศ. 2010 มีมูลค่ากว่า 24,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

4.2) การค้ายาปลอม พบว่ามีการลักลอบค้ายาปลอมซึ่งมีแหล่งผลิตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปยังปลายทางในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแอฟริกา ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตในประเทศจีนกว่าร้อยละ 60 นอกจากนี้ยังพบว่ายารักษาโรคมะเร็งในตลาดทั้งหมดเป็นยาปลอมกว่าร้อยละ 47 คิดเป็นมูลค่าความเสียหายทางธุรกิจในปี ค.ศ. 2010 กว่า 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Lale-Demoz & Lewi, 2013)

Tim Hall ได้ทำการศึกษาเรื่อง Geographies of the illicit: Globalization and organized crime ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์กันระหว่างองค์กรอาชญากรรม การกระทำผิดทางกฎหมายกับหลักทางภูมิศาสตร์ โดยในการศึกษาวิจัยได้ให้ความสนใจกับประเด็นการกระทำผิดในหลายรูปแบบ อาทิเช่น การก่อการร้าย ความรุนแรงทางการเมือง ภัยความมั่นคง และการขบวนการ เป็นต้น โดยการศึกษาเป็นไปในเชิงของการอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการร่วมสมัย อาทิเช่น การวิเคราะห์ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ กฎระเบียบและข้อบังคับในการปราบปรามการลักลอบค้าของเสียแบบผิดกฎหมาย และการเปิดการค้าเสรีทางเศรษฐกิจ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกระบวนการที่เอื้อต่อ

การปรับตัวของกลุ่มองค์กรอาชญากรรมโดยเฉพาะในเรื่องของเศรษฐกิจโลกที่มีส่วนช่วยให้กลุ่มผู้กระทำผิดสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมและอาชญากรรมที่ตนก่อให้เป็นสิ่งที่ซับซ้อนทางกฎหมาย กล่าวคือไม่สามารถแยกออกได้โดยง่ายระหว่างกลุ่มองค์กรที่ทำตามกระบวนการทางกฎหมายอย่างถูกต้องกับกลุ่มที่ทำผิดกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่นในกลุ่มองค์กรอาชญากรรมในประเทศอินเดียที่มีส่วนในการผลักดันเศรษฐกิจของประเทศผ่านการลักลอบนำเข้าสินค้าผิดกฎหมายประเภท แอลกอฮอล์ ทองคำ และสินค้าอุปโภคบริโภคหลายชนิด กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกและภาวะเป็ยบกลายมาเป็นตัวขับเคลื่อนให้กลุ่มองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้เข้ามาเป็นสื่อกลางของกระบวนการทางเศรษฐกิจที่กว้างขึ้นและมีอิทธิพลต่อรูปแบบทางภูมิศาสตร์ในการกระจายตัวและแผ่อำนาจเข้าสู่พื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก (Hall, 2013)

Hai Thanh Luong ทำการศึกษาเรื่อง Transnational Crime and its Trends in South-East Asia: A Detailed Narrative in Vietnam โดยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มความรุนแรงของอาชญากรรมข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรณีศึกษาในประเทศเวียดนาม งานวิจัยฉบับนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและการเมืองในปี ค.ศ. 1986 เวียดนามเป็นประเทศที่ต้องเผชิญกับภัยความมั่นคงที่เกิดมาจากปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ อาทิเช่น การค้ามนุษย์ ยาเสพติด และอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของการบังคับใช้ทางกฎหมายและการปราบปราม รวมถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชญากรรมดังกล่าวยังไม่ได้ถูกพัฒนา ตลอดจนการขาดข้อมูลทางวิชาการและสถิติที่เชื่อถือได้ ส่งผลให้เวียดนามต้องเผชิญกับอุปสรรคในการจัดการกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในหลากหลายรูปแบบเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์หารูปแบบเฉพาะของประเภทของอาชญากรรมข้ามชาติที่เกิดขึ้นในเวียดนามโดยมีเอกสารอ้างอิงและการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีจากสถิติของ LEAs ร่องรับ รวมถึงการวิเคราะห์เอกสารและรายงานของรัฐบาลและองค์กรภาคเอกชน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหลักในการหาแนวโน้มและทิศทางของอาชญากรรมข้ามชาติในเวียดนามแบบสังเขป เปรียบเทียบแนวโน้มและบริบทต่าง ๆ ของอาชญากรรมดังกล่าวในเวียดนามกับกลุ่มประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน + 3 ตลอดจนการหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดนโยบายในการป้องกันภัยคุกคามจากอาชญากรรมข้ามชาติต่อไป โดยผลการศึกษาพบว่าควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในเชิงนโยบายสิ่งแวดล้อมและกฎหมายการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องมาจากการตรวจพบความซับซ้อนในเชิงโครงสร้างและการหลีกเลี่ยงการตรวจสอบต่าง ๆ ขององค์กรอาชญากรรมดังกล่าวในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลเสียต่อความมั่นคงของประเทศ (Hai Thanh, 2020)

Jack Radisch ทำการศึกษาเรื่อง Illicit trade: convergence of criminal networks ซึ่งว่าด้วยเรื่องของการค้าที่ผิดกฎหมาย กรณีศึกษาการรวมตัวกันของเครือข่ายอาชญากร โดยวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของการค้าของเถื่อนทั่วโลก อาทิเช่น การค้ายาเสพติด การลักลอบค้าสัตว์ป่าแบบผิดกฎหมาย และสินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ในหลายประเภท ในงานศึกษานี้ได้อธิบายถึงนโยบายที่ไม่สามารถลดจำนวนขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกิดการรวมตัวกันค้าของเถื่อนในตลาดมืดได้ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าในปัจจุบันการออกนโยบายเพื่อการยับยั้งองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติยังเป็นเรื่องที่ยากในหลายๆ ประเทศ ผู้วิจัยได้เสนอว่าการออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อปราบปรามการลักลอบค้าของเถื่อน ควรเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจประเภทของตลาดมืดหรือตลาดที่มีการค้าของเถื่อนอย่างผิดกฎหมาย และเส้นทางการค้าของเครือข่าย วิธีการทางธุรกิจขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในแต่ละประเทศ รวมถึงรูปแบบการลักลอบค้าของสิ่งของผิดกฎหมายในระดับกลุ่มองค์กร ซึ่งควรมีการศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้กันในระดับประเทศ นอกจากนี้ยังได้เสนอให้เกิดการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) กับกลุ่ม NGOs ให้สามารถเข้าถึงฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งสินค้าที่ผิดกฎหมายและเปิดเผยฐานข้อมูลให้เป็นสาธารณะเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยในเชิงนโยบายต่อไป (Radisch, 2016)

ฉัตรชัย เมืองกาญจนา ได้ศึกษา เรื่อง อาชญากรรมข้ามชาติกับความมั่นคงของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าประเทศไทยกำลังประสบกับอาชญากรรมข้ามชาติที่สำคัญเช่น การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ การฟอกเงิน การค้าอาวุธ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติของประเทศไทยที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) ด้านนโยบายระดับชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและการเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคในด้านต่าง ๆ สร้างโอกาสในการประกอบอาชญากรรมข้ามชาติ 2) ด้านกลไกภาครัฐ มีปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการกลไกภาครัฐ กฎหมายและการบังคับใช้ ระบบฐานข้อมูล บุคลากรภาครัฐ เครื่องมือและเทคโนโลยี และงบประมาณ 3) ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักเกี่ยวกับภัยและผลกระทบจากปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และ 4) ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยผู้ศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวว่ารัฐบาลต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาโดยกำหนดให้การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติเป็นวาระแห่งชาติ ทบทวน ปรับปรุงกฎหมายให้มีความทันสมัยเป็นสากล ปรับปรุงระบบข่าวกรอง และข้อมูลข่าวสารระหว่างหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย แสวงหาความ

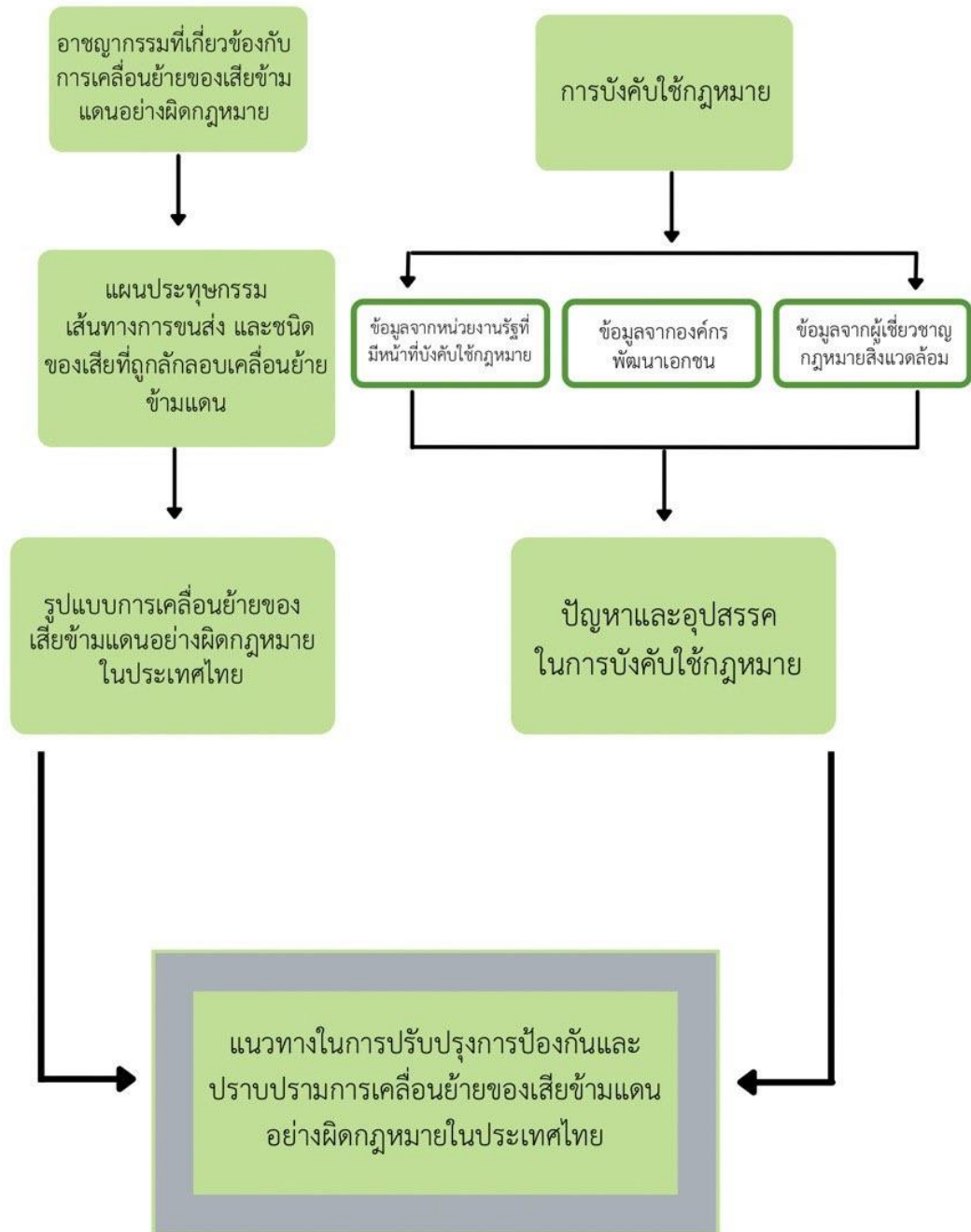
ร่วมมือกับต่างประเทศทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี และต้องขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562)

สุนทวิทย์ จิตสว่าง และคณะได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งศึกษาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศในการป้องกันปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเพื่อประเมินผลการดำเนินงานและผลกระทบของการบังคับใช้รวมทั้งปัญหาอุปสรรคของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 โดยทำการศึกษายุทธศาสตร์ในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติฉบับนี้น้อย และได้นำพระราชบัญญัติฉบับนี้มาใช้ในการดำเนินคดีกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการบันทึกอย่างเป็นทางการเพียง 10 คดี เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ความเข้าใจขาดประสบการณ์และไม่ทราบแนวทางในการนำพระราชบัญญัติมาใช้นอกจากนี้ยังประสบกับความยุ่งยากของการบังคับใช้พระราชบัญญัติ อาทิ การใช้เทคนิคพิเศษการพิสูจน์การกระทำผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติฐานการมีส่วนร่วม การกำหนดอำนาจในการสืบสวนสอบสวนที่ไม่มีความชัดเจน ไม่ใช่เป็นกฎหมายหลักในการดำเนินคดีการกำหนดระเบียบปฏิบัติที่ไม่ชัดเจนปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่เกิดจากลักษณะขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการกระทำผิดที่มีความสลับซับซ้อนเป็นองค์กรที่มีเงินมีอำนาจและมีอิทธิพล ปัญหาการข่มขู่พยานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐานจากต่างประเทศ สำหรับการบังคับใช้พระราชบัญญัติพบว่ามีประสิทธิภาพในด้านคุณภาพของการนำพระราชบัญญัติฉบับนี้มาใช้โดยสามารถเป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติขนาดใหญ่ ที่ส่งผลกระทบมูลค่ามหาศาลได้ หากแต่ประสบปัญหาในการนำพระราชบัญญัติมาใช้ในการดำเนินคดีองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้เพียงจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนอาชญากรรมข้ามชาติที่มีจำนวนมากรวมทั้งประสิทธิผลที่ได้จากการบังคับใช้พระราชบัญญัติ คือ สามารถบรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมายที่สามารถลงโทษ องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีความรุนแรงไม่ว่าจะเป็นการจำคุกหรือการยึดทรัพย์จนก่อให้เกิดผลกระทบที่ต่อเศรษฐกิจสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หากแต่ประสบปัญหาเจตนารมณ์ของกฎหมายในการบูรณาการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน (สุนทวิทย์ จิตสว่าง, 2559)

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้างต้นนั้นเห็นว่าอาชญากรรม
สิ่งแวดล้อมหลายประเภทนั้นเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมและองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และมี
ขนาดและสร้างผลกระทบในวงกว้าง มีการวางแผน ปิดบังอำพรางเป็นอย่างดี และด้วยความที่กระทำ
กันเป็นกระบวนการจึงยากที่จะปราบปรามได้หากขาดความร่วมมือระหว่างประเทศ

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจนกระทั่งได้คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ของการ
ศึกษาวิจัย ขอบเขตการวิจัย การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ใช้นุสัณญา พิธีสารเกี่ยวกับการ
ป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และกฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับการป้องกัน ปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และกฎหมาย
ว่าด้วยอาชญากรรมองค์กรของประเทศไทย เป็นตัวตั้งต้นเพื่อกำหนดกรอบว่าการกระทำผิดใดที่
ต้องการศึกษา และเป็นจุดเริ่มต้นในการวิจัย จากนั้นจึงทำการศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสีย
ข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยจากกรณีศึกษาด้วยเทคนิค Crime Script Analysis
ตลอดจนศึกษาการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนข้อจำกัดและปัญหาอุปสรรคของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
กับการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย เพื่อให้ได้
ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้าม
แดนอย่างผิดกฎหมาย

ภาพที่ 15 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัย เรื่อง การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบกรณีศึกษาเพื่อศึกษาเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2564 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) โดยศึกษาจากหนังสือ ตำรา วารสาร เอกสารราชการ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งศึกษาจากงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ข้อมูลจากหน่วยงานรัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง และกรณีศึกษาเพื่อทราบข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย รวมถึงกฎหมาย ระเบียบ อำนาจหน้าที่ กลไก วิธีการดำเนินงานในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงแผนยุทธศาสตร์เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลรูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย ปัญหา อุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย และแนวทางในการแก้ไข เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

3.1 วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ

การศึกษาเชิงคุณภาพในการวิจัยนี้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการศึกษา

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน ประกอบด้วยเจ้าพนักงานศุลกากร เจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าหน้าที่กรมโรงงานอุตสาหกรรม เจ้าหน้าที่กรมควบคุมมลพิษ พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ที่ได้จากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากการศึกษานี้ต้องการข้อมูลจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรง มีความรู้ และความเชี่ยวชาญเฉพาะโดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ใน

หัวข้อเกณฑ์การคัดเลือก ประกอบด้วยผู้บริหารกรมศุลกากรตั้งแต่ระดับอำนาจการตัดสินใจขึ้นไป เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติซึ่งดำรงตำแหน่งนักวิชาการศุลกากรปฏิบัติการขึ้นไป จากสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง และกองสืบสวนและปราบปราม ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ระดับรองผู้บัญชาการที่รับผิดชอบงานยุทธศาสตร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หัวหน้าสถานีตำรวจ และหัวหน้าพนักงานสอบสวน อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย อธิบดีกรมควบคุมมลพิษหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย อัยการสูงสุดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ผู้บริหารองค์กรพัฒนาเอกชนผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม

3.2.1 เกณฑ์การคัดเลือก

3.2.1.1 คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานของรัฐที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นผู้บริหารสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่ระบุไว้ข้างต้น กรณีข้าราชการพลเรือน ต้องดำรงตำแหน่งระดับตั้งแต่อำนาจการตัดสินใจขึ้นไปหรือเทียบเท่า ในกรณีข้าราชการ ตำรวจ ต้องดำรงยศพันตำรวจเอก หรือเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจขึ้นไปหรือเทียบเท่า

3.2.1.2 คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม หรือกฎหมายระหว่างประเทศ หรือกฎหมายอาญาอย่างน้อย 5 ปี หรือมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในแวดวงการศึกษา การบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

3.2.1.3 คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นเจ้าหน้าที่สังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่ระบุไว้ข้างต้น มีหน้าที่ผู้สืบสวน สอบสวน จับกุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย หรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่เพื่อป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย อย่างน้อย 2 ปี หรือมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในแวดวงการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

3.2.1.4 คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม หรือกฎหมายสิ่งแวดล้อม อย่างน้อย 2 ปี หรือมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ในแวดวงการศึกษาสิ่งแวดล้อม

3.2.2 เกณฑ์การคัดออก

เกณฑ์การคัดออกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ประกอบด้วย เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่สามารถให้ข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การวิจัยอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ให้สัมภาษณ์มาไม่

สมบูรณ์หรือเกิดความไม่สะดวกใจระหว่างการสัมภาษณ์ในการให้ข้อมูลในบางประการซึ่งส่งผลให้ข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ในงานวิจัยต่อไป

3.3 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การศึกษาเอกสาร (Document Analysis) และการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะเป็นเทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ซึ่งโครงสร้างคำถามดังกล่าวได้มาจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้สร้างชุดคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ไว้จำนวน 1 ชุด และสร้างชุดคำถามเพิ่มเติมจากการได้รับฟังคำตอบของผู้ร่วมวิจัยในขณะทำการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยมีหลักคิดในการตั้งคำถาม คือ คำถามวิจัยจะต้องเป็นคำถามที่มีความเฉพาะเจาะจงในประเด็นที่ศึกษา มีความยืดหยุ่นในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้กำหนดข้อคำถามจำแนกไว้ 4 ชุดคำถาม สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐระดับปฏิบัติ จำนวน 1 ชุดคำถาม และสำหรับผู้บริหารหน่วยงานรัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายของหน่วยงาน จำนวน 1 ชุดคำถาม เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน จำนวน 1 ชุดคำถาม และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย จำนวน 1 ชุดคำถาม

ชุดคำถามสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐผู้ปฏิบัติ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในประเทศ นโยบาย มาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร ผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเป็นใคร เป็นการกระทำโดยองค์การอาชญากรรมหรือไม่อย่างไร ผู้กระทำผิดแต่ละคนทำหน้าที่อย่างไร มีวิธีการกระทำผิดอย่างไร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร หรือมีข้อมูลอื่นใดที่ท่านต้องการอธิบาย ขยายความ เพื่ออธิบายแผนประทุษกรรมหรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 3 จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค และโอกาสขององค์กร ในการป้องกันปราบปรามการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในเชิงปฏิบัติการในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ชุดคำถามสำหรับเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในประเทศ นโยบาย มาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร อะไรคือจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาและอุปสรรค และโอกาสขององค์กรในการป้องกันปราบปรามการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ชุดคำถามสำหรับผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 รูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

ส่วนที่ 3 การบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ชุดคำถามสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 ความสำคัญและผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายต่อประเทศไทย

ส่วนที่ 3 ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอในการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์อาชญากรรมโดยเทคนิคการวิเคราะห์สคริปต์อาชญากรรม (Crime Script Analysis) เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการพรรณนาถึงข้อมูลที่ได้รับตามประเด็นการวิจัยจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสร้างแผนประทุษกรรม (Modus Operandi) แล้ววิเคราะห์แผนประทุษกรรมที่สร้างขึ้นโดยเทคนิคการวิเคราะห์สคริปต์

อาชญากรรม เพื่อให้ได้ข้อสรุปรูปแบบการประกอบอาชญากรรม (Crime Patterns) โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.4.1.1 ตรวจสอบและประเมินคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากรวบรวมข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.4.1.2 แยกประเภทของข้อมูล จำแนกและจัดระเบียบข้อมูลออกเป็นชุดคำตอบที่ชัดเจนเพื่อตอบคำถามในแต่ละประเด็นของวัตถุประสงค์และคำถามในการวิจัย

3.4.1.3 ตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของคำตอบในแต่ละประเด็นของข้อมูลที่ได้รับมาเพื่อการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลที่ต้องการและเป็นประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ให้มากที่สุด

3.4.2 การวิเคราะห์สคริปต์อาชญากรรม (Crime Scripts Analysis) การวิเคราะห์สคริปต์อาชญากรรมถูกอ้างอิงครั้งแรกทางอาชญาวิทยาในช่วงทศวรรษที่ 1970 โดย Derel Cornish ว่าเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ที่มีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมอาชญากรรมที่กระทำซ้ำๆ จนเป็นร่องรอยอันเป็นผลเนื่องมาจากการพิจารณาซึ่งน้ำหนักเลือกโอกาสประกอบอาชญากรรมที่เหมาะสมซึ่งชี้ให้เห็นถึงมูลเหตุจูงใจ เป้าหมาย และการกระทำที่มุ่งเน้นให้เกิดความสำเร็จในการประกอบอาชญากรรมของอาชญากร การวิเคราะห์สคริปต์อาชญากรรมสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์อาชญากรรมหลายระดับและสามารถฉายภาพให้เห็นถึงองค์ประกอบเล็กๆ ของการประกอบอาชญากรรม ตั้งแต่วิธีการ บทบาท เครื่องมือ และสถานที่ประกอบอาชญากรรม ในส่วนของอาชญากรรมที่ความซับซ้อนการวิเคราะห์อาชญากรรมจะช่วยเผยให้เห็นเครือข่ายและความเชื่อมโยงขององค์กรอาชญากรรม ดังนั้น การวิเคราะห์สคริปต์อาชญากรรมจึงเป็นเครื่องมือหรือวิธีวิทยาสำคัญในการป้องกันอาชญากรรมที่ช่วยให้ผู้บังคับใช้กฎหมายได้ความกระจ่างในกระบวนการประกอบอาชญากรรมซึ่งเป็นลำดับของเหตุการณ์จนเกิดเป็นรูปแบบการประกอบอาชญากรรม (Haelterman, 2016)

ในการวิจัยนี้ได้ใช้แนวคิดการวิเคราะห์สคริปต์อาชญากรรมแบบ Schemata ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แบบตามขั้นตอน ประกอบไปด้วย 1.การเตรียมการ กล่าวคือการเลือกเครื่องมือและผู้ร่วมกระทำผิด ตลอดจนสถานที่ที่จะประกอบอาชญากรรม 2.การเข้าถึงสถานที่ที่ประกอบอาชญากรรม 3.เงื่อนไขที่ควรรู้ก่อนลงมือก่ออาชญากรรม เนื่องจากว่าการประกอบอาชญากรรมไม่ได้เกิดขึ้นโดยทันทีทันใด ดังนั้นอาชญากรจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องสถานที่ว่ามีเงื่อนไขใดที่อาจส่งผล

ให้เกิดความผิดพลาดในการกระทำผิดหรือไม่และเพื่อให้แน่ใจว่าสามารถลงมือประกอบอาชญากรรมในพื้นที่ดังกล่าวได้ 4.การระบุเป้าหมายที่เหมาะสมสำหรับการลงมือประกอบอาชญากรรม 5.การเข้าไปใกล้เป้าหมาย 6.การประกอบอาชญากรรมให้สำเร็จ อาทิเช่น การบุกเข้าไปขโมยของในครัวเรือนหรือยานพาหนะ 7.ผลลัพธ์ของการประกอบอาชญากรรม อาทิเช่น การสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือบุคคล 8.วิธีการหลบหนีจากสถานที่เกิดเหตุหรือพื้นที่ประกอบอาชญากรรม และ 9.การตัดสินใจขั้นสุดท้ายหลังจากที่ก่ออาชญากรรม อาทิเช่น การทำลายหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำผิด เป็นต้น

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สคริปต์อาชญากรรม

ขั้นตอนที่ 1 การระบุผู้กระทำการและกำหนดชื่อเรียก ประกอบด้วย

- อะไรคือการกระทำที่สำคัญในกระบวนการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน
- ผู้กระทำการมีความเกี่ยวข้องกับขั้นตอนใดในกระบวนการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน เช่น การผลิตของเสีย การเก็บรวบรวม การขนส่ง การจัดเก็บ และการกำจัด

ขั้นตอนที่ 2 จำแนกการกระทำที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน

- การกระทำในขั้นตอนเตรียมการกระทำมีความผิดมีลักษณะอย่างไร
- การกระทำขั้นตอนการลงมือกระทำมีความผิดมีลักษณะอย่างไร
- การกระทำขั้นตอนหลังกระทำมีความผิดเป็นอย่างไร
- ใครคือผู้กระทำการในขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น
- อะไรคือปัจจัยสนับสนุนให้การกระทำมีความผิดสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์การกระทำและตีความสคริปต์

- จัดลำดับเหตุการณ์กระทำผิด
- อธิบายการกระทำในแต่ละขั้นตอนของการกระทำผิด

ขั้นตอนที่ 4 การระบุขั้นตอนที่มีความเสี่ยงเกิดการกระทำผิด

- มีขั้นตอนใดในกระบวนการที่สามารถแก้ไขเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดการกระทำผิด
- การป้องกันการกระทำผิดนั้นมีวิธีการอย่างไร
- วิธีการที่เป็นไปได้ที่ผู้กระทำผิดจะเลือกใช้คือวิธีการใด

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ด้วยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือจากหลากหลายแหล่ง (Data Triangulation) ทั้งจากงานวิจัย บทความวิชาการ ข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องว่าข้อมูลมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ โดยข้อมูลต่าง ๆ ต้องมีหลักฐานสนับสนุนหนักแน่น ในด้านการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน หมายถึง จากการวิจัยทางเอกสาร และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมนี้ดำเนินการนำเสนอวิธีการดำเนินงานที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และในด้านผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ผู้เชี่ยวชาญอ่านและให้ความเห็น ทบทวนข้อค้นพบจากผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา

3.5 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่จะทำวิจัยทั้งสิ้น 6 เดือน จากเดือนพฤษภาคม 2564 ถึงเดือนตุลาคม 2564

3.6 จริยธรรมในการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมในการวิจัยและเพื่อให้การวิจัยนี้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งคณะกรรมการฯ เห็นสมควรให้โครงการวิจัยที่ 220/64 เรื่อง การศึกษาการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย ได้ผ่านการพิจารณารับรอง เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2564 รายละเอียดปรากฏตามภาคผนวก ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน ดังนี้

3.6.1 หลักความเคารพในบุคคล (Respect of Person)

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เคารพในการขอความยินยอมโดยให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและให้อาสาสมัครตัดสินใจอย่างอิสระ ปราศจากการข่มขู่ บังคับ หรือให้สินจ้างรางวัล การเคารพความเป็นส่วนตัว เคารพในการเก็บรักษาความลับของข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้นำหลักการให้ความยินยอมโดยได้รับการรายงานอย่างเป็นกระบวนการ (Informed Consent Process) มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตั้งแต่การติดต่อครั้งแรก (Initial Contact) และต่อเนื่องไปตลอดระยะเวลาการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การให้ข้อมูลครบถ้วนไม่ปิดบัง ผู้รับข้อมูลมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ผู้ขอความยินยอมต้องตรวจสอบความเข้าใจของผู้ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมเป็น

อาสาสมัครในการวิจัย ผู้เข้าร่วมการวิจัยตัดสินใจโดยอิสระในการเข้าร่วมการวิจัย/ถอนตัวออกจาก การวิจัย โดยปราศจากการขู่บังคับ การชักจูงเกินเหตุ และแรงกดดัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบฟอร์ม การให้ความยินยอมโดยได้รับข้อมูล (Informed Consent Form หรือ ICF) ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในการวิจัย (Participant Information Sheet) และ 2) เอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Consent Form) และหากผู้ให้ข้อมูล สำคัญต้องการออกจากการวิจัยก็สามารถกระทำได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล สำคัญ และข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการเท่านั้น

3.6.2 หลักคุณประโยชน์ไม่ก่ออันตราย

ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความสมดุลระหว่างเสี่ยงและคุณประโยชน์ โดยการวิเคราะห์ การ ชั่งน้ำหนักระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย จากหลักดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพิจารณาแล้วพบว่า การวิจัยนี้มีความสมดุลระหว่างความเสี่ยงต่ออันตรายและประโยชน์ที่จะ เกิดขึ้นโดยประโยชน์ที่จะได้รับมีมากกว่าความเสี่ยงที่คาดว่าจะก่ออันตรายเกิดขึ้น เนื่องจาก การวิจัยนี้ ในส่วนที่เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นการให้ข้อมูลที่ไม่เกี่ยวกับรูปคดีและผู้ ที่เกี่ยวข้องกับคดี เป็นการให้ความเห็นในเชิงการบริหารงานยุติธรรมจากความรู้และประสบการณ์ของ ผู้ให้ข้อมูล อันจะยังประโยชน์ต่อการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาในส่วนที่ยังมี ข้อขัดข้อง แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็ยังไม่ละเลยที่จะให้ความสำคัญที่ว่าความเสี่ยงนั้นต้องเป็นที่ยอมรับได้ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยที่ถูกต้องครบถ้วนเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ พิจารณาความเสี่ยงบนพื้นฐานข้อมูลที่ครบถ้วน

3.6.3 หลักความยุติธรรม

การให้ความเป็นธรรมประเมินจากการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Selection of Subjects) ได้แก่ มีเกณฑ์การคัดเลือก และคัดออกชัดเจน ไม่มีอคติ (Selection Bias) จากหลักการดังกล่าว ผู้วิจัย กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือก และคัดออกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ชัดเจน โดยกำหนดคุณสมบัติการ คัดเลือกเพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ต้องเป็นพนักงานตุลาการ เจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าหน้าที่กรม โรงงานอุตสาหกรรม เจ้าหน้าที่กรมควบคุมมลพิษ พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ เจ้าหน้าที่ องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย อย่างน้อย 2 ปี และ เกณฑ์การคัดออก คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไม่ประสงค์ที่จะให้ข้อมูลต่อไป หรือไม่สามารถให้ข้อมูลตามที่ กำหนดในโครงสร้างคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกจนไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ในงานวิจัยต่อได้

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย การบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย เพื่อแสวงหาข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

โดยการนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการทบทวนเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์แผนประทุษกรรมโดยเทคนิคการวิเคราะห์สคริปต์อาชญากรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทในการต่อต้านการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เพื่อสังเคราะห์รูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ได้รับจากการบอกเล่าจากทั้งผู้บริหารหน่วยงานรัฐเจ้าหน้าที่รัฐผู้ปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกันก็ได้นำข้อมูลที่ได้รับจากผู้บริหารองค์กรพัฒนาเอกชน มาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อมูลจากอีกมุมมองหนึ่ง อีกทั้งนำความเห็นของนักวิชาการกฎหมายที่ได้ให้ความเห็นในส่วนของปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากกฎหมายและการบังคับใช้ ข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวนำมาสู่การสร้างข้อสรุปและการตีความข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ซึ่งผ่านคัดกรองข้อมูลโดยเทียบผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาเอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยผลการศึกษาถูกนำเสนอ 3 ส่วน ดังนี้

- 4.1 รูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- 4.2 การบังคับใช้กฎหมาย
- 4.3 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย

4.1 รูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

การศึกษาในรูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย จากข้อมูลการจับกุมของฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง ระหว่างปี พ.ศ. 2560 – เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 พบลักษณะการกระทำความผิด ดังนี้

1. ความผิดเกี่ยวกับการนำเข้าเศษพลาสติก ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2539 จำนวน 51 ราย

2. ความผิดเกี่ยวกับการนำเข้า-ส่งออก-นำผ่าน ของเสียอิเล็กทรอนิกส์ ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 จำนวน 14 ราย โดยจำแนกเป็นการนำเข้า จำนวน 9 ราย การส่งออก จำนวน 2 ราย และการนำผ่าน จำนวน 3 ราย

3. ความผิดเกี่ยวกับการนำเข้าขยะเทศบาลตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ขยะเทศบาลเป็นสินค้าที่ต้องห้ามนำเข้าและห้ามนำผ่านราชอาณาจักร พ.ศ. 2562 จำนวน 4 ราย

ผู้ศึกษาได้แบ่งการวิเคราะห์แผนประทุษกรรมออกเป็นลำดับขั้นตอนของการกระทำผิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน ในกรณีของการนำเข้าและการนำผ่านนั้นเริ่มต้นจากการขนส่ง การเตรียมการนำเข้า และการนำเข้า ส่วนกรณีการส่งออกเริ่มต้นจากการเตรียมการส่งออก การส่งออกและการขนส่ง โดยจะได้ระบุผู้กระทำการ (Actor) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทั้งผู้กระทำการที่กระทำการโดยถูกกฎหมาย (Legal Actor) และผิดกฎหมาย (Illegal Actor) และอธิบายวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการกระทำผิด รวมทั้งชนิดของเสียที่ถูกลักลอบเคลื่อนย้ายข้ามแดน

4.1.1 ผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน

ห่วงโซ่ของการจัดการของเสียนั้นเป็นกระบวนการซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลายขั้นตอนและมีผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย กระบวนการจัดการของเสียนั้นประกอบด้วย การเก็บรวบรวมของเสีย การคัดแยก การขนส่ง การบำบัดและปรับสภาพ และการกำจัดขั้นสุดท้าย ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนการเคลื่อนย้ายข้ามแดนเป็นสำคัญ ซึ่งจากข้อมูลการจับกุมของฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 จำนวนทั้งสิ้น 51 คดี วิธีการขนส่งของเสียทั้งหมดมายังประเทศไทยนั้นใช้วิธีการขนส่งทางเรือ เนื่องจากขนส่งทางเรือเป็นการขนส่งชนิดเดียวที่ขนส่งสินค้าได้มีปริมาณมาก และค่าระวางมีราคาถูกกว่าการขนส่งชนิดอื่น การขนส่งสินค้าทางเรือส่วนใหญ่จะใช้การขนส่งทางทะเล ด้วยเรือประเภท Container Ship ซึ่งเป็นรูปแบบการขนส่งมาตรฐาน สินค้าจะถูกบรรจุในตู้สินค้า การบรรจุสินค้าในตู้สินค้านี้มีลักษณะเป็น Durable Packing ตู้มีขนาดมาตรฐาน 20 ฟุต

และ 40 ฟุต การขนส่งทางเรือมีผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เจ้าของเรือ ผู้เช่าเรือ ตัวแทนสายเดินเรือ ตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ผู้ส่งสินค้า ผู้รับตราส่ง นายหน้า ผู้รับสินค้า และผู้รับซื้อ

ข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่าผู้ที่เกี่ยวข้องในการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนในกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศไทย คือ ผู้ส่งสินค้า ตัวแทนสายเดินเรือ ตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ผู้รับตราส่ง และผู้รับสินค้า

ผู้ส่งสินค้า จากข้อมูลการจับกุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่ถูกจับกุมโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง พบว่าผู้ส่งสินค้าทั้งหมดเป็นนิติบุคคลซึ่งมีทั้งที่เป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสีย เช่น บริษัทรีไซเคิลของเสีย และที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสีย เช่น บริษัทรับขนส่งระหว่างประเทศ

ตัวแทนสายเรือ จากข้อมูลการจับกุมพบว่ามีการใช้ตัวแทนสายการเดินเรือที่หลากหลายทั้งนี้ขึ้นกับเส้นทางการขนส่ง และเพื่อการปิดบังอำพรางจากการตรวจพบของศุลกากร ซึ่งจากการสืบสวนที่ผ่านมาของศุลกากรยังไม่พบว่าตัวแทนสายเรือมีส่วนรู้เห็น หรือสมคบกันกระทำความผิด ซึ่งจากการให้ข้อมูลโดยพนักงานศุลกากร ปรากฏดังนี้

จากการสืบสวนที่ผ่านมาของศุลกากร ยังไม่พบหลักฐานที่ทำให้เชื่อได้ว่าตัวแทนสายเรือมีส่วนรู้เห็น หรือสมคบคิดกับผู้กระทำความผิดหรือร่วมกันกระทำความผิด ในทางกลับกันตัวแทนสายเรือในปัจจุบันเริ่มตระหนักถึงผลกระทบของการรับขนของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเนื่องจากสายเรือได้รับผลกระทบโดยตรงจากการที่ผู้ส่งสินค้าของตนซึ่งบรรจุของเสียที่ผิดกฎหมายต้องถูกอายัดโดยศุลกากรและตกค้าง ณ ท่าปลายทางทำให้ไม่สามารถนำตู้เหล่านี้ไปหมุนเวียนใช้ต่อไป ทำให้สายเรือสูญเสียรายได้จากการให้ลูกค้าเช่าตู้สินค้า และหากสินค้านั้นเหล่านั้นถูกศุลกากรบังคับส่งกลับไปยังต้นทาง ภาระค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้านั้นกลับไปยังต้นทางก็จะตกอยู่กับสายเรือ ดังนั้น ก่อนที่จะบรรจุตู้สินค้าลงเรือจากต้นทางหากสายเรือพบสินค้าที่ต้องสงสัยว่าจะเป็นของเสีย ตัวแทนสายเรือในประเทศไทยก็จะมีจดหมายสอบถามหรือโทรศัพท์ปรึกษาหารือกับศุลกากรก่อนนำสินค้าบรรจุลงเรือ ว่าสินค้านั้นเข้าข่ายเป็นสินค้าที่ผิดกฎหมายของ

ประเทศไทยหรือไม่ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการตัดสินใจรับบรรทุก
ต่อไป

ปัจจุบัน ตัวแทนสายเรือหลายบริษัทได้ริเริ่มมาตรการตรวจสอบลูกค้าของตน และสินค้าที่จะขนส่งว่าเป็นสินค้าที่ผิดกฎหมายหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีกฎหมายกำหนดความรับผิดชอบของตัวแทนสายเดินเรือในกรณีรับขนส่งของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย (Lieselot Bisschop, 2018) เว้นแต่ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 202 ซึ่งบัญญัติความรับผิดชอบของผู้ที่ยื่น จัดให้ หรือยอมให้ผู้ยื่นยื่นใบขนสินค้า เอกสาร หรือข้อมูล ซึ่งเกี่ยวกับการเสียอากรหรือการปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากรไม่ถูกต้องหรือไม่บริบูรณ์ อันอาจก่อให้เกิดความสำคัญผิดในรายการใดๆ ที่ได้แสดงไว้ในใบขนสินค้า เอกสาร หรือข้อมูลดังกล่าวต่อพนักงานศุลกากร ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท และมาตรา 203 สำหรับความรับผิดชอบของผู้ที่แจ้งข้อความ ให้ถ้อยคำ หรือตอบคำถามด้วยถ้อยคำอันเป็นเท็จ หรือไม่ตอบคำถามของพนักงานศุลกากรตามที่กฎหมายกำหนดให้ตอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้กฎหมายที่กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของนายเรือในการขนส่งของเสียอันตราย คือ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2535 มาตรา 191, 193, 194, 195 และ 196 ซึ่งกำหนดให้การขนถ่ายสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ จากลำเรือหนึ่งไปยังอีกลำเรือหนึ่ง การขนถ่ายจากเรือขึ้นบก หรือการขนถ่ายจากบกลงเรือ นายเรือหรือตัวแทนเจ้าของเรือต้องแจ้งให้เจ้าท่าทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสี่สิบสี่ชั่วโมงก่อนการขนถ่าย และห้ามมิให้ขนถ่ายจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากเจ้าท่า และในการส่งสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้โดยทางเรือขึ้นได้โดยทางเรือผู้ส่งต้องจัดให้มีฉลากแสดง สภาพอันตรายของสิ่งของนั้น ให้ชัดเจนที่หีบห่อ และต้องแจ้งเป็นหนังสือเกี่ยวกับสภาพอันตรายของสิ่งของ นั้น ตลอดจนชื่อและที่อยู่ของผู้ส่งให้นายเรือทราบในขณะหรือก่อนการนำสิ่งของนั้นขึ้นเรือ และห้ามมิให้ผู้ใดส่งหรือรับขนโดยทางเรือซึ่งสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ที่ไม่ได้มีการปฏิบัติให้ถูกต้องตามวรรคหนึ่ง หรือมีการปฏิบัติตามแต่มีข้อความอันเป็นเท็จ และนายเรือต้องตรวจสอบอย่างระมัดระวังตามควรแก่กรณีให้มีการนำสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ขึ้นบนเรือ ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการลักลอบนำสิ่งของ ที่อาจทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้ขึ้นบนเรือ นายเรืออาจปฏิเสธที่จะรับหีบห่อนั้นได้ เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองจะให้เปิดหีบห่อเพื่อตรวจดูกรณีผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าท่าหรือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาทถึงห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ผู้ใดต่อสู้หรือขัดขวางเจ้าท่าหรือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ต้อง

ระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้า การต่อสู้หรือขัดขวางนั้นกระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ดังนั้น ผลกระทบของสายเรือที่เกิดจากการรับขนส่งของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นจึง มักเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจเนื่องจากสูญเสียรายได้จากการที่ผู้สินค้าของตนจะต้องถูกกักไว้โดย ศาลากร ณ ท่าปลายทาง ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้จนกว่าการดำเนินคดีจะเสร็จสิ้น ซึ่งในกรณีที่ผ่านมาของประเทศไทยอาจใช้เวลานานเป็นเดือนถึงเป็นปี

ตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ จากข้อมูลการสืบสวนพบว่าตัวแทนผู้รับ จัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนทั้ง ในฐานะที่เป็นผู้กระทำการที่ถูกกฎหมาย (Legal Actor) และผู้กระทำการที่ผิดกฎหมาย (Illegal Actor) โดยทั่วไปแล้วตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศเป็นผู้ที่ต้องติดต่อกับผู้ส่ง สินค้า ตัวแทนสายเรือ ผู้รับสินค้า และทราบถึงรายละเอียดของสินค้า ดังนั้นตัวแทนผู้รับจัดการขนส่ง สินค้าระหว่างประเทศจึงเป็นตัวละครสำคัญในการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน หากตัวแทน ผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศปฏิบัติหน้าที่ตามจรรยาบรรณของวิชาชีพแล้วก็จะช่วยป้องกันการ ลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน แต่ในทางกลับกันหากตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่าง ประเทศสมรู้ร่วมคิดกับผู้ส่งสินค้าและผู้รับสินค้าในการกระทำผิดแล้ว โอกาสในการกระทำผิดสำเร็จก็ จะสูงขึ้น

ประเด็นดังกล่าวผู้บริหารกรมศุลกากรได้ให้ความเห็นต่อความรับผิดชอบของตัวแทนผู้รับจัดการ ขนส่งสินค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายไว้ ดังนี้

กรมศุลกากรกำลังมีการผลักดันให้ตัวแทนออกของมีส่วนรับผิดชอบในกรณีที่ ตัวแทนออกของมีส่วนเกี่ยวข้องกับนำเข้า ส่งออกหรือผ่านแดนซึ่งของที่ผิด กฎหมาย กรมศุลกากรกำลังพยายามเพิ่มความรับผิดชอบของตัวแทนออกของ เพื่อ ผลักดันให้ตัวแทนออกของรักษารายบรรณในวิชาชีพของตน ใช้ความ ระมัดระวังในการรับเป็นตัวแทนออกของ ซึ่งหากตัวแทนออกของมีความ รับผิดชอบในวิชาชีพของตนแล้ว ตัวแทนออกก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการป้องกันการ เคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้

ในกรณีของประเทศไทยการสืบสวนสอบสวนการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนของกรมศุลกากรที่ผ่านมายังไม่ได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาตัวแทนสายเดินเรือและตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากเมื่อมีการจับกุมการกระทำผิด ผู้นำเข้าหรือผู้รับสินค้าจะยอมรับว่าตนได้กระทำผิดตามข้อกล่าวหาโดยไม่มีผู้อื่นร่วมในการกระทำผิดเพื่อความตกลงระงับคดีในชั้นศุลกากร โดยยินยอมให้กรมศุลกากรทำการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามความในมาตรา 256 หรือมาตรา 257 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 กรณีดังกล่าวถือว่าคดีเป็นอันระงับไปโดยไม่ต้องนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล ดังนั้นในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานศุลกากรจึงไม่มีเหตุต้องสอบสวนเพิ่มเติม เพราะกฎหมายศุลกากรนั้นมีเจตนารมณ์เพื่อให้การบริหารงานภาษีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเมื่อมีผู้รับผิดในค่าภาระภาษีและค่าปรับที่เกิดขึ้นแล้ว การดำเนินคดีจึงเป็นอันยุติ

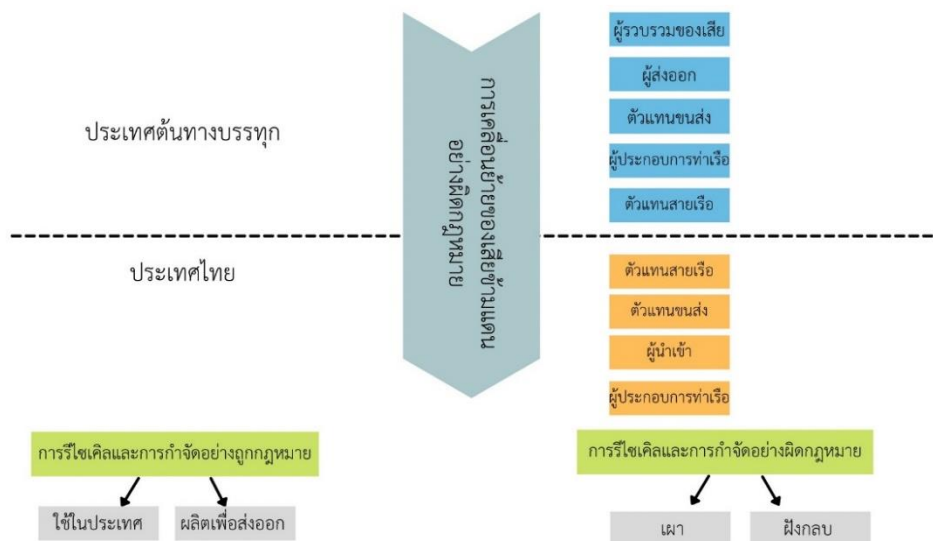
กรณีดังกล่าวสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของพนักงานศุลกากรที่มีหน้าที่สืบสวนปราบปราม ดังนี้

ผู้รับตราส่งและผู้รับสินค้า ในกรณีการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนผู้รับใบตราส่งและผู้รับสินค้าเป็นผู้กระทำการสำคัญเนื่องจากเป็นผู้รับสินค้าซึ่งทราบรายละเอียดของสินค้าและผู้รับตราส่งและผู้รับสินค้าก็ยังคงเป็นบุคคลเดียวกันกับผู้นำเข้าซึ่งยื่นใบขนสินค้าต่อศุลกากร ดังนั้นผู้รับตราส่งและผู้รับสินค้าในฐานะผู้นำเข้าจึงเป็นตัวละครสำคัญของกระบวนการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และเป็นผู้ต้องรับผิดชอบในการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการจับกุมจากฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบังพบว่าผู้นำเข้าที่ลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนมีทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลโดยเป็นส่วนใหญ่เป็นนิติบุคคลซึ่งทุนจดทะเบียนอยู่ที่ห้าแสนบาทถึงห้าพันล้านบาท และส่วนใหญ่เป็นนิติบุคคลที่ประกอบกิจการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสีย มีเพียงส่วนน้อยที่ประกอบกิจการเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เช่น การรีไซเคิลของเสีย นอกจากนั้นยังพบว่ามีการกระทำผิดซ้ำเพียงเล็กน้อย แต่พบว่าปริมาณการนำเข้าของเสียแต่ละครั้งนั้นมีปริมาณสูง

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์พนักงานศุลกากรและเจ้าพนักงานตำรวจพบข้อมูลสำคัญที่เผยถึงตัวการเบื้องหลังของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเข้ามาในประเทศไทย ดังนี้

จากการสืบสวนสอบสวนที่ผ่านมาในกรณีของเสียพลาสติก ผู้นำเข้าตามที่ปรากฏชื่อในเอกสารที่เกี่ยวข้องเข้านั้นไม่ใช่ตัวการที่แท้จริง แต่เป็นเพียงบริษัทบังหน้าที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อการขนส่งข้ามแดนเท่านั้น แต่เบื้องหลังที่แท้จริงคือกลุ่มนายหน้าที่จัดหาของเสียเพื่อส่งไปตามโรงงานรีไซเคิลต่าง ๆ ในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็น

กลุ่มนายทุนจากต่างประเทศที่ย้ายฐานการรีไซเคิลของเสียมาตั้งในประเทศไทย รวมถึงผู้มีอิทธิพลในประเทศไทย ในกรณีการลักลอบนำเข้าของเสียพลาสติกพบว่า แม้ชื่อผู้นำเข้านั้นจะเป็นนิติบุคคลที่มีชาวไทยเป็นเจ้าของหรือกรรมการ แต่เจ้าของสินค้าที่แท้จริงเป็นนักธุรกิจชาวจีนที่ย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทย เนื่องจากประเทศจีนมีมาตรการห้ามนำเข้าของเสียพลาสติก บางโรงงานก็ใช้ชื่อคนไทยเป็น เจ้าของโรงงานแต่บางโรงงานก็ใช้ชื่อชาวจีนเป็นเจ้าของโรงงาน และนายทุนชาวจีน เหล่านี้ก็รู้จักกันเพราะเป็นเครือข่ายธุรกิจเดียวกัน แต่การที่จะสอบสวนไปถึง เครือข่ายเบื้องหลังเหล่านี้ยังเป็นไปได้ยาก แต่มีข้อสังเกตว่าพฤติการณ์ในการ กระทำผิดนั้นมีลักษณะคล้ายกัน ส่วนกรณีการลักลอบนำเข้าของเสียอันตรายที่เป็น เศษอิเล็กทรอนิกส์ กากตะกอน และเถ้าลอยจากอุตสาหกรรม ผู้กระทำความผิดกลุ่มนี้ พบว่านอกจากนายทุนชาวจีนแล้วยังมีนายทุนชาวสิงคโปร์ที่เป็นนายหน้าจัดการ นำของเสียอันตรายเหล่านี้มาขายเพื่อนำไปรีไซเคิลหรือทิ้งในประเทศไทย ในส่วน ของการส่งออกของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายพบว่าการตรวจพบส่วนใหญ่ เป็นการส่งออกของเสียเคมีวัตถุ โดยมีกลุ่มบุคคลหนึ่งซึ่งอยู่เบื้องหลังบริษัทที่ถูก ตั้งขึ้นมาเป็นฉากบังหน้าและจะเปลี่ยนชื่อบริษัทไปเรื่อย ๆ ทำหน้าที่บริหารจัดการ รับของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในประเทศไทย เพื่อส่งออกไปยัง ต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่นและสิงคโปร์ ซึ่งน่าจะเป็นเพียงการถ่ายลำเพื่อหลบหลีกการ จับกุมของศุลกากรจากนั้นจึงเปลี่ยนไปยังจุดหมายปลายทางที่แท้จริงต่อไป การ ลักลอบนำเข้าของเสียอีกประเภทหนึ่งคือการลักลอบนำเข้าขยะเทศบาลซึ่งพบว่ามี การสำแดงต่อศุลกากรว่าเป็นเศษกระดาษ กรณีนี้ผู้นำเข้าเป็นบริษัทใหญ่ซึ่งไม่มี เจตนาที่จะกระทำผิด เจตนาของการนำเข้าเศษกระดาษก็เพื่อมาเป็นวัตถุดิบใน กระบวนการผลิตของโรงงาน หากแต่ว่าในบางครั้งผู้นำเข้าไม่สามารถควบคุม คุณภาพของเศษกระดาษที่ตนนำเข้าได้ตั้งแต่ต้นทาง ทำให้เศษกระดาษที่นำเข้ามา นั้นมีการปะปนด้วยของเสียอื่น ๆ

ภาพที่ 16 แสดงผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

โดยสรุป ผู้กระทำการที่มีส่วนร่วมในการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยนั้น ประกอบด้วยผู้ส่งออก ผู้นำเข้า ตัวแทนขนส่งระหว่างประเทศ นายหน้า และผู้รับซื้อในประเทศ ซึ่งมีมูลเหตุจูงใจจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

4.1.2 แผนประทุษกรรม

จากข้อมูลการจับกุมของฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 จำนวน 51 คดี การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนใช้วิธีการขนส่งทางเรือโดยบรรจุของเสียดังกล่าวในตู้สินค้าเนื่องจากการขนส่งทางเรื่อนั้นประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าการขนส่งทางอื่น เช่น ทางบกและทางอากาศ และการใช้ตู้คอนเทนเนอร์บรรจุสินค้าเป็นวิธีการที่นิยมโดยทั่วไปทำให้การลักลอบขนส่งของเสียไม่สะดุดตาสามารถปิดปิดลักษณะของสินค้าจากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ได้ในระดับหนึ่ง ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลจากการจับกุมของพนักงานศุลกากรมาวิเคราะห์และสามารถจำแนกรูปแบบของวิธีการกระทำความผิดออกเป็นกลุ่ม ได้จำนวน 6 กลุ่ม ดังนี้

1) กรณีศึกษาของเสี่ยพลาสติก

การลักลอบนำเข้าของเสี่ยพลาสติกพบว่ามีต้นทางบรรทุกจากประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก อังกฤษ อิตาลี เบลเยียม สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ออสเตรเลีย บังกลาเทศ สิงคโปร์ จีน ญี่ปุ่น เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และไต้หวัน ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นนิติบุคคล และมีคนไทยเป็นผู้ก่อตั้งและกรรมการ แต่จากการสืบสวนพบว่าเจ้าของที่แท้จริงเป็นกลุ่มนายทุนชาวจีนที่เปิดกิจการรีไซเคิลพลาสติกในประเทศไทยเพื่อนำเข้าของเสี่ยพลาสติกที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตในโรงงานรีไซเคิลของตน และจำหน่ายให้แก่โรงงานรีไซเคิลรายอื่นในประเทศไทย สาเหตุเนื่องมาจากในกรณีการนำเข้าพลาสติกเข้ามาเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิตของประเทศไทยมีการจำกัดปริมาณการนำเข้าพลาสติกและกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ยกเลิกการออกใบอนุญาตนำเข้า ดังนั้น จึงมีการลักลอบนำเข้าพลาสติกเข้ามาในประเทศโดยมีกลุ่มนายทุนจำนวนหนึ่งที่ย้ายฐานการผลิตเข้าไปประกอบกิจการในเขตปลอดอากรและเขตประกอบการเสรีซึ่งมีข้อยกเว้นให้สามารถนำเข้าพลาสติกมาใช้ในการผลิตเพื่อส่งออกได้ นอกจากนี้ยังมีกรณีการลักลอบนำเข้าของเสี่ยพลาสติกที่ไม่ใช่พลาสติกเพื่อเป็นวัตถุดิบในการผลิต ซึ่งจากการศึกษาพบว่าพฤติการณ์ของผู้กระทำผิด ประกอบด้วย

การนำเข้าของเสี่ยพลาสติกที่ไม่ได้รับอนุญาต โดยผู้กระทำผิดนั้นจะสำแดงต่อศุลกากรว่านำเข้าสินค้าอื่นๆ ที่ไม่ใช่ของเสี่ย หรือสำแดงเท็จต่อศุลกากรว่าเป็นสินค้าอื่นที่ไม่ใช่ของต้องจำกัด หรือใช้เอกสารเท็จ เช่น ใบตราส่งสินค้า บัญชีรายการสินค้า สำแดงต่อเจ้าหน้าที่

การนำเข้าของเสี่ยพลาสติกโดยไม่เป็นไปตามเงื่อนไขการอนุญาต เป็นกรณีที่ผู้นำเข้าได้รับอนุญาตให้นำเข้าพลาสติกซึ่งเป็นของต้องจำกัด แต่พลาสติกที่นำเข้าจริงนั้นมีลักษณะไม่ตรงตามที่ได้รับอนุญาต เช่น การสำแดงว่านำเข้าพลาสติกโดยได้รับอนุญาตเพื่อนำไปผ่านกระบวนการรีไซเคิลเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่แต่สินค้าที่นำเข้าจริงเป็นของเสี่ยพลาสติกที่มีคุณลักษณะที่ไม่สามารถนำไปผ่านกระบวนการรีไซเคิลเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือพลาสติกที่นำเข้าจริงนั้นมีคุณลักษณะไม่เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาต เช่น พลาสติกไม่ได้ถูกย่อย บด หรือตัด จนมีขนาดไม่เกิน 2 เซนติเมตรโดยประมาณ หรือไม่ได้ผ่านกระบวนการทำความสะอาด เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวถูกกำหนดโดยประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการอนุญาตนำเข้า เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

การนำเข้าเศษพลาสติกโดยปลอมแปลงเอกสารการนำเข้าเพื่อสวมสิทธิผู้ได้รับอนุญาตนำเข้าที่ถูกต้องตามกฎหมาย กรณีนี้พบว่าผู้กระทำผิดใช้วิธีการปลอมแปลงใบตราส่งเพื่อสวมสิทธิผู้ได้รับอนุญาตนำเข้า

การนำเข้าเศษพลาสติกโดยสำแดงเท็จต่อศุลกากรว่าเศษพลาสติกนั้นเป็นสินค้าอื่นที่ถูกส่งออกไปแล้วนำกลับเข้ามาในประเทศ ผู้กระทำผิดใช้วิธีการนำใบขนสินค้าขาออกสินค้าประเภทอื่นมาใช้ในการขออนุญาตนำสินค้ากลับเข้ามาในประเทศภายใต้เงื่อนไขตามกฎหมายศุลกากรเพื่อหลบเลี่ยงการตรวจสอบของศุลกากร

ดังมีรายละเอียดปรากฏในกรณีศึกษา ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 บริษัท A ทุนจดทะเบียน 5 ล้านบาท นำเข้าของเสียเป็นเศษพลาสติกจากประเทศออสเตรเลีย โดยสำแดงต่อศุลกากรว่าเป็นพลาสติกอัดก้อน ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นเศษพลาสติก ที่ไม่ได้คัดแยก น้ำหนักรวม 16,780 กิโลกรัม

กรณีศึกษาที่ 2 เมื่อวันที่ 5 และ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 บริษัท B ทุนจดทะเบียน 60 ล้านบาท นำเข้าของเสียเป็นเศษพลาสติกจากประเทศเบลเยียมโดยไม่ได้รับอนุญาต ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นเศษพลาสติก น้ำหนักรวม 66,140 กิโลกรัม

กรณีศึกษาที่ 3 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 บริษัท C ทุนจดทะเบียน 2 ล้านบาท นำเข้าของเสียพลาสติกโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน สินค้ามีเมืองกำเนิดประเทศเบลเยียม ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นเศษพลาสติก น้ำหนักรวม 40,140 กิโลกรัม

กรณีศึกษาที่ 1, 2 และ 3 เป็นความผิดฐานนำของต้องกักตักเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต อันเป็นความผิดตามมาตรา 99, 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ประกอบกับ มาตรา 16, 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 และพระราชบัญญัติการส่งออก ไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ประกอบประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่า ด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2539 และประกาศกระทรวง

อุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการอนุญาตนำเข้า เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

กรณีศึกษาที่ 4 เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 บริษัท D หุนจดทะเบียน 5 แสบบาท นำเข้าของเสียพลาสติกจากประเทศอังกฤษ โดยสำแดงเป็นเศษพลาสติก ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวน และปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบ พบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นเศษพลาสติก น้ำหนักรวม 49,940 กิโลกรัม นำเข้ามาโดยไม่ได้รับอนุญาต

กรณีดังกล่าวเป็นความผิดฐานสำแดงเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัด อันเป็นความผิดฐานยื่น จัดให้ หรือยอมให้ผู้ยื่นยื่นใบขนสินค้า เอกสารหรือข้อมูล ซึ่งเกี่ยวกับการเสียอากรหรือปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติไม่ถูกต้อง และส่งของดังกล่าวออกไปนอกราชอาณาจักร โดยหลีกเลี่ยงข้อจำกัด เกี่ยวกับของนั้น อันเป็นความผิดตามมาตรา 202 มาตรา 244 และมาตรา 252 แห่งพระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 และเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการส่งออกนอกและการนำเข้าใน ราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาใน ราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2539 และประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการ พิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการอนุญาตนำเข้า เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่า ใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

กรณีศึกษาที่ 5 เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 บริษัท H หุนจดทะเบียน 2 ล้านบาท นำเข้าของเสียพลาสติกจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสำแดงเป็นเศษพลาสติกชนิดโพลีเอทิลีน ถูก ตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลม ฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นเศษท่อพลาสติก ไม่ผ่านการตัดมีความยาว มากกว่า 2 เซนติเมตร ไม่ได้ล้าง หรือทำความสะอาด มีลักษณะไม่ตรงตามเงื่อนไขที่กำหนดใน ใบอนุญาต น้ำหนักรวม 18,679 กิโลกรัม

กรณีดังกล่าวเป็นความผิดตามมาตรา 99, 27 แห่ง พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ประกอบกับมาตรา 16, 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 และพระราชบัญญัติ การส่งออกนอกและการนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ตามประกาศกระทรวง พณิชย์ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2539 และประกาศกระทรวง อุตสาหกรรม เรื่องหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการอนุญาตนำเข้า เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

กรณีศึกษาที่ 6 เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2561 บริษัท I พุนจตทะเลเบียน 12 ล้านบาท นำเข้าของเสียประเภทแผ่นซีดีจากประเทศเม็กซิโก โดยสำแดงเป็นเศษพลาสติก ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นแผ่นซีดีเก่า น้ำหนักรวม 25,055 กิโลกรัม ซึ่งของที่นำเข้าจริงมีลักษณะไม่เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาตนำเข้าตามเงื่อนไขที่กำหนดตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการอนุญาตนำเข้า เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

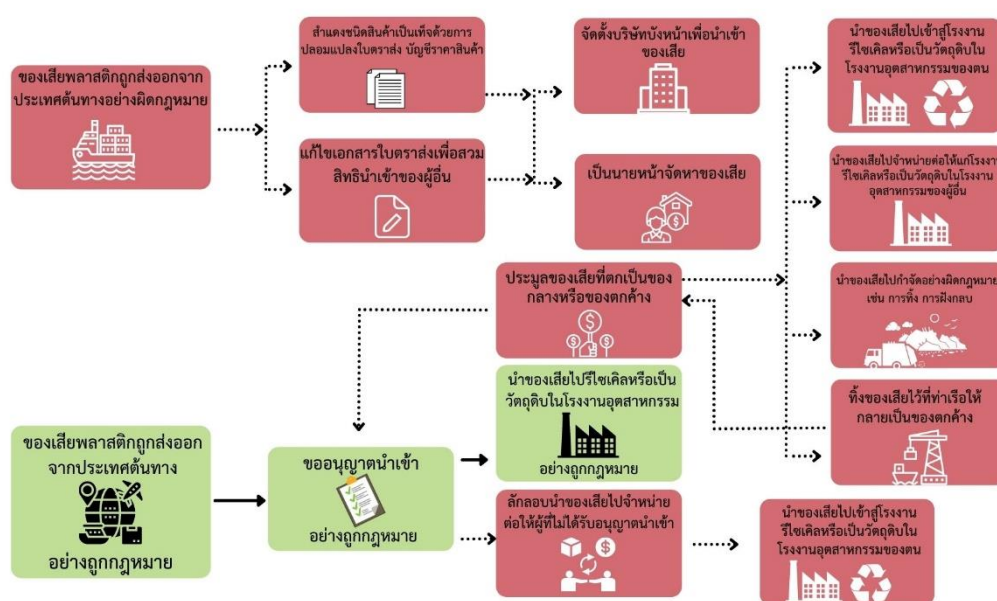
กรณีดังกล่าวเป็นความผิดตามมาตรา 202 มาตรา 244 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2539 และประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการอนุญาตนำเข้า เศษตัด และของที่ใช้ไม่ได้ ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

กรณีศึกษาที่ 7 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 บริษัท J นำเข้าของเสียเป็นเศษพลาสติกจากประเทศสหรัฐอเมริกาโดยสวมสิทธิการได้รับอนุญาตนำเข้าของบุคคลอื่น ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นเศษพลาสติกบดละเอียด น้ำหนักรวม 19,249 กิโลกรัม ผู้นำเข้าแสดงใบอนุญาตให้นำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ข.2) แต่ศุลกากรตรวจพบว่าชื่อผู้รับตราส่งในบัญชีสินค้าสำหรับเรือ (Manifest) ขณะนำเข้าสำเร็จแล้วนั้นมีความผิดปกติ โดยบริษัทได้ทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขชื่อผู้รับตราส่งในบัญชีสินค้าสำหรับเรือให้เป็นบริษัทที่ได้รับใบอนุญาต แต่ข้อเท็จจริงผู้นำเข้าตามใบตราส่งก่อนถูกแก้ไขเป็นบริษัทที่ไม่ได้รับใบอนุญาตให้นำเข้าเศษพลาสติก ดังนั้นบริษัทผู้นำเข้าจึงเปลี่ยนแปลงแก้ไขชื่อผู้นำเข้าให้เป็นบริษัทที่ได้รับอนุญาตเพื่อให้สามารถนำเข้าเศษพลาสติกได้

กรณีดังกล่าวเป็นการกระทำผิดดังกล่าวเป็นความผิดฐานยื่น หรือยอมให้ผู้อื่นยื่นใบขนสินค้า เอกสารหรือข้อมูล ซึ่งเกี่ยวกับการเสียอากรหรือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติไม่ถูกต้องหรือไม่บริบูรณ์ และนำของเข้ามาในราชอาณาจักร โดยหลีกเลี่ยงข้อกักตหรือข้อห้ามอันเกี่ยวกับของ อันเป็นความผิดตามมาตรา 202 มาตรา 244 ประกอบมาตรา 252 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560

กรณีศึกษาที่ 8 เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2562 บริษัท K นำเข้าของเสียเป็นเศษพลาสติกจากประเทศจีนโดยสำแดงต่อศุลกากรว่าสินค้าเป็นเม็ดพลาสติกที่ถูกส่งออกและนำกลับเข้ามาในประเทศ ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นเศษพลาสติก น้ำหนักรวม 102,200 กิโลกรัม สินค้าดังกล่าวไม่ใช่สินค้าเดียวกับที่ส่งออกป้อนราชอาณาจักร จึงเป็นสินค้าที่ไม่ตรงกับ การขอผ่อนผันใบสุทธินำกลับ เพื่อขอยกเว้นอากรตามประเภท 1 ภาค 4 แห่งพระราชกำหนดพิกัตอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ซึ่งต้องเป็นของรายเดียวกับที่ส่งออกและนำกลับเข้ามาภายใน 1 ปี โดยไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะแต่ประการใด และเป็นของต้องจำกัดตามพระราชบัญญัติการส่งออกป้อน และการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ประกอบประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2536

กรณีดังกล่าวเป็นความผิดฐานสำแดงเท็จ เพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัด และเพื่อหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียอากรโดยเจตนาฉ้อค่าอากร อันเป็นความผิดฐานยื่น จัดให้ หรือยอมให้ผู้อื่น ยื่นใบขนสินค้า เอกสารหรือข้อมูลซึ่งเกี่ยวกับการเสียอากรหรือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติไม่ถูกต้องหรือไม่บริบูรณ์อันเป็นความผิดตามมาตรา 202 มาตรา 243 มาตรา 244 และมาตรา 252 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 และเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติการส่งออกป้อนและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2539

ภาพที่ 17 แสดงวิธีการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

2) กรณีศึกษาของเสียอิเล็กทรอนิกส์

การนำเข้าของเสียอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นของต้องห้าม ในกรณีของประเทศไทยของเสียอิเล็กทรอนิกส์เป็นของต้องห้ามนำเข้ามาในราชอาณาจักรตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นสินค้าที่ต้องห้ามในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2563 ซึ่งประกาศดังกล่าวกำหนดชนิดของเสียอิเล็กทรอนิกส์ที่ห้ามนำเข้าไว้ จำนวน 428 รายการ

การนำผ่านของเสียอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งเป็นของต้องห้าม การนำผ่านของต้องห้าม ต้องกำกับ กฎหมายศุลกากรกำหนดให้ต้องเป็นไปตามข้อห้ามหรือข้อจำกัดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังความในมาตรา 106 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 “ ให้นำข้อห้ามหรือข้อจำกัดสำหรับการนำผ่านตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับกับของที่นำเข้ามาเพื่อการผ่านแดนหรือการถ่ายลำ โดยคำนึงถึงศีลธรรมอันดีของประชาชน นโยบายสาธารณะ ความปลอดภัยของสาธารณชน การปกป้องชีวิตและสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ หรือพืช และการปกป้องการครอบครองสมบัติของชาติในด้านศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ หรือค่านิยมทางโบราณคดีหรือการปกป้องทรัพย์สินทางการค้าหรืออุตสาหกรรม รวมทั้งการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่ด้วย” และหากมีการผ่านฝืนกฎหมายตามมาตรา 106 แล้วผู้กระทำผิดหรือผู้พยายามกระทำผิด ตามมาตรา 244 หรือผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน หรือสมคบกันในการกระทำความผิด ตามมาตรา 245 นั้น เป็นความผิดฐานนำของเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการผ่านแดน โดยหลีกเลี่ยงข้อจำกัดหรือข้อห้าม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และศาลอาจสั่งริบของนั้นก็ได้ ไม่ว่าจะมีส่วนผู้ตกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ (ตามมาตรา 244) ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงเจตนา ดังนั้น การนำผ่านของเสียซึ่งเป็นของต้องห้ามนั้นผู้ฝ่าฝืนจึงต้องได้รับโทษตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามผู้กระทำผิดมักจะใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านในการส่งของเสียไปยังประเทศเพื่อนบ้าน หรือลักลอบนำของเสียมาทิ้งในประเทศไทย

พฤติการณ์ของผู้กระทำผิดพบได้ดังกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้

กรณีศึกษาที่ 1 เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2560 บริษัท G หุนจดทะเบียน 3 ล้านบาท นำเข้าของเสียหลอดภาพเครื่องโทรทัศน์เก่าใช้แล้วจากไต้หวัน โดยสำแดงต่อศุลกากรว่าสินค้าเป็นหลอดภาพแคโทดเรย์ของเครื่องรับโทรทัศน์สีซึ่งยังไม่ผ่านการใช้งาน ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นหลอดภาพเครื่องโทรทัศน์เก่าใช้แล้ว น้ำหนักรวม 16,440 กิโลกรัม

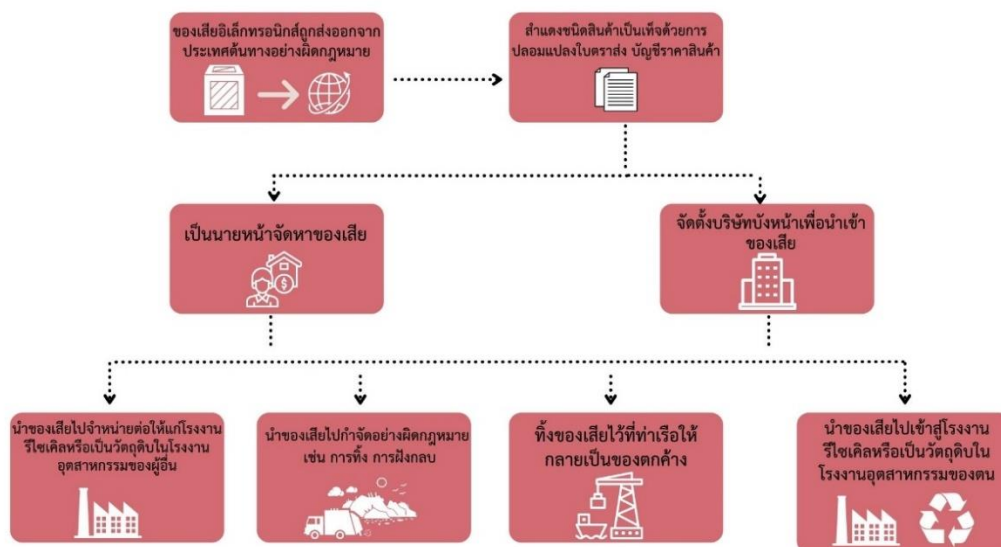
กรณีดังกล่าวเป็นความผิดฐานนำของต้องกักเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต อันเป็นความผิดตามมาตรา 99, 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ประกอบกับมาตรา 16, 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ประกอบมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

กรณีศึกษาที่ 2 เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 บริษัท F หุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท นำเข้าของเสียชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์อัดเป็นก้อนจากประเทศสหรัฐอเมริกาสำหรับอิมิเรตส์ โดยสำแดงต่อศุลกากรว่าสินค้าเป็นเม็ดพลาสติก ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้านำเข้าจริงเป็นชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์อัดเป็นก้อน ซึ่งประกอบไปด้วยพลาสติก สายไฟ แผงวงจรเก่า ปะปนอยู่ น้ำหนักรวม 19,660 กิโลกรัม

กรณีดังกล่าวเป็นความผิดฐานสำแดงเท็จ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียอากร และหลีกเลี่ยงข้อจำกัดหรือข้อห้ามอันเกี่ยวกับของ อันเป็นความผิดตามมาตรา 202 และ 244 ประกอบมาตรา 252 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 และการกระทำความผิดถือเป็นการครอบครองวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

กรณีศึกษาที่ 3 เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 บริษัท L หุนจดทะเบียน 20 ล้านบาท นำผ่านของเสียอิเล็กทรอนิกส์จากเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ปลายทางประเทศเมียนมาร์ โดยสำแดงเป็นสายไฟเก่าไม่ใช้แล้ว ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้านำเข้าจริงเป็นเศษชิ้นส่วนแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ เศษชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ของอุปกรณ์โทรคมนาคม และอะแดปเตอร์เก่าใช้แล้ว น้ำหนักรวม 125,105 กิโลกรัม

กรณีศึกษาที่ 3 เป็นความผิดฐานยื่น จัดให้ หรือยอมให้ผู้ยื่นยื่นใบขนสินค้า เอกสารหรือข้อมูล ซึ่งเกี่ยวกับการเสียอากรหรือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติไม่ถูกต้องหรือไม่บริบูรณ์ และนำของเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการผ่านแดน โดยหลีกเลี่ยงข้อจำกัดหรือข้อห้ามอันเกี่ยวกับของนั้น อันเป็นความผิดตามมาตรา 105 มาตรา 202 มาตรา 244 และมาตรา 252 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ประกอบประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

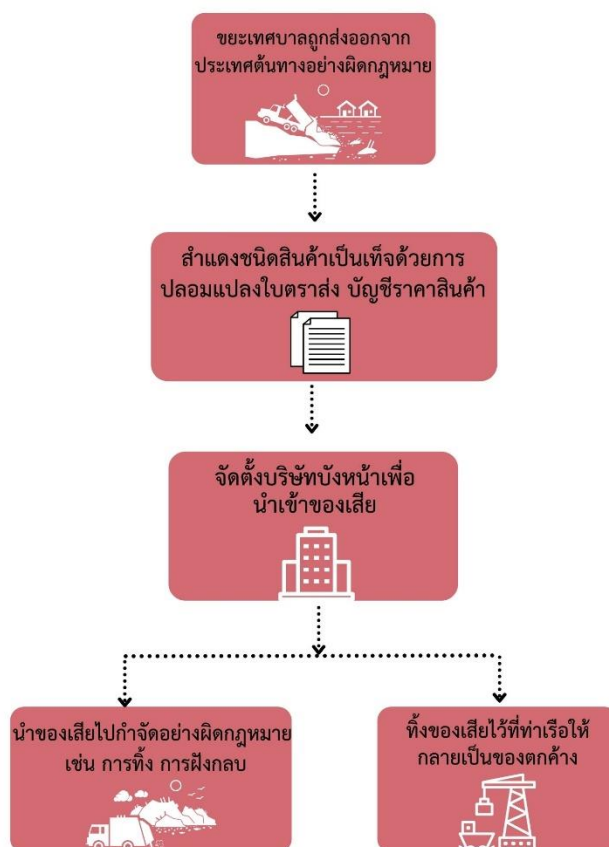
ภาพที่ 18 แสดงวิธีการเคลื่อนย้ายของเสียอิเล็กทรอนิกส์อย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

3) กรณีศึกษาขยะเทศบาล

ขยะเทศบาล หมายถึง ของเสียชนิดที่รวบรวมจากบ้านเรือน โรงแรมภัตตาคาร โรงพยาบาล ร้านค้า สำนักงาน ฯลฯ จากการเก็บกวาดถนนและทางเท้า ตลอดจนของเสียจากการก่อสร้างและรื้อถอน โดยทั่วไปขยะเทศบาลมีวัตถุหลายชนิด เช่น พลาสติก ยางใหม่ กระดาษสิ่งทอ แก้วโลหะ เศษอาหาร เฟอร์นิเจอร์แตกหักและของชำรุดหรือของทิ้งอื่นๆ แต่ไม่รวมถึง วัตถุหรือของอย่างเดียวกันที่คัดแยกออกจากขยะ เช่น ของเสียที่เป็นพลาสติก ยางไม้ กระดาษ สิ่งทอ แก้วหรือโลหะ และแบตเตอรี่ใช้แล้ว ซึ่งเป็นของตามประเภทพิกัดศุลกากรที่เหมาะสมกับของนั้น หรือของเสียจากอุตสาหกรรม หรือของเสียทางเภสัชกรรม และของเสียจากสถานพยาบาล ทั้งนี้ ประเทศไทยห้ามนำเข้าขยะเทศบาลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ขยะเทศบาลเป็นสินค้าที่ต้องห้ามนำเข้า และห้ามนำผ่านราชอาณาจักร พ.ศ. 2562 ซึ่งการลักลอบนำเข้าขยะเทศบาลมีพฤติการณ์ปรากฏ ดังนี้

กรณีที่ 1 เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2562 บริษัท M ทุนจดทะเบียน 2 ล้านบาท นำเข้าขยะเทศบาลจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสำแดงเป็นสายไฟเก่าไม่ใช้แล้ว ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นขยะเทศบาล น้ำหนักรวม 37,280 กิโลกรัม

กรณีดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดฐานอื่น จัดให้ หรือยอมให้ผู้อื่นยื่นใบขนสินค้า เอกสารหรือข้อมูล ซึ่งเกี่ยวกับการเสียอากรหรือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติไม่ถูกต้องหรือไม่บริบูรณ์ และนำของเข้ามาในราชอาณาจักร โดยหลีกเลี่ยงข้อกักตหรือข้อห้ามอันเกี่ยวกับของนั้น อันเป็น ความผิดตามมาตรา 202 มาตรา 243 มาตรา 244 และมาตรา 252 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ประกอบประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้ขยะเทศบาลเป็นสินค้าที่ต้องห้ามนำเข้าและห้ามนำผ่านราชอาณาจักร พ.ศ.2562 และพระราชบัญญัติการส่งออกป็นนอกและการ นำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522

ภาพที่ 19 แสดงวิธีการเคลื่อนย้ายขยะเทศบาลอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

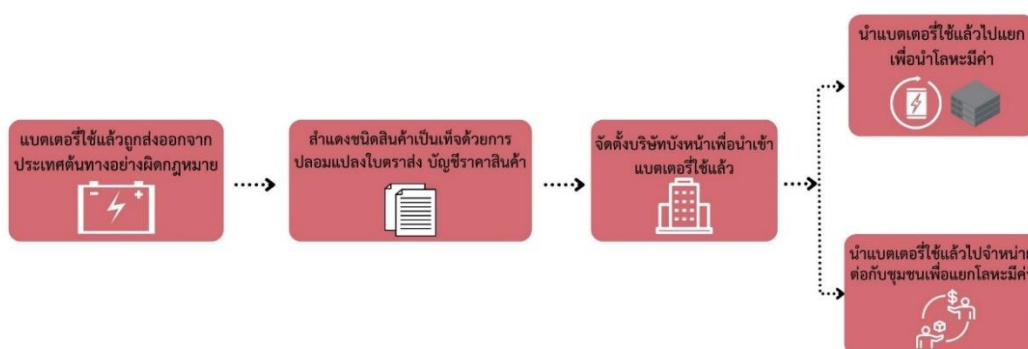
4) กรณีศึกษาแบตเตอรี่ใช้แล้ว

แบตเตอรี่ใช้แล้วและแผ่นธาตุที่อยู่ในแบตเตอรี่ใช้แล้ว (Used lead-acid battery or its lead grid/plate and its other components) เป็นของต้องห้ามนำเข้า ตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 6/2536 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2536 และเป็นของเสียตามภาคผนวก 8 บัญชีรายชื่อ A แห่งอนุสัญญาบาเซล และของเสียเคมีวัตถุบัญชี 5.2 ตามประกาศ

กระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2556 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ซึ่งจากการศึกษาพบว่าพฤติการณ์การกระทำผิดกรณีแบตเตอรี่ใช้แล้วปรากฏ ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2561 บริษัท O ทุนจดทะเบียน 3 ล้านบาท นำผ่านของเสียเป็นแบตเตอรี่เก่าใช้แล้วจากจากเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ผ่านประเทศไทยไปยังประเทศเมียนมาร์ โดยสำแดงต่อศุลกากรว่าสินค้าเป็นแบตเตอรี่ใหม่ยังไม่ผ่านการใช้งาน ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้านำผ่านเป็นแบตเตอรี่เก่าใช้แล้ว น้ำหนักรวม 28,060 กิโลกรัม

กรณีดังกล่าวเป็นความผิดฐานยื่น จัดให้ หรือยอมให้ผู้อื่นยื่นใบขนสินค้า เอกสารหรือข้อมูล ซึ่งเกี่ยวกับการเสียอากรหรือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติไม่ถูกต้องหรือไม่บริบูรณ์ และนำของเข้ามาในราชอาณาจักร โดยหลีกเลี่ยงข้อกำหนดหรือข้อห้ามอันเกี่ยวกับของนั้น อันเป็นความผิดตามมาตรา 105 มาตรา 202 มาตรา 244 ประกอบมาตรา 252 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ประกอบประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556 และมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

ภาพที่ 20 แสดงวิธีการเคลื่อนย้ายแบตเตอรี่ใช้แล้วอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

5) กรณีศึกษาของเสียอุตสาหกรรม

ของเสียอุตสาหกรรมหากมีคุณลักษณะเข้าข่ายเป็นของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล และเข้าข่ายเป็นของเสียเคมีวัตถุ (Chemical Wastes) ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 แล้วการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านจะต้องได้รับอนุญาต ในกรณีศึกษาดังต่อไปนี้ผู้กระทำผิดส่งออกของเสีย อุตสาหกรรมซึ่งผ่านการวิเคราะห์โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรมแล้วว่าเข้าข่ายเป็นของเสียอันตรายตาม อนุสัญญาบาเซลโดยไม่ได้รับอนุญาต

กรณีศึกษาที่ 1 เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2560 บริษัท P ทุนจดทะเบียน 3 ล้านบาท ส่งออกกากอุตสาหกรรมจากประเทศไทยไปยังประเทศนิวซีแลนด์ โดยสำแดงต่อศุลกากรว่าสินค้าเป็น กากมันสำปะหลัง ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงาน ศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่ส่งออกเป็นกากอุตสาหกรรม น้ำหนักรวม 50,000 กิโลกรัม

กรณีดังกล่าวเป็นความผิดฐานส่งของต้องกักตักออกไปนอกราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับ อนุญาต อันเป็นความผิดตามมาตรา 99, 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ประกอบ มาตรา 16, 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ประกอบมาตรา 23 แห่ง พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

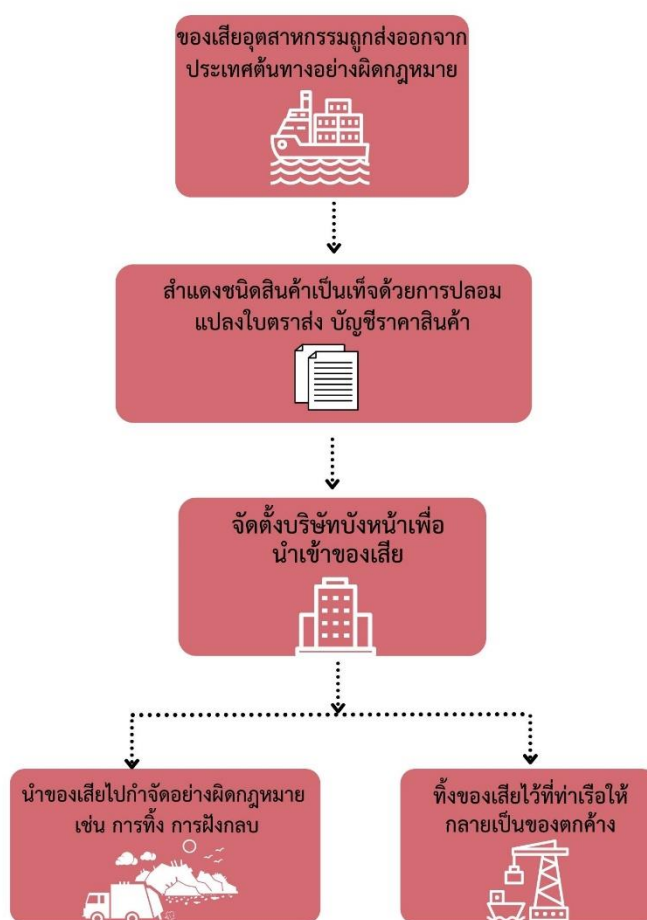
กรณีศึกษาที่ 2 เมื่อวันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2561 บริษัท Q ทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ส่งออก กากอุตสาหกรรมจากประเทศไทยไปยังประเทศจีน โดยสำแดงต่อศุลกากรว่าสินค้าเป็นเม็ดพลาสติก ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลม ฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่ส่งออกเป็นกากอุตสาหกรรม น้ำหนักรวม 24,820 กิโลกรัม

กรณีดังกล่าวเป็นความผิดฐานสำแดงชนิดสินค้าเป็นเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงข้อกักตัก อันเป็น ความผิดฐานยื่น จัดให้ หรือยอมให้ผู้ยื่นยื่นใบขนสินค้า เอกสารหรือข้อมูล ซึ่งเกี่ยวกับการเสียอากร หรือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติไม่ถูกต้อง และส่งของดังกล่าวออกไปนอกราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยง ข้อกักตักเกี่ยวกับของนั้น อันเป็นความผิดตามมาตรา 202 มาตรา 244 และมาตรา 252 แห่ง พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560

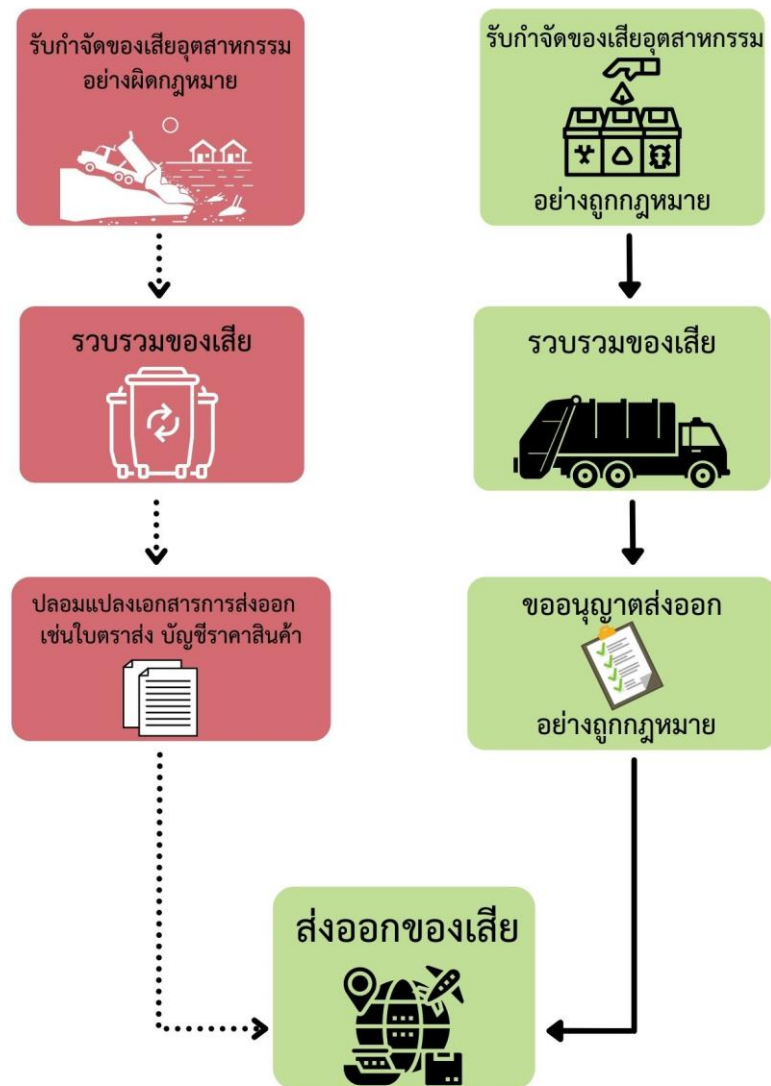
กรณีศึกษาที่ 3 เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2560 บริษัท U ทุนจดทะเบียน 8 ล้านบาท นำเข้าของเสียอุตสาหกรรมจากประเทศสาธารณรัฐเกาหลี โดยสำแดงต่อศุลกากรว่าสินค้าเป็นคอป

เปอร์แมตต์ ถูกตรวจพบโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง จากการตรวจสอบพบว่าสินค้าที่นำเข้าจริงเป็นของเสียอุตสาหกรรม น้ำหนักรวม 42,712 กิโลกรัม

กรณีดังกล่าวเป็นความผิดฐานนำของต้องกำกััดเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต อันเป็นความผิดตามมาตรา 99, 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ประกอบมาตรา 16, 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ประกอบมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

ภาพที่ 21 แสดงวิธีการนำเข้าของเสียอุตสาหกรรมอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

ภาพที่ 22 แสดงวิธีการส่งออกของเสียอุตสาหกรรมอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

6) พฤติการณ์การเป็นนายหน้าค้าของเสีย

การเป็นนายหน้านำเข้าของเสียเพื่อไปจำหน่ายต่อแก่โรงงานรีไซเคิลในประเทศ พบในกรณีนำเข้าเศษพลาสติก เนื่องจากการนำเข้าเศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตาม ตามพิกัดอัตราศุลกากรขาเข้าประเภทที่ 39.15 เป็นสินค้าที่ต้องขออนุญาตในการนำเข้ามาในราชอาณาจักร ตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ว่าด้วยการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร (ฉบับที่ 112) พ.ศ. 2539 จะอนุญาตให้นำเข้าได้ตามความเห็นชอบของกระทรวงอุตสาหกรรมเท่านั้น ซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรม ได้ออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้นำ

เศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 กำหนดคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาตว่าจะต้องเป็นผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิตภัณฑ์พลาสติกเป็นหลักเท่านั้น โดยต้องเป็นการนำเข้ามาเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงาน ไม่อนุญาตให้นำเข้ามาเพื่อขายหรือจำหน่ายหรือวัตถุประสงค์อื่นใดนอกจากการใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าเท่านั้น นอกจากนี้เงื่อนไขดังกล่าวและด้วยการจำกัดปริมาณการนำเข้า ทำให้เกิดความต้องการเศษพลาสติกนำเข้าของโรงงานรีไซเคิลหลายแห่งในประเทศไทยที่ไม่ได้รับอนุญาตนำเข้า เนื่องจากเศษพลาสติกจากต่างประเทศมีราคาถูกกว่าในประเทศไทย จึงเกิดธุรกิจนายหน้าจัดหาเศษพลาสติกป้อนสู่โรงงานรีไซเคิลดังกล่าว ซึ่งขออนุญาตนำเข้าเศษพลาสติกจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม แต่ไม่ได้นำไปใช้ในกระบวนการผลิตของตนเอง กลับนำไปจำหน่ายต่อให้กับโรงงานรีไซเคิลอื่น ๆ ในประเทศที่ไม่ได้รับอนุญาตให้นำเข้า กรณีดังกล่าวทำให้เศษพลาสติกถูกส่งไปรีไซเคิลในโรงงานที่กระบวนการผลิตไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีมาตรการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

กรณีดังกล่าวปรากฏในบันทึกเอกสารคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง การนำพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ไปใช้บังคับกับการเพิกถอนใบอนุญาตนำเข้าเศษพลาสติกตามพระราชบัญญัติการส่งออกป้อนอก และการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ซึ่งกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ มีหนังสือ ข้อหารือ ปัญหาเกี่ยวกับ การพิจารณาเพิกถอนใบอนุญาตนำเข้าสินค้า เข้ามาในราชอาณาจักร สินค้าประเภทพลาสติก และจำกัดสิทธิการนำเข้าตามใบอนุญาตต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความตอนหนึ่งว่า “ในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา กรมโรงงานอุตสาหกรรมในฐานะหน่วยงานที่ออกใบอนุญาตนำเข้าเศษพลาสติกดังกล่าว ได้ตรวจสอบร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องพบว่าผู้รับใบอนุญาตหลายราย มีการนำเข้าเศษพลาสติกไม่เป็นไปตามที่ได้รับอนุญาตในหลายกรณีประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งได้ตรวจสอบพบข้อเท็จจริงว่าผู้รับใบอนุญาตที่มีสถานะเป็นโรงงานที่ใช้พลาสติกนำเข้าเป็นวัตถุดิบ ยังไม่มีความพร้อมที่จะรับวัตถุดิบเข้าสู่กระบวนการผลิต เช่น โรงงานไม่มีเครื่องจักร หรือเครื่องจักรไม่รองรับการผลิตตามสิทธิที่ได้รับอนุญาตได้ ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวอาจทำให้ไม่สามารถอนุญาตได้หรืออนุญาตให้มีสิทธิการนำเข้าน้อยกว่าจำนวนที่ผู้ขอรับใบอนุญาตประสงค์จะนำเข้า ทั้งนี้รายละเอียดข้อเท็จจริงทั้งสองกรณีที่ตรวจพบมีดังนี้

...

4.2 กลุ่มที่ตรวจพบว่ามีข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามข้อเท็จจริงในขณะที่ได้รับอนุญาต

- (1) โรงงานไม่มีการติดตั้งเครื่องจักร หรือไม่มีสภาพเป็นโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน (โดยปกติการนำเข้าเศษพลาสติกมาใช้ในโรงงานจะต้องมีการประกอบกิจการโรงงานแล้วเท่านั้น)
- (2) โรงงานยังไม่แจ้งเริ่มประกอบกิจการโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน (เหตุเช่นเดียวกับ (1))
- (3) ติดตั้งเครื่องจักรไม่ตรงแบบแปลนที่ได้รับอนุญาตหรือไม่มีระบบบำบัดมลพิษทางอากาศ จากกระบวนการหลอมพลาสติกตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน (ไม่สามารถประกอบกิจการโดยชอบด้วยกฎหมาย)
- (4) ไม่นำเศษพลาสติกที่นำเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตของโรงงานของตนเอง หรือนำเข้ามาใช้เพียงบางส่วน
- (5) กำลังการผลิตของโรงงานมีน้อยกว่าปริมาณเศษพลาสติกที่ได้รับอนุญาตให้นำเข้า”

...

สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้รับจากพนักงานตุลาการที่ทำการสืบสวนการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย ดังนี้

จากการสืบสวนเราพบว่า มีกลุ่มธุรกิจที่นำเข้าเศษพลาสติกโดยถูกกฎหมายแต่ไม่ได้ นำเศษพลาสติกเหล่านั้นไปใช้ในการผลิตตามเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาต แต่มีพฤติกรรมเป็นนายหน้าขายเศษพลาสติกดังกล่าวให้แก่โรงงานรีไซเคิลที่ไม่ได้รับ อนุญาตนำเข้าเศษพลาสติกในประเทศไทย

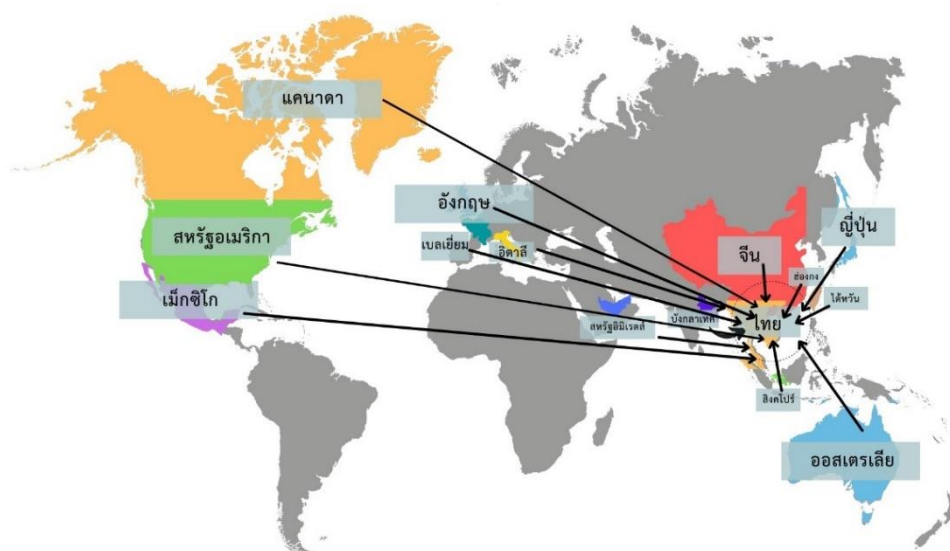
นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายยังให้ข้อมูลพฤติการณ์เป็นนายหน้าค้าของเสีย ชนิดอื่น ดังนี้

มีกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการนำเข้าของเสียโดยถูกต้องตาม กฎหมายโดยเจ้าของโรงงานรีไซเคิลผู้ได้รับอนุญาต แต่ผู้นำเข้าไม่ได้นำของเสีย เหล่านั้นไปรีไซเคิลในโรงงานของตนเองแต่กลับนำของเสียเหล่านั้นไปขายต่อให้กับ กลุ่มชาวบ้านที่ทำอาชีพรีไซเคิลของเสียซึ่งทำการคัดแยกโลหะมีค่า ในกระบวนการ คัดแยกนั้นมีการใช้ความร้อนหลอมเอาโลหะมีค่าทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ และ ของเสียที่เหลือที่ไม่สามารถนำไปขายได้นั้นก็ถูกเผาหรือฝังกลบอย่างไม่ถูกต้องตาม หลักวิชาการสร้างมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

4.1.3 เส้นทางการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงาน ศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - เดือนกันยายน 2564 พบว่าประเทศต้นทางบรรทุก

ของเสียข้ามแดนเข้ามาในประเทศไทยมาจากประเทศในภูมิภาคอเมริกา ยุโรป ตะวันออกกลาง ออสเตรเลีย และเอเชีย โดยประเทศต้นทางบรรทุกประกอบด้วยประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก อังกฤษ อิตาลี เบลเยียม สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ออสเตรเลีย บังกลาเทศ สิงคโปร์ จีน ญี่ปุ่น เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และไต้หวัน

ภาพที่ 23 แสดงต้นทางบรรทุกของเสียเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย

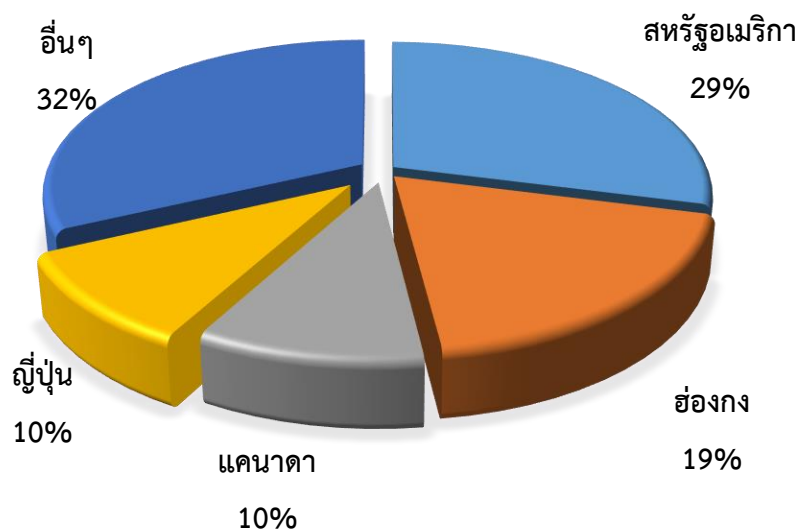
ต้นทางบรรทุกของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเข้ามาในประเทศไทยที่ถูกจับกุมได้โดยศุลกากรมากที่สุด คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งของเสียที่ถูกจับกุมได้ร้อยละ 65 เป็นเศษพลาสติก และที่เหลือร้อยละ 35 เป็นของเสียอิเล็กทรอนิกส์ ขยะเทศบาล และของเสียอุตสาหกรรม ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลของตำรวจสากลที่ปรากฏในรายงาน INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018 ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ส่งออกเศษพลาสติกรายใหญ่ของโลก และจากสถิติการส่งออกเศษพลาสติกพบว่าประเทศสหรัฐอเมริกาส่งออกเศษพลาสติกปริมาณ 13.7 พันล้านปอนด์ ในปี ค.ศ. 2020 (statista, 2021b) นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกายังเป็นต้นทางบรรทุกขยะเทศบาลที่ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมายจำนวนมากที่สุดอีกด้วย

แต่ข้อมูลที่น่าสนใจ คือ ต้นทางบรรทุกที่ถูกตรวจพบมากเป็นอันดับที่สอง คือ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งของเสียที่ถูกตรวจพบมีทั้งเศษพลาสติก และของเสียอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งหากพิจารณาจากข้อมูลทั่วไปของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน แล้วจะพบว่าปริมาณของเสียที่มีต้นทางบรรทุกจากเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ไม่สอดคล้องกับจำนวนประชากร และลักษณะของการประกอบอุตสาหกรรมในประเทศ จึงมีความเป็นไปได้ที่ของเสียดังกล่าวจะไม่ได้มีเมืองกำเนิดในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่เป็นของเสียจากประเทศอื่นที่ทำการถ่ายลำ ณ เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นเมืองท่าที่สำคัญในภูมิภาคมีเส้นทางการเดินเรือที่เชื่อมทั่วโลก โดยผู้กระทำผิดทำการถ่ายลำเพื่อเปลี่ยนแปลงข้อมูลต้นทางบรรทุกเพื่อหลบเลี่ยงการจับกุมของศุลกากร

ตารางที่ 1 แสดงประเทศต้นทางบรรทุกของเสียและจำนวนคดี

ลำดับ	ประเทศ	จำนวนคดี
1	สหรัฐอเมริกา	20
2	เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน	13
3	ญี่ปุ่น	7
4	แคนาดา	7
5	ออสเตรเลีย	4
6	จีน	3
7	อิตาลี	2
8	สหรัฐอเมริกาบริติชอินเดียนโอเชียนเทร์ริทอรี	2
9	ไต้หวัน	2
10	เม็กซิโก	1
11	อังกฤษ	1
12	เบลเยียม	1
13	บังกลาเทศ	1
14	สิงคโปร์	1

ที่มา: สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง กรกฎาคม 2564

ภาพที่ 24 แสดงสัดส่วนจำนวนการกระทำผิดที่ถูกศุลกากรจับกุมจำแนกตามประเทศต้นทางบรรทุก
ที่มา: สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง กรกฎาคม 2564

4.1.4 ชนิดของเสียที่มีการลักลอบเคลื่อนย้ายข้ามแดน

ชนิดของเสียที่พบจากการตรวจสอบจับกุมของพนักงานศุลกากร ฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - เดือนกันยายน 2564 ประกอบด้วยของเสียพลาสติก เศษอิเล็กทรอนิกส์ แบตเตอรี่เก่าใช้แล้ว เศษหนัง ของเสียอุตสาหกรรม และขยะเทศบาล

ของเสียพลาสติก มักสำแดงต่อศุลกากรว่าเป็นเม็ดพลาสติก หรือเศษพลาสติกที่ใช้เป็นวัตถุดิบ แต่สินค้าจริงที่ตรวจพบมีลักษณะเป็นเศษพลาสติกที่ปะปนกันมา ไม่ได้ผ่านการคัดแยกชนิดพลาสติกก่อนการนำเข้า ประกอบด้วยขวดพลาสติกประเภทต่าง ๆ ถังพลาสติกชนิดต่าง ๆ อัดเป็นก้อนขนาดใหญ่รัดด้วยสายรัด ไม่ได้ล้าง หรือทำความสะอาด มีความชื้น และมีกลิ่นเหม็น หรือเป็นเศษท่อพลาสติก ไม่ผ่านการตัด บดหรือย่อย ไม่ได้ล้างหรือทำความสะอาด หรือเป็นแผ่นซีดีที่ใช้ไม่ได้แล้ว และเป็นเศษพลาสติกบดเป็นชิ้นขนาดเล็ก และแผ่นบาง เป็นต้น

เศษอิเล็กทรอนิกส์ พบว่ามีการสำแดงเท็จต่อศุลกากรว่าเป็นการนำเข้าอุปกรณ์หรืออะไหล่เครื่องใช้ไฟฟ้าใหม่ที่ยังไม่ผ่านการใช้งาน หรือสำแดงว่าเป็นเม็ดพลาสติก แต่จากการจับกุมพบว่าสินค้าที่นำเข้ามีลักษณะที่ตรวจพบเป็นเศษชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ของอุปกรณ์โทรคมนาคมที่ใช้งานแล้ว ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์อัดเป็นก้อนซึ่งประกอบไปด้วยพลาสติก สายไฟ แผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์

ปะปนกันอยู่ หลอดภาพเครื่องรับโทรทัศน์สภาพเก่าใช้แล้ว เครื่องใช้ไฟฟ้าเก่าใช้แล้ว สายเคเบิลใต้น้ำ สำหรับส่งกระแสไฟฟ้าที่ใช้งานแล้วที่ปนเปื้อนสารแคดเมียม ตะกั่ว ซีลีเนียม สารหนู พลวง และ เบริลเลียม ตัวเก็บประจุไฟฟ้า และแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

แบตเตอรี่เก่าใช้แล้ว ที่ลักลอบนำเข้ามาในประเทศเป็นแบตเตอรี่สำหรับใช้ในรถยนต์ สำแดง ต่อศาลการกว่าเป็นแบตเตอรี่ใหม่ที่ยังไม่ผ่านการใช้งาน แต่จากการจับกุมพบว่าสภาพ ณ ขณะนำเข้ามา เป็นแบตเตอรี่ที่ใช้งานแล้วจนเสื่อมสภาพ พบทั้งลักษณะเป็นแบตเตอรี่สภาพสมบูรณ์และเป็นซาก แบตเตอรี่ ที่บรรจุในตู้สินค้าในลักษณะเทกอง

เศษหนัง ผู้กระทำผิดสำแดงต่อศาลการกว่านำเข้ามาหนึ่งพอกแล้วที่เป็นวัตถุดิบในการผลิต แต่ จากการตรวจสอบสินค้าของพนักงานศุลกากรผลการตรวจพบว่าสินค้าที่นำเข้ามาจริงเป็นของเสียที่เป็น เศษหนังหรือส่วนประกอบของหนังที่ไม่เหมาะสำหรับการผลิตหนัง รวมทั้งของเสียที่เกิดจากฝุ่นหนัง และแปงที่มีสารประกอบโครเมียมเฮกซาวาเลนต์หรือสารทำลายสิ่งมีชีวิตภายใต้อนุสัญญาบาเซล

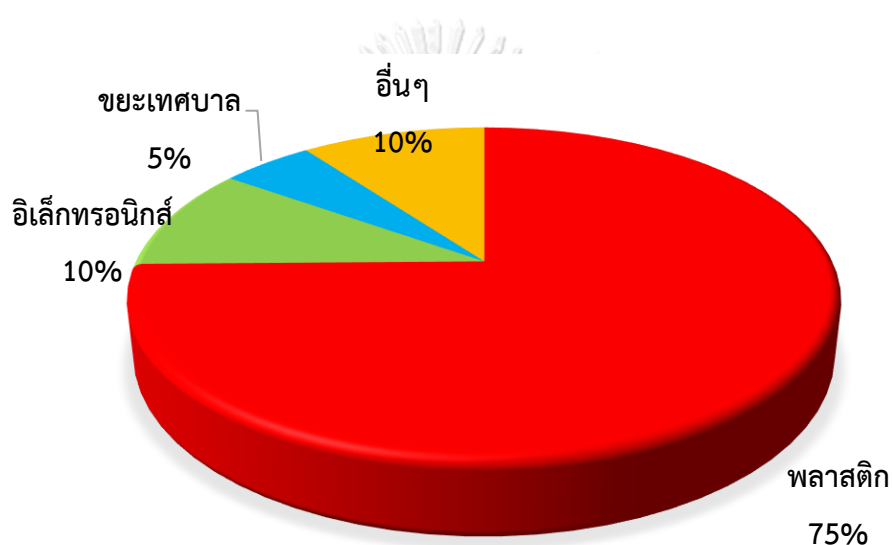
ของเสียอุตสาหกรรม พบว่าผู้กระทำผิดสำแดงต่อศาลการกว่าเป็นสินค้าชนิดต่าง ๆ เช่น กาก มันสำปะหลัง ผงทองแดงสำหรับใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานอุตสาหกรรม แต่จากการตรวจสอบสินค้าโดย พนักงานศุลกากรพบว่าสินค้าจริงเป็นผงฝุ่นขนาดเล็กสีเทาบรรจุกระสอบ หรือผงละเอียดเป็นก้อนสี ดำบรรจุกระสอบ หรือผงฝุ่นสีเทาสัมบรรจุในตู้สินค้ามีลักษณะเทกอง ซึ่งของเสียทั้งหมดที่ตรวจพบถูก วิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการโดยสำนักบริหารจัดการกากอุตสาหกรรม กรมโรงงานอุตสาหกรรม แล้ว พบว่าเข้าข่ายเป็นของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล และเข้าข่ายเป็นของเสียเคมีวัตถุ (Chemical Waste) ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556 แห่ง พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

ขยะเทศบาล จากกรณีที่พนักงานศุลกากรจับกุมได้นั้นพบว่ามีสำแดงต่อศาลการกว่าสินค้า ที่นำเข้ามาเป็นเศษกระดาษที่ใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานอุตสาหกรรม แต่จากการจับกุมของพนักงาน ศุลกากรพบว่าสินค้าที่นำเข้ามาจริงนั้นมีลักษณะที่ตรวจพบเป็นของเสียที่มีวัตถุหลายชนิดปะปนกัน จำนวนมาก เช่น สายไฟเก่าที่ไม่ได้ใช้แล้ว ดิน เศษพลาสติก แผงพีซีบี ฟองน้ำ กระจกพลาสติก กระดาษ โฟม ฯลฯ

ตารางที่ 2 แสดงชนิดของเสียที่ตรวจพบตามปริมาณคดี

ลำดับ	ชนิดของเสีย	จำนวนคดี
1	เศษพลาสติก	51
2	ของเสียอิเล็กทรอนิกส์	6
3	ขยะเทศบาล	4
4	อื่นๆ (แบตเตอรี่เก่าใช้แล้วและของเสียอุตสาหกรรม)	7

ที่มา: สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง กรกฎาคม 2564

ภาพที่ 25 แสดงสัดส่วนชนิดของเสียที่ถูกจับกุมได้โดยศุลกากร

ที่มา: สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง กรกฎาคม 2564

4.1.5 ความเชื่อมโยงระหว่างองค์การอาชญากรรมข้ามชาติกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย จากการสืบสวนของพนักงานศุลกากร เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ พบข้อมูลที่เชื่อมโยงผู้กระทำผิดว่ามีการกระทำเป็นเครือข่ายซึ่งประกอบด้วย ผู้ส่งออกของเสียจากประเทศต้นทาง ผู้นำเข้าของเสียซึ่งอยู่ในประเทศไทย ตัวแทนขนส่งระหว่างประเทศ กลุ่มรับจ้างเป็นตัวแทนเปิดบริษัทบังหน้าเพื่อนำเข้าของเสีย นายหน้าค้าของเสีย และผู้รับซื้อรายย่อยในประเทศไทย

การนำเข้าของเสียดังกล่าว มีการติดต่อซื้อขายระหว่างผู้ขายในต่างประเทศกับผู้ซื้อในประเทศไทย ในกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศไทยพบว่าผู้ซื้อและผู้ขายมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเป็นคู่ค้าที่เคยทำธุรกิจซื้อขายของเสียดังกล่าว ผู้นำเข้าหรือเจ้าของสินค้าตัวจริงในประเทศไทยเป็นกลุ่มนายทุนชาวจีนที่ประกอบกิจการรีไซเคิล และมีบางกลุ่มที่มีพฤติการณ์เป็นนายหน้านำเข้าของเสียเพื่อขายต่อให้กับผู้ซื้อรายย่อยในประเทศ เมื่อผู้ซื้อผู้ขายหรือนายหน้าได้ทำการตกลงซื้อขายกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ตัวแทนขนส่งระหว่างประเทศที่ได้รับการว่าจ้างจากผู้ขายจะทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานเข้าตู้คอนเทนเนอร์และจองระวางเรือกับตัวแทนสายเรือ ณ ต้นทางบรรทุก รวมถึงปฏิบัติพิธีการศุลกากรขาออกเพื่อส่งของเสียดังกล่าวออกนอกประเทศต้นทาง เมื่อสินค้ามาถึงประเทศไทย ตัวแทนขนส่งระหว่างประเทศในประเทศไทยซึ่งได้รับการว่าจ้างจากผู้รับสินค้าจะปฏิบัติพิธีการศุลกากรขาเข้าจนของเสียเหล่านั้นถูกปล่อยออกจากอารักขาของศุลกากรและถูกส่งถึงผู้รับสินค้าแล้วกระจายของเสียเหล่านั้นไปยังที่ต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น กรณีหมู่บ้านรีไซเคิลแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งนี้มีอาชีพแยกโลหะมีค่าจากแผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์ โดยรับของเสียอิเล็กทรอนิกส์ที่นำเข้ามาในประเทศไทยโดยผิดกฎหมายมาจากนายหน้าแล้วทำการแยกเอาโลหะมีค่าไปจำหน่ายโดยวิธีการเผาเพื่อแยกโลหะมีค่าอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการและฝังกลบเศษที่เหลือจากการคัดแยก ซึ่งการกระทำดังกล่าวสร้างมลพิษทั้งทางอากาศ ดินและน้ำ ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการตรวจพบสารตะกั่วปนเปื้อนในเลือดสูงกว่าค่ามาตรฐานในเด็กเล็กจากชุมชนดังกล่าว

กรณีดังกล่าวสอดคล้องจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์พนักงานศุลกากรที่ทำหน้าที่สืบสวนปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายศุลกากร ดังนี้

จากการสืบสวนพบว่าผู้นำเข้าไม่ใช่เจ้าของสินค้าตัวจริง แต่มีกลุ่มนายทุนชาวจีนที่อยู่เบื้องหลังซื้อของเสียจากต่างประเทศเข้ามาเพื่อเป็นวัตถุดิบในโรงงานรีไซเคิลของตัวเองและขายต่อให้แก่โรงงานรีไซเคิลรายอื่น ๆ ในประเทศ นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีกลุ่มนายทุนชาวสิงคโปร์ที่เป็นนายหน้านำเข้าของเสียจากอุตสาหกรรมแล้วกระจายของเสียดังกล่าวไปในประเทศ

นอกจากข้อมูลจากพนักงานศุลกากรแล้วในส่วนของเจ้าพนักงานตำรวจก็ได้ให้ข้อมูลในประเด็นดังกล่าว ดังนี้

การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนนั้นเป็นการกระทำที่มีลักษณะเป็นองค์ประกอบอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากการที่จะนำของเสียเข้ามาในประเทศไทยได้นั้นต้อง

มีหลายบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ตั้งแต่ผู้ส่งของเสียจากประเทศต้นทาง ตัวแทนรับขนส่งระหว่างประเทศ และผู้นำเข้า การเคลื่อนย้ายนั้นจึงเกิดขึ้นได้

นอกจากนี้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็ได้ให้ข้อมูลในประเด็นดังกล่าว ดังนี้

จากการดำเนินการสืบสวนสอบสวนที่ผ่านมาชี้ชัดว่าการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนนั้นกระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพราะตั้งแต่การส่งออกของเสียมากจากประเทศต้นทางจนถึงธุรกิจรีไซเคิลที่อยู่ในประเทศไทยพบว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน ในบางกรณีบริษัทที่ประกอบกิจการในประเทศไทยก็เป็นบริษัทในเครือเดียวกันกับในต่างประเทศ หรือบริษัทรีไซเคิลที่ประกอบกิจการในประเทศไทยก็มีชาวต่างชาติถือหุ้น

4.2 การบังคับใช้กฎหมาย

4.2.1 กรมศุลกากร

กรมศุลกากรเป็นหน่วยงานด้านหน้าในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย โดยที่ผ่านมารกรมศุลกากรได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ทั้งที่เป็นมาตรการทั่วไป เช่น การใช้ระบบบริหารความเสี่ยงในการควบคุมทางศุลกากร และมาตรการเฉพาะ เช่น การกำหนดเกณฑ์การระงับคดีในชั้นศุลกากร เป็นต้น จากสถานการณ์ปัจจุบันกรมศุลกากรมีนโยบายให้ความสำคัญต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในลำดับต้น เนื่องจากสถานะทางกฎหมายของของเสียโดยเฉพาะของเสียอันตราย ของเสียอิเล็กทรอนิกส์ และขยะเทศบาล นั้น คือ ของต้องห้าม ดังที่ผู้บริหารกรมศุลกากร ได้ให้ข้อมูลว่า

กรมศุลกากรให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามไม่ให้ของเสียอันตราย ภายใต้อนุสัญญาบาเซลและของเสียอื่นที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นของต้องห้ามเข้ามาในประเทศอย่างเด็ดขาด เนื่องด้วยสถานะทางกฎหมายของของเสียที่เป็นของต้องห้าม และผลจากมาตรการของรัฐที่ควบคุมการนำเข้าของเสียมากขึ้น ประกอบกับความเข้มงวดของกรมศุลกากรส่งผลให้สถิติการกระทำผิดที่ผ่านมาลดลงตามลำดับ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทบาทของกรมศุลกากร ผู้ศึกษาจึงขออธิบายกระบวนการตรวจสอบสินค้าของศุลกากร ซึ่งในที่นี้ขอยกกระบวนการตรวจสอบสินค้าทางเรือมาอธิบาย เนื่องจากเป็นวิธีการขนส่งหลักที่ใช้ในการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียในประเทศไทย โดยมีกระบวนการโดยสังเขปดังต่อไปนี้

1) การรายงานเรือเข้ามาในราชอาณาจักร ก่อนเรือเข้ามาในราชอาณาจักร ตัวแทนเรือจะจัดทำข้อมูลการรายงานเรือเข้าและการขอเปิดตารางเรือ (Vessel Schedule: VSED) รวมถึงยื่นบัญชีสินค้าสำหรับเรือ และส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ให้ศุลกากรล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมง ยกเว้นเรือที่เดินทางมาจากประเทศเวียดนามและกัมพูชา ให้ส่งข้อมูลล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 1 ชั่วโมง

2) ผู้นำเข้าที่ลงทะเบียนกับกรมศุลกากรเป็นที่เรียบร้อยแล้วทำการยื่นใบขนสินค้าด้วยการส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของศุลกากร

3) ระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากรทำการประมวลผลและสั่งการตรวจ

4) ผู้นำเข้าชำระค่าภาษีอากร (หากมี)

5) หากเป็นกรณียกเว้นการตรวจ (Green line) ผู้นำเข้าสามารถติดต่อโรงพักสินค้าเพื่อรับสินค้าได้เลย แต่หากเป็นสินค้าที่มีคำสั่งให้ตรวจสอบพิกัด ราคา และของ (Red Line) พนักงานศุลกากรจะตรวจสินค้าตามคำสั่งการตรวจซึ่งอาจเป็นการตรวจทางกายภาพหรือการตรวจด้วยเครื่องเอกซเรย์ เมื่อพนักงานตรวจสินค้าแล้วไม่พบความผิดตามกฎหมายศุลกากร พนักงานศุลกากรก็จะตรวจปล่อยสินค้านั้นจากอารักขาให้ผู้นำเข้ารับสินค้าไปได้ แต่หากพนักงานศุลกากรตรวจพบความผิดตามกฎหมายศุลกากร ก็จะทำการจับกุมและดำเนินคดีตามกฎหมาย ต่อไป

กระบวนการสืบสวนและปราบปรามการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนโดยศุลกากรนั้นสามารถจำแนกได้เป็น 2 กระบวนการ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วทั้ง 2 กระบวนการนั้นต่างดำเนินการควบคู่กันไป ดังนี้

1) การใช้ระบบบริหารความเสี่ยงในการปราบปรามการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนซึ่งเป็นแนวทางที่ริเริ่มโดยองค์การศุลกากรโลกผ่าน WCO Safe Frame Work of Standard ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการค้าให้มีความปลอดภัยและส่งเสริมเศรษฐกิจ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่ห่วงโซ่อุปทานและอำนวยความสะดวกทางการค้าในยุคที่สินค้าจำนวนมากเคลื่อนย้ายผ่านพรมแดนพร้อมกับสินค้าผิดกฎหมาย สินค้าอันตราย และภัยก่อการร้าย กรมศุลกากรในฐานะหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับชายแดนโดยตรง จึงได้นำ WCO Safe Frame Work of Standard มา

ปรับใช้ในการบริหารความเสี่ยงของกรมศุลกากรโดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า ระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยง (Profiling System) โดยมีหลักการทำงาน คือ ระบบคอมพิวเตอร์ของศุลกากรจะกำหนดรหัสสั่งการตรวจในใบขนสินค้าระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำหนดเงื่อนไขประเมินความเสี่ยงตามหลักการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ของศุลกากร โดยมีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยง (Central Profile) ในระบบคอมพิวเตอร์ของศุลกากร เพื่อคัดเลือกและกำหนดการสั่งการตรวจในใบขนสินค้าแต่ละฉบับ เมื่อผู้ประกอบการหรือผู้แทนส่งข้อมูลใบขนสินค้าเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ของศุลกากร หลังจากระบบคอมพิวเตอร์ได้ตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลเบื้องต้นของผู้ประกอบการและผู้แทนแล้ว ระบบจะออกเลขที่ใบขนสินค้าให้และทำการตรวจสอบเงื่อนไขความเสี่ยงที่ศุลกากรได้กำหนดไว้ (Profile)

การกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงเพิ่มเติม หน่วยงานศุลกากรที่มีหน้าที่ในพื้นที่ที่รับผิดชอบของตน มีหน้าที่รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและประเมินความเสี่ยงในระดับพื้นที่ของตนเองเพื่อจัดทำเงื่อนไขความเสี่ยง (Local Profile) เพิ่มเติมจากของกรมศุลกากรตามหลักการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ได้ตามความเหมาะสม นอกจากการจัดทำเงื่อนไขความเสี่ยงข้างต้นแล้ว หากกองตรวจสอบอากรหรือหน่วยงานศุลกากรในพื้นที่เห็นว่าเงื่อนไขความเสี่ยงใดจำเป็นต้องมีวิธีการตรวจสอบสินค้าอื่นใดที่เหมาะสมก็ให้แจ้งไว้ในแต่ละเงื่อนไขได้

ในการตรวจสอบสินค้า พนักงานศุลกากรผู้ที่มีหน้าที่ตรวจสอบสินค้าจะต้องตรวจสอบข้อความ (Message) ในแต่ละเงื่อนไข (Profile) ทุกครั้ง และให้พนักงานศุลกากรถือปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดยเคร่งครัด และหากเป็นกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการฝ่าฝืนต่อกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ ให้เสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อขอความเห็นชอบในการดำเนินการส่งหน่วยงานอื่นพิจารณาตรวจสอบก่อนได้ และในกรณีที่หน่วยงานศุลกากรนั้น ๆ มีเครื่องเอกซเรย์ประจำอยู่ หน่วยงานนั้นจะต้องจัดให้มีการตั้งเงื่อนไขความเสี่ยง (Local Profile) เพิ่มเติมจากของกรมศุลกากรให้มีการใช้เครื่องเอกซเรย์ให้ได้ประโยชน์สูงสุด

ดังนั้น ภายใต้ระบบบริหารความเสี่ยงของกรมศุลกากร สินค้าที่มีความเสี่ยงสูงก็จะต้องถูกตรวจสอบตามวิธีการที่กำหนดต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการเปิดตรวจสินค้าทางกายภาพ หรือการตรวจด้วยเครื่องเอกซเรย์ และหากพนักงานศุลกากรพบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ผิดกฎหมายหรือเป็นสินค้าที่ไม่ถูกต้องตามสำแดง พนักงานศุลกากรก็จะดำเนินการคดีตามกฎหมายศุลกากรต่อไป

2) การสืบสวนโดยหน่วยงานสืบสวนและปราบปรามของกรมศุลกากร เป็นการสืบสวนเพื่อหาเบาะแสการกระทำความผิด หรือค้นหาการขนส่งที่มีความเสี่ยงที่จะเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร กระบวนการดังกล่าวเริ่มต้นจากการดำเนินการด้านการข่าวผ่านกระบวนการผลิต

ข่าวกรอง โดยใช้แหล่งข้อมูลทั้งจากแหล่งปิด เช่น การข่าวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น องค์การศุลกากรโลก ศุลกากรประเทศต่าง ๆ ตำรวจสากล และข่าวกรองที่กรมศุลกากรผลิตได้เอง รวมถึงข่าวกรองจากแหล่งเปิด เพื่อกำหนดเป้าหมายที่มีความเสี่ยงสูงซึ่งต้องได้รับการตรวจสอบ จากนั้นเมื่อสินค้ามาถึงประเทศไทยมีการยื่นบัญชีสินค้าและใบขนสินค้าต่อกรมศุลกากรผ่านระบบ อิเล็กทรอนิกส์แล้ว สินค้าที่มีความเสี่ยงสูงซึ่งถูกกำหนดเป้าหมายไว้แล้วนั้นจะถูกอายัดไว้เพื่อ ตรวจสอบ ก่อนที่ตัวแทนหรือเจ้าของสินค้าจะขอรับสินค้าหรือปฏิบัติพิธีการศุลกากรต่อไป และเมื่อ ตรวจสอบแล้วหากพบความผิด พนักงานศุลกากรก็จะดำเนินคดีตามกฎหมายศุลกากรต่อไป

กระบวนการดำเนินคดีศุลกากร ในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายศุลกากรเริ่มตั้งแต่ การแจ้งความร้องทุกข์ การจับกุม การสอบสวน การฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาล โดยศาลเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่มีอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินคดีความ แต่สำหรับการ ดำเนินคดีศุลกากรนั้น หากว่าผู้ถูกกล่าวหายินยอมและขอใช้ค่าภาษีอากรและค่าปรับในชั้นศุลกากร ทำการเปรียบเทียบและของดการฟ้องร้อง กฎหมายศุลกากรก็ได้ให้อำนาจฝ่ายบริหาร คือ อธิบดีกรม ศุลกากร หรือคณะกรรมการเปรียบเทียบ ทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้ อันเป็นผลให้คดี กระจับไปในชั้นศุลกากร แต่หากผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมรับผิดตามข้อกล่าวหาและไม่ยินยอมขอใช้ค่าภาษี อากรและค่าปรับ หรือไม่ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ประกันอย่างใดไว้ กรณีดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้กรมศุลกากรนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามกฎหมาย

4.2.2 กรมโรงงานอุตสาหกรรม

กรมโรงงานอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตรายตาม พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และยังเป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจ (Competence Agency) ของประเทศไทยตามอนุสัญญาบาเซล ฯ ด้วย ในกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน กรมโรงงาน อุตสาหกรรมมีบทบาทในฐานะผู้อนุญาตให้นำเข้า ส่งออก ของเสียซึ่งถูกควบคุมตามกฎหมายที่ เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นของเสียอันตรายซึ่งจัดเป็นวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติควบคุมวัตถุ อันตราย ตลอดจนดำเนินการในส่วนของการพิจารณาการขอเคลื่อนย้ายของเสียตามอนุสัญญาบาเซล ฯ นอกจากนี้กรมโรงงานอุตสาหกรรมยังมีหน้าที่ในการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกทั้งในการ อนุญาตนำเข้า กำหนดปริมาณการนำเข้า และกำหนดคุณลักษณะของเศษพลาสติกที่สามารถนำเข้า ได้

ที่ผ่านมากรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ออกมาตรการเพื่อการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสีย ข้ามแดนหลายประการ อาทิเช่น การออกประกาศเพื่อห้ามการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์ และตั้งแต่ปี

พ.ศ. 2562 ก็ไม่มีการอนุญาตให้นำเข้าของเสียในบัญชี A1180 ตามภาคผนวก 8 List A ตามอนุสัญญาบาเซล ดังนี้

- ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง ชะลอการพิจารณาการนำเข้ามาในราชอาณาจักร ลงวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2564 เพื่อชะลอการพิจารณาอนุญาตนำเข้า เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ ซึ่งเป็นพลาสติกที่ผ่านการใช้งานแล้ว ชิ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ หรือเศษเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง กำหนดชนิดและแหล่งกำเนิดวัตถุพิษที่จะนำมาใช้ในโรงงาน พ.ศ. 2563 เพื่อห้ามนำขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่นำเข้าจากต่างประเทศใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2563

การกำหนดให้การนำเข้าเศษพลาสติกต้องนำมาเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงาน เพื่อการผลิตสินค้าอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเท่านั้น เศษพลาสติกที่นำเข้าต้องแยกประเภทแต่ละชนิดไม่ปะปนกัน และสามารถนำเข้าสู่กระบวนการผลิตของโรงงานได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทำความสะอาดอีก และไม่มีวัตถุประสงค์ของการนำเข้าเพื่อการกำจัดขั้นสุดท้าย (เช่น การฝังกลบ หรือการเผา) โดยได้ออกประกาศที่เกี่ยวข้องดังนี้

- ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการอนุญาตนำเข้า เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

- ประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรมเรื่องยกเลิกหลักเกณฑ์วิธีการอนุญาตให้นำเศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติก ไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2561

โดยที่ผ่านมารกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ยุติการออกใบอนุญาตนำเข้าเศษพลาสติก ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 ทำให้การนำเข้าเศษพลาสติกโดยได้รับอนุญาตจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมสิ้นสุดลงในเดือนกันยายน พ.ศ. 2563 และกำลังนำเทคโนโลยีมาช่วยในการติดตามการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายภายในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564

ปัญหาและอุปสรรคด้านการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนของกรมโรงงานอุตสาหกรรม คือ ปัญหาจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ปัญหากระบวนการอนุมัติอนุญาตที่มีมากเกินความจำเป็น ปัญหาบทบาทที่ขัดกันระหว่างบทบาทการส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรมกับบทบาทการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานของกรมโรงงานอุตสาหกรรม และปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้รายละเอียดไว้ว่า

กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีบทบาทหลักสำคัญสองประการ คือ การส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรมของผู้ประกอบกิจการและบทบาทการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการควบคุมการประกอบกิจการโรงงานไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ดำเนินการ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าทั้งสองบทบาทนั้นขัดแย้งกันเองในตัว แต่เนื่องจากเป็นภารกิจตามกฎหมายกรมโรงงานอุตสาหกรรมจึงต้องพยายามสร้างสมดุลระหว่างสองบทบาทนี้ ที่ผ่านมารกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้มีการดำเนินการหลายประการเพื่อควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน เช่น การร่วมกับกรมศุลกากรและสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการกวาดล้างขบวนการนำเข้าของเสียผิดกฎหมายในปี พ.ศ. 2561 และการออกประกาศอีกหลายฉบับเพื่อควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน เป็นต้น และในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 จะมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการกำกับการเคลื่อนย้ายของเสียอันตราย และในระดับปฏิบัติการโรงงานอุตสาหกรรมก็ได้ปรับปรุงการประสานงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยการให้บริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับของเสียอันตรายแก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการ

4.2.3 กรมควบคุมมลพิษ

กรมควบคุมมลพิษ ในฐานะศูนย์ประสานงาน (Focal Point) มีบทบาทในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย โดยทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้การดำเนินการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนเป็นไปตามข้อบัญญัติของอนุสัญญาบาเซล ที่ผ่านมารกรมควบคุมมลพิษมีบทบาทที่สำคัญในการสร้างเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับอนุสัญญาบาเซล และการจำแนกของเสียอันตรายให้แก่บุคลากรด่านหน้า เช่น พนักงานศุลกากร เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น โดยการฝึกอบรมให้ความรู้และจัดทำคู่มือการปฏิบัติ แจกจ่ายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งที่ผ่านมารกรมควบคุมมลพิษยังได้ออกประกาศกรมควบคุมมลพิษ เรื่อง ความหมายของ “ขยะพลาสติก” และ “เศษพลาสติก” พ.ศ. 2564 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติของหน่วยงานรัฐและผู้ประกอบการในการนำเข้า ส่งออกเศษพลาสติก

4.2.4 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีบทบาทในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในฐานะเป็นเจ้าพนักงานและพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำผิดเกี่ยวกับ การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน

เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในท้องที่ ที่สถานีตำรวจนั้นๆ มีอำนาจสอบสวน และหากเป็นคดีที่มีความซับซ้อน อาจมีการโอนอำนาจสอบสวนแก่พนักงานสอบสวนกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้น เริ่มต้นตั้งแต่รับคำร้องทุกข์กล่าวโทษจากพนักงานศุลกากร แล้วเริ่มทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งพยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร ซึ่งกระบวนการสอบสวน นั้น มีความสำคัญต่อรูปคดีเนื่องจากข้อเท็จจริง พยานหลักฐานต่าง ๆ จะถูกรวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนซึ่งทั้งพนักงานอัยการและศาลจะใช้ในการพิจารณา

ในกรณีการสอบสวนความผิดเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนเป็นคดีที่พนักงานสอบสวนพบไม่บ่อยนัก หากเปรียบเทียบกับคดีประเภทอื่น ๆ และเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว กล่าวคือ มีกฎหมายพิเศษเข้ามาเกี่ยวข้องหลายฉบับ อาทิเช่น พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการส่งออกป็นอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 รวมถึงสำนวนคดีมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์หลากหลายสาขา เช่น วิทยาศาสตร์ การค้าระหว่างประเทศ ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องมีทักษะในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ดังที่ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ให้ความเห็นว่า

สำนักงานตำรวจแห่งชาติสร้างพนักงานสอบสวนให้มีทักษะในการรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งหมายถึงการที่พนักงานสอบสวนจะต้องรู้ว่าพยานหลักฐานใดที่ควรนำเข้ามาอยู่ในสำนวนและจะหาพยานหลักฐานนั้นได้จากแหล่งใด ดังนั้น หากมีประเด็นใดในสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยทักษะดังกล่าว พนักงานสอบสวนก็สามารถเรียกพยานหลักฐานที่จำเป็นในการสอบสวนได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ

ตามหลักของการสอบสวนทั่วไป การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นการที่พนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้อง ซึ่งพยานหลักฐานที่สามารถใช้ในชั้นศาลเพื่อเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ได้แก่ พยานวัตถุ พยานเอกสาร และพยานบุคคล รวมถึงพยานผู้ชำนาญการพิเศษซึ่งรวมอยู่ในความหมายของพยานบุคคล

ในการรวบรวมพยานหลักฐานในเบื้องต้น ต้องวิเคราะห์ว่ามีพยานหลักฐานซึ่งได้แก่ พยานวัตถุ พยานเอกสาร และพยานบุคคล รวมถึงพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษใดบ้างที่เกี่ยวข้อง กับคดีที่พนักงานสอบสวนจะต้องแสวงหาและรวบรวมมาเพื่อใช้ในการทำความเห็นทางคดีที่ จะต้องไปแสวงหาและรวบรวมเข้ามาในสำนวนการสอบสวน ซึ่งมีขั้นตอนในการรวบรวม พยานหลักฐาน ดังนี้

พยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การนำเข้าหรือส่งออก

พยานเอกสาร พยานเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ใบขนสินค้าขาเข้า หรือใบขนสินค้าขาออก เอกสารประกอบใบขนสินค้าที่สำคัญ ได้แก่ บัญชีราคาสินค้า (Invoice) และบัญชีรายละเอียดบรรจุหีบห่อ (Packing List) รวมถึงเอกสารอื่น ๆ ที่ผู้นำเข้าส่งออกได้ยื่นประกอบการผ่านพิธีการศุลกากร ที่พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องรวบรวมเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่ามีการนำเข้าหรือส่งออกของเสีย โดย ขั้นตอนการดำเนินการของพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานดังกล่าว มีดังนี้

การได้มาซึ่งพยานเอกสาร

1) จากกรมศุลกากร โดยการออกหมายเรียกพยานเอกสารหรือพยานบุคคล โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 132 และมาตรา 133 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือหากเป็นกรณีที่กรมศุลกากรเป็นผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษ พยานเอกสารก็จะถูกส่งมายังพนักงานสอบสวนพร้อม หนังสือร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หากพนักงานสอบสวนตรวจสอบแล้วเห็นว่าเอกสารที่ส่งมายังไม่ สมบูรณ์หรือครบถ้วน ก็สามารถประสานงานกับผู้กล่าวหาซึ่งได้รับมอบอำนาจจากกรมศุลกากร หรือนิติกรผู้ประสานงานที่ได้รับมอบหมายในหนังสือร้องทุกข์ให้จัดส่งเพิ่มเติมได้

2) จากสถานประกอบการของผู้นำเข้าหรือส่งออก โดยอาศัยอำนาจในการเข้าตรวจค้น หรือขอยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อขอหมายค้น ซึ่งในการตรวจค้นในคดีความผิดทางศุลกากร ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานผู้ทำการตรวจค้นจะทำการตรวจยึดเอกสารที่สงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับ ทั้งหมดมาบรรจุใส่กล่องกระดาษแล้วปิดผนึกให้ผู้ดำเนินการตรวจค้นหรือเจ้าของสถานที่ที่ตรวจค้นและ ผู้ตรวจค้นลงชื่อกำกับบนผนึก แล้วนำเอกสารทั้งหมดกลับมาทำการตรวจสอบยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนพร้อมทำบันทึกการตรวจค้นให้ชัดเจนหลังจากนั้นให้นัดหมายหรือมีหนังสือแจ้งให้ผู้นำเข้า หรือส่งออกมาพบหรือมอบอำนาจให้ตัวแทนมาพบพนักงานสอบสวน เพื่อทำการตรวจสอบและยืนยัน เอกสารที่ได้จากการตรวจค้น โดยให้ลงชื่อพร้อมประทับตรานิติบุคคล (กรณีเป็นนิติบุคคล) บนเอกสาร ทุกแผ่นพร้อมทำบันทึกและสอบปากคำไว้ชัดเจนส่วนเอกสารที่ไม่เกี่ยวข้องก็คืนให้โดยทำบันทึกไว้ เช่นเดียวกัน

3) การดำเนินการเกี่ยวกับพยานเอกสารพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการยึดหรืออายัดพยานเอกสารที่ได้มาดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 ส่วนใหญ่การดำเนินคดีในความผิดฐานนำเข้าหรือส่งออกของต้องห้ามหรือต้องกำกั้นนั้น ใบขนสินค้าขาเข้าหรือขาออกจะเป็นเอกสารที่ยืนยันว่ามีการนำเข้าหรือส่งออกสินค้า ดังนั้นหากประเด็นทางคดีไม่มีข้อสงสัยหรือข้อต่อสู้ว่าไม่มีการนำเข้าหรือส่งออกจริงหรือไม่หรือมีประเด็นที่ต้องตรวจพิสูจน์ลายมือชื่อของตัวแทนผู้ส่งออก หรือนำเข้าอาจใช้เพียงสำเนาใบขนสินค้าขาเข้าหรือขาออกพร้อมเอกสารประกอบเพื่อประกอบสำนวนการสอบสวนเท่านั้น ส่วนต้นฉบับอาจส่งไปเก็บรักษาที่กรมศุลกากรเพื่อประโยชน์ในการป้องกันการสูญหายและการดำเนินการในการฟ้องร้องทางแพ่งต่อไปหากมีข้อสงสัยในภายหลังซึ่งจำเป็นต้องใช้ใบขนสินค้าขาเข้าหรือขาออกโดยการตรวจพิสูจน์หรือมีคำสั่งศาลหรือพนักงานอัยการสามารถร้องขอไปยังกรมศุลกากรให้จัดส่งมาภายหลังได้

4) พยานวัตถุ พยานวัตถุที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สินค้าที่นำเข้าหรือส่งออกอันเป็นสิ่งของที่มิใช่เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดซึ่งพนักงานสอบสวนสามารถยึดไว้เป็นพยานหลักฐานใดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (2) ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ของกลางที่ยึดไว้ดังกล่าว จะต้องส่งมอบให้อยู่ในความรักษาของพนักงานศุลกากร

5) พยานบุคคล รวมถึงพยานผู้ชำนาญการพิเศษที่มีความสำคัญเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงว่ามีการนำเข้าหรือส่งออกสินค้า ได้แก่ พนักงานศุลกากร พยานบุคคลอื่นเช่นตัวแทนผู้นำเข้าหรือส่งออก พนักงานของบริษัทที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ เพื่อให้มีศูนย์กลางในการประสานงานและรับผิดชอบงานป้องกันและปราบปรามการกระทำที่เกี่ยวกับสิ่งแวดลอม สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้ตั้งศูนย์ปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปทส.ตร.) โดยมีรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้อำนวยการศูนย์ ศูนย์ดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบงานป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอมในภาพรวมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กำหนดนโยบายเกี่ยวกับระบบงานการข่าว งานเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบฐานข้อมูลในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอม และการพัฒนาการปฏิบัติงานในทุกมิติ ให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทาง หรือมาตรการในการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งศูนย์ปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดลอม ขึ้นในระดับ

กองบัญชาการและกองบังคับการ เพื่อรับผิดชอบงานป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดต้นไม้ทำลายป่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่รับผิดชอบอีกด้วย

ด้านนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติต่อปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ผู้บริหารสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งรับผิดชอบงานยุทธศาสตร์ให้ทัศนะไว้ว่า

สำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและพร้อมที่จะขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ เนื่องจากปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายถูกกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ

4.2.5 กรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษมีบทบาทเกี่ยวกับการป้องกัน การปราบปราม การสืบสวนและการสอบสวนคดีความผิดทางอาญาที่ต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนโดยใช้วิธีการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ กรณีการสอบสวนการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดี หากเป็นการกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับของเสียซึ่งเป็นวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 การสอบสวนจะอยู่ในความรับผิดชอบของกองคดีคุ้มครองผู้บริโภค และหากเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเป็นการละเมิดกฎหมายสิ่งแวดล้อม คดีดังกล่าวก็จะอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกองคดีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากกรณีที่ผ่านมากรมสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายหลายคดี ด้วยความร่วมมือของกรมสอบสวนคดีพิเศษทั้งด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ ทำให้การจับกุมในแต่ละคดีเป็นคดีที่สำคัญและด้วยนโยบายของผู้บริหารกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ต้องการให้การดำเนินคดีสามารถสาวไปถึงผู้เกี่ยวข้องหรือขบวนการเพื่อกวาดล้างองค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นลักษณะการดำเนินคดีจึงเป็นการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดทั้งขบวนการที่มีหลักฐานเชื่อมโยงไปถึงมากกว่าการจับกุมผู้กระทำความผิดรายเล็ก

4.2.6 สำนักงานอัยการสูงสุด

สำนักงานอัยการสูงสุดมีบทบาทในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในการดำเนินคดีอาญา มีอำนาจและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ ในคดีแพ่ง หรือคดีปกครอง พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาล

หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคในศาล หรือในกระบวนการทางอนุญาโตตุลาการทั้งปวงกับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุดหรือพนักงานอัยการ

ในกรณีของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่เป็นคดีอาญาที่รัฐเป็นผู้เสียหายพนักงานอัยการจะทำหน้าที่เป็นผู้ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล หรือเป็นพนักงานสอบสวนหากคดีดังกล่าวได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร โดยพนักงานอัยการประจำสำนักงานอัยการในท้องที่ที่เกิดเหตุ หรือสำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรในกรณีที่เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญารธนบุรี ศาลอาญาตลิ่งชันและศาลอาญาพระชนิง จะเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาสั่งคดี โดยทำการพิจารณาสำนวนการสอบสวน ตลอดจนพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมไว้ว่าเพียงพอต่อการฟ้องคดีหรือไม่ ซึ่งในปัจจุบันสำนักงานอัยการสูงสุดมีนโยบายริเริ่มและผลักดันให้มีการจัดตั้งสำนักงานคดีสิ่งแวดล้อมขึ้นเพื่อรับผิดชอบงานดำเนินคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ

บทบาทอีกประการที่สำคัญของพนักงานอัยการ คือ การเป็นพนักงานสอบสวน กฎหมายที่กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนในปัจจุบัน ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 และพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 32 กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 ให้อัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายไทยได้กระทำลงนอกราชอาณาจักร โดยอัยการสูงสุดหรือผู้รักษาการแทนจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนคนใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนแทนก็ได้ สำหรับการสอบสวนคดีพิเศษนั้น พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 325 กำหนดให้พนักงานอัยการ หรืออัยการทหารเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในคดีพิเศษที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) (ค) หรือ (ง) ทุกคดีแล้วแต่กรณีส่วนคดีพิเศษที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (ก) (ข) (จ) หรือตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (2) พนักงานอัยการหรืออัยการทหารจะขอเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษแล้วแต่กรณีได้ต้องได้รับความเห็นชอบคณะกรรมการคดีพิเศษก่อน โดยการสอบสวนร่วมดังกล่าวให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการคดีพิเศษกำหนด นอกจากนี้อำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการที่สำคัญต่อการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน คือ การมีอำนาจสอบสวนในคดีที่เข้าข่ายเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กร

อาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ ซึ่งพนักงานอัยการได้ให้ความเห็นต่อการนำพระราชบัญญัติดังกล่าวมาใช้ในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายไว้ว่า

กรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายหากเป็นความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 แล้ว การนำกฎหมายดังกล่าวมาใช้ในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายจะเป็นประโยชน์อย่างมาก เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวมีเครื่องมือให้ผู้บังคับใช้กฎหมายใช้ต่อกับองค์กรอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น การยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด การปฏิบัติการอำพราง การใช้เครื่องมือสื่อสารในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัย และการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม เป็นต้น เครื่องมือดังกล่าวจะช่วยให้การปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายสามารถสาวไปถึงเครือข่ายองค์กรอาชญากรรมที่อยู่เบื้องหลังได้

เหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนกับพนักงานสอบสวนก็เพื่อให้การสอบสวนเป็นไปด้วยความรอบคอบ รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรมกับทุกฝ่าย เนื่องจากพนักงานอัยการเป็นผู้วินิจฉัยสั่งคดีและสืบพยานในชั้นศาล ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวถูกต้อง พนักงานอัยการจึงจำเป็นต้องได้รับรู้ข้อเท็จจริงในคดีตั้งแต่เริ่มแรกโดยไม่ต้องรอนจนกระทั่งพนักงานสอบสวนส่งสำนวนมาให้พิจารณาสั่งคดีทำให้พนักงานอัยการสามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาสั่งคดีได้โดยรอบคอบ รวดเร็ว และถูกต้องตามความเป็นจริง

4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทในการต่อต้านการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม พบว่าปัญหาและอุปสรรคในบังคับใช้กฎหมายนั้นประกอบด้วย

4.3.1 ปัญหาระบบบริหารความเสี่ยงทางศุลกากร

ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่ากรมศุลกากรใช้ระบบบริหารความเสี่ยงในการระบุเป้าหมายการขนส่งที่มีความเสี่ยงที่จะเป็นการกระทำผิดกฎหมายศุลกากร ด้วยเครื่องมือหลัก คือ ระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยง (Profiling System) โดยปัจจุบันกรมศุลกากรได้ดำเนินการพัฒนาระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงควบคู่กับการพัฒนาระบบ National Single Window (NSW) ซึ่งปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐ มากกว่า 37 หน่วยงาน ที่ดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ผ่านระบบ NSW เรียบร้อยแล้ว เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม คณะกรรมการอาหารและยา กรมวิชาการเกษตร กรมการอุตสาหกรรมทหาร และกรมการค้าต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้สินค้าที่นำเข้า ส่งออก ตามประเภทพิกัดศุลกากรที่กำหนด จะต้องดำเนินการส่งข้อมูลใบอนุญาตเข้ามาในระบบคอมพิวเตอร์ของกรมศุลกากร และในกรณีที่ระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงกำหนดให้ใบขนสินค้าดังกล่าวเป็นใบขนสินค้าเปิดตรวจ สินค้าดังกล่าวจะต้องมีการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรซึ่งประสิทธิภาพของระบบบริหารความเสี่ยงนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงที่กรมศุลกากรจัดทำขึ้น จากการศึกษาพบว่าปัญหาของระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงมีทั้งในขั้นตอนการกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงซึ่งในปัจจุบันเงื่อนไขความเสี่ยงที่กำหนดขึ้นทั้งเงื่อนไขความเสี่ยงส่วนกลาง (Central Profile) ที่ถูกกำหนดโดยหน่วยงานส่วนกลาง ใช้ข้อมูลที่มากำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงยังไม่หลากหลายและทันสมัยเท่าที่ควร อีกทั้งไม่ได้นำข้อมูลประวัติการกระทำผิดมาใช้กำหนดเงื่อนไขความเสี่ยง ทำให้เงื่อนไขความเสี่ยงที่กำหนดขึ้นมาไม่สามารถชี้เป้าไปยังการขนส่งที่มีความเสี่ยงที่จะเป็นการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียของเสียข้ามแดนได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามพบว่าในส่วนของการกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงเฉพาะพื้นที่ (Local Profile) ที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยหน่วยงานควบคุมทางศุลกากรในพื้นที่นั้น ๆ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความทันสมัยกว่าการกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงส่วนกลาง (Central Profile) เนื่องจากหน่วยงานศุลกากรในพื้นที่ต้องประสบกับงานภาคสนามทำให้มีข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่วนหน้า (Frontline Officer) ประกอบกับนโยบายจากผู้บริหารที่ให้หน่วยงานปรับปรุงระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการกำหนดเป้าหมายที่ต้องสงสัยของหน่วยงานสืบสวนปราบปรามซึ่งอาศัยความรู้ความชำนาญในการสืบสวนของเจ้าหน้าที่นั้นประสบความสำเร็จในการจับกุมมากกว่าระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงโดยเฉพาะกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงส่วนกลาง (Central Profile) ดังตัวอย่างกรณีของสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบังที่มีการดำเนินการพัฒนาระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงโดยคณะทำงานจัดทำและพัฒนา Local Profile ของสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบังเพื่อสกัดกั้นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย โดยการนำ

สถิติและข้อมูลการจับกุมประกอบกับการข่าว นำมาวิเคราะห์และพัฒนาสร้างเงื่อนไขความเสี่ยงในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบังได้ดำเนินการสร้างและพัฒนากำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงสำหรับการป้องกันการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย จำนวนมากกว่า 4 เงื่อนไข โดยมีใบขนสินค้าที่เข้าเงื่อนไขดังกล่าว เฉลี่ยเดือนละ 86 ฉบับ (พฤษภาคม – กรกฎาคม 2564) ซึ่งตัวเลขสถิติดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพของการกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงว่ามีความแม่นยำมากน้อยเพียงใด

4.3.2 อุปสรรคในการตรวจสินค้าของศุลกากร

1) ความไม่ชัดเจนของการตีความของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซลกับสินค้าใช้แล้ว

ปัจจุบันพบว่า กฎหมายของประเทศไทยยังไม่ได้มีการนิยามของเสียอันตรายไว้ แม้ว่าจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดนหลายฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับมีการกำหนดความหมายของของเสียอันตรายไว้แตกต่างกันออกไป ทั้งของเสียที่เป็นอันตรายขยะอันตรายและขยะพิษ จึงเกิดปัญหาในการตีความคำว่าของเสียอันตราย โดยอนุสัญญาบาเซลได้นิยามคำว่าของเสียอันตรายว่า ของเสีย คือ วัตถุซึ่งถูกทิ้งหรือมีเจตนาจะถูกทิ้งหรือต้องการที่จะทิ้ง ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ และกำหนดขอบเขตของอนุสัญญาว่าครอบคลุมของเสียที่มีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนที่อนุสัญญาถือว่าเป็นของเสีย ซึ่งอนุสัญญาฉบับนี้มุ่งควบคุมของเสียอันตรายโดยเฉพาะไม่ได้รวมถึงของเสียอื่นๆ เช่น มูลฝอยชุมชน ในทางปฏิบัติจึงเกิดปัญหาความไม่ชัดเจนในการตีความระหว่างของเสียอันตรายกับสินค้าที่ใช้แล้วว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ในกรณีของประเทศไทย กระทรวงอุตสาหกรรมโดยกรมโรงงานอุตสาหกรรมได้ออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 รองรับของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล แต่อย่างไรก็ตามประกาศดังกล่าวก็ไม่ได้นิยามของเสียอันตรายไว้อย่างเฉพาะเจาะจง ดังนั้นเมื่อมีการนำสินค้าที่ใช้แล้ว ซึ่งอาจมีสารปนเปื้อนหรือของเสียอันตรายปะปนเข้ามา จึงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการที่จะจำแนกหรือพิสูจน์ว่าสินค้าใช้แล้วดังกล่าวเข้าข่ายเป็นของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซลหรือไม่

2) การขาดความรู้และเครื่องมือในการจำแนกและพิสูจน์ทราบ

จากการปฏิบัติงานตรวจสอบของเสียของศุลกากรที่ผ่านมา พบว่าพนักงานศุลกากรผู้ปฏิบัติประสบกับปัญหาในการพิสูจน์ทราบของเสียที่ตรวจพบนั้นเป็นของเสียชนิดใด เนื่องจากในหลายกรณีการพิสูจน์ทราบของเสียจำเป็นต้องใช้เครื่องมือเฉพาะหรือมีความทันสมัย และพนักงานศุลกากรต้องมีความรู้เฉพาะทาง ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการอบรมให้ความรู้แก่พนักงานศุลกากรเกี่ยวกับการ

จำแนกของเสียอันตรายซึ่งจัดโดยกรมควบคุมมลพิษแต่ด้วยปัญหางบประมาณจึงทำให้การจัดอบรมครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายจำนวนน้อย ในกรณีการตรวจวิเคราะห์สินค้าที่ต้องสงสัยว่าเป็นของเสียอันตราย แม้กรมศุลกากรจะมีห้องปฏิบัติการวิเคราะห์สินค้าแต่ศักยภาพของห้องปฏิบัติการดังกล่าวไม่สามารถวิเคราะห์สินค้าที่มีความซับซ้อนได้ เช่น การตรวจวิเคราะห์เพื่อจำแนกสารเคมีที่ปนเปื้อนในของเสีย เป็นต้น กรณีดังกล่าวพนักงานศุลกากรจำเป็นต้องชักตัวอย่างสินค้าเพื่อส่งให้หน่วยงานที่มีอำนาจทำการวิเคราะห์ และยืนยันผลการวิเคราะห์ว่าของเสียดังกล่าวเป็นของเสียชนิดใดและเข้าข่ายเป็นของต้องห้ามต้องจำกัดตามกฎหมายที่หน่วยงานนั้นรับผิดชอบหรือไม่ เพื่อกรมศุลกากรจักได้ดำเนินคดีต่อไป ซึ่งกระบวนการดังกล่าวใช้เวลานานส่งผลกระทบต่อผู้นำเข้าส่งออกและกรมศุลกากร เนื่องจากผู้นำเข้าส่งออกสามารถใช้เหตุความล่าช้าดังกล่าวเป็นข้อฟ้องร้องกรมศุลกากรว่าปฏิบัติงานล่าช้าทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้นำเข้าส่งออกได้

4.3.3 ปัญหาการสืบสวนสอบสวนของศุลกากร

การสืบสวนสอบสวนคดีศุลกากรในชั้นพนักงานศุลกากรเป็นกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อแจ้งข้อกล่าวหาต่อผู้กระทำผิดกฎหมายศุลกากร และเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่เพียงพอต่อการดำเนินคดีศุลกากร และหากผู้กระทำผิดประสงค์ขอระงับคดีในชั้นศุลกากรเพื่องดการฟ้องร้อง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏบันทึกการจับกุมของพนักงานศุลกากรก็จะถูกนำไปใช้ในการพิจารณาของอธิบดีหรือคณะกรรมการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามกฎหมายศุลกากร แต่หากเป็นกรณีที่ผู้กระทำผิดไม่ประสงค์ของดการฟ้องร้อง บันทึกการจับกุมของพนักงานศุลกากรก็จะเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนต่อไป ในทางปฏิบัติแล้วพนักงานศุลกากรจะทำการสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดบันทึกลงในบันทึกการจับกุม ซึ่งการสอบสวนดังกล่าวพนักงานศุลกากรจะแจ้งข้อกล่าวหาต่อผู้นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย เนื่องจากพยานหลักฐานทางเอกสารที่ปรากฏต่อศุลกากรเกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านี้ แม้พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 245 จะบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดเป็นผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน หรือสมคบกันในการกระทำความผิดตามมาตรา 242 มาตรา 243 หรือมาตรา 244 ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในการกระทำความผิดนั้น แต่ในคดีศุลกากรส่วนใหญ่แล้วผู้นำเข้าก็จะยอมรับผิดและขอทำความตกลงระงับคดีในชั้นศุลกากร ดังนั้น การสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้กระทำผิดจึงสิ้นสุดลงด้วยลักษณะพิเศษของกฎหมายศุลกากรดังกล่าว ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินคดีศุลกากรเป็นไปอย่างรวดเร็ว รัฐได้ค่าภาษีอากรคืนจากผู้ฉ้อฉลโครงสร้างของกฎหมายดังกล่าวทำให้พนักงานศุลกากรไม่มีเหตุที่จะต้องทำการสอบสวนต่อไปถึงผู้บงการหรือเครือข่ายการกระทำความผิด และไม่ได้ทำการสืบสวนทางการเงินเพื่อหาความเชื่อมโยง

ระหว่างผู้กระทำผิดกับบุคคลอื่นที่ เป็นผู้สมรู้ร่วมคิดหรือตัวการ เพราะมีผู้ยอมรับผิดและชดใช้ค่าเสียหาย อากาศและค่าปรับที่เกิดขึ้นสมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว กรณีดังกล่าวสร้าง โอกาสให้กับเครือข่ายผู้กระทำผิดที่ใช้การตั้งบริษัทตัวแทนขึ้นมาบังหน้าและใช้ผู้อื่นเป็นกรรมการ บริษัท เพื่อนำเข้า ส่งออก นำผ่านของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย เพื่อหลบหลีกการจับกุมของ เจ้าหน้าที่

4.3.4 ปัญหากฎหมายศุลกากร

จากการศึกษาพบว่ามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในความผิดตาม พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 นั้นยังมีความไม่ชัดเจน ไม่ครอบคลุมและมีปัญหาในทางปฏิบัติที่ เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย อยู่ 2 ประการ คือ

1) ปัญหาอำนาจสอบสวนของพนักงานศุลกากร

พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารงานภาษีอากรเป็นไป อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพและเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องโดยตลอด โดยมีพนักงานศุลกากรเป็น ผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีศุลกากร ทั้งคดีศุลกากรนั้นมีทั้งกรณีที่ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบ หรือขอระงับคดีในชั้นศุลกากรและคดีที่ต้องหาไม่ยอมระงับคดีโดยขอต่อสู้คดีในชั้นศาล

ในคดีที่ต้องหาขอระงับคดีในชั้นศุลกากร พนักงานศุลกากรทำหน้าที่สืบสวนและสอบสวน ไปพร้อมกัน เนื่องจากได้ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่ง ความผิด พร้อมกันนั้นได้รวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษโดยมีต้องคำนึงว่าจะต้องฟ้องศาล หรือไม่ การดำเนินการของพนักงานศุลกากรในกรณีดังกล่าวพนักงานศุลกากรก็จะเลือกใช้วิธีที่ เหมาะสม เช่น แทนที่จะออกหมายเรียกก็ใช้วิธีเชิญตัวมาให้ถ้อยคำแทน ทั้งนี้เพราะผู้ถูกกล่าวหา สมควรใจโดยหวังจะยินยอมระงับคดีเพื่อไม่ต้องต่อสู้คดีในชั้นศาล

สำหรับคดีที่ต้องหาไม่ยอมระงับคดีโดยขอต่อสู้ในชั้นศาลนั้น การสืบสวนหรือการ สอบสวนซึ่งพนักงานศุลกากรได้ดำเนินการไปในเบื้องต้นนั้น ไม่เป็นการสอบสวนตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะการสอบสวนคดีอาญาจะสมบูรณ์จะต้องเป็นการสอบสวนโดย เจ้าพนักงานตามที่กฎหมายระบุไว้ หากแต่ว่าพนักงานศุลกากรมิได้เป็นพนักงานสอบสวนตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้พนักงาน ศุลกากรมีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวน ดังนั้น การบันทึกข้อเท็จจริงหรือการบันทึกการจับกุม ตามประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร จึงไม่ใช่สำนวนการสอบสวนที่พนักงานศุลกากรจะเสนอต่อ

พนักงานอัยการเพื่อทำการฟ้องร้องคดีต่อศาลได้ ซึ่งคดีในลักษณะดังกล่าวนี้ พนักงานศุลกากรต้องส่งผู้ต้องหาพร้อมกับบันทึกข้อเท็จจริงและหลักฐานประกอบอื่น ๆ ที่มีไปให้กับพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสอบสวน ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องไปเริ่มทำการสอบสวนใหม่เพราะตามกฎหมายศุลกากรและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดไว้ว่าให้พนักงานสอบสวนใช้ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในบันทึกข้อเท็จจริงของพนักงานศุลกากรเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวน ทำให้เกิดความล่าช้า อันเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมายภาษีอากรที่ต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและรัดกุมเพื่อการบริหารงานภาษีอากรที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การให้พนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาสอบสวนคดีศุลกากรนั้นทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินคดี ดังต่อไปนี้

ก. การดำเนินคดีศุลกากร กฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐได้ค่าภาษีอากรที่ขาดหายไปคืนมาโดยเร็วที่สุด และเพื่อป้องปรามการกระทำผิดทางศุลกากร โดยเฉพาะการดำเนินคดีอาญาทางศุลกากรนั้นเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในทางกฎหมายที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวต่อการรับโทษจากการทำความผิด ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีอาชญาวิทยาของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมที่ว่า การมีบทลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างเหมาะสมและรวดเร็วจึงจะส่งผลยับยั้งให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวต่อกฎหมายไม่ประกอบอาชญากรรมซ้ำอีก และขมขู่ยับยั้งไม่ให้ผู้ที่จะคิดจะกระทำความผิดก่ออาชญากรรม อีกทั้งโทษทางภาษีนั้นแตกต่างจากโทษทางอาญา และกระบวนการดำเนินคดีทางภาษีอากรนั้นก็แตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป เช่น ความผิดอาญาทางภาษีอากร ผู้ต้องหาสามารถระงับคดีในชั้นศุลกากรได้ เป็นต้น ดังนั้นหากผู้ต้องหาไม่ขอระงับคดีในชั้นศุลกากร เจ้าหน้าที่ผู้จับกุม ซึ่งอาจเป็นพนักงานศุลกากร หรือพนักงานปกครอง หรือตำรวจ ต้องรวบรวมข้อเท็จจริงอันเป็นพยานหลักฐาน รวมตลอดทั้งบันทึกข้อเท็จจริงซึ่งพนักงานศุลกากรบันทึกไว้นั้น ส่งให้กับพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนใหม่ โดยพนักงานสอบสวนต้องเริ่มแสวงหาหลักฐานใหม่ และดำเนินการสอบสวนเหมือนเช่นคดีอาญาทั่วไป ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายศุลกากรที่มีวัตถุประสงค์ให้คดีนั้นสำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว และการสอบสวนคดีหรือการดำเนินคดีศุลกากรซึ่งถือเป็นความผิดอาญาเพราะกฎหมายห้าม (Mala Prohibita) และการสอบสวนต้องอาศัยความรู้ความชำนาญเฉพาะทางทั้งด้านกฎหมายศุลกากร การค้าระหว่างประเทศ พิภดอัตราศุลกากร ข้อห้ามข้อจำกัด และพิธีการศุลกากร หากให้เจ้าหน้าที่ที่ขาดความรู้ความชำนาญมาทำการสอบสวนแล้ว อาจทำให้การสอบสวนล่าช้า ขาดความรัดกุม กระทบต่อประสิทธิภาพการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายศุลกากรได้

ข. พยานหลักฐานในการดำเนินคดีศุลกากร พยานหลักฐานเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดำเนินคดี ไม่ว่าจะป็นในคดีอาญาทั่วไปหรือคดีศุลกากร เพราะพยานหลักฐานจะเป็นสิ่งพิสูจน์ความผิดของจำเลย พยานหลักฐานในคดีศุลกากรมักจะปรากฏในรูปของพยานเอกสารและพยานวัตถุ ซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อนและมีลักษณะเป็นเทคนิคเฉพาะ ผู้กระทำผิดก็มักจะเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นอาชญากรอาชีพที่ใช้วิธีการฉ้อฉลต่าง ๆ ในการกระทำผิด ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินคดีศุลกากรมีประสิทธิภาพอีกประการหนึ่งก็คือ การมีพยานหลักฐานอันประกอบด้วยพยานเอกสาร พยานวัตถุ พยานผู้เชี่ยวชาญ หรือหลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญในทางศุลกากร ซึ่งในส่วนนี้ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 บัญญัติหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานศุลกากรไว้ในมาตรา 169 ซึ่งกำหนดว่า “ถ้าพนักงานศุลกากรพบว่าบุคคลใดมีสิ่งอันจะพึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ไว้ในครอบครอง ให้บันทึกข้อเท็จจริงที่ตนเองได้พบเห็นไว้เป็นหลักฐานโดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าข้อเท็จจริงที่จดแจ้งไว้ในบันทึกนั้นเป็นความจริง และผู้นั้นได้นำสิ่งนั้นเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือนำเข้ามาโดยยังมีได้ผ่านพิธีการศุลกากร เว้นแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น” ดังนั้นในคดีศุลกากรซึ่งต้องมีการฟ้องร้องผู้ต้องหาเป็นคดีอาญาในศาลนั้น การให้พนักงานศุลกากรเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา ย่อมทำให้สำนวนการสอบสวนมีความรัดกุมการดำเนินคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ลดปัญหาการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ หรือศาลพิพากษายกฟ้องเนื่องจากเหตุพยานหลักฐานไม่พอให้ศาลฟังลงโทษจำเลย

ค. การที่ไม่ได้นำบันทึกข้อเท็จจริงของพนักงานศุลกากร ตามมาตรา 169 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนของพนักงานสอบสวน เนื่องจากพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มิได้กำหนดไว้เลยว่า บันทึกข้อเท็จจริง ตามมาตรา 169 เมื่อมีการนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลให้ถือว่าบันทึกข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนจะต้องเริ่มสอบปากคำ หรือรวบรวมพยานหลักฐานใหม่ทำให้การดำเนินคดีชะงัก ประกอบกับหากพนักงานสอบสวนผู้นั้นขาดความรู้ความชำนาญในด้านศุลกากรก็จะเป็นเหตุให้ต้องเสียเปรียบอาชญากรทางเศรษฐกิจเหล่านี้ในการดำเนินคดีหรือต่อสู้คดีขึ้นศาล และการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายศุลกากรที่ต้องการให้คดีนั้นเสร็จสิ้นไปโดยเร็วอย่างมีประสิทธิภาพ

ง. ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดให้อำนาจการสอบสวนคดีอาญาตกอยู่กับพนักงานสอบสวน ซึ่งปัจจุบัน ได้แก่ พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ และผู้ที่จะเป็นพนักงานสอบสวนได้ต้องเป็นนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรขึ้นไป ในส่วนของกฎหมายศุลกากรนั้น หาก

พิจารณาพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ที่ถูกแก้ไขใหม่แล้วจะพบว่าไม่ปรากฏความเดิมใน มาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พระพุทธศักราช 2469 ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีใดๆอันเกี่ยว ด้วยศุลกากรนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่คนใดซึ่งกระทำการโดยอาศัยอำนาจอธิบดี อาจยื่นฟ้องและทำ การฟ้องร้องหรือแก้คดี หรือดำเนินคดีได้ไม่ว่า ศาลใดศาลหนึ่ง” จึงเป็นการตัดอำนาจในการฟ้องคดี ของพนักงานศุลกากรตามมาตราดังกล่าว ดังนั้นในทางปฏิบัติการฟ้องร้องคดีศุลกากรต่อศาล กรม ศุลกากรจึงต้องส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการก่อนทุกครั้ง เว้นแต่กรมศุลกากรจะใช้สิทธิใน ฐานะผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 เกี่ยวกับกรณีดังกล่าวนี้ ผู้ ศึกษาเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ไม่ได้ ให้อำนาจพนักงานศุลกากรในการสอบสวนไว้ จึงเป็นเหตุให้พนักงานศุลกากรไม่มีอำนาจในการ สอบสวน ดังนั้นการสอบปากคำของพนักงานศุลกากร ในกรณีที่มีการกล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดตาม กฎหมายศุลกากร จึงเป็นการบันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหาเพื่อประโยชน์ในการทำความตกลงระงับ คดีหรือเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีประการอื่นโดยมิใช่การสอบสวนแต่ประการใด

2) ปัญหาที่เกิดจากการใช้มาตรการระงับคดีในชั้นศุลกากร

การระงับคดีในชั้นศุลกากรนั้น พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 256 ให้อำนาจ อธิบดีกรมศุลกากรงดการฟ้องร้องได้ โดยบัญญัติไว้ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 257 บรรดาความผิดตาม พระราชบัญญัตินี้ ถ้าบุคคลนั้นยินยอมใช้ค่าปรับ หรือได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ ประกันตามที่อธิบดีเห็นสมควรแล้ว อธิบดีจะงดการฟ้องร้องเสียก็ได้ และให้ถือว่าคดีเลิกกันตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา” และหากราคาของกลางรวมค่าอากรเข้า ด้วยกันแล้วเกินกว่าสี่แสนบาท ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการเปรียบเทียบในการพิจารณางดการ ฟ้องร้อง ตามมาตรา 257 ซึ่งคณะกรรมการเปรียบเทียบประกอบด้วยผู้แทนกรมศุลกากร ผู้แทน กระทรวงการคลัง และผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เมื่อคณะกรรมการเปรียบเทียบ ได้ทำการ เปรียบเทียบกรณีใด และผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับ หรือได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ ประกันตามคำเปรียบเทียบ ภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการเปรียบเทียบกำหนดแล้วให้ถือว่าคดีเลิก กันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ปัจจุบัน กรมศุลกากร กำหนดเกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 ในกรณีการกระทำความผิดที่มีของกลางเป็นของที่เข้าข่ายเป็นของเสีย ดังนี้

กรณีเศษพลาสติก

กรมศุลกากร ได้กำหนดเกณฑ์เปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 ประมวล 7 04 02 01 มาตรา 244 ข้อ 2 กรณีหลีกเลี่ยงข้อกักัดในการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ หากหน่วยราชการผู้มีหน้าที่ออกใบอนุญาตมิได้ออกใบอนุญาต หรือมิได้แจ้งให้กรมศุลกากรทราบเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดดำเนินการยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน เว้นแต่กรณีที่หน่วยราชการผู้มีหน้าที่ออกใบอนุญาตได้ออกใบอนุญาตให้ภายหลังวันนำเข้า หรือได้แจ้งให้กรมศุลกากรทราบเป็นลายลักษณ์อักษรว่าผ่อนผันให้นำเข้ามาได้ หรืออนุญาตให้นำเข้ามาได้และให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร ให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับร้อยละ 10 ของราคาของ ไม่น้อยกว่า 1,000 แต่ไม่เกิน 20,000 บาท โดยไม่คำนึงถึงว่าของนั้น ๆ จะต้องเสียอากรหรือไม่

ในเดือน กรกฎาคม 2562 อธิบดีกรมศุลกากร ได้มีข้อสั่งการ ให้งดการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในชั้นศุลกากร กรณีที่ตรวจพบการกระทำความผิดทางศุลกากรที่เกี่ยวกับของประเภทขยะ อิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติก โดยเห็นควรดำเนินการส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป โดยมอบหมายให้สำนักกฎหมาย (กองกฎหมายในปัจจุบัน) พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยงานด้านคดีของทุกกอง สำนักงานและด่านศุลกากรดำเนินการไปในทางเดียวกัน

กรมศุลกากร ได้ออกคำสั่งทั่วไปกรมศุลกากร ที่ 6/2563 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. 2560 หมวด 7 ส่วนที่ 04 บทที่ 02 ข้อที่ 01 เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 244 ข้อ 2 โดยกรณีหลีกเลี่ยงข้อกักัดในการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ กรณีหน่วยราชการผู้มีหน้าที่ออกใบอนุญาตมิได้ออกใบอนุญาต หรือมิได้แจ้งให้กรมศุลกากรทราบเป็นลายลักษณ์อักษรว่า ผ่อนผันให้นำเข้ามาได้ หรืออนุญาตให้นำเข้ามาได้และให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องให้ผู้กระทำความผิดดำเนินการยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน เว้นแต่กรณีของต้องกักัดในการนำเข้า หากหน่วยราชการผู้มีหน้าที่ออกใบอนุญาตได้ออกใบอนุญาตให้ภายหลังวันนำเข้า หรือได้แจ้งให้กรมศุลกากรทราบเป็นลายลักษณ์อักษรภายหลังวันนำเข้าว่า ผ่อนผันให้นำเข้ามาได้ หรืออนุญาตให้นำเข้ามาได้และให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องให้ดำเนินการปรับร้อยละ 10 ของราคาไม่น้อยกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 20,000 บาท โดยไม่คำนึงถึงว่าของนั้นๆ จะต้องเสียอากรหรือไม่

นอกจากนี้ กรณีที่การกระทำตามใบขนสินค้าฉบับเดียว เป็นความผิดตามมาตรา 243 และ มาตรา 244 โดยความผิดตามมาตรา 243 มีบทระวางโทษสูงกล่าว โดยของที่เป็นความผิดไม่สามารถ ตรวจปล่อยไปจากอารักขาของศุลกากรได้ เช่น ไม่มีใบอนุญาตนำเข้า เป็นต้น หากผู้กระทำความผิด ประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องให้ดำเนินการปรับร้อยละ 10 ของอากรที่ขาดไม่น้อยกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 500,000 บาท และให้ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน (สำนักงานศุลกากร ท่าเรือแหลมฉบัง, 2564)

กรณีเป็นของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือชนิดที่ 4 ตาม พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์หรือ เศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อนอันตราย

กรมศุลกากร ได้กำหนดเกณฑ์เปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ประมวล 7 04 02 01 มาตรา 244 ข้อ 2 กรณีหลีกเลี่ยงข้อกักตักในการนำเข้า การส่งออก การ ผ่านแดน หรือการถ่ายลำ หากหน่วยราชการผู้มีหน้าที่ออกใบอนุญาตมิได้ออกใบอนุญาต หรือมิได้แจ้ง ให้กรมศุลกากรทราบเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดดำเนินการยกของกลางให้ เป็นของแผ่นดิน

ซึ่งต่อมาในการประชุมคณะกรรมการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 ครั้งที่ 2/2562 (มิถุนายน พ.ศ. 2562) ได้มีมติไม่รับทำความตกลงระงับคดีใน ชั้นศุลกากร สำหรับกรณีการนำเข้าสินค้าที่เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือชนิดที่ 4 ตาม พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะ หรือขยะอิเล็กทรอนิกส์ หรือเศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อนวัตถุอันตรายอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

และในเดือน กรกฎาคม 2562 อธิบดีกรมศุลกากร ได้มีข้อสั่งการ ให้งดการเปรียบเทียบงด การฟ้องร้องในชั้นศุลกากร กรณีที่ตรวจพบการกระทำความผิดทางศุลกากรที่เกี่ยวกับของประเภท ขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติก โดยเห็นควรดำเนินการส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดี ต่อไป โดยมอบหมายให้กองกฎหมายพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยงานด้าน คดีของทุกกอง สำนักงานและด่านศุลกากรดำเนินการไปในทางเดียวกัน

กรมศุลกากร ได้ออกคำสั่งทั่วไปกรมศุลกากร ที่ 6/2563 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบ ปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. 2560 หมวด 7 ส่วนที่ 04 บทที่ 02 ข้อที่ 01 เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการ ฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 244 ข้อ 2 โดยกรณีหลีกเลี่ยงข้อห้ามหรือ

ข้อจำกัดในการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ ถ้าของกลางเป็นของที่เข้าข่ายเป็นของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือชนิดที่ 4 ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์หรือเศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อนอันตราย หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในชั้นศาลการ ให้ดำเนินการเสียค่าปรับร้อยละ 20 ของราคาของ แต่ไม่เกิน 500,000 บาท และยกให้ของกลางให้เป็นของแผ่นดินหรือให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรโดยให้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

นอกจากนี้ กรณีที่การกระทำตามใบขนสินค้าฉบับเดียว เป็นความผิด ตามมาตรา 243 และมาตรา 244 โดยความผิดตามมาตรา 243 มีบทระวางโทษสูงกล่าว ถ้าของกลางเป็นของที่เข้าข่ายเป็นของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือชนิดที่ 4 ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์หรือเศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อนอันตราย หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในชั้นศาลการ ให้ดำเนินการเสียค่าปรับร้อยละ 20 ของราคาของ แต่ไม่เกิน 500,000 บาท และยกให้ของกลางให้เป็นของแผ่นดินหรือให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรโดยให้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

กรณีขยะเทศบาล

กรมศุลกากร ได้กำหนดเกณฑ์เปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ประมวล 7 04 02 01 มาตรา 244 ข้อ 1 กรณีหลีกเลี่ยงข้อห้ามในการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้อง ให้ดำเนินการยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

กรมศุลกากร ได้ออกคำสั่งทั่วไปกรมศุลกากร ที่ 6/2563 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. 2560 หมวด 7 ส่วนที่ 04 บทที่ 02 ข้อที่ 01 เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 244 ข้อ 1 โดยกรณีหลีกเลี่ยงข้อห้ามในการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้อง ให้ดำเนินการยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

นอกจากนี้ กรณีที่การกระทำตามใบขนสินค้าฉบับเดียว เป็นความผิด ตามมาตรา 243 และมาตรา 244 โดยความผิดตามมาตรา 243 มีบทระวางโทษสูงกล่าว โดยของที่เป็นความผิดไม่สามารถตรวจปล่อยไปจากอารักขาของศุลกากรได้ เช่น ไม่มีใบอนุญาตนำเข้า เป็นต้น หากผู้กระทำความผิด

ประสงค์จะเปรียบเทียบงบการฟ้องร้องให้ดำเนินการปรับร้อยละ 10 ของอากรที่ขาดไม่น้อยกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 500,000 บาท และให้ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

การระงับคดีในชั้นศาลการ เป็นเจตนาของกฎหมายศาลการที่ต้องการให้การดำเนินคดีศาลการเป็นไปอย่างรวบรัดและรัฐได้ค่าภาษีอากรคืนจากผู้ฉ้อฉล จะเห็นได้ว่าแนวคิดดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานภาษีของรัฐ แต่ในทางตรงกันข้ามกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นหากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่บัญญัติให้ต้องควบคุมการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านซึ่งของเสียดังกล่าว นั้น ก็เพื่อป้องกันไม่ให้ของเสียเหล่านั้นเข้ามาในประเทศ ดังนั้นการระงับคดีที่เป็นกรณีการนำเข้า ส่งออก แนนำผ่านซึ่งของต้องห้ามต้องจำกัดที่เป็นของเสีย จึงไม่เป็นไปตามเจตนาของกฎหมาย และหากพิจารณาตามทฤษฎีอาชญาวิทยาของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิมที่ว่าอาชญากรรมเกิดขึ้นเนื่องจากมนุษย์มีเจตจำนงอิสระติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด มนุษย์มักจะทำในสิ่งที่เกิดประโยชน์กับตัวเองมากกว่าโทษที่ได้รับ หากเห็นว่าการกระทำใดมีโทษมากกว่าประโยชน์ที่ได้รับ มนุษย์ก็จะเลี่ยงไม่กระทำในสิ่งต่างๆ และการที่อาชญากรรมเกิดขึ้นเนื่องจากมนุษย์พิจารณาแล้วว่า การประกอบอาชญากรรมเกิดประโยชน์มากกว่าโทษที่จะได้รับ จึงไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายหรือบทลงโทษ การที่ผู้กระทำผิดลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนแต่ได้รับโทษเพียงการเสียค่าภาษีอากรและค่าปรับซึ่งน้อยกว่าเงินที่ได้รับจากการขนของเสียข้ามแดนหรือกำไรจากการค้าของเสียจึงไม่สามารถยับยั้งการกระทำผิดของอาชญากรเหล่านี้ได้

3) ปัญหาการจัดการกับของเสียที่เป็นของกลางและของตกค้าง

ความหมายของของกลางและของตกค้างตามประมวลระเบียบปฏิบัติศาลการ ปรากฏดังนี้
ของกลาง หมายถึง ทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ เพื่อเป็นพยานหลักฐานทางคดี หรือเพื่อให้ตกเป็นของแผ่นดิน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ยึดหรืออายัดไว้เพื่อเป็นหลักฐานทางคดี กล่าวคือ พนักงานศาลการ หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่น มีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานประกอบการพิจารณาคดีในความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สำหรับอำนาจยึดหรืออายัดตามพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2560 คือ อำนาจตามมาตรา 157 (3) หรืออำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(2) ยึดหรืออายัดไว้เพื่อให้ตกเป็นของแผ่นดิน กล่าวคือ พนักงานศาลการ หรือเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่น มีหน้าที่ต้องยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ เนื่องจากทรัพย์สินนั้นจะต้องตกเป็นของแผ่นดินโดยผลของกฎหมาย หรือโดยคำสั่งของศาลหรือผลคดีถึงที่สุดเนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด ได้มาโดยกระทำความผิด หรือมีไว้เป็นความผิด เป็นต้น สำหรับอำนาจยึดหรืออายัด

ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 คือ อำนาจตามมาตรา 167 หรืออำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ของกลางที่ตกเป็นของแผ่นดิน ไม่ว่าจะด้วยผลของกฎหมาย หรือโดยคำสั่งของศาลหรือผลคดีถึงที่สุด หากเป็นของหรือสิ่งที่ยึดไว้ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการศุลกากร ให้ดำเนินการจำหน่าย ดังนี้

- (1) ขายทอดตลาด
- (2) ขายคืนเจ้าของ
- (3) ขายปันส่วน
- (4) ส่งมอบส่วนราชการ
- (5) ทำลาย
- (6) วิธีการอื่นตามอนุมัติอธิบดี

ของตกค้าง หมายความว่า ของที่อยู่ในอารักขาของศุลกากรในลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ของนำเข้าที่เป็นสินค้าอันตรายตามชนิดหรือประเภทที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามมาตรา 5 (5) แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ที่ผู้นำของเข้ายังมีได้นำของออกนั้นไปจากเขตศุลกากร ภายใน 5 วันสำหรับของที่ขนถ่ายข้างลำ (OVERSIDE) และภายในกำหนด 7 วัน สำหรับกรณีอื่น นับแต่สินค้าอันตรายอยู่ในอารักขาของศุลกากร

(2) ของนำเข้าอื่นใดนอกจากข้อ (1) ที่อยู่ในอารักขาของศุลกากรเกิน 30 วันนับแต่วันที่นำเข้าโดยไม่มีการยื่นใบขนสินค้าและไม่ได้เสียอากรหรือวางประกันค่าอากรที่พึงเรียกเก็บแก่ของนั้น ซึ่งพนักงานศุลกากรผู้รับผิดชอบมีหนังสือแจ้งไปยังผู้ขนส่งที่นำของเข้ามา แต่ผู้ขนส่งไม่ยอมดำเนินการให้ถูกต้อง ภายใน 15 วันนับแต่วันที่รับหนังสือแจ้งจากพนักงานศุลกากรผู้รับผิดชอบ

(3) ของนำเข้าอื่นใดนอกจากข้อ (1) ที่ยื่นใบขนสินค้าและเสียอากรหรือวางประกันค่าอากรไว้ไม่ครบถ้วน และไม่ได้นำออกไปจากอารักขาของศุลกากร ภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันที่รับหนังสือแจ้งจากพนักงานศุลกากรผู้รับผิดชอบ

(4) ของสดของเสียได้ที่ยังมิได้รับมอบไปจากอารักขาของศุลกากร และเห็นได้ชัดว่ามีลักษณะบูดเน่าหรือเสียแล้ว ตามมาตรา 109 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560

ในกรณีของกลางที่เป็นของเสียนั้นที่ผ่านมารกรมศุลกากรได้ออกหลายมาตรการมาเพื่อจัดการกับของกลางที่เป็นของเสีย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กรณีเศษพลาสติก

กรมศุลกากร ได้กำหนดเกณฑ์เปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ประมวล 7 04 02 01 มาตรา 244 ข้อ 2 กรณีหลีกเลี่ยงข้อกักตในการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ หากหน่วยราชการผู้มีหน้าที่ออกใบอนุญาตมิได้ออกใบอนุญาต หรือมิได้แจ้งให้กรมศุลกากรทราบเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดดำเนินการยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน เว้นแต่กรณีที่หน่วยราชการผู้มีหน้าที่ออกใบอนุญาตได้ออกใบอนุญาตให้ภายหลังวันนำเข้า หรือได้แจ้งให้กรมศุลกากรทราบเป็นลายลักษณ์อักษรว่าผ่อนผันให้นำเข้ามาได้ หรืออนุญาตให้นำเข้ามาได้และให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร ให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับร้อยละ 10 ของราคาของ ไม่น้อยกว่า 1,000 แต่ไม่เกิน 20,000 บาท โดยไม่คำนึงถึงว่าของนั้น ๆ จะต้องเสียอากรหรือไม่

ในเดือน กรกฎาคม 2562 อธิบดีกรมศุลกากร ได้มีข้อสั่งการ ให้งดการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในชั้นศุลกากร กรณีที่ตรวจพบการกระทำความผิดทางศุลกากรที่เกี่ยวกับของประเภทขยะ อิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติก โดยเห็นควรดำเนินการส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป โดยมอบหมายให้สำนักกฎหมาย (กองกฎหมาย ในปัจจุบัน) พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยงานด้านคดีของทุกกอง สำนักงานและด่านศุลกากรดำเนินการไปในทางเดียวกัน

ต่อมา กรมศุลกากร ได้ออกคำสั่งทั่วไปกรมศุลกากร ที่ 6/2563 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. 2560 หมวด 7 ส่วนที่ 04 บทที่ 02 ข้อที่ 01 เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 244 ข้อ 2 โดยกรณีหลีกเลี่ยงข้อกักตในการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ กรณีหน่วยราชการผู้มีหน้าที่ออกใบอนุญาต มิได้ออกใบอนุญาต หรือมิได้แจ้งให้กรมศุลกากรทราบเป็นลายลักษณ์อักษรว่า ผ่อนผันให้นำเข้ามาได้ หรืออนุญาตให้นำเข้ามาได้และให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องให้ผู้กระทำความผิดดำเนินการยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน เว้นแต่กรณีของต้องกักตในการนำเข้า หากหน่วยราชการผู้มีหน้าที่ออกใบอนุญาตได้ออกใบอนุญาตให้ภายหลังวันนำเข้า หรือได้แจ้งให้กรมศุลกากรทราบเป็นลายลักษณ์อักษรภายหลังวันนำเข้าว่า ผ่อนผันให้นำเข้ามาได้ หรืออนุญาตให้นำเข้ามาได้และให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องให้ดำเนินการปรับร้อยละ 10 ของราคาไม่น้อยกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 20,000 บาท โดยไม่คำนึงถึงว่าของนั้นๆ จะต้องเสียอากรหรือไม่

นอกจากนี้ กรณีที่การกระทำตามใบขนสินค้าฉบับเดียวเป็นความผิดตามมาตรา 243 และ มาตรา 244 โดยความผิดตามมาตรา 243 มีบทระวางโทษสูงกล่าว โดยของที่เป็นความผิดไม่สามารถตรวจปล่อยไปจากอารักขาของศุลกากรได้ เช่น ไม่มีใบอนุญาตนำเข้า เป็นต้น หากผู้กระทำความผิด

ประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องให้ดำเนินการปรับร้อยละ 10 ของอากรที่ขาดไม่น้อยกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 500,000 บาท และให้ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

กรณีเป็นของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือชนิดที่ 4 ตาม พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์หรือเศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อนอันตราย

กรมศุลกากร ได้กำหนดเกณฑ์เปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 ประมวล 7 04 02 01 มาตรา 244 ข้อ 2 กรณีหลีกเลี่ยงข้อจำกัดในการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ หากหน่วยราชการผู้มีหน้าที่ออกใบอนุญาตมิได้ออกใบอนุญาต หรือมิได้แจ้งให้กรมศุลกากรทราบเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดดำเนินการยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

ซึ่งต่อมาในการประชุมคณะกรรมการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 ครั้งที่ 2/2562 (มิถุนายน พ.ศ. 2562)ได้มีมติ ไม่รับทำความตกลงระงับคดีในชั้นศุลกากร สำหรับกรณีการนำเข้าสินค้าที่เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือชนิดที่ 4 ตาม พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะ หรือขยะอิเล็กทรอนิกส์ หรือเศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อนวัตถุอันตราย อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

และในเดือน กรกฎาคม 2562 อธิบดีกรมศุลกากร ได้มีข้อสั่งการ ให้งดการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในชั้นศุลกากร กรณีที่ตรวจพบการกระทำความผิดทางศุลกากรที่เกี่ยวกับของประเภท ขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติก โดยเห็นควรดำเนินการส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป โดยมอบหมายให้ สำนักกฎหมาย (กองกฎหมาย) พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ เพื่อให้หน่วยงานด้านคดีของทุกกอง สำนักงานและด่านศุลกากรดำเนินการไปในทางเดียวกัน

กรมศุลกากร ได้ออกคำสั่งทั่วไปกรมศุลกากร ที่ 6/2563 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. 2560 หมวด 7 ส่วนที่ 04 บทที่ 02 ข้อที่ 01 เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 244 ข้อ 2 โดยกรณีหลีกเลี่ยงข้อห้ามหรือข้อจำกัดในการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ ถ้าของกลางเป็นของที่เข้าข่ายเป็นของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือชนิดที่ 4 ตาม พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์หรือเศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อนอันตราย หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในชั้นศุลกากร ให้ดำเนินการ

เสียค่าปรับร้อยละ 20 ของราคาของ แต่ไม่เกิน 500,000 บาท และยกให้ของกลางให้เป็นของแผ่นดิน หรือให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรโดยให้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

นอกจากนี้ กรณีที่การกระทำตามใบขนสินค้าฉบับเดียว เป็นความผิด ตามมาตรา 243 และ มาตรา 244 โดยความผิดตามมาตรา 243 มีบทระวางโทษสูงกล่าว ถ้าของกลางเป็นของที่เข้าข่ายเป็น ของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือชนิดที่ 4 ตาม พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์หรือเศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อน อันตราย หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในชั้นศาลการ ให้ดำเนินการ เสียค่าปรับร้อยละ 20 ของราคาของ แต่ไม่เกิน 500,000 บาท และยกให้ของกลางให้เป็นของแผ่นดิน หรือให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรโดยให้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

กรณีขยะเทศบาล

กรมศุลกากร ได้กำหนดเกณฑ์เปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 ประมวล 7 04 02 01 มาตรา 244 ข้อ 1 กรณีหลีกเลี่ยงข้อห้ามในการนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้อง ให้ ดำเนินการยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

กรมศุลกากร ได้ออกคำสั่งทั่วไปกรมศุลกากร ที่ 6/2563 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบ ปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. 2560 หมวด 7 ส่วนที่ 04 บทที่ 02 ข้อที่ 01 เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการ ฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัติ ศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 244 ข้อ 1 โดยกรณีหลีกเลี่ยงข้อห้ามใน การนำเข้า การส่งออก การผ่านแดน หรือการถ่ายลำ หากผู้กระทำความผิดประสงค์จะเปรียบเทียบ งดการฟ้องร้อง ให้ดำเนินการยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

นอกจากนี้ กรณีที่การกระทำตามใบขนสินค้าฉบับเดียว เป็นความผิด ตามมาตรา 243 และ มาตรา 244 โดยความผิดตามมาตรา 243 มีบทระวางโทษสูงกล่าว โดยของที่เป็นความผิดไม่สามารถ ตรวจปล่อยไปจากอารักขาของศุลกากรได้ เช่น ไม่มีใบอนุญาตนำเข้า เป็นต้น หากผู้กระทำความผิด ประสงค์จะเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องให้ดำเนินการปรับร้อยละ 10 ของอากรที่ขาดไม่น้อยกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 500,000 บาท และให้ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

สืบเนื่องจากปัญหาการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนและการระงับคดีในชั้นศาลการ ส่งผลให้มีของกลางและของตกค้างที่เป็นของเสียเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลของสำนักงานศุลกากร ทำเรือแหลมฉบัง ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 พบว่ามีของกลางและของตกค้างที่เป็นเศษพลาสติก สะสมถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 คงค้าง ปริมาณ 3,445.68 ตัน (165 ตู้สินค้า) โดยได้ดำเนินการ

จำหน่ายของการโดยการขายทอดตลาดไปแล้ว จำนวน 3,124.74 ตัน (145 ตู้สินค้า) จำหน่ายโดยวิธีการอื่น 99.04 ตัน (4 ตู้สินค้า) และในส่วนของกลางและของตกค้างที่เป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์สะสมถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 คงค้าง ปริมาณ 144.88 ตัน (10 ตู้สินค้า) การที่กรมศุลกากรกำหนดเกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ในกรณีการกระทำผิดที่มีของกลางเป็นของที่เข้าข่ายเป็นของเสียอันตราย ตามอนุสัญญาบาเซล หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือชนิดที่ 4 ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์ หรือเศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อนวัตถุอันตราย ให้ปรับร้อยละ 20 ของราคาของแต่ไม่เกินห้าแสนบาท และให้ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน หรือให้ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักร โดยให้ผู้กระทำผิดเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย ก่อให้เกิดปัญหาการจัดการของกลางในคดีที่เป็นของเสียสองประการ คือ ประการแรก คือ ปัญหาเงื่อนไขและเงื่อนไขเวลาการตกเป็นของกลางและของตกค้างและประการที่สอง คือ ปัญหาการส่งของเสียกลับต้นทาง เนื่องจากการจัดการกับของกลางที่เป็นของเสียตามกฎหมายศุลกากรนั้นถูกกำหนดไว้พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 170 ว่า “บรรดาของหรือสิ่งที่ยึดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการศุลกากร ต้องส่งมอบให้พนักงานศุลกากรเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป ของหรือสิ่งที่ยึดและตกเป็นของแผ่นดินหรือที่ศาลสั่งให้รับตามพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการศุลกากร ให้จำหน่ายตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด” และในกรณีการผ่านแดน ตามมาตรา 103 ประกอบมาตรา 102 ซึ่งกำหนดให้ของผ่านแดนตกเป็นของแผ่นดินในกรณีที่ผู้นำของเข้าเพื่อการผ่านแดนหรือการถ่ายลำไม่นำของออกไปนอกราชอาณาจักรภายในสามสิบวันนับแต่วันที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร หรือขอเปลี่ยนการผ่านพิธีการศุลกากรเป็นการนำเข้าและได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว แต่ไม่เสียอากรหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากรภายในระยะเวลาดังกล่าว

4) ปัญหาการส่งของเสียกลับต้นทาง

ในประเด็นการจัดการกับของกลางที่เป็นของเสียข้ามแดนที่ไม่มีใบอนุญาตหรือเป็นของต้องห้าม ในอดีตกรมศุลกากรไม่ได้กำหนดเกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องที่กำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบในการส่งกลับตู้สินค้าไปยังประเทศต้นทาง มีเพียงแต่การยกของกลางให้ตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งเกณฑ์การเปรียบเทียบดังกล่าว ทำให้ปริมาณของกลางที่กรมศุลกากรจะต้องดำเนินการจัดการมีจำนวนมาก

ในปี พ.ศ. 2563 กรมศุลกากรได้มีการปรับปรุงเกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 โดยเพิ่มอัตราโทษปรับสำหรับความผิดเกี่ยวกับเศษพลาสติก และในกรณีของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 หรือ ชนิดที่ 4 ตาม

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะหรืออิเล็กทรอนิกส์หรือเศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อนอันตราย ได้มีการกำหนดอัตราโทษปรับและเพิ่มเงื่อนไขให้ผู้กระทำความผิดส่งผู้สินค้ากลับไปนอกราชอาณาจักรโดยผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด หรือยกของกลางให้ตกเป็นของแผ่นดิน

ในส่วนของการจำหน่ายของกลาง โดยฝ่ายของกลางและของตกค้าง สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง ได้มีการดำเนินการจัดการกับของกลางและของตกค้าง โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขอนามัยของประชาชน พืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม และประโยชน์ของรัฐ เช่น การทำลาย หรือ การขายทอดตลาดเพื่อการส่งออกป็นนอกราชอาณาจักรเท่านั้น ทั้งนี้หากเป็นสินค้าที่ควบคุมการส่งออกผู้ประมูลต้องมีใบอนุญาตในการส่งออก สำหรับกรณีหากผู้ประมูลมีความประสงค์จะนำของเข้าไปใช้ในประเทศ ผู้ประมูลต้องมีใบอนุญาตในการนำเข้า เป็นต้น

สำหรับการดำเนินการในส่วนของกลางและของตกค้างของเสียผ่านแดนของสำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง พบว่ามีของกลางและของตกค้างที่เป็นเศษพลาสติก สะสมถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 คงค้าง ปริมาณ 3,445.68 ตัน (165 ตู้) โดยสำนักงานได้ดำเนินการจำหน่ายของการโดยการขายทอดตลาด จำนวน 3,124.74 ตัน (145 ตู้) จำหน่ายโดยวิธีการอื่น 99.04 ตัน (4 ตู้) และในส่วนของกลางและของตกค้างที่เป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ สะสมถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 คงค้าง ปริมาณ 144.88 ตัน (10 ตู้)

สืบเนื่องจากปัญหาของเสียและของเสียอันตรายที่ตกค้างอยู่ ณ ท่าเรือที่นำเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นจากบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการส่งของเสียกลับต้นทางตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 แม้กรมศุลกากรจะมีมาตรการบังคับส่งกลับ (Force to reexport) กับของเสียและของเสียอันตรายที่เป็นของตกค้าง โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 108 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ซึ่งบัญญัติว่า “ในการดำเนินการกับของตกค้างตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (1) ให้พนักงานศุลกากรนำของนั้นออกขายทอดตลาดหรือทำลาย หรือ
- (2) ให้ผู้นำของเข้าหรือผู้ขนส่ง ส่งของออกไปนอกราชอาณาจักร หากไม่ปฏิบัติตามให้พนักงานศุลกากรมีอำนาจทำลายของนั้นได้ โดยให้บุคคลดังกล่าวเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย”

และกรณีที่ ของกลางเป็นของที่เข้าข่ายเป็นของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล หรือวัตถุอันตราย ชนิดที่ 3 หรือชนิดที่ 4 ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ที่มีลักษณะเป็นขยะหรือขยะอิเล็กทรอนิกส์ หรือเศษของที่ใช้แล้วที่ปนเปื้อนวัตถุอันตราย คำสั่งทั่วไป กรมศุลกากร ที่ 6/2563 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. 2560 หมวด 7 ส่วนที่ 04 หมวดที่

02 ข้อที่ 01 กำหนดให้ของกลางดังกล่าว ให้ยกของกลางเป็นของแผ่นดิน หรือให้ส่งกลับออกไปโดยให้ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เสียค่าใช้จ่าย

หากแต่การดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบดังกล่าวต่อของกลางและของตกค้างที่เป็นของเสียนั้นเกิดปัญหา คือ การที่จะบังคับส่งกลับซึ่งของเสียและของเสียอันตรายที่เป็นของตกค้าง ได้นั้นมีเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าจะต้องเป็นสินค้าอันตราย ตามชนิด หรือประเภท ที่กำหนดตามมาตรา 5 (5) แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 หรือเป็นของนำเข้าอื่นนอกจากสินค้าอันตรายดังกล่าว หากเป็นสินค้าอันตรายแล้วมิได้นำออกไปจากเขตศุลกากรภายในระยะเวลาที่อธิบดีประกาศกำหนดก็ถือว่าเป็นของตกค้าง หรือหากเป็นของนำเข้าอื่นนอกจากสินค้าอันตรายแล้วอยู่ในอารักขาของศุลกากรเกิน 30 วัน โดยไม่มีการยื่นใบขนสินค้าและไม่ได้เสียอากร หรือวางประกัน ค่าอากร ที่พึงเรียกแก่เก็บของนั้น โดยอธิบดีได้มีหนังสือแจ้งไปยังผู้ขนส่ง เพื่อดำเนินการดังกล่าวให้ถูกต้อง แต่ผู้ขนส่ง ไม่ยอมดำเนินการให้ถูกต้องภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากอธิบดี ให้ถือว่าของนั้นเป็นของตกค้าง และหากของนำเข้าอื่นนอกจากสินค้าอันตรายที่ยื่นใบขนสินค้าและเสียอากร หรือวางประกันค่าอากรไว้ไม่ครบถ้วน และไม่ได้นำออกไปจากอารักขาของศุลกากรภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากอธิบดี ให้ถือว่าของนั้นเป็นของตกค้าง เงื่อนไขของเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวในทางปฏิบัติทำให้เมื่อของเสียถูกนำเข้ามาในประเทศไทยแล้วไม่มีการดำเนินการใด ๆ กับของนั้นจากผู้นำเข้าจนของนั้นกลายเป็นของตกค้างโดยผลของกฎหมายก็เป็นเวลาเนิ่นนานทำให้มีของเสียที่ตกค้าง ณ ท่าที่นำเข้า ด้วยระยะตามเงื่อนไขของกฎหมายที่สูงสุด คือ 30 วันและหากเป็นกรณีของกลาง ด้วยบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้เจ้าหน้าที่ของกลางตามกฎหมายศุลกากรนั้นได้ก็ต่อเมื่อคดีนั้นสิ้นสุดแล้วเท่านั้น ซึ่งกระบวนการดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นการเปรียบเทียบการฟ้องร้องหรือการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนเพื่อนำคดีขึ้นสู่ในชั้นศาลนั้นใช้ระยะเวลา ดังนั้น ทั้งของตกค้างและของกลางตามกฎหมายศุลกากรจึงต้องถูกเก็บรักษาในอารักขาของศุลกากรเป็นเวลานาน สร้างภาระค่าใช้จ่ายกับกรมศุลกากรเป็นอย่างมาก และหากของเสียนั้นมีการปนเปื้อนสารอันตรายหรือเชื้อโรคและมีการรั่วไหลสู่สิ่งแวดล้อมก็จะเป็นปัญหาในการจัดการสิ่งแวดล้อมต่อไป

4.3.5 ปัญหาการบังคับใช้อนุสัญญาบาเซล

1) ปัญหาการส่งของเสียอันตรายกลับต้นทางภายใต้กลไกของอนุสัญญาบาเซล

กรณีการนำกลับของที่ส่งออกและการส่งกลับของที่นำเข้าซึ่งเป็นของเสียอันตรายที่เคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายอันสืบเนื่องจากพันธกรณีของอนุสัญญาบาเซลเกี่ยวกับข้อบัญญัติในกรณีการเคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย อนุสัญญาบาเซลกำหนดไว้สองกรณี คือ

กรณีหนึ่ง เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำในส่วนของผู้ส่งออกหรือผู้ก่อกำเนิด รัฐผู้ส่งออกต้องประกันว่าของเสียที่เป็นปัญหาต้องถูกนำกลับโดยผู้ส่งออกหรือผู้ก่อกำเนิด หรือหากจำเป็นโดยตนเองไปยังรัฐที่ส่งออก หรือถูกกำจัดตามบทบัญญัติของอนุสัญญาภายในสามสิบวัน นับแต่เวลาที่รัฐผู้ส่งออกได้รับแจ้งเกี่ยวกับการขนย้ายอย่างผิดกฎหมาย หรือภายในระยะเวลาอื่นตามที่รัฐที่เกี่ยวข้องอาจตกลงกัน

กรณีที่สอง เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำในส่วนของผู้นำเข้าหรือผู้กำจัด รัฐผู้นำเข้าจะต้องประกันว่าของเสียที่เป็นปัญหาได้รับการกำจัดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยผู้นำเข้าหรือผู้กำจัด หรือหากจำเป็นโดยตนเองภายในสามสิบวัน นับแต่เวลาที่การขนย้ายอย่างผิดกฎหมาย เป็นที่ล่วงรู้ของรัฐผู้นำเข้าหรือภายในระยะเวลาอื่นซึ่งรัฐที่เกี่ยวข้องอาจตกลงกัน

เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินงานตามพันธกรณี ในกรณีดังกล่าว กรมควบคุมมลพิษร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้จัดทำแนวทางการนำกลับและส่งกลับของเสียอันตรายที่เคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในคราวการประชุมครั้งที่ 4/2556 เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2556 ได้มีมติให้ความเห็นชอบกับแนวทางดังกล่าว

แนวทางการนำกลับของที่ส่งออกและการส่งกลับของที่นำเข้าซึ่งเป็นของเสียอันตรายที่เคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการ เมื่อได้รับแจ้งต้องประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมควบคุมมลพิษ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมศุลกากร การท่าเรือแห่งประเทศไทย กรมสอบสวนคดีพิเศษและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจพิสูจน์ข้อเท็จจริงประกอบด้วย การตรวจพิสูจน์เบื้องต้น จากเอกสารหลักฐานอาทิ ใบแจ้งใบกำกับการเคลื่อนย้ายเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศุลกากร และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรมโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อพิจารณาว่าเข้าข่ายข้อบัญญัติของอนุสัญญาหรือไม่ การตรวจพิสูจน์ละเอียด โดยการลงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องอาทิ ท่าเรือ โรงงานอุตสาหกรรม โดยใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์สำหรับการตรวจสอบลักษณะทางกายภาพด้วยการเอ็กซ์เรย์ตู้สินค้า ซึ่งจำเป็นต้องตรวจสอบร้อยละ 100 ของจำนวนตู้สินค้าต้องสงสัย และหากผลการตรวจสอบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อาจไม่

จำเป็นต้องเปิดตรวจตู้ทั้งหมด ทั้งนี้ ต้องมีการบันทึกภาพตลอดขั้นตอนเปิดตู้ การบันทึกภาพที่มีองค์ประกอบของหมายเลขตู้และวัตถุต้องสงสัยภายในตู้ การตรวจสอบการชุกซ่อนและปนเปื้อน การเก็บตัวอย่างเพื่อตรวจวิเคราะห์ของเสียอันตรายเบื้องต้น และให้ส่งของเสียต้องสงสัยเพื่อตรวจวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการโดยวิธีการที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินคดี เมื่อผลการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามขั้นตอนที่สอง เข้าข่ายว่าเป็นการเคลื่อนย้ายอย่างผิดกฎหมายตามอนุสัญญาบาเซล กำหนดให้ของกลางดังกล่าว จะถูกยึดไว้ในอารักขาของศุลกากรหรือของรัฐ และให้มีการดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 4 การนำกลับของที่ส่งออกหรือการส่งกลับของที่นำเข้า ให้ผู้กระทำผิดหรือตัวแทน พิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับการนำกลับหรือขอให้มีการกำจัดในประเทศปลายทาง หรือประเทศที่สาม ควบคู่กันในสามประเด็นคือ ค่าใช้จ่าย เทคโนโลยีการจัดการของเสียอันตรายอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและกฎหมายหรือนโยบายภายในของประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสียอันตราย ทั้งนี้การนำเข้าของเสียอันตรายมาในประเทศ กรมโรงงานอุตสาหกรรมจะอนุญาตการนำเข้าของเสียอันตรายเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานเท่านั้น ดังนั้นกรณีที่มีการนำเข้าอย่างผิดกฎหมายจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย ผู้ส่งออกหรือผู้ก่อกำเนิดหรือรัฐผู้ส่งออก ต้องดำเนินการนำของนั้นกลับหรือส่งของเสียอันตรายดังกล่าวไปกำจัดในประเทศที่สามเท่านั้นไม่สามารถกำจัดในประเทศไทย (กรมควบคุมมลพิษ, 2562)

กรณีการส่งกลับของเสียอันตรายภายใต้อนุสัญญาบาเซล จะพบว่ามีเงื่อนไขของระยะเวลา คือ ของเสียดังกล่าวจะต้องถูกนำกลับหรือถูกกำจัดภายใน 30 วัน นับแต่เวลาที่รัฐส่งออกได้รับแจ้งเกี่ยวกับการขนย้ายอย่างผิดกฎหมายหรือภายในระยะเวลาอื่นตามที่รัฐที่เกี่ยวข้องอาจตกลงกัน จะเห็นได้ว่า ระยะเวลาสามสิบวันหรือที่ตกลงกันเป็นอย่างอื่น ตามความข้างต้นนั้น เป็นระยะเวลาที่นานพอสมควร ประกอบกับกระบวนการขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อนทำให้ของเสียอันตราย ดังกล่าวต้องตกค้างอยู่ภายในประเทศเป็นเวลานาน ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมหากมีการรั่วไหล อีกทั้งยังสร้างภาระในการเก็บรักษาของเสียดังกล่าวของท่าเรือและศุลกากร

2) ปัญหาความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายในการนำกลับของเสียอันตรายที่เคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ในกรณีที่มีการส่งออกของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายจากประเทศไทย ไปยังประเทศปลายทางที่เป็นภาคีสมาชิก เมื่อหน่วยงานรัฐของประเทศไทยได้นำกลับของเสียอันตรายดังกล่าว หรือให้มีการจัดการของเสียในต่างประเทศเพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาบาเซล จึงเกิดปัญหาที่

ตามมาว่าหน่วยงานของรัฐจะมีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายทั้งหมดคืนจากผู้ส่งออกได้หรือไม่ หรือหากก่อนการส่งออก หน่วยงานของรัฐสามารถเรียกให้ผู้ส่งออกวางประกันทางการเงิน หรือทำสัญญาว่าจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้หรือไม่ ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้จำเป็นต้องพิจารณากฎหมายที่มีอยู่ว่ามีบทบัญญัติใดกำหนดอำนาจให้หน่วยงานของรัฐสามารถเรียกร้องค่าใช้จ่ายคืน ดังที่กล่าวข้างต้น

กรณีดังกล่าว ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม ได้ให้ความเห็นไว้ ดังนี้

หากพิจารณากฎหมายภายในของประเทศไทยที่มีอยู่จะพบว่าไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกของเสียข้ามแดนอยู่หลายฉบับ ซึ่งเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติว่าด้วยอันตราย พ.ศ. 2535 แล้วจะพบว่าในกฎหมายนี้ไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดว่าหากมีการส่งออกของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายแล้ว ทำให้ต้องมีการนำของเสียอันตรายดังกล่าว กลับมาในประเทศไทย ผู้ที่ส่งออกหรือผู้ก่อกำเนิดของเสียอันตรายจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการนำกลับ หรือค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียอันตรายในต่างประเทศ ส่วนในกรณีนี้พระราชบัญญัติการส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาซึ่งในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 เมื่อพิจารณาแล้วก็ไม่มีบทบัญญัติใดที่กล่าวถึงการกำหนดให้ผู้ส่งออกนั้นต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ในการนำกลับของเสียหรือค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียในต่างประเทศเช่นเดียวกัน ในส่วนของพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2535 เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติศุลกากรแล้ว พบว่าไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดว่าผู้ส่งออกของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล จะต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายในกรณีที่หน่วยงานราชการต้องนำกลับของเสียนั้น หรือค่าใช้จ่ายในการกำจัดของเสียในต่างประเทศ ในกรณีที่เป็นการส่งออกของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมาย เช่นเดียวกับกฎหมายทั้งสองฉบับที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นจึงเกิดคำถามว่าหากในกรณีที่รัฐต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการนำกลับหรือกำจัดของเสียอันตรายที่ส่งออกไปอย่างผิดกฎหมายแล้ว รัฐจะสามารถไล่เบี้ยกับผู้กระทำผิดได้หรือไม่

3) ปัญหาการกำหนดหน่วยงานผู้มีอำนาจตามอนุสัญญาบาเซล

ภายใต้อนุสัญญาบาเซล ภาคีสมาชิกจะต้องแต่งตั้งหน่วยงานผู้มีอำนาจเพื่อทำหน้าที่ประสานงาน และควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนในกรณีของประเทศไทย คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้แต่งตั้ง กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจตามอนุสัญญา การกำหนดให้กรมโรงงานอุตสาหกรรม หน่วยงานเดียวเป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจในการควบคุมการนำเข้าและส่งออกของ

เสียตามอนุสัญญาบาเซลนั้น อาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติเพราะกรมโรงงานอุตสาหกรรมมีอำนาจตามกฎหมายในการควบคุมการนำเข้าและส่งออกวัตถุอันตรายที่ใช้ทางอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ยังมีวัตถุอันตรายอื่นที่ไม่เข้าข่ายอยู่ในความรับผิดชอบกำกับดูแลตามกฎหมายของกรมโรงงานอุตสาหกรรม เช่น วัตถุอันตรายที่ใช้ในการเกษตรซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร และวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา เป็นต้น

กรณีดังกล่าว เมื่อมีผู้ต้องการส่งออกของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซล แต่เป็นวัตถุอันตรายที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่นซึ่งไม่ใช่กรมโรงงานอุตสาหกรรม เช่น อยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตร หากเป็นการส่งออกวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ผู้ส่งออกก็ต้องขออนุญาตส่งออกจากกรมวิชาการเกษตร แม้คณะรัฐมนตรีจะแต่งตั้งให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจ ตามอนุสัญญาบาเซล ก็ไม่ได้มีผลทำให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นผู้มีอำนาจอนุญาตการส่งออกวัตถุอันตรายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิชาการเกษตรและหน่วยงานอื่น เมื่อผู้ส่งออกได้รับอนุญาตส่งออกวัตถุอันตรายข้างต้นจากกรมวิชาการเกษตรแล้ว ก็จะส่งวัตถุอันตรายนั้นไปยังประเทศปลายทาง โดยไม่ได้แจ้งให้หน่วยงานประเทศปลายทางทราบก่อนว่า จะยอมให้มีการนำเข้าวัตถุอันตรายดังกล่าวหรือไม่ ตามขั้นตอนที่อนุสัญญาบาเซลได้กำหนดไว้จึงถือว่าเป็นการฝ่าฝืนอนุสัญญานี้

ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมได้ให้ทรรศนะต่อปัญหาดังกล่าวไว้ว่า

ในกรณีของประเทศไทยหน่วยงานผู้มีอำนาจตามอนุสัญญาบาเซล คือ กรมโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีหน้าที่ในการอนุญาตนำเข้าส่งออกของเสียอันตรายโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้มีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง คือ มีหลายหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตราย เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรมก็รับผิดชอบวัตถุอันตรายที่ใช้ในอุตสาหกรรม กรมวิชาการเกษตรก็รับผิดชอบวัตถุอันตรายทางการเกษตร เป็นต้น ดังนั้น ในทางปฏิบัติเมื่อมีการส่งออกของเสียอันตรายที่เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ไม่ได้เข้าข่ายที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมรับผิดชอบ ผู้ส่งออกก็ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตต่อกรมโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ไม่มีการแจ้งไปยังประเทศปลายทางเพื่อขอรับความยินยอมให้มีการส่งออกไปยังประเทศนั้น ๆ ตามที่อนุสัญญาบาเซลกำหนด กรณีดังกล่าวจึงเป็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนที่ขัดต่อบทบัญญัติ

ของอนุสัญญา ส่งผลให้ประเทศไทยในฐานะภาคีสมาชิกที่ส่งออกของเสียอันตรายไปยังประเทศปลายทางที่เป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาตกเป็นผู้ละเมิดอนุสัญญา

นอกจากนี้ปัญหาบทบาทหน่วยงานผู้มีอำนาจของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ตามภารกิจที่กฎหมายกำหนดกรมโรงงานอุตสาหกรรมมีหน้าที่ในการกำกับดูแลการประกอบกิจการโรงงาน และส่งเสริมสนับสนุนการประกอบกิจการโรงงาน ทำให้ปรัชญาในการทำงานของกรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรม สาเหตุดังกล่าวทำให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมไม่สามารถควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายตามอนุสัญญาบาเซลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากบทบาทของกรมโรงงานตามกฎหมายของประเทศไทยในการส่งเสริมอุตสาหกรรมกับบทบาทการปกป้องสิ่งแวดล้อมตามอนุสัญญาบาเซลนั้นขัดแย้งกัน ประเด็นดังกล่าวทำให้เกิดข้อถกเถียงในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งนักวิชาการและภาคประชาชน ต่อบทบาทที่ผ่านมาของกรมโรงงานอุตสาหกรรมต่อการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน ดังที่ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชน ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

การที่กำหนดให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจตามอนุสัญญาบาเซล ทั้งที่ กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีบทบาทในการส่งเสริมอุตสาหกรรม ทำให้การดำเนินงานของกรมโรงงานอุตสาหกรรมที่ผ่านมาในการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน เอนเอียงไปในทางที่เอื้อประโยชน์ ต่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรมมากกว่าการปกป้องสิ่งแวดล้อม

สอดคล้องกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ที่ได้แสดงความเห็นไว้ว่า

ในกรณีที่ผ่านมา การที่ประเทศไทยกำหนดให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจตามอนุสัญญาบาเซล รวมทั้งมีอำนาจในการอนุญาตให้นำเข้าของเสียบางประเภทตามพระราชบัญญัติการส่งออกป้อนอกและการนำเข้ามา ซึ่งในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 ก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากผู้นำเข้าจะใช้โอกาสนี้ในการนำเข้าของเสียมาขายต่อแก่ผู้อื่นที่ไม่ได้รับอนุญาตแล้วรีไซเคิลของเสียนั้นอย่างไม่ถูกวิธี รวมถึงนำเข้าของเสียมาทิ้งในประเทศไทย ทำให้เกิดคำถามจากสังคมว่ากรมโรงงานอุตสาหกรรมสามารถควบคุมการประกอบกิจการโรงงานเหล่านี้ได้จริงหรือไม่ และเมื่อปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การเสนอห้ามนำเข้าของเสียอันตรายทุกประเภท กรมโรงงานอุตสาหกรรมก็มีท่าทีไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอดังกล่าว

4.3.6 ปัญหาการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกในเขตปลอดอากรและเขตประกอบการเสรี

หลังจากที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมได้หยุดการให้อนุญาตนำเข้าเศษพลาสติกในปี พ.ศ. 2561 และออกประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง ยกเลิกหลักเกณฑ์วิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตให้นำเศษเศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 โดยผู้นำเข้าซึ่งได้รับอนุญาตในปี พ.ศ. 2561 สามารถนำเข้าได้จนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2563 ส่งผลให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานรีไซเคิลจำนวนหนึ่งย้ายฐานการผลิตมาอยู่ในเขตปลอดอากรและเขตประกอบการเสรี เนื่องจากกฎหมายอนุญาตให้นำเข้าเศษพลาสติกมาในเขตปลอดอากรและเขตประกอบการเสรีเพื่อการผลิตเพื่อส่งออก

การนำเข้าของเข้าไปในเขตปลอดอากร มีกฎหมายควบคุม คือ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 หมวด 6 ปลอดอากร ซึ่งบทบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การนำเข้าของเสียในเขตปลอดอากรนั้น ปรากฏตาม มาตรา 152 ซึ่งบัญญัติว่า

“ในกรณีการนำของเข้ามาในราชอาณาจักร หรือนำวัตถุดิบภายในราชอาณาจักร เข้าไปในเขตปลอดอากรเพื่อผลิต ผสม ประกอบ บรรจุ หรือดำเนินการด้วยวิธีอื่นใดกับของนั้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งออกไปนอกราชอาณาจักรให้ของนั้นได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานหรือคุณภาพ การประทับตรา หรือเครื่องหมายใดๆ แก่ของนั้น

การนำของหรือวัตถุดิบตามที่กำหนดในวรรคหนึ่ง เข้าไปในเขตปลอดอากรให้ของนั้นได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมการนำเข้ามาในราชอาณาจักรการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร หรือการครอบครอง หรือการใช้ประโยชน์ซึ่งของดังกล่าวเฉพาะในพื้นที่ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การปล่อยของที่ได้รับยกเว้นตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ออกจากเขตปลอดอากรเพื่อใช้หรือจำหน่ายในราชอาณาจักรจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมการนำเข้ามาในราชอาณาจักร การครอบครองหรือใช้ประโยชน์ซึ่งของดังกล่าว หรือเกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานหรือคุณภาพ การประทับตรา หรือเครื่องหมายใดๆ แก่ของนั้น นับแต่วันที่นำของออกจากเขตปลอดอากรโดยถือเสมือนว่าของนั้นได้นำเข้ามาในราชอาณาจักรในวันที่นำออกจากเขตปลอดอากร

การนำเข้าหรือการปล่อยของออกจากเขตปลอดอากรตามวรรคหนึ่งวรรคสองและวรรคสามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด”

ภายใต้บทบัญญัติดังกล่าว อธิบดีกรมศุลกากรจึงได้ออกประกาศกรมศุลกากร ที่ 114/2561 เรื่อง การกำหนดประเภทหรือชนิดแห่งของที่จะนำเข้าไปในเขตปลอดอากรและการควบคุมของที่มีความเสี่ยง และต่อมาภายหลังเมื่อมีการนำเข้าเศษพลาสติกในเขตปลอดอากรเพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2563- 2564 กรมศุลกากรได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาหากไม่มีการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกเข้าไปในเขตปลอดอากร จึงได้ออกประกาศกรมศุลกากร ที่ 59/2564 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมประกาศกรมศุลกากร ที่ 114/2561 เพื่อควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกเข้าเขตปลอดอากร ซึ่งมีเนื้อหารายละเอียดเกี่ยวกับชนิดและคุณสมบัติของเศษพลาสติกที่สามารถนำเข้าเขตปลอดอากรได้นั้นยังคงหลักการเดิมของประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการเกี่ยวกับการอนุญาตให้นำเศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ซึ่งเป็นพลาสติกไม่ว่าใช้แล้วหรือไม่ก็ตามเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ไว้ และได้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติและวิธีการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกไว้ เช่น เศษพลาสติกที่นำเข้าจะต้องนำไปเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเพื่อส่งออกไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้นไม่สามารถนำเข้ามาเพื่อขายหรือจำหน่ายหรือโอนหรือวัตถุประสงค์อื่นใด และปริมาณเศษพลาสติกที่นำเข้าไปในเขต ปลอดอากร ต้องไม่เกินกำลังการผลิต ผลิตภัณฑ์พลาสติกหรือผลิตภัณฑ์ที่มีพลาสติกเป็นส่วนประกอบที่ผู้ประกอบการยื่นคำขอและกรมศุลกากรอนุมัติในแต่ละปี

กรณีดังกล่าวผู้บริหารกรมศุลกากรได้ชี้แจงมาตรการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกในเขตปลอดอากรไว้ว่า

การนำเข้าเศษพลาสติกในเขตปลอดอากรนั้นเป็นไปตามกฎหมายศุลกากรว่าด้วยการประกอบกิจการในเขตปลอดอากรในพื้นที่เฉพาะซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ที่ผู้ประกอบการโรงงานรีไซเคิลเปิดดำเนินการอยู่ คือ พื้นที่ในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC ทั้งนี้เป็นการผลิตเพื่อส่งออกไปได้กฎหมายศุลกากรเท่านั้น ซึ่งกรมศุลกากรได้มีมาตรการในการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกด้วยการออกประกาศกรมศุลกากร ที่ 59/2564 ซึ่งประกาศดังกล่าวมีเนื้อหาหลักเกณฑ์อ้างอิงจากประกาศกรมโรงงานอุตสาหกรรมฉบับเดิม และกำหนดปริมาณการนำเข้าให้สามารถนำเข้าได้ไม่เกินกำลังการผลิต

ในกรณีการนำเศษพลาสติกเข้าไปในเขตประกอบการเสรีนั้น มีพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 49 ควบคุม ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีการนำเข้า มาในราชอาณาจักร หรือนำวัตถุดิบภายในราชอาณาจักรเข้าไปในเขตประกอบการเสรีเพื่อผลิต ผสม ประกอบ บรรจุ หรือดำเนินการอื่นใดกับของนั้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ให้ของนั้นได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายในบังคับของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการนำเข้า มาในราชอาณาจักรการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร การครอบครองหรือการใช้ประโยชน์ซึ่งของ ดังกล่าว หรือเกี่ยวกับการควบคุมมาตรฐานหรือคุณภาพการประทับตราหรือเครื่องหมายใดๆ แก่ของ นั้น แต่ไม่รวมถึงกฎหมายว่าด้วยศุลกากร ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการ กำหนด

ในกรณีที่ของตามวรรคหนึ่งเป็นของที่เกิดหรืออาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคง หรือความปลอดภัยของประเทศ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน สุขภาพอนามัยของประชาชนหรือ สิ่งแวดล้อม หรือเป็นของซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีตามข้อผูกพันตามสัญญา หรือความตกลงระหว่าง ประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า มาในราชอาณาจักร การส่งออกไปนอกราชอาณาจักร การ ครอบครองหรือการใช้ประโยชน์ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดชนิดหรือประเภทของ ดังกล่าวมิให้ได้รับยกเว้นตามวรรคหนึ่งได้ ทั้งนี้จะกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขใดเกี่ยวกับของ นั้นไว้ ด้วยก็ได้”

ปัญหาการนำเข้าเศษพลาสติกเข้าไปในเขตปลอดอากรและเขตประกอบการเสรี คือ การ ลักลอบนำเศษพลาสติกเหล่านั้นออกจากเขตปลอดอากรและเขตประกอบการเสรีเข้าไปในประเทศ ซึ่งในทางปฏิบัติเขตปลอดอากรอยู่ภายใต้การควบคุมของด่านศุลกากรหรือสำนักงานศุลกากรในพื้นที่ นั้นๆ ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า มีปัญหาในการปฏิบัติของพนักงานศุลกากรที่เข้าไปทำการ ตรวจสอบ เนื่องจากเศษพลาสติกมีลักษณะเป็นของกองและไม่มีการจัดเก็บที่สะดวกต่อการ ตรวจสอบปริมาณเศษพลาสติกว่าถูกใช้ไปในกระบวนการผลิตเท่าไรและคงเหลือเท่าไร ซึ่งยากแก่ การตรวจสอบของพนักงานศุลกากรว่ามีการลักลอบนำเศษพลาสติกออกจากเขตปลอดอากรหรือไม่ นอกจากนี้ การควบคุมการขนส่งเศษพลาสติกจากท่าเรือที่นำเข้าไปยังเขตปลอดอากรยังมีความเสี่ยง ที่เศษพลาสติกเหล่านั้นจะไม่ถูกนำเข้าเขตปลอดอากร ส่วนในกรณีการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติก เข้า ออกเขตประกอบการเสรีนั้นอยู่ภายใต้การควบคุมของการนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งภายใต้การศึกษา นี้ยังไม่มีข้อมูลปัญหาดังกล่าวแต่อย่างใด

4.3.7 ปัญหาบทบาทของศุลกากร

กรมศุลกากรเป็นหน่วยงานที่ก่อกำเนิดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีอากร เข้าเป็นรายได้รัฐ และบทบาทดังกล่าว ก็ดำเนินต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน กรมศุลกากรในปัจจุบัน มีบทบาทที่สำคัญ 3 ประการ คือ การจัดเก็บภาษีอากร การอำนวยความสะดวกทางการค้า และการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เมื่อพิจารณาถึงบริบทสังคมโลกในปัจจุบันจะพบว่าด้วยแนวคิดการค้าเสรีที่มีอิทธิพลต่อระบบการค้าโลกทำให้แต่ละประเทศลดอัตราภาษีศุลกากร หรือยกเว้นภาษีศุลกากรเพื่อส่งเสริมการค้าเสรีทำให้บทบาทในการจัดเก็บรายได้เข้าสู่รัฐของหน่วยงานศุลกากรลดลงไปตามลำดับ ในกรณีของประเทศไทยจากตัวเลขการจัดเก็บจากรายงานสถานการณ์ด้านการคลัง รายได้ของ 3 กรมภาษีในสังกัดกระทรวงการคลัง ซึ่งประกอบด้วย กรมสรรพากร กรมสรรพสามิตและกรมศุลกากร ปี พ.ศ. 2561 -2563 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานเศรษฐกิจการคลังจะพบว่า รายได้ที่กรมศุลกากรจัดเก็บได้ลดลงเป็นลำดับจาก 108,722 ล้านบาทเป็น 93,898 ล้านบาท (เศรษฐกิจการคลัง, 2563) และด้วยแนวคิดของการค้าเสรีที่ต้องการให้การค้าระหว่างประเทศเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว ทำให้ศุลกากรถูกกำหนดบทบาทให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกในห่วงโซ่อุปทาน แต่จุดเปลี่ยนที่สำคัญของศุลกากร คือ เหตุการณ์ก่อวินาศกรรม 11 กันยายน ซึ่งทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกาปฏิรูประบบโครงสร้างการป้องกันชายแดนของประเทศครั้งใหญ่ ด้วยการตั้งหน่วยงานเฉพาะที่มีภารกิจในการป้องกันชายแดนจากภัยคุกคามที่เรียกว่าหน่วยงานศุลกากรและป้องกันชายแดนแห่งสหรัฐอเมริกา (U.S. Customs and Border Protection) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าหน่วยงานศุลกากรครั้งสำคัญของโลก ด้วยการเปลี่ยนบทบาทของศุลกากรจากเดิมที่มีหน้าที่หลักในการจัดเก็บภาษีอากรไปสู่การป้องกันชายแดนจากภัยคุกคาม การจัดตั้งหน่วยงานศุลกากรและป้องกันชายแดนแห่งสหรัฐอเมริกาเป็นการรวมหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการป้องกันชายแดนเข้าไว้ด้วยกันเพื่อบูรณาการนโยบายและยุทธศาสตร์ รวมถึงทรัพยากรเพื่อให้การป้องกันชายแดนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยกระดับหน่วยงานนี้ขึ้นเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของรัฐบาลกลางภายใต้กระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิ (The United States Department of Homeland Security) และเพิ่มอำนาจในการควบคุมสิ่งที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศสหรัฐอเมริกา และในเวลาต่อมาประเทศต่าง ๆ ก็ได้เปลี่ยนโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของศุลกากรในประเทศของตนไปในแนวทางเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น ประเทศออสเตรเลียที่ได้เปลี่ยนหน่วยงานศุลกากรของตนเป็นกองกำลังป้องกันชายแดน (Australian Border Force) เพื่อขยายบทบาท อำนาจหน้าที่ในการป้องกันชายแดนได้ดียิ่งขึ้น หรือการปรับบทบาทของ

ศุลกากรนิวซีแลนด์ (New Zealand Customs Service) โดยกำหนดภารกิจหลักเพื่อหยุดยั้งสิ่งที่เป็นภัยอันตรายและภัยคุกคามความมั่นคงไม่ให้เข้าประเทศนิวซีแลนด์

ในกรณีของประเทศไทย ความคาดหวังของสังคมและรัฐบาลต่อบทบาทของศุลกากรเห็นได้ชัดเจนนจากการที่กรมศุลกากรถูกกำหนดให้เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นมาอย่างนี้ตั้งแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบราชการเป็นแบบกระทรวงทบวงกรมในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น บทบาทหลักที่กรมศุลกากรได้รับจึงเป็นการจัดเก็บภาษีอากรเข้าเป็นรายได้รัฐ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจรวมทั้งตัวชี้วัดการปฏิบัติราชการและการจัดลำดับความสำคัญของภารกิจจากแผนงานและงบประมาณของกรมศุลกากร แม้ว่ากฎหมายศุลกากรจะให้อำนาจหน้าที่พนักงานศุลกากรในการปราบปรามการกระทำผิดอย่างกว้างขวาง แต่เนื่องด้วยนโยบายของรัฐและโครงสร้างกฎหมาย และหลักนิยมในการป้องกันประเทศของไทย จึงทำให้บทบาทของกรมศุลกากรด้านการป้องกันชายแดนนั้นมีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับในประเทศอื่น

4.3.8 ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐ

หากพิจารณาในภาพรวมของการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน จะพบว่า มีหน่วยงาน ที่มีหน้าที่รับผิดชอบอยู่เป็นจำนวนมาก และแต่ละหน่วยงานต่างมีภารกิจและเป้าประสงค์แตกต่างกันไป เช่น กรมศุลกากรมีภารกิจหลักในการจัดเก็บรายได้ในรูปของอากรศุลกากรเข้ารัฐ และมีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางศุลกากร กรมโรงงานอุตสาหกรรมมีภารกิจในการส่งเสริมอุตสาหกรรม ควบคุมการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษมีหน้าที่ในการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีภารกิจในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษมีภารกิจในการการป้องกันปราบปราม การสืบสวนและการสอบสวนคดีความผิดทางอาญาที่ต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนโดยใช้วิธีการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานอัยการสูงสุดมีภารกิจดำเนินคดีอาญา คดีแพ่ง และให้คำปรึกษาด้านกฎหมายแก่รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีปรัชญาและแนวทางในการทำงานแตกต่างกันไป ส่งผลให้เมื่อต้องทำงานประสานกันในการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนจึงไม่สามารถทำงานไปในทิศทางเดียวกัน

กระบวนการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน เริ่มต้นตั้งแต่หน่วยงานที่มีอำนาจในการควบคุมการนำเข้า ส่งออกและนำผ่านของเสียกำหนดมาตรการในการควบคุม ดังเช่น หากเป็นกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียอันตรายข้ามแดน หน่วยงานผู้ที่มีอำนาจในการออกกฎระเบียบควบคุม คือ กรมโรงงานอุตสาหกรรมก็จะออกประกาศควบคุมขึ้นมา ประกาศดังกล่าวจะต้องมีความชัดเจนและ

ใช้ได้ในทางปฏิบัติ ซึ่งหมายถึงการกำหนดนิยามของของเสีย คุณลักษณะของของเสีย หลักเกณฑ์ในการพิจารณาจำแนกหรือพิสูจน์ทราบชนิดและความเป็นของเสีย รวมถึงวิธีการในการปฏิบัติของผู้บังคับใช้กฎหมาย ในปัจจุบันถึงแม้จะมีกลไก เช่น คณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซลซึ่งอยู่ภายใต้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ กรมศุลกากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น หากแต่ในทางปฏิบัติ ยังพบปัญหาซึ่งเกิดในการปฏิบัติงานหลายประการ จากการที่ประกาศดังกล่าวไม่มีความชัดเจน

นอกจากนี้ การที่หน่วยงานของรัฐมีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน เมื่อไม่มีการประสานงานที่ดี หรือการจัดวางระบบที่มีประสิทธิภาพจึงทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการปฏิบัติงาน เช่น ปัญหาในการวิเคราะห์ของเสีย หรือการวินิจฉัยว่าของเสียที่ตรวจพบเหล่านั้นเข้าข่ายเป็นของเสีย ซึ่งถูกควบคุมหรือไม่ ซึ่งปัจจุบันหากกรมศุลกากรตรวจพบว่ามีส่วนที่ต้องสงสัยว่าจะเป็นของเสียที่ถูกควบคุมตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเกิดปัญหาในการวินิจฉัยกรมศุลกากรจะต้องส่งตัวอย่างสินค้าเหล่านั้นไปตรวจวิเคราะห์ยังห้องปฏิบัติการของกรมโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมวิเคราะห์คุณสมบัติของสินค้าและวินิจฉัยว่าสินค้าที่ตรวจพบนั้นเข้าข่ายเป็นของเสียที่ถูกควบคุมหรือไม่ โดยอาศัยการติดต่อทางราชการอย่างเป็นทางการเท่านั้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวใช้ระยะเวลาอันยาวนานและส่งผลกระทบต่อการทำงานของกรมศุลกากร ทั้งที่ในทางปฏิบัติหากมีการประสานงานเบื้องต้นเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือให้คำปรึกษาเบื้องต้นระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติก็จะทำให้พนักงานศุลกากรมีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรกับสินค้าต้องสงสัยดังกล่าว โดยไม่ทำให้เกิดกระทบกับผู้ประกอบการมากเกินไป

4.4 อภิปรายผลการศึกษา

การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมซึ่งแตกต่างจากอาชญากรรมรูปแบบดั้งเดิม เนื่องจากมีรูปแบบที่สลับซับซ้อนมากกว่า ดังนั้นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายจึงต้องการความรู้และทักษะเฉพาะ นอกเหนือจากที่เคยใช้ในการสืบสวนอาชญากรรมรูปแบบดั้งเดิม การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายมักจะมีเหยื่อเป็นจำนวนมากและเหยื่อเหล่านั้นก็มักจะไม่รู้ตัวว่าตนตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม เช่น ชาวบ้านที่อยู่อาศัยโดยรอบโรงงานรีไซเคิลที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียงจากโรงงานรีไซเคิล หรือเกษตรกรหรือชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการปนเปื้อนในแหล่งน้ำของสารเคมีที่เกิดจากการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย เป็นต้น นอกจากนี้การเคลื่อนย้ายของ

เสียข้ามแดนอย่างผิดหมายนั้นมักไม่กระทำให้เห็นชัดต่อสาธารณชน ในข้อเท็จจริงแม้การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดหมายจะสร้างความเสียหายที่ใหญ่หลวง หากแต่กลับไม่ได้รับความใส่ใจจากรัฐบาลมากเท่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากความขัดกันของนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจกับการปกป้องสิ่งแวดล้อม ประกอบปัญหาช่องว่างของกฎหมายและบทบาทของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทำให้ที่ผ่านมามีจะพบว่ารัฐใช้เพียงมาตรการทางปกครองหรือมาตรการทางแพ่งในการจัดการกับผู้ลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดหมายซึ่งไม่สามารถยับยั้งมิให้กลุ่มอาชญากรเหล่านี้หยุดกระทำผิดกฎหมายได้ ดังที่ปรากฏในการอภิปรายผลการศึกษาดังต่อไปนี้

4.4.1 รูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

1) ผู้กระทำการที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน

จากการศึกษารูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย พบว่าผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นนายทุนต่างชาติที่ย้ายฐานการผลิตจากประเทศจีนมาทำธุรกิจรีไซเคิลของเสีย และเป็นนายหน้า จัดหาของเสีย ให้กับ โรงงานรีไซเคิล ในประเทศไทย และกลุ่มผู้มีอิทธิพลชาวไทย โดยมีพฤติการณ์ใช้คนไทยเป็นตัวแทนบังหน้า หรือร่วมเป็นหุ้นส่วนในการเปิดกิจการเพื่อนำเข้าของเสียเข้ามายังประเทศไทย โดยร่วมกันกระทำความผิดฐานสำแดงเท็จ เพื่อหลีกเลี่ยงข้อห้ามข้อจำกัด ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 5 แสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

จากการตรวจสอบข้อมูลนิติบุคคลที่ถูกจับกุมโดยฝ่ายสืบสวนและปราบปราม ส่วนควบคุมทางศุลกากร สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง ที่รวบรวมโดยกรมพัฒนาธุรกิจการค้าพบว่าบริษัทที่ถูกเปิดขึ้นมาบังหน้าส่วนใหญ่มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 1 ล้านบาท และเมื่อถูกจับกุมได้กลุ่มคนเหล่านี้ก็จะไปเปิดบริษัทใหม่เพื่อนำเข้าของเสียต่อไป จากที่ผ่านมามีตัวแทนซึ่งเป็นคนไทยถูกจับกุมโดยศุลกากร การสอบสวนไม่สามารถสาวถึงกลุ่มนายทุนและผู้มีอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลังเหล่านี้ได้ ทำให้ผู้กระทำผิดตัวเหล่านี้ยังลอยนวลสามารถประกอบอาชญากรรมต่อไปได้ และการประกอบอาชญากรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นองค์กรเนื่องจากการขนย้ายของเสียจากประเทศต้นทางมายังประเทศไทย มีบุคคลหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในประเทศต้นทางที่ส่งออกของเสียมายังประเทศไทย กลุ่มผู้กระทำผิดในประเทศไทย และกลุ่มผู้กระทำผิดที่อยู่ในประเทศที่สาม และการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว มีลักษณะเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม เนื่องจากการกระทำผิดเกิดขึ้นตั้งแต่ประเทศต้นทางแต่ผลของการกระทำผิดนั้นตกอยู่ในประเทศไทย โดย

ผู้กระทำผิดมีมูลเหตุจูงใจจากรายได้มหาศาลจากการลักลอบนำของเสียจากประเทศต้นทางไปกำจัดอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย สอดคล้องกับรายงาน INTERPOL และ UNEP ซึ่งได้ประมาณการอาชญากรรมทางสิ่งแวดล้อมเป็นธุรกิจที่มีมูลค่ามหาศาลสูงถึง 258 พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี และเป็นธุรกิจผิดกฎหมายที่สามารถทำกำไรได้เป็นลำดับที่ 4 ของโลก (Dermatas & Georganti-Ntaliap, 2020) นอกจากนี้ จากรายงาน INTERPOL พบว่าในกรณีตัวอย่างของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนในประเทศแคนาดากรณีหนึ่งบริษัทผู้กระทำความผิดซึ่งตั้งอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถทำกำไรได้กว่า 2.48 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตลอด 8 เดือน ที่มีการกระทำความผิดและยังได้ระบุว่าเป็นเครื่องยืนยันถึงความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรอาชญากรรมกับอาชญากรรมว่าด้วยการก่อมลพิษ (Pollution Crime) คือ จำนวนของผู้กระทำผิดและองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำความผิด (INTERPOL, 2006) และดังที่ Alessio D' Amato และคณะ ได้ศึกษาพบว่า การเข้ามาของมาเฟียอิตาลีในห่วงโซ่การจัดการของเสียในประเทศอิตาลีเนื่องด้วยการเข้ามาหาผลประโยชน์จากกำไรส่วนต่างจากค่าธรรมเนียมจัดการของเสียด้วยการรับกำจัดของเสียอย่างผิดกฎหมาย (D'Amato et al., 2015) ในกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้กระทำผิดเป็นผู้มีความรู้ในระบบห่วงโซ่การจัดการของเสียเป็นอย่างดี เห็นช่องโอกาสจากการรับกำจัดของเสียในประเทศต้นทางแล้วทำกำไรด้วยการนำของเสียเหล่านั้นไปกำจัดอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยด้วยต้นทุนที่ต่ำ หรืออาศัยโอกาสจากความต้องการวัตถุดิบราคาถูกเพื่อป้อนสู่อุตสาหกรรม จึงอาศัยช่องว่างของกฎหมายในประเทศไทยในการประกอบอาชญากรรม นอกจากนี้จะสังเกตได้ว่าผู้กระทำผิดในประเทศไทยนั้นเป็นองค์กรธุรกิจที่มีความเชื่อมโยงกับองค์กรธุรกิจต่างประเทศซึ่งแสวงหากำไรจากการรับกำจัดของเสียอย่างผิดกฎหมาย พฤติการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับการอธิบายสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมโดยทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวมาร์คซิสต์ที่ว่าระบบทุนนิยมทำให้สังคมเกิดบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดอาชญากรรม และอาชญากรรมจะเกิดขึ้นสูงในสังคมทุนนิยม ทั้งนี้ องค์กรในสังคมแบบทุนนิยมเป็นสาเหตุของอาชญากรรม การเป็นเจ้าของกระบวนการผลิตโดยเอกชน และการมุ่งแสวงหากำไรตามแบบทุนนิยม ก่อให้เกิดการเห็นแก่ตัว ทำให้คนโลภและขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และสังคมลักษณะนี้ทำให้คนมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมสูง และยิ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความกดดันทางสังคมโดยโรเบิร์ต เมอร์ตัน ที่ว่าปัจจุบันค่านิยมของสังคมที่เป็นสังคมวัตถุนิยมให้คุณค่าความร่ำรวยทางวัตถุ บุคคลที่ได้รับการยอมรับในสังคม คือ ผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีฐานะที่ร่ำรวย และผู้คนต่างถูกชักจูงให้มุ่งเป้าสู่ความสำเร็จ คือ ความร่ำรวย นอกจากนี้ค่านิยมยังสร้างบรรทัดฐานวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายซึ่งประชาชนทุกคนถูกคาดหวังว่าจะต้องปฏิบัติตาม แต่เนื่องจากว่าบุคคลทุกคนไม่สามารถที่จะบรรลุเป้าหมายของสังคมได้ด้วย

วิธีการที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในสังคมที่มุ่งเน้นจุดหมายที่ความร่ำรวย สถานการณ์เช่นนี้สร้างความกดดันให้แก่บุคคลที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สังคมคาดหวัง จึงหันไปใช้วิธีการที่ผิดเพื่อแสวงหาความร่ำรวย ดังเช่นพฤติกรรมของผู้ลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนที่กล่าวในเบื้องต้น

2) แผนประทุษกรรม

ในส่วนของแผนประทุษกรรมนั้น จากการศึกษาพบว่าวิธีการกระทำผิดใช้วิธีการต่าง ๆ ประกอบด้วยการนำเข้า ส่งออก นำผ่านของเสียโดยไม่ได้รับอนุญาต การนำเข้าของเสียโดยไม่เป็นไปตามเงื่อนไขการอนุญาต การสวมสิทธิของผู้อื่นที่ได้รับอนุญาต และพฤติกรรมเป็นนายหน้าค้าของเสีย เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวจะพบว่าส่วนใหญ่ผู้กระทำผิดใช้วิธีการฉ้อฉลทางเอกสารโดยการสำแดงเท็จต่อศุลกากร ทั้งการปลอมแปลงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า สำแดงชนิดของสินค้าไม่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริง และการสวมสิทธิของผู้ได้รับอนุญาตนำเข้าของเสียอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทั้งนี้เนื่องมาจากในปัจจุบันการปฏิบัติพิธีการศุลกากรนั้นใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นหลัก และศุลกากรก็ใช้ระบบบริหารความเสี่ยงมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามทำให้จำนวนสินค้าที่จะต้องถูกเปิดตรวจทางกายภาพมีจำนวนเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้นหากผู้กระทำผิดต้องการหลบหลีกการตรวจสอบของศุลกากรก็ต้องใช้วิธีการฉ้อฉลทางเอกสารเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าอาชญากรเรียนรู้วิธีการในการทำงานของศุลกากรและปรับกลยุทธ์ในการประกอบอาชญากรรม หากพิจารณาจากทั้งสองฝั่ง คือ ฝั่งอาชญากรและฝั่งหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายแล้วข้อมูลจึงเป็นหัวใจสำคัญของการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ในมุมมองของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเองก็ต้องตระหนักว่ากำลังเผชิญกับอาชญากรประเภทใด ซึ่งในกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเห็นได้ชัดว่าอาชญากรเหล่านี้มีความรู้และใช้ความรู้และโอกาสจากการประกอบสัมมาชีพของตนเพื่อประกอบอาชญากรรม ซึ่งจัดเป็นอาชญากรคอปกขาวที่ Brian Wolf ได้เคยศึกษาไว้ว่าอาชญากรรมคอปกขาวมีความเชื่อมโยงกับการกระทำผิดด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อแสวงหาผลกำไร (Wolf, 2011) และพฤติกรรมที่พบจากแผนประทุษกรรมยังสอดคล้องกับการอธิบายการเกิดอาชญากรรมตามทฤษฎีคิดก่อนกระทำผิดว่าผู้ลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนนั้นมีกระบวนการใช้เหตุผลตั้งแต่การที่ผู้กระทำผิดหรือกลุ่มผู้กระทำผิดเห็นโอกาสและความเป็นได้ที่จะกระทำความผิดสำเร็จไปตลอดรอดฝั่ง แม้จะมีอุปสรรคบ้างก็ตามแต่ผู้กระทำผิดก็ได้ไตร่ตรองโดยใช้หลักเหตุและผลในการพิจารณาความเป็นไปได้ ชั่งน้ำหนักระหว่างผลเสียและผลดีที่จะได้รับจากการกระทำผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแล้วตัดสินใจที่จะกระทำผิด หลังจากตัดสินใจที่จะกระทำผิดแล้ว

ผู้กระทำผิดยังได้ใช้เหตุผลผ่านกระบวนการคิดเพื่อหาแนวทาง วิธีการกระทำผิด การปกปิดซ่อนเร้น ความผิด คิดหากลองเพื่อหลบเลี่ยงข้อห้ามของกฎหมาย มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และ เลือกริธีที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดอันเป็นการคิดอย่างเป็นระบบ

ด้านรูปแบบการปิดบังอำพรางจากการศึกษาพบว่า การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้กระทำผิดไม่ได้ใช้การปิดบังอำพรางแต่อย่างใด สาเหตุของการที่ไม่มี การปิดบังอำพรางมี 2 สาเหตุหลัก คือ

ประการแรกเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของขบวนการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย คือ การนำของเสียดังกล่าวออกไปนอกประเทศปลายทางให้สำเร็จได้เท่านั้น จึงไม่จำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการปิดบังอำพรางสินค้าให้หลุดรอดจากการตรวจสอบของศุลกากรปลายทาง เนื่องจากการตรวจสอบสินค้าขาออกนั้นมีความเข้มงวดน้อย และผู้กระทำผิดมีความรู้และเรียนรู้วิธีการทำงานของศุลกากรว่าใช้ระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงเป็นหลักในการกำหนดเป้าหมายที่ต้องสงสัย ดังนั้นหากผู้กระทำผิดต้องการหลุดรอดจากการตรวจสอบของศุลกากรแล้วนั้นการใช้วิธีการฉ้อฉลทางเอกสารทำให้มีโอกาสหลุดรอดมากกว่า

ประการที่สอง ข้อจำกัดของลักษณะทางกายภาพของของเสียเองที่มีน้ำหนักและปริมาณมาก ซึ่งหากผู้กระทำผิดต้องการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนให้ได้คราวละมากๆ เพื่อผลตอบแทนที่มากขึ้น ก็จะต้องขนส่งของเสียเหล่านั้นให้ได้คราวละเป็นจำนวนมาก แต่หากจะขนส่งในลักษณะเทกองในเรือบัลค์ (Bulk Carrier) ที่มีระวางเปิดโล่งเพื่อบรรทุกของเทกอง เช่น ถ่านหิน นั้น ก็จะเป็นที่สังเกตได้ง่าย ดังนั้นผู้กระทำผิดจึงใช้การบรรจุของเสียในตู้สินค้าเนื่องจากการขนส่งของเสียโดยการบรรจุในตู้สินค้าเป็นวิธีการทั่วไปที่ใช้กันในการขนส่งสินค้านี้ระหว่างประเทศจึงไม่เป็นที่สงสัยของศุลกากร เหตุผลดังกล่าวจากการตรวจพบที่ผ่านมาของศุลกากรจึงพบว่าของเสียส่วนใหญ่ที่ถูกขนส่งโดยบรรจุในตู้สินค้า บรรจุครั้งละปริมาณมาก มีลักษณะเป็นของกอง หรือถูกบรรจุไว้ในถุงขนาดใหญ่ หรือปี๊บอัดเป็นก้อน

3) เส้นทางเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

เป็นข้อมูลสำคัญที่ศุลกากรสามารถนำมาใช้ในการกำหนดเป้าหมายการขนส่งที่มีความเสี่ยงว่าจะเป็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย จากการศึกษาพบว่าของเสียส่วนใหญ่ถูกส่งมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก อังกฤษ อิตาลี เบลเยียม สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ออสเตรเลีย บังกลาเทศ สิงคโปร์ จีน ญี่ปุ่น เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน

และได้หวั่น จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยมีต้นทางบรรทุกจากเกือบทุกภูมิภาคทั่วโลก และประเทศต้นทางที่มีการขนส่งของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายมายังประเทศไทยมากที่สุด คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา รองลงมาคือเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศแคนาดา และประเทศญี่ปุ่น ตามลำดับ ข้อมูลจากการศึกษามีความสอดคล้องกับรายงาน Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018 ซึ่งจัดทำโดย INTERPOL ที่ระบุว่าประเทศไทยเป็นหนึ่งในปลายทางสำคัญของของเสียจากทุกมุมโลก อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตจากการศึกษาว่าต้นทางของของเสียส่วนใหญ่ คือ ประเทศพัฒนาแล้วที่มีขนาดเศรษฐกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แต่ในกรณีของเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน น่าพิจารณาว่าเพราะเหตุใดประเทศขนาดเล็กไม่มีอุตสาหกรรมหนักกลับเป็นผู้ส่งออกของเสียจำนวนมาก เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วจะพบว่าเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นเมืองท่าที่สำคัญ เรือสินค้าจำนวนมากจากทั่วโลกมีเส้นทางผ่านเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และมีการถ่ายลำเพื่อส่งสินค้าต่อไปยังปลายทาง ดังนั้น การที่ข้อมูลบ่งชี้ว่าเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นผู้ส่งออกของเสียจำนวนมากมายังประเทศไทย มีความเป็นไปได้ว่าของเสียดังกล่าวนั้น ไม่ได้มีแหล่งกำเนิดอยู่ในเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่เป็นของเสียที่ถูกขนส่งมาจากประเทศอื่นแล้วทำการถ่ายลำเพื่อส่งต่อมายังประเทศไทย เชื่อได้ว่าการกระทำดังกล่าวเพื่อเป็นการหลบหลีกการตรวจสอบของศุลกากร

4) ชนิดของเสียที่มีการลักลอบเคลื่อนย้ายข้ามแดน

ของเสียที่มีการตรวจพบเป็นของกลางในการกระทำความผิดประกอบด้วยเศษพลาสติกเป็นจำนวนมากที่สุด จำนวน 51 คดี รองลงมาคือ ของเสียอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 7 คดี และขยะเทศบาลจำนวน 4 คดี และของเสียอื่น ๆ จำนวน 7 คดี จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอุปทานของของเสียในโลกและอุปสงค์ของของเสียในอุตสาหกรรมรีไซเคิลของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเศษพลาสติก ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ค้าของเสียพลาสติกในระดับโลกตามรายงาน Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018 ซึ่งจัดทำโดยตำรวจสากลที่คาดการณ์ว่าจากการที่ประเทศจีนควบคุมการนำเข้าของเสียพลาสติกทำให้ปริมาณของเสียพลาสติกที่ตกค้างทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นกว่า 111 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2030 ประกอบกับก่อนปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยอนุญาตให้มีการนำเข้าเศษพลาสติกได้ตามปริมาณที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมอนุญาต ส่วนสาเหตุที่ของเสียอิเล็กทรอนิกส์และขยะเทศบาลที่ถูกจับกุมได้นั้นมี

ปริมาณน้อยอาจเกิดจากปัจจัยที่ประเทศไทยห้ามนำเข้าของเสียอิเล็กทรอนิกส์ในปี พ.ศ. 2563 และขยะเทศบาล ในปี พ.ศ. 2562 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอุปสงค์ของของเสียในประเทศว่าส่วนใหญ่เป็นเศษพลาสติก จากสถิติการนำเข้าเศษ เศษตัดและของที่ใช้ไม่ได้ที่เป็นพลาสติกพิกัดศุลกากร 3915 ตั้งปี พ.ศ. 2560 - เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 พบว่ามีปริมาณเพิ่มขึ้นจาก 23,427 ตันในปี พ.ศ. 2560 เป็น 34,530 ตัน ในปี พ.ศ. 2561 และลดลงตามลำดับจาก 34,530 ตัน ในปี พ.ศ. 2561 เป็น 11,544 ตัน ในปี พ.ศ. 2563 แต่กลับเพิ่มขึ้นเป็น 14,149 ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564 (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2564) เห็นได้ว่าปริมาณการนำเข้าเศษพลาสติกแปรผันตามนโยบายการนำเข้าของรัฐ โดยลดลงจากมาตรการยกเลิกโควตาการนำเข้าเศษพลาสติกแต่กลับเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2564 เนื่องจากผู้นำเข้าหันไปนำเข้าในเขตปลอดอากรและเขตประกอบการเสรี นอกจากนี้ยังต้องมีการเผื่อระวางการนำเข้า ส่งออก และนำผ่านสินค้าที่ผู้กระทำมักจะใช้สำแดงเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของศุลกากร เช่น สินค้าประเภทยางและของทำด้วยยาง ในพิกัดศุลกากร ตอนที่ 40 เป็นต้น ทั้งนี้รัฐบาลสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดนโยบายวิธีใช้เคลือบของเสียของประเทศ และกรมศุลกากรสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงของกรมศุลกากร โดยประกอบเข้ากับฐานข้อมูลของต้องห้ามต้องกักตุนของกรมศุลกากร

4.4.2 ความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย จากการสืบสวนของพนักงานศุลกากร เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ พบข้อมูลที่เชื่อมโยงผู้กระทำผิดว่ามีกิจกรรมกระทำเป็นเครือข่ายที่อยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ แต่ไม่ทราบโครงสร้างที่ชัดเจนพบเพียงความสัมพันธ์ในลักษณะแบ่งงานกันทำ ความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทแม่ในต่างประเทศและบริษัทลูกในประเทศไทย และความสัมพันธ์ในลักษณะคู่ค้า

ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC ที่ได้รายงานการประเมินภัยคุกคามจากอาชญากรรมองค์กรข้ามชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก (Transnational Organized Crime in East Asia and the Pacific: A Threat Assessment) ว่าการลักลอบขนขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นอาชญากรรมที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่เกิดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก นอกจากนี้ INTERPOL ยังได้รายงานความเชื่อมโยงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติกับอาชญากรรมว่าด้วยการก่อมลพิษ (pollution crime) ซึ่งหมายรวมถึงการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ไว้ใน

รายงาน Assessing the Link between Organised Crime and pollution Crime (INTERPOL, 2006) ในขณะเดียวกันโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ ยังได้ระบุถึงความเชื่อมโยงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายว่าวิวัฒนาการของอาชญากรรมโดยเฉพาะอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับของเสียกำลังเป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อโลก

นอกจากนี้ ลักษณะของเครือข่ายผู้กระทำผิดและพฤติการณ์กระทำผิดที่พบในประเทศไทย ยังสอดคล้องกับนิยามของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่ให้ไว้โดย Olmo Forni ว่า “... อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติประกอบด้วยการค้า การลักลอบค้าพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ทรัพยากรต่าง ๆ และการก่อกมลพิษซึ่งละเมิดอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม และ/หรือกฎหมายภายในของประเทศต่าง ๆ” (Forni, 2010) และตามความหมายของอาชญากรรมข้ามชาติในข้อ 3 ของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ 2000 (United Nations Convention Against Transnational Organized Crime) ซึ่งว่าด้วย “ขอบเขตการใช้บังคับ” ระบุว่า ลักษณะความผิดต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ หาก

- 1) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศ
 - 2) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่ส่วนสำคัญของการเตรียมการ การวางแผน การสั่งการ หรือการควบคุมได้กระทำอีกในประเทศหนึ่ง
 - 3) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาในอาณาเขตของประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศ หรือ
 - 4) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่งแต่มีผลกระทบที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกประเทศหนึ่ง
- ดังนั้น การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย จึงมีลักษณะเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม ตามข้อเท็จจริงและกรอบนิยามข้างต้น

4.4.3 ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย

1) ปัญหาระบบบริหารความเสี่ยงทางศุลกากร

ปัญหาดังกล่าวเกิดจากความยากลำบากในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้กำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงเพื่อคัดกรองหาการขนส่งที่เป็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ปัญหาดังกล่าว เกิดขึ้น จากสองปัจจัย คือ ประการแรก อัตราการเปิดตรวจสินค้าซึ่งมีความเสี่ยงว่าเป็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้างแดงอย่างผิดกฎหมาย และการตรวจสอบนิติบุคคลหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายมีอัตราค่อนข้างต่ำ เนื่องจากการขาด

แคลนทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน ประการที่สอง เนื่องจากข้อมูลซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการสืบสวนการกระทำผิดที่เป็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนผิดกฎหมาย แต่เนื่องจากสาเหตุสามประการที่ทำให้ข้อมูลหรือการข่าวไม่มีประสิทธิภาพ คือ ประการแรกการที่ของเสียบางชนิดไม่มีกฎหมายควบคุมหรือกำหนดให้ต้องรายงานทำให้ข้อมูลเหล่านี้ขาดหายไป เช่นในกรณีก่อนที่จะมีการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกก็ไม่มีกรณำเนกรหัสสถิติ ดังนั้นสถิติกรนำเ้าของเศษพลาสติกข้อมูลกรนำเ้าหรือส่งออกจึงอยู่ปะปนไปกับพลาสติกชนิดอื่นๆ ไม่สามารถจำแนกออกมาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่ศุลกากรของประเทศต่างๆ จะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและประมวลผลข้อมูลของเสียที่เป็นระบบเดียวกัน ประการที่สอง เนื่องจากคุณลักษณะของของเสียที่มีความจำเพาะเจาะจงในคุณสมบัติทางเคมี หรือคุณสมบัติทางกายภาพ ทำให้การนิยามของเสียในประเทศต่างๆ มีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป ยกตัวอย่างเช่น การกำหนดนิยามเศษพลาสติกของประเทศไทยและประเทศอื่นๆ นั้นก็มีความแตกต่างกัน ประการที่สาม การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นมีเครือข่ายที่อยู่เบื้องหลัง แต่ในกรณีของประเทศไทยและในหลายประเทศพบว่าเจ้าหน้าที่ไม่ได้ทำการสืบสวนหรือทำการสืบสวนทางการเงินเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่สามารถนำไปสู่การจับกุมเครือข่ายเบื้องหลังการกระทำความผิดทำให้ข้อมูลส่วนนี้ขาดหายไป (INTERPOL, 2020)

2) ปัญหากฎหมายศุลกากร รัณมมหาวิทยาลัย

จากผลการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายศุลกากรฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน นั้น ยังเป็นอุปสรรคต่อการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายหลายประการ คือ

ปัญหาอำนาจสอบสวนของพนักงานศุลกากร การที่พนักงานศุลกากรไม่มีอำนาจสอบสวนในคดีศุลกากรส่งผลเสียต่อการดำเนินคดีหลายประการ คือ ประการแรก การที่พนักงานศุลกากรไม่มีอำนาจสอบสวนส่งผลให้การดำเนินคดีมีความล่าช้าเนื่องจากภาระงานของพนักงานสอบสวนที่มีอยู่มาก และการที่พนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านในกฎหมายศุลกากร และเทคนิคความรู้เกี่ยวกับของเสีย และการที่ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดให้นำบันทึกข้อเท็จจริงของศุลกากรมาประกอบในการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนทำให้พนักงานสอบสวนต้องเริ่มต้นสอบสวนคดีใหม่ ประการที่สอง พนักงานสอบสวนไม่ได้มีบทบาทในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน

ตั้งแต่แรกเหมือนดังเช่นพนักงานบุคลากร และการที่ไม่นำบันทึกข้อเท็จจริงของพนักงานบุคลากรมาใช้ในสำนวนการสอบสวนจึงอาจเป็นสาเหตุให้พยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการฟ้องร้องคดี

ปัญหาการระงับคดี การระงับคดีในชั้นศาลการนั้นเกิดจากปรัชญาหรือหลักการทั่วไปเกี่ยวกับภาษีโดยต้องการให้การดำเนินคดีศาลการเป็นไปอย่างรวดเร็วและได้รับค่าภาษีคืนจากผู้ฉ้อฉล แต่อย่างไรก็ตาม กรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย หากพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วจะพบว่า การควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน ก็เพื่อเป็นการปกป้องสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ในกรณีคดีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย หากผู้กระทำผิดไม่ได้รับการลงโทษอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีความหลากหลายก็จะเกิดการกระทำผิดซ้ำอีก และในกรณีคนทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดก็จะขังใจแล้วว่า โทษที่ได้รับน้อยกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้มีผู้กระทำความผิดมากขึ้น

กรณีการนำหลักการข่มขู่ข่มขู่มาใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่ก่อโดยองค์กรธุรกิจนั้น การข่มขู่ข่มขู่จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อผู้กระทำผิดได้คำนวณแล้วว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับหากปฏิบัติตามกฎหมายนั้นมีมากกว่าการที่จะฝ่าฝืนกฎหมาย การทำให้ผู้กระทำผิดเกรงกลัวตามหลักการข่มขู่ข่มขู่ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ คือ ระดับความเสี่ยงที่จะถูกจับกุม อัตราโทษที่แน่นอน และโทษที่ได้รับนั้นรุนแรงจนไม่คุ้มค่าที่จะเสี่ยงกระทำผิด (van Wingerde, 2016) จากหลักการดังกล่าวเมื่อพิจารณาตัวบทกฎหมายและอัตราโทษ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทยแล้ว จะพบว่าพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2560 กำหนดอัตราโทษสำหรับกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายทั้งผู้กระทำผิด ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนไว้ ดังนี้

มาตรา 244 ผู้ใดนำของที่ผ่านหรือกำลังผ่านพิธีการศาลการเข้ามาในราชอาณาจักร หรือส่งของดังกล่าวออกไปนอกราชอาณาจักร หรือนำของเข้าเพื่อการผ่านแดนหรือการถ่ายลำโดยหลีกเลี่ยงข้อกำหนดหรือข้อห้ามอันเกี่ยวกับของนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และศาลอาจสั่งริบของนั้นก็ได้ ไม่ว่าจะมิผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

ผู้ใดพยายามกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา 245 ผู้ใดเป็นผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน หรือสมคบกันในการกระทำความผิดตามมาตรา 242 มาตรา 243 หรือมาตรา 244 ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในการกระทำความผิดนั้น

มาตรา 246 ผู้ใดช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื่อ รับจำนำหรือรับไว้โดยประการใดซึ่งของอันตนพึงรู้ว่าเป็นของอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 242 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับเป็นเงินสี่เท่าของราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วหรือทั้งจำทั้งปรับ

การกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง หากเป็นการกระทำโดยรู้ว่าเป็นของอันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 243 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับเป็นเงินตั้งแต่ครึ่งเท่าแต่ไม่เกินสี่เท่าของค่าอากรที่ต้องเสียเพิ่ม หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 247 ผู้ใดนำหรือยอมให้ผู้อื่นนำของต้องห้าม ของต้องจำกัด หรือของที่ยังมีได้ผ่านพิธีการศุลกากร ขึ้นบรรทุกหรือออกจากยานพาหนะ ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 242 หรือมาตรา 244 แล้วแต่กรณี

จากบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากฎหมายบัญญัติบทลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องไว้อย่างครอบคลุมและมีอัตราโทษที่สูง หากแต่ปัญหา คือ การที่กฎหมายศุลกากรมีมาตรการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้อง ซึ่งที่ผ่านมากรมศุลกากรก็ได้ใช้มาตรการดังกล่าวกับผู้ลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับแทนการถูกดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล ดังนั้นแม้กฎหมายจะมีอัตราโทษที่สูงหากแต่ไม่ถูกใช้บังคับ จึงไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวโทษที่จะได้รับ

ปัญหาการจัดการกับของเสียที่ตกเป็นของกลางหรือของตกค้างตามกฎหมายศุลกากร เช่นเดียวกันกับ ปัญหาการระงับคดีในชั้นศุลกากร เนื่องจากกฎหมายศุลกากรถูกสร้างขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในทางภาษี ดังนั้น เป้าประสงค์หลักของการบังคับใช้กฎหมาย คือการเก็บภาษีอากรเข้ารัฐ หากแต่ในกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายของกลางและของตกค้างที่เป็นของเสียนั้นไม่ควรตกเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินตามกฎหมายศุลกากร เนื่องจากหากของเสียดังกล่าวตกเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินแล้ว กระบวนการจัดการตามกฎหมายศุลกากรก็ต้องจำหน่ายทรัพย์สินนั้น ด้วยวิธีการต่างๆ แต่ของเสียเหล่านั้น ก็ยังตกอยู่ในประเทศซึ่งขัดกับหลักของอนุสัญญาบาเซล ที่จะเห็นได้ว่ามีข้อบทที่บังคับให้รัฐผู้ส่งออกของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ต้องรับผิดชอบในการนำกลับหรือการกำจัดของเสียอันตรายนั้น หากใช้หลักการเดียวกันนี้ในการพิจารณากับของเสียอื่น ๆ รวมถึงของเสียอันตรายที่ถูกนำเข้ามาในประเทศไทย ของเสียเหล่านั้นก็ควรจะต้องถูกส่งกลับไปยังต้นทางเพื่อไม่ให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศ และการที่กฎหมายศุลกากรของประเทศไทยกำหนดให้ของตกค้างต้องตกเป็นของแผ่นดินนั้น เป็นช่องโอกาสของอาชญากรในการนำของเสียเข้ามาทั้งในประเทศไทย ด้วยวิธีการนำเข้าของเสียแล้วทิ้งของเสียนั้นให้ตกค้าง ณ ท่าเรือ

ปัญหาการส่งของเสียกลับต้นทาง การส่งของเสียกลับต้นทางโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ซึ่งให้อำนาจอธิบดีกรมศุลกากร ในการส่งของตกค้างกลับต้นทาง หากแต่ว่าการใช้อำนาจดังกล่าว มีเงื่อนไขของเวลาตามกฎหมาย กล่าวคือ ของนำเข้าที่เป็นสินค้าอันตรายตามชนิดหรือประเภทที่กำหนด ตามมาตรา 5 (5) และไม่ได้นำออกไปจากเขตศุลกากร

ภายในระยะเวลาที่อธิบดีประกาศกำหนด หรือของนำเข้าอื่นที่ไม่ใช่สินค้าอันตรายที่อยู่ในอารักขาของศุลกากรเกิน 30 วันโดยไม่มีการยื่นใบขนสินค้าและไม่ได้เสียอากรหรือวางประกันค่าอากรที่พึงเรียกเก็บแก่ของนั้น โดยอธิบดีได้มีหนังสือแจ้งไปยังผู้ขนส่งเพื่อดำเนินการดังกล่าวให้ถูกต้องแต่ผู้ขนส่งไม่ยอมดำเนินการให้ถูกต้องภายในกำหนด 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากอธิบดี หรือของนำเข้าอื่นที่ไม่ใช่สินค้าอันตรายที่ยื่นใบขนสินค้าและเสียอากรหรือวางประกันค่าอากรไว้ไม่ครบถ้วนและไม่ได้นำออกไปจากอารักขาของศุลกากรภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งจากอธิบดี ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดชนิดหรือประเภทการเก็บและการขนถ่าย และการจัดเก็บอากรสำหรับสินค้าอันตราย พ.ศ. 2560 ซึ่งออกตามความในมาตรา 5 วรรคหนึ่ง (5) แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 กำหนดให้สินค้าอันตรายประกอบไปด้วยสินค้าอันตรายตามบัญชีแนบท้ายกระทรวงและวัตถุอันตรายตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุอันตราย และประมวลวิธีปฏิบัติศุลกากร พ.ศ. 2560 กำหนดให้สินค้าอันตรายตามกฎหมายฉบับดังกล่าว หากผู้นำของเข้ามิได้นำของนั้นออกไปจากเขตศุลกากรภายใน 5 วัน สำหรับของที่ขนถ่ายข้างลำ (OVERSIDE) และภายใน 7 วันสำหรับกรณีอื่น นับแต่สินค้าอันตรายอยู่ในอารักขาของศุลกากร ถ้าพ้นกำหนดแล้วสินค้าอันตรายนั้นจะตกเป็นของตกค้างโดยผลของกฎหมาย ดังนั้นหากของเสียซึ่งเป็นวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 แล้ว เว้นเวลาที่ของดังกล่าวจะตกเป็นของตกค้าง คือ 5 หรือ 7 วัน แล้วแต่กรณี แต่หากเป็นกรณีของเสียซึ่งไม่ใช่สินค้าอันตรายตามกฎหมายกระทรวงการตกเป็นของตกค้างโดยผลของกฎหมายจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขเวลาที่กล่าวมาข้างต้น

3) ปัญหาบทบาทของกรมศุลกากร

กรณีปัญหาบทบาทของกรมศุลกากรนั้น ผู้ศึกษามีความเห็นที่ด้วยบริบทของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับอิทธิพลของการค้าเสรีทำให้บทบาทของศุลกากรในการจัดเก็บรายได้ลดลงไปตามลำดับ แต่สิ่งที่สำคัญคือ บริบทเรื่องความมั่นคงของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันภัยต่อความมั่นคงเปลี่ยนรูปแบบไปและมีพลวัตมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การป้องกันชายแดนในบริบทใหม่ที่ไม่ใช่การป้องกันชายแดนจากภัยคุกคามทางการทหารจึงมีความสำคัญมากขึ้น ทำให้หลายประเทศปรับเปลี่ยนบทบาทของศุลกากรจากเดิมที่เป็นหน่วยงานจัดเก็บรายได้ให้กลายเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการป้องกันชายแดนจากภัยคุกคาม ต่างๆ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา หลังเหตุการณ์วินาศกรรม 11 กันยายน ปี ค.ศ. 2001 ที่รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่ ในการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานที่มีหน้าที่ป้องกันชายแดนของประเทศเพื่อรับกับภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไป จนมีการจัดตั้งกระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิและหน่วยงาน

ศุลกากรและป้องกันชายแดนแห่งสหรัฐอเมริกา (U.S. Customs and Border Protection) ขึ้นเมื่อ 1 มีนาคม ค.ศ. 2003 นับแต่นั้นมาพาราไดม์ของศุลกากรก็ได้เปลี่ยนแปลงไปดังจะเห็นได้จากการที่องค์การศุลกากรโลกได้ออกรายงานการศึกษาเรื่อง The Customs Supply Chain Security Paradigm and 9/11: Ten Years On and Beyond ซึ่งมีสาระสำคัญกล่าวถึงความสำคัญของเหตุการณ์วินาศกรรม 11 กันยายนต่อการเปลี่ยนแปลงพาราไดม์ของศุลกากรต่อการรักษาความมั่นคงของห่วงโซ่อุปทาน ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายและมาตรการของศุลกากรต่อการสร้างความปลอดภัยของการค้าไม่ให้เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ(World Customs Organization, 2011) และหลายประเทศก็ได้เปลี่ยนบทบาทศุลกากรของตนให้มีหน้าที่ในการป้องกันชายแดนมากขึ้น เช่นในประเทศออสเตรเลีย ในส่วนของประเทศไทยซึ่งปัจจุบันได้รับผลกระทบจากบริบทความมั่นคงของโลกที่เปลี่ยนไป ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาการค้ายาเสพติด การค้าอาวุธ การค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่าและพันธุ์พืชหายาก และการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนที่ผิดกฎหมายมากขึ้น ดังนั้นบทบาทของกรมศุลกากรก็น่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเช่นเดียวกัน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย การดำเนินการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย เพื่อแสวงหาข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

โดยการนำเสนอผลการศึกษาได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการทบทวนเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบทบาทในการต่อต้านการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เพื่อสังเคราะห์รูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ได้รับการบอกเล่าจากทั้งผู้บริหารหน่วยงานรัฐเจ้าหน้าที่รัฐผู้ปฏิบัติ ในขณะเดียวกันก็ได้นำข้อมูลที่ได้รับจากผู้บริหารองค์กรพัฒนาเอกชน มาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอข้อมูลจากอีกมุมมองหนึ่ง อีกทั้งนำความเห็นของนักวิชาการกฎหมายที่ได้ให้ความเห็นในส่วนของปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากกฎหมายและการบังคับใช้ ข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวนำมาสู่การสร้างข้อสรุปและการตีความข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ซึ่งผ่านคัดกรองข้อมูลโดยเทียบผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาเอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (documentary research)

จากผลการศึกษาพบว่าข้อค้นพบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

5.1 รูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

จากการศึกษาแผนยุทธศาสตร์พบว่าการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าโดยมีต้นทางจากประเทศพัฒนาแล้วเป็นสำคัญและมีการใช้เมืองท่า เช่น ฮองกงในการถ่ายลำเพื่อหลบหลีกการจับกุม และพบการกระทำผิดเกี่ยวกับของเสียพลาสติกมากที่สุด โดยผู้กระทำผิดใช้วิธีการฉ้อฉลทางเอกสารเป็นหลัก

ผู้กระทำผิด จากการศึกษารูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย พบว่าผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นนายทุนต่างชาติที่ย้ายฐานการผลิตจากประเทศจีนมาทำธุรกิจรีไซเคิล ของเสีย และเป็นนายหน้าจัดหาของเสียให้กับโรงงานรีไซเคิลในประเทศไทย และกลุ่มผู้มีอิทธิพลชาวไทย โดยมีพฤติการณ์ใช้คนไทยเป็นตัวแทนบังหน้า หรือร่วมเป็นหุ้นส่วนในการเปิดกิจการเพื่อนำเข้าของเสียมาในประเทศไทย จากที่ผ่านมามีตัวแทนซึ่งเป็นคนไทยถูกจับกุมโดยศุลกากร การสอบสวนไม่สามารถสาวถึงกลุ่มนายทุนและผู้มีอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลังเหล่านี้ได้ ทำให้เจ้าของตัวจริงเหล่านั้นก็ยังลอยนวล สามารถประกอบอาชญากรรมต่อไปได้ และการประกอบอาชญากรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นองค์กรเนื่องจากการขนย้ายของเสียจากประเทศต้นทางมายังประเทศไทย มีบุคคลหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในประเทศต้นทางที่ส่งออกของเสียมายังประเทศไทย กลุ่มผู้กระทำผิดในประเทศไทย และกลุ่มผู้กระทำผิดที่อยู่ในประเทศที่สาม และการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว มีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากการกระทำผิดเกิดขึ้นตั้งแต่ประเทศต้นทาง แต่ผลของการกระทำผิดนั้นตกอยู่ในประเทศไทย

วิธีการกระทำผิด จากการศึกษาพบว่าผู้กระทำผิดใช้วิธีการต่าง ๆ ประกอบด้วย การนำเข้าของเสียโดยไม่ได้รับอนุญาต การนำเข้าของเสียโดยไม่เป็นไปตามเงื่อนไขการอนุญาต การนำเข้าของเสียโดยปลอมแปลงเอกสารประกอบการนำเข้า การนำเข้าของเสียโดยสำแดงเท็จว่าเป็นสินค้าอื่นที่ส่งออกไปแล้วนำกลับเข้ามาในราชอาณาจักร การนำเข้าโดยไม่ได้รับอนุญาต การสำแดงเท็จว่าเป็นของใช้แล้ว และพฤติการณ์เป็นนายหน้าค้าของเสีย จากข้อมูลดังกล่าวจะพบว่าส่วนใหญ่ผู้กระทำผิดใช้วิธีการฉ้อฉลทางเอกสารโดยการสำแดงเท็จต่อศุลกากร ทั้งการปลอมแปลงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า สำแดงของสินค้าไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง และการสวมสิทธิของผู้ได้รับอนุญาตนำเข้าของเสียอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากปัจจุบันกรมศุลกากรได้ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรและใช้ระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยง (Profiling System) มาช่วยในการอำนวยความสะดวกทางการค้าทำให้จำนวนสินค้าที่จะต้องถูกเปิดตรวจทางกายภาพมีจำนวนเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ดังนั้นผู้กระทำผิดซึ่งเห็นช่องโหว่ดังกล่าวจึงใช้วิธีการฉ้อฉลทางเอกสารเพื่อหลบหลีกการตรวจสอบจากระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยง

รูปแบบการปิดบังอำพราง จากการศึกษาพบว่า การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้กระทำผิดไม่ได้ใช้การปิดบังอำพรางแต่อย่างใด สาเหตุของการที่ไม่มีการปิดบังอำพรางมี 2 สาเหตุหลัก คือ ประการแรกเนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของขบวนการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย คือ การนำของเสียดังกล่าวออกไปนอกประเทศปลายทางให้สำเร็จ

ได้เท่านั้น จึงไม่จำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการปิดบังอำพรางสินค้าให้หลุดรอดจากการตรวจสอบของศุลกากร และผู้กระทำผิดมีความรู้และเรียนรู้วิธีการทำงานของศุลกากรว่าใช้ระบบกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงเป็นหลักในการกำหนดเป้าหมายที่ต้องสงสัย ดังนั้นหากผู้กระทำผิดต้องการหลุดรอดจากการตรวจสอบของศุลกากรแล้วนั้นการใช้วิธีการฉ้อฉลทางเอกสารทำให้มีโอกาสหลุดรอดมากกว่าประการที่สอง ข้อจำกัดของลักษณะทางกายภาพของของเสียเองที่มีน้ำหนักและปริมาณมาก ซึ่งหากและผู้กระทำผิดต้องการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนให้ได้คราวละมากๆ เพื่อผลตอบแทนที่มากขึ้น ดังนั้นจากการตรวจพบที่ผ่านมาของศุลกากรจึงพบว่าของเสียส่วนใหญ่่นั้นถูกขนส่งโดยบรรจุในตู้สินค้า บรรจุครั้งละปริมาณมาก มีลักษณะเป็นของกอง หรือถูกบรรจุไว้ในถุงขนาดใหญ่ หรือปี๊บอัดเป็นก้อน

เส้นทางการขนส่งสินค้า จากการศึกษาพบว่าของเสียส่วนใหญ่ถูกส่งมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา เม็กซิโก อังกฤษ อิตาลี เบลเยียม สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ออสเตรเลีย บังกลาเทศ สิงคโปร์ จีน ญี่ปุ่น เขตปกครองพิเศษฮ่องกง และไต้หวัน จากข้อมูลดังกล่าว การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยมีต้นทางบรรทุกจากเกือบทุกภูมิภาคทั่วโลก และประเทศต้นทางที่มีการขนส่งของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายมายังประเทศไทยมากที่สุดคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา รองลงมาคือเขตปกครองพิเศษฮ่องกงประเทศแคนาดา และประเทศญี่ปุ่น ตามลำดับ

ชนิดของเสีย ของเสียที่มีการตรวจพบเป็นของกลางในการกระทำความผิดประกอบด้วยเศษพลาสติกเป็นจำนวนมากที่สุด จำนวน 51 คดี รองลงมาคือ ของเสียอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 7 คดี และขยะเทศบาล จำนวน 4 คดี และของเสียอื่น ๆ จำนวน 7 คดี

ลักษณะความเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำเป็นองค์ประกอบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย มีการกระทำเป็นเครือข่ายซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งออกของเสียจากประเทศต้นทาง ผู้นำเข้าของเสียซึ่งอยู่ในประเทศไทย การนำเข้าของเสียดังกล่าวมีการติดต่อซื้อขายระหว่างผู้ขายในต่างประเทศกับผู้ซื้อในประเทศไทย ซึ่งจากการสืบสวนของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายพบว่ามีบุคคลกลุ่มอื่นๆ ในประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการผิดกฎหมายเหล่านี้ อาทิเช่น กลุ่มบุคคลที่รับจัดตั้งบริษัทขึ้นมาประกอบกิจการบังหน้า กลุ่มตัวแทนขนส่งระหว่างประเทศ และกลุ่มผู้รับซื้อของเสียในประเทศ

5.2 ช่องว่างของกฎหมายและปัญหาในการบังคับใช้

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมา มีพัฒนาการเป็นลำดับตามสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสามารถป้องกันการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้ระดับหนึ่งแต่ไม่สามารถปราบปรามการกระทำผิดดังกล่าวให้หมดไปได้ เนื่องจากการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเป็นการกระทำผิดที่ใช้เทคนิคในการกระทำผิด ซึ่งผู้กระทำผิดเองก็เปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการอยู่ตลอดเวลา ปัญหาดังกล่าวประกอบด้วย

1) ปัญหากฎหมายศุลกากร

จากผลการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายศุลกากรฉบับที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน นั้น ยังเป็นอุปสรรคต่อการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายหลายประการ คือ

ปัญหาอำนาจสอบสวนของพนักงานศุลกากร การที่พนักงานศุลกากรไม่มีอำนาจสอบสวนในคดีศุลกากรส่งผลเสียต่อการดำเนินคดีหลายประการ คือ ประการแรก การที่พนักงานศุลกากรไม่มีอำนาจสอบสวนส่งผลให้การดำเนินคดีมีความล่าช้าเนื่องจากภาระงานของพนักงานสอบสวนที่มีอยู่มาก และการที่พนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านในกฎหมายศุลกากร และเทคนิคความรู้เกี่ยวกับของเสีย และการที่ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดให้นำบันทึกข้อเท็จจริงของศุลกากรมาประกอบในการทำสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนทำให้พนักงานสอบสวนต้องเริ่มต้นสอบสวนคดีใหม่ ประการที่สอง พนักงานสอบสวนไม่ได้มีบทบาทในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่แรกเหมือนดังเช่นพนักงานศุลกากร และการที่ไม่นำบันทึกข้อเท็จจริงของพนักงานศุลกากรมาใช้ในสำนวนการสอบสวนจึงอาจเป็นสาเหตุให้พยานหลักฐานไม่เพียงพอต่อการฟ้องร้องคดี

ปัญหาการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้อง การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในชั้นศุลกากรนั้นเกิดจากปรัชญาหรือหลักการทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการจัดเก็บภาษีโดยต้องการให้การดำเนินคดีศุลกากรเป็นไปอย่างรวดเร็วและได้รับค่าภาษีคืนจากผู้ฉ้อฉล แต่อย่างไรก็ตาม กรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย หากพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วจะพบว่า การควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนก็เพื่อเป็นการปกป้องสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ในกรณีคดีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย หากผู้กระทำผิดไม่ได้รับการลงโทษอย่างเหมาะสมเพื่อให้หลายจำก็จะเกิดการกระทำผิดซ้ำอีก และในกรณีคนทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดก็จะขังใจแล้วว่า โทษที่ได้รับ

น้อยกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้มีผู้กระทำความผิดมากขึ้น หากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 แล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายบัญญัติบทลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องไว้อย่างครอบคลุมและมีอัตราโทษที่สูง หากแต่ปัญหาคือ การที่กฎหมายศุลกากรมีมาตรการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้อง ซึ่งที่ผ่านมารวมศุลกากรก็ได้ใช้มาตรการดังกล่าวกับผู้ลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับแทนการถูกดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล ดังนั้นแม้กฎหมายจะมีอัตราโทษที่สูงหากแต่ไม่ถูกใช้บังคับ จึงไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวโทษที่จะได้รับ

ปัญหาการจัดการกับของเสียที่ตกเป็นของกลางหรือของตกค้างตามกฎหมายศุลกากร เช่นเดียวกันกับ ปัญหาการระงับคดีในชั้นศุลกากร เนื่องจากกฎหมายศุลกากรถูกสร้างขึ้นมา เพื่อประโยชน์ในทางภาษี ดังนั้น เป้าประสงค์หลักของการบังคับใช้กฎหมาย คือการเก็บภาษีอากรเข้ารัฐ หากแต่ในกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายของกลางและของตกค้างที่เป็นของเสียนั้นไม่ควรตกเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินตามกฎหมายศุลกากร เนื่องจากหากของเสียดังกล่าวตกเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินแล้ว กระบวนการจัดการตามกฎหมายศุลกากรก็ต้องจำหน่ายทรัพย์สินนั้น ด้วยวิธีการต่างๆ แต่ของเสียเหล่านั้น ก็ยังคงอยู่ในประเทศซึ่งขัดกับหลักของอนุสัญญาบาเซล ที่จะเห็นได้ว่ามีข้อบทที่บังคับให้รัฐผู้ส่งออกของเสียอันตรายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ต้องรับผิดชอบในการนำกลับหรือการกำจัดของเสียอันตรายนั้น หากใช้หลักการเดียวกันนี้ในการพิจารณากับของเสียอื่น ๆ รวมถึงของเสียอันตรายที่ถูกนำเข้ามาในประเทศไทย ของเสียเหล่านั้นก็ควรจะต้องถูกส่งกลับไปยังต้นทางเพื่อไม่ให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศ และการที่กฎหมายศุลกากรของประเทศไทยกำหนดให้ของตกค้างต้องตกเป็นของแผ่นดินนั้น เป็นช่องโอกาสของอาชญากรในการนำของเสียเข้ามาทั้งในประเทศไทย ด้วยวิธีการนำเข้าของเสียแล้วทิ้งของเสียนั้นให้ตกค้าง ณ ท่าเรือ

ปัญหาการส่งของเสียกลับต้นทาง การส่งของเสียกลับต้นทางโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 ซึ่งให้อำนาจอธิบดีกรมศุลกากร ในการส่งของตกค้างกลับต้นทาง หากแต่ว่าการใช้อำนาจดังกล่าว มีเงื่อนไขของเวลาตามกฎหมายในการตกเป็นของตกค้างซึ่งหากของเสียนั้นๆ ไม่จัดเป็นของนำเข้าที่เป็นสินค้าอันตรายตามชนิดหรือประเภทที่กำหนด ตามมาตรา 5 (5) แล้วการตกเป็นของตกค้างโดยผลของกฎหมายจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขเวลาที่นานทำให้เกิดปัญหาในการเก็บรักษาและมีความเสี่ยงที่สารอันตรายจะรั่วไหลสู่สิ่งแวดล้อม

2) ปัญหาระบบบริหารความเสี่ยงทางศุลกากร

ปัญหาดังกล่าวเกิดจากความยากลำบากในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้กำหนดเงื่อนไขความเสี่ยงเพื่อคัดกรองหาการขนส่งที่เป็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย ปัญหาดังกล่าว เกิดขึ้น จากสองปัจจัย คือ ประการแรก อัตราการเปิดตรวจสินค้าซึ่งมีความเสี่ยงว่าเป็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และการตรวจสอบนิติบุคคลหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายมีอัตราค่อนข้างต่ำ เนื่องจากการขาดแคลนทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดน ประการที่สอง เนื่องจากข้อมูลซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการสืบสวนการกระทำผิดที่เป็นการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนผิดกฎหมาย แต่เนื่องจากสาเหตุสามประการที่ทำให้ข้อมูลหรือการข่าวไม่มีประสิทธิภาพ คือ ประการแรก การที่ของเสียบางชนิดไม่มีกฎหมายควบคุมหรือกำหนดให้ต้องรายงานทำให้ข้อมูลเหล่านี้ขาดหายไป เช่นในกรณีก่อนที่จะมีการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกก็ไม่มีกรณการห้ามการนำเข้า ดังนั้นสถิติการนำเข้าของเศษพลาสติกข้อมูลการนำเข้าหรือส่งออกจึงอยู่ปะปนไปกับพลาสติกชนิดอื่นๆ ไม่สามารถจำแนกออกมาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ เป็นต้น ประการที่สอง เนื่องจากคุณลักษณะของของเสียที่มีความจำเพาะเจาะจงในคุณสมบัติทางเคมีหรือคุณสมบัติทางกายภาพ ทำให้การนิยามของเสียในประเทศต่างๆ มีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป ยกตัวอย่างเช่น การกำหนดนิยามเศษพลาสติกของประเทศไทยและประเทศอื่นๆ นั้นก็มีความแตกต่างกัน ประการที่สาม การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นมีเครือข่ายที่อยู่เบื้องหลัง แต่ในกรณีของประเทศไทยและในหลายประเทศ พบว่าเจ้าหน้าที่ไม่ได้ทำการสืบสวนหรือทำการสืบสวนทางการเงินเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่สามารถนำไปสู่การจับกุมเครือข่ายเบื้องหลังการกระทำผิดทำให้ข้อมูลส่วนนี้ขาดหายไป (INTERPOL, 2020)

3) ปัญหาบทบาทของกรมศุลกากร

ด้วยบริบทของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับอิทธิพลของการค้าเสรีทำให้บทบาทของศุลกากรในการจัดเก็บรายได้ ลดลงไปตามลำดับ แต่สิ่งที่สำคัญคือ บริบทเรื่องความมั่นคงของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันภัยต่อความมั่นคงเปลี่ยนรูปแบบไปและมีพลวัตมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การป้องกันชายแดนในบริบทใหม่ที่ไม่ใช่การป้องกันชายแดนจากภัยคุกคามทางการทหารจึงมีความสำคัญมากขึ้น ทำให้หลายประเทศปรับเปลี่ยนบทบาทของศุลกากรจากเดิมที่เป็นหน่วยงานจัดเก็บรายได้ให้กลายเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการป้องกันชายแดนจากภัยคุกคามต่างๆ ดังจะเห็นได้จาก ตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา หลังเหตุการณ์วินาศกรรม 11 กันยายน ปี ค.ศ. 2001 ที่รัฐบาลสหรัฐฯ ได้ตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่ ในการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานที่มีหน้าที่ป้องกัน

ชายแดนของประเทศเพื่อรับกับภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไป จนมีการจัดตั้งกระทรวงความมั่นคงแห่งมาตุภูมิและหน่วยงานศุลกากรและป้องกันชายแดนแห่งสหรัฐอเมริกา (U.S. Customs and Border Protection) ขึ้นเมื่อ 1 มีนาคม ค.ศ. 2003 นับแต่นั้นมาพาราไดม์ของศุลกากรก็ได้เปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายและมาตรการของศุลกากรต่อการสร้างความปลอดภัยของการค้าไม่ให้เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ (World Customs Organization, 2011) และหลายประเทศก็ได้เปลี่ยนบทบาทศุลกากรของตนให้มีหน้าที่ในการป้องกันชายแดนมากขึ้น เช่นในประเทศออสเตรเลีย ในส่วนของประเทศไทยซึ่งปัจจุบันได้รับผลกระทบจากบริบทความมั่นคงของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาการค้ายาเสพติด การค้าอาวุธ การค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า และพันธุ์พืชหายาก และการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนที่ผิดกฎหมายมากขึ้น ดังนั้นบทบาทของกรมศุลกากรก็น่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเช่นเดียวกัน

5.3 การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม

จากการศึกษาพบว่าผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นนายทุนต่างชาติที่ย้ายฐานการผลิตจากประเทศจีนมาทำธุรกิจรีไซเคิล ของเสีย เป็นนายหน้าจัดหาของเสียให้กับโรงงานรีไซเคิลในประเทศไทย และกลุ่มผู้มีอิทธิพลชาวไทย โดยมีพฤติการณ์ใช้คนไทยเป็นตัวแทนบังหน้า หรือร่วมเป็นหุ้นส่วนในการเปิดกิจการเพื่อนำเข้าของเสียมาในประเทศไทย การประกอบอาชญากรรมดังกล่าวมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเนื่องจากการขนย้ายของเสียจากประเทศต้นทางมายังประเทศไทย มีบุคคลหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในประเทศต้นทางที่ส่งออกของเสียมายังประเทศไทย กลุ่มผู้กระทำผิดในประเทศไทย และกลุ่มผู้กระทำผิดที่อยู่ในประเทศที่สาม

โดยสรุปแล้ว การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นเกิดจากมูลเหตุด้านอุปสงค์และอุปทานของตลาดค้าของเสีย และแรงจูงใจจากผลตอบแทนทางเศรษฐกิจจากการรับกำจัดของเสียอย่างผิดกฎหมาย รูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย มีลักษณะเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กร โดยอาศัยช่องโหว่จากช่องว่างของกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพในการลักลอบเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนในประเทศไทย

5.4 ข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

5.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การกำหนดทิศทางและนโยบายต่อการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมของรัฐบาล

รัฐบาลรวมถึงหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายต้องแก้ไขปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายอย่างเป็นระบบทั้งในระดับนโยบายด้วยการกำหนดนโยบายเรื่องการจัดการของเสียในประเทศให้ชัดเจนด้วยการจัดการของเสียในประเทศอย่างเป็นระบบตั้งแต่การลดการเกิดของเสีย การเก็บ การคัดแยก และการรีไซเคิลของเสียในประเทศ สร้างอุปทานของเสียที่เป็นวัตถุดิบของโรงงานรีไซเคิลในประเทศเพื่อลดการนำเข้าของเสียจากต่างประเทศ ส่งเสริมหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ห้ามการนำเข้าของเสียที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่อนุญาตให้ตั้งโรงงานรีไซเคิลเพิ่มขึ้น ให้สัตยาบันต่อข้อแก้ไขอนุสัญญาบาเซลว่าด้วยการควบคุมการเคลื่อนย้ายของเสียพลาสติกเพื่อให้การควบคุมการนำเข้าของเสียพลาสติกเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม ผลักดันการปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายซึ่งเป็นวาระแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ และปรับปรุงการประสานงานของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งกรมศุลกากร กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ และสำนักงานอัยการสูงสุด

2) การนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาใช้ในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และการใช้กลไกของกฎหมายในปัจจุบันนั้นไม่สามารถกวาดล้างองค์กรอาชญากรรมเหล่านี้ได้ ดังนั้นเพื่อให้ปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยบรรเทาเบาบางลง ผู้ศึกษาจึงเห็นควรนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาใช้ในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย เนื่องจากการสืบสวนเพื่อกวาดล้างองค์กรอาชญากรรมนั้นมีความซับซ้อนต้องใช้วิธีการเฉพาะในการสืบสวนให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ซึ่งกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพและจำเป็นต่อการ

สืบสวนอาชญากรรมองค์กร ในขณะที่กฎหมายฉบับอื่น ๆ ไม่ได้ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ดังเช่นกฎหมายฉบับนี้

3) การแก้ไขพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้พนักงานศุลกากรมีอำนาจสอบสวนคดีศุลกากร

จากการศึกษาพบว่า การที่พนักงานศุลกากร ไม่มีอำนาจสอบสวนในคดีศุลกากรส่งผลเสียต่อการดำเนินคดีหลายประการ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้พนักงานศุลกากร ซึ่งจะทำให้การสอบสวนคดีเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) การงดการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดีผู้กระทำผิดในชั้นศาล

จากการศึกษาพบว่า เกณฑ์การระงับคดีในชั้นศุลกากรนั้นทำให้ผู้กระทำผิดไม่ได้รับการลงโทษอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความหลาบจำที่จะไม่การกระทำผิดซ้ำอีก และในกรณีคนทั่วไปที่คิดจะกระทำความผิดก็จะขังใจแล้วว่าโทษที่ได้รับน้อยกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้มีผู้กระทำผิดมากขึ้น ดังนั้น จึงเห็นควรว่าในกรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย กรมศุลกากรควรแก้ไขเกณฑ์การเปรียบเทียบเพื่องดการฟ้องร้อง ให้ผู้กระทำผิดไม่สามารถขอระงับคดีในชั้นศุลกากรได้ และนำตัวผู้กระทำผิดร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีฟ้องร้องต่อศาลต่อไป ผู้ศึกษาจึงเสนอว่าเพื่อให้การดำเนินคดีทางศุลกากรสามารถเป็นเครื่องมือยับยั้งการกระทำผิดในกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้ กรมศุลกากรจึงควรงดการเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในกรณีที่เป็นการกระทำผิดอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย โดยอาศัยอำนาจอธิบดีตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 256 หรืออำนาจของคณะกรรมการเปรียบเทียบตามมาตรา 257

5) การจัดการกับของเสียที่เป็นของกลางและของตกค้างด้วยการส่งกลับต้นทาง

ในกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย จากการศึกษพบว่าของกลางและของตกค้างที่เป็นของเสียนั้นตกค้างอยู่ในท่าเรือในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ ในอดีตกรมศุลกากรเคยใช้มาตรการบังคับส่งกลับของเสียอันตราย ตามประกาศกรมศุลกากร ที่ 73/2531 เรื่องการนำของเสียที่เป็นอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร ลงวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2531 ความว่า

“...ด้วย ด้วยปรากฏว่า ได้มีบริษัทตัวแทนของเรือบางรายนำของเสียที่เป็นอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร และปล่อยทิ้งไว้ให้เป็นของตกค้าง เมื่อกรม

ศุลกากรสั่งให้ทำลายก็ไม่สามารถทำลายได้ เนื่องจากจะทำให้เกิดภาวะเป็นพิษและเป็นอันตรายแก่ประชาชน

ฉะนั้น กรมศุลกากรจึงประกาศให้ทราบว่

1. บริษัทตัวแทนของเรือหรือบริษัทสายการบินใดนำของเสียที่เป็นอันตรายเข้ามาในราชอาณาจักร กรมศุลกากรจะดำเนินการผลักดันให้นำของนั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่ว่าประเทศผู้ส่งของมาจะยอมรับกลับไปหรือไม่
2. บริษัทตัวแทนของเรือ หรือบริษัทสายการบินใดไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งที่สั่งให้นำของเสียที่เป็นอันตรายกลับออกไปนอกราชอาณาจักรตาม ข้อ 1 กรมศุลกากรจะใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเด็ดขาด...”

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของประกาศดังกล่าวมีความทันสมัยแม้ในสถานการณ์ปัจจุบันและเป็นมาตรการทางศุลกากรที่คำนึงถึงการปกป้องสิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์ของประเทศไทยเป็นหลัก รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาการนำของเสียมาทิ้งในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว กรมศุลกากรจึงควรแก้ไขประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากรให้จัดการกับของเสียและของตกค้าง ด้วยวิธีการส่งกลับต้นทางโดยให้ผู้นำเข้า หรือผู้ขนส่งเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการส่งกลับเท่านั้น และควรกำหนดให้ของเสียเป็นสินค้าอันตรายตามมาตรา 107 (1) แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 เพื่อที่จะได้กำหนดเงื่อนไขระยะเวลาในการตกเป็นของตกค้างที่สั้นลงและสามารถส่งของเสียดังกล่าวกลับไปยังต้นทางได้เร็วขึ้น และเห็นควรใช้กลไกตามกฎหมายศุลกากรในการส่งกลับของเสียและของเสียอันตรายไปยังต้นทางแทนที่ใช้กลไกภายใต้อนุสัญญาบาเซล ซึ่งจะสามารถส่งกลับของเสียและของเสียอันตรายได้อย่างรวดเร็วลดระยะเวลาที่ของเสียเหล่านั้นจะตกค้างอยู่ในประเทศไทยลงได้

6) การกำหนดหน่วยงานผู้มีความอำนาจตามอนุสัญญาบาเซล

ปัญหาการกำหนดหน่วยงานผู้มีความอำนาจตามอนุสัญญาบาเซลมีข้อพิจารณาสองกรณี คือ ประการแรกการที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมไม่มีอำนาจในการควบคุมวัตถุอันตรายที่อยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานอื่น ประการที่สอง การที่กรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานผู้มีความอำนาจตามอนุสัญญาบาเซล จำเป็นต้องปฏิบัติงานเพื่อปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมซึ่งขัดกับภารกิจของกรมโรงงานในการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบกิจการอุตสาหกรรม ทำให้ที่ผ่านมาบทบาทการเป็นหน่วยงานผู้มีความอำนาจของกรมโรงงานอุตสาหกรรม ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมว่าเอื้อประโยชน์ต่อภาคอุตสาหกรรม กรณีดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่ารัฐบาลควรมอบหมายให้หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น กรมควบคุมมลพิษ ซึ่งมีภารกิจในการคุ้มครอง

สิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว เป็นหน่วยงานผู้มีอำนาจตามอนุสัญญาบาเซล และแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับกรนำเข้าส่งออกของเสียอันตรายให้ต้องอยู่ในความควบคุมของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายมาอยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานผู้มีอำนาจตามอนุสัญญาบาเซลเพียงหน่วยงานเดียว

7) การแก้ไขปัญหาความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการนำกลับของเสียอันตรายที่เคลื่อนย้ายข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ในกรณีที่มีการส่งออกของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายจากประเทศไทย ไปยังประเทศปลายทางที่เป็นภาคีสมาชิก เมื่อหน่วยงานรัฐของประเทศไทยได้นำกลับของเสียอันตรายดังกล่าว หรือให้มีการจัดการของเสียในต่างประเทศเพื่อให้เป็นไปตามอนุสัญญาบาเซล จึงเกิดปัญหาที่ตามมาว่าหน่วยงานของรัฐจะมีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายทั้งหมดคืนจากผู้ส่งออกได้หรือไม่ หรือหากก่อนการส่งออก หน่วยงานของรัฐสามารถเรียกให้ผู้ส่งออกรวมประกันทางการเงิน หรือทำสัญญาว่าจะรับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้หรือไม่ กรณีดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่าก่อนที่ผู้ส่งออกจะส่งออกของเสียอันตราย หน่วยงานผู้มีอำนาจตามอนุสัญญาบาเซลอาจพิจารณาเรียกหลักประกันความเสียหายที่อาจเกิดจากการส่งออกของเสียอันตรายนั้น เพื่อหากเกิดกรณีที่รัฐจะต้องรับผิดชอบในการนำกลับของเสียหรือการกำจัดในประเทศปลายทางจะได้นำเงินดังกล่าวมาใช้ในการนำกลับหรือกำจัดของเสีย หรือตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติกำหนดความรับผิดชอบของผู้ส่งออกของเสียอันตรายอย่างผิดกฎหมายต่อไป

8) การปฏิรูปกรมศุลกากร

จากปัญหาบทบาทของกรมศุลกากรในปัจจุบัน ผู้ศึกษามีความเห็นด้วยบริบทของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป จนกระทั่งหลายประเทศได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของศุลกากรจากเดิมที่เป็นหน่วยงานจัดเก็บรายได้ ให้กลายเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการป้องกันชายแดนจากภัยคุกคามต่างๆ ดังจะเห็นได้จาก ตัวอย่างในประเทศสหรัฐอเมริกา และพาราไดม์ของศุลกากรก็ได้เปลี่ยนแปลงไปดังจะเห็นได้จากการที่องค์การศุลกากรโลกได้ออกรายงานการศึกษาเรื่อง The Customs Supply Chain Security Paradigm and 9/11: Ten Years On and Beyond ซึ่งมีสาระสำคัญกล่าวถึงความสำคัญของเหตุการณ์วินาศกรรม 11 กันยายนต่อการเปลี่ยนแปลงพาราไดม์ของศุลกากรต่อการรักษาความมั่นคงของห่วงโซ่อุปทาน ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายและมาตรการของศุลกากรต่อการสร้างความปลอดภัยของการค้าไม่ให้เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ(World Customs Organization, 2011) ในส่วนของประเทศไทยซึ่งปัจจุบันได้รับผลกระทบจากบริบทความมั่นคงของโลกที่เปลี่ยนไปเช่นกัน ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาการค้ายาเสพติด การค้าอาวุธ การค้าสัตว์ป่า

ซากสัตว์ป่าและพันธุ์พืชหายาก และการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนที่ผิดกฎหมายมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่ากรมศุลกากรควรจักได้ปรับบทบาทภารกิจให้มีความสำคัญกับการป้องกันประเทศจากสินค้าผิดกฎหมายให้มากขึ้น ด้วยการเปลี่ยนแปลงสองแนวทาง คือ

แนวทางแรก การใช้โครงสร้างส่วนราชการเดิมแต่ให้ความสำคัญกับงานป้องกันและปราบปรามมากยิ่งขึ้นด้วยการกำหนดนโยบาย มาตรการ จัดสรรกำลังคน อุปกรณ์และงบประมาณให้กับงานป้องกันปราบปรามมากยิ่งขึ้น กำหนดแผนงานที่ชัดเจนและกำหนดตัวชี้วัดที่ทำนายต่อการบรรลุความสำเร็จ พัฒนาทักษะพนักงานศุลกากรให้เป็นเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาทักษะการสืบสวนสอบสวนเฉพาะทาง เช่น การสืบสวนทางการเงินให้แก่พนักงานศุลกากร

แนวทางที่สอง ซึ่งเป็นแนวทางที่จะปฏิรูปการป้องกันชายแดนของประเทศในภาพรวม ด้วยการรวมกรมศุลกากร สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนเข้าภายใต้สังกัดหน่วยงานเดียวกันซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกระทรวงขึ้นตรงต่อภาครัฐมนตรีที่มีภารกิจในการป้องกันชายแดนจากภัยคุกคามทุกประเภทยกเว้นภัยคุกคามทางการทหาร มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับความมั่นคง เช่น กฎหมายยาเสพติด เป็นต้น

5.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) พัฒนาระบบบริหารความเสี่ยงทางศุลกากร

จากข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาทำให้เห็นได้ว่าในกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยผู้กระทำผิดใช้วิธีการฉ้อฉลทางเอกสารเป็นหลัก ดังนั้น การปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายให้ได้ผล กรมศุลกากรจึงต้องพัฒนาระบบข่าวกรองและระบบบริหารความเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ด้วยการนำข่าวกรองแบบเปิดมาใช้มากขึ้น ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการกระทำผิด เส้นทางการขนส่ง เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้เฝ้าระวังการขนส่งที่ต้องสงสัยซึ่งมีต้นทางจากประเทศดังกล่าว หรือประเทศในภูมิภาคนั้นๆ รวมทั้งการขนส่งที่มีรูปแบบผิดปกติ เช่น มีการถ่ายลำหรือ ใช้เส้นทางอ้อมผิดปกติ โดยการใช้ระบบการติดตามตู้สินค้า ให้มีความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้นกับหน่วยงานศุลกากรประเทศอื่นๆ องค์การศุลกากรโลก และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2) เพิ่มปริมาณการตรวจสอบตู้สินค้าด้วยเครื่องเอ็กซ์เรย์

เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทยนั้น ทุกกรณีที่พนักงานศุลกากรจับกุมได้นั้นของเสียถูกบรรจุในตู้คอนเทนเนอร์โดยไม่มี การปิดบังอำพราง ซึ่งกรณีดังกล่าวเครื่องเอ็กซ์เรย์ตู้สินค้าสามารถที่จะตรวจสอบเห็นภาพที่ชัดเจน แต่จากรายงานการใช้เครื่องเอกซเรย์ของหน่วยงานศุลกากร ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2564 - เดือนกันยายน พ.ศ. 2564 พบว่าหน่วยงานศุลกากรใช้งานเครื่องเอกซเรย์เพียงร้อยละ 10 ของขีดความสามารถของเครื่องเอกซเรย์ ซึ่งสาเหตุเกิดจากหลายปัจจัย อาทิเช่น การกำหนดเงื่อนไขความเสี่ยง เป็นต้น ผู้ศึกษาเห็นว่ากรมศุลกากรควรใช้เทคโนโลยีเอกซเรย์ที่มีอยู่ในการตรวจสอบตู้สินค้าต้องสงสัยอย่างเต็มประสิทธิภาพของระบบเอกซเรย์ เพื่อลดระยะเวลาการตรวจสอบและทำให้สามารถตรวจสอบตู้สินค้าได้จำนวนมากขึ้น อันจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายสูงขึ้น

3) การแก้ปัญหาการขาดความรู้และเครื่องมือในการตรวจสอบของเสียบางชนิดที่มีความซับซ้อนในทางเทคนิค

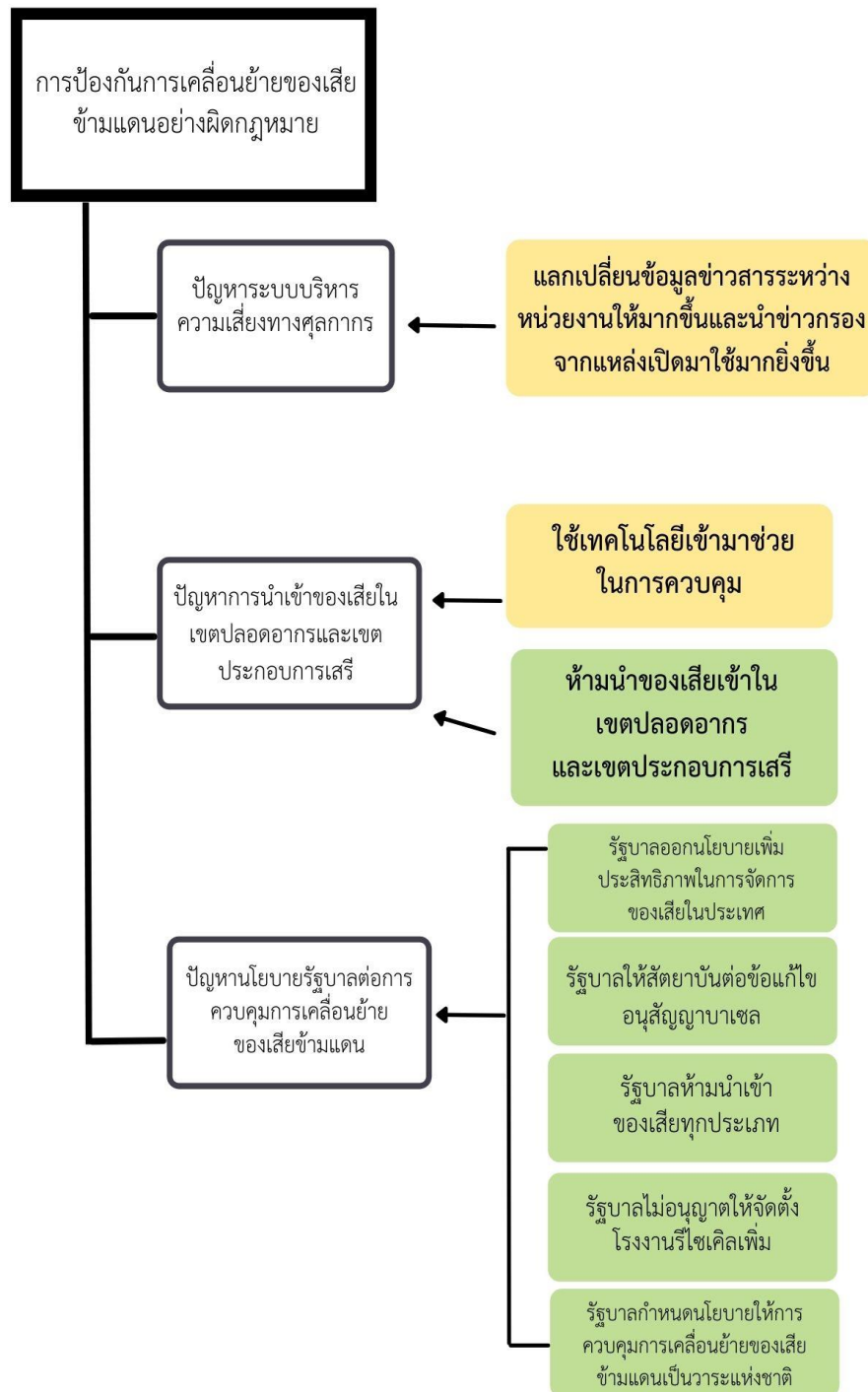
จากการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานตรวจสอบของเสียของศุลกากรที่ผ่านมา พนักงานศุลกากรผู้ปฏิบัติประสบกับปัญหาการขาดความรู้และเครื่องมือในการปฏิบัติงาน หากพิจารณาเครื่องมือที่มีอยู่ในปัจจุบันจะพบว่าองค์การศุลกากรโลก ได้เริ่มการดำเนินการซึ่งมีชื่อเรียกว่า Green Customs Initiatives ซึ่งมีสาระสำคัญในการให้ความรู้กับพนักงานศุลกากรถึงปัจจัยที่จำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยสิ่งแวดลอม อาทิเช่น อนุสัญญาบาเซล ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวประกอบด้วยคู่มือในการปฏิบัติ และคำแนะนำสำหรับการตรวจวิเคราะห์ขั้นสูงสำหรับพนักงานศุลกากร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของพนักงานศุลกากรที่ต้องตรวจสอบสินค้าที่ต้องสงสัยว่าเป็นของเสียอันตราย หากกรมศุลกากรนำแนวทางดังกล่าวมาใช้ในการปฏิบัติ รวมถึงการสร้างเสริมองค์ความรู้ให้แก่พนักงานศุลกากรแล้ว เชื่อได้ว่าจะลดปัญหาความล่าช้าในการตรวจพิสูจน์ของเสียและเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบจำแนกของเสียของพนักงานศุลกากร นอกจากนี้ กรมศุลกากร ควรจัดหาเครื่องมือในการวิเคราะห์สินค้าที่จำเป็นให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบสินค้า หรือทำความเข้าใจกับหน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการควบคุมของเสีย นั้น ๆ ให้กรมศุลกากรสามารถส่งตัวอย่างของเสียเพื่อไปทำการวิเคราะห์ ณ ห้องปฏิบัติการเอกชนที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของเสีย นั้น ๆ เพื่อความรวดเร็วในการวิเคราะห์สินค้า ซึ่งจะช่วยให้ลดปัญหาความล่าช้าในการตรวจพิสูจน์ทราบและลดผลกระทบจากการกักสินค้าเพื่อตรวจสอบของกรมศุลกากรให้ลงได้

4) การปรับเปลี่ยนแนวทางการสอบสวนของพนักงานศุลกากร

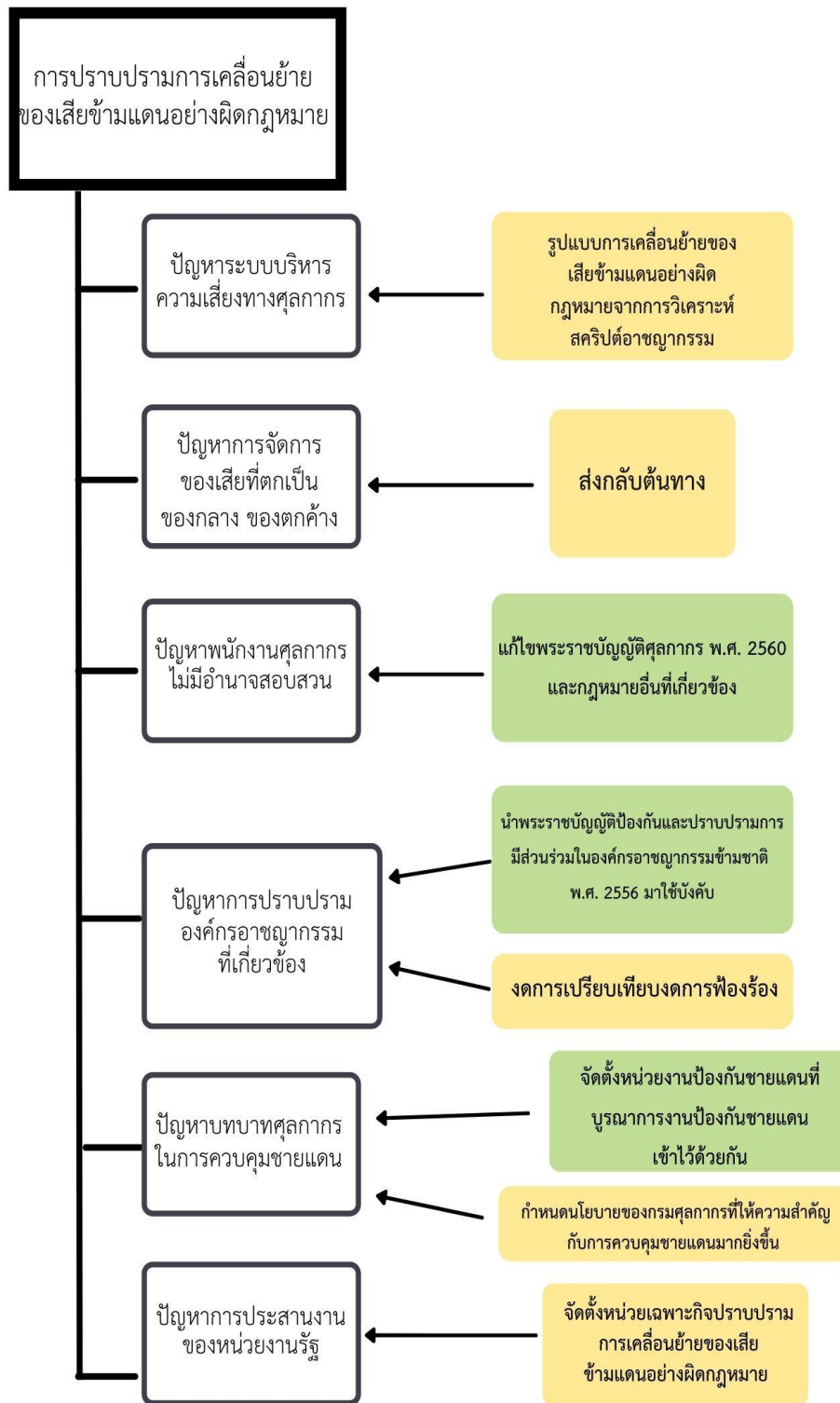
เนื่องจากการปฏิบัติที่ผ่านมาพนักงานศุลกากรทำการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้กระทำผิด โดยไม่มีการสืบสวนขยายผลต่อไปถึงผู้สมรู้ร่วมคิด หรือตัวการในการกระทำผิด ทำให้ไม่สามารถปราบปรามเครือข่ายหรือขบวนการการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายได้ หากกรมศุลกากรจะได้ปรับเปลี่ยนแนวทางในการสืบสวนสอบสวน โดยการสืบสวนขยายผลและใช้การสืบสวนทางการเงินมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาพยานหลักฐานเชื่อมโยงการกระทำผิดไปยังขบวนการที่อยู่เบื้องหลังการกระทำผิด ทั้งนี้ หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 260 แล้ว จะพบว่ากฎหมายดังกล่าวให้อำนาจแก่พนักงานศุลกากรในการสืบสวนสอบสวนการกระทำผิดไว้อย่างกว้างขวาง ทั้งการค้น การเรียกเอกสาร พยานหลักฐาน หรือบุคคลมาให้ถ้อยคำ ตามมาตรา 157 (1) (3) และ (4) ซึ่งหมายความถึง การสืบสวนทางการเงินด้วย หากพนักงานศุลกากร ได้ใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อการสืบสวนสอบสวนหาผู้สมรู้ร่วมคิด หรือตัวการแล้วก็จะสามารถปราบปรามขบวนการเหล่านี้ไม่ให้กลับมากระทำผิดซ้ำอีกได้

5) การแก้ไขปัญหาการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกในเขตปลอดอากรและเขตประกอบการเสรี

ปัญหาการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกในเขตปลอดอากรและเขตประกอบการเสรี มีสาเหตุหลักสองประการคือ ประการแรก การตรวจสอบปริมาณเศษพลาสติกที่โรงงานใช้จริงในกระบวนการผลิตเพื่อป้องกันการลักลอบนำเศษพลาสติกออกนอกเขตปลอดอากรหรือเขตประกอบการเสรีเป็นไปได้ยาก ประการที่สอง ปัญหาการควบคุมการเคลื่อนย้ายเศษพลาสติกจากท่าเรือไปยังเขตปลอดอากรหรือเขตประกอบการเสรี ซึ่งมีความเสี่ยงที่เศษพลาสติกเหล่านั้นจะถูกลักลอบนำไปยังที่อื่นแทนที่จะนำเข้าไปยังเขตปลอดอากรหรือเขตประกอบการเสรี การแก้ไขปัญหาดังกล่าวกรมศุลกากรและการนิคมอุตสาหกรรมต้องเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบของเข้าออกเขตปลอดอากรหรือเขตประกอบการเสรี และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการควบคุม เช่น การติดตั้งเครื่องมือชั่ง ตวง วัด เศษพลาสติกคงคลังซึ่งส่งรายงานตามเวลาจริง (Real Time) ไปยังหน่วยงานที่ควบคุมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และการใช้ระบบติดตามการขนส่งอิเล็กทรอนิกส์ติดตามการเคลื่อนย้ายเศษพลาสติกจากท่าเรือไปยังเขตปลอดอากรหรือเขตประกอบการเสรี ซึ่งในปัจจุบันกรมศุลกากรได้นำระบบติดตามทางศุลกากร (Tracking System) ภายใต้อำนาจของเทคโนโลยีระบบกุญแจอิเล็กทรอนิกส์มาใช้งานแล้ว จึงเห็นควรให้กรมศุลกากรนำระบบดังกล่าวมาใช้กับการเคลื่อนย้ายเศษพลาสติกจากท่าเรือไปยังเขตปลอดอากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุมการนำเข้าเศษพลาสติกเข้าไปในเขตปลอดอากรอีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 26 แสดงโมเดลการป้องกันการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนในประเทศไทย

ภาพที่ 27 แสดงโมเดลการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนในประเทศไทย

5.5 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนของประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ เพื่อให้ทราบความแตกต่างของมาตรการที่แต่ละประเทศใช้ รวมถึงความสำเร็จในการปราบปราม หรือแนวทางปฏิบัติที่ดี เพื่อนำมาปรับใช้ในประเทศไทย

2. ควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงขบวนการ เครือข่ายองค์กรอาชญากรรมที่อยู่เบื้องหลังการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย เพื่อให้ทราบแนวทางที่ชัดเจนในการกำหนดมาตรการในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมดังกล่าว ต่อไป

3. ควรมีการศึกษาเชิงลึกถึงประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในแต่ละประเภทของเสีย เพื่อให้ได้แนวทางเฉพาะเจาะจงในการแก้ไขปัญหา

4. ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้และแนวทางในการให้อำนาจสอบสวนคดีศุลกากรแก่พนักงานศุลกากร เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการตัดสินใจเชิงนโยบายแก่รัฐบาล

ควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการปฏิรูปหน่วยงานควบคุมชายแดนของประเทศไทย เพื่อให้ได้แนวทางในการปฏิรูปการควบคุมชายแดนของประเทศไทยที่เป็นรูปธรรม สามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการตัดสินใจเชิงนโยบายแก่รัฐบาล

บรรณานุกรม

- Abele-Nomos, G., & Legambiente, G.-E. (2003). The illegal trafficking in hazardous waste in Italy and Spain: Final Report. In: Rome.
- Adshead, J. (2013). Doing Justice to the Environment [article]. *Journal of Criminal Law*, 77(3), 215-230.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edshol&AN=edshol.hein.journals.jcriml77.41&site=eds-live>
- Ajibo, K. I. (2016). Transboundary Hazardous Wastes and Environmental Justice: Implications for Economically Developing Countries [article]. *Environmental Law Review*, 18(4), 267-283.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edshol&AN=edshol.hein.journals.envirlr18.31&site=eds-live>
- Andreatta, D., & Favarin, S. (2020). Features of transnational illicit waste trafficking and crime prevention strategies to tackle it [Article]. *Global Crime*, 21(2), 130-153.
<https://doi.org/10.1080/17440572.2020.1719837>
- ASEAN Watch. (2560). *Current Issues* 02/60: อาชญากรรมข้ามชาติในอาเซียน: การลักลอบค้าสิ่งผิดกฎหมาย. Retrieved 30 มิถุนายน from <https://aseanwatch.org/2017/10/13/current-issues-0260%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%8D%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%82%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B9%83%E0%B8%99/>
- Australian Federal Police. (n.d.). *What is environmental crime?* Retrieved 7 October from <https://www.afp.gov.au/what-we-do/crime-types/environmental-crime>
- Ayling, J. (2013). Harnessing Third Parties for Transnational Environmental Crime Prevention [article]. *Transnational Environmental Law*, 2(2), 339-362.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edshol&AN=edshol.hein.journals.tevl2.27&site=eds-live>
- Baird, J., Curry, R., & Cruz, P. (2014). An overview of waste crime, its characteristics, and the vulnerability of the EU waste sector. *Waste Management & Research*, 32(2),

97-105.

Bangkok Post. (2020). *Sri Lanka returns containers of illegal waste to Britain*. Retrieved 28 September from <https://www.bangkokpost.com/world/1992839/sri-lanka-returns-containers-of-illegal-waste-to-britain>

Barron's. (2020). *Bulgarian Minister Charged Over Illegal Waste Imports from Italy*. Retrieved 25 June from <https://www.barrons.com/news/bulgarian-minister-charged-over-illegal-waste-imports-from-italy-01590866404>

basel.int. (2021a). *Basel Convention Plastic Waste Amendments*. Retrieved 3 July from <http://www.basel.int/Implementation/Plasticwaste/Amendments/Overview/tabid/8426/Default.aspx>

basel.int. (2021b). *Thailand's import and export of hazardous wastes and other wastes report* <http://ers.basel.int/ERS-Extended/FeedbackServer/fsadmin.aspx?fscontrol=respondentReport&surveyid=78&voterid=50218&readonly=1&nomenu=1>

Bisschop, L., & Huisman, W. (2018). Waste crime from three criminological perspectives: Implications for crime control and harm prevention. In *Green Crimes and Dirty Money* (pp. 148-176). Routledge.

Bisschop, L. C. J., & Huisman, W. (2018). *Waste crime from three criminological perspectives : Implications for crime control and harm prevention*. In Spapens, T., White, R., van Uhm D. & Huisman, W. (Eds.) *Environmental crimes and the Money, Green Criminology Series*. Routledge. Retrieved 25 June from <http://hdl.handle.net/1765/109340>

Clifford, M. (1998). *Environmental crime: Enforcement, policy, and social responsibility*. Jones & Bartlett Learning.

CNN. (2020). *Malaysia finds 1,800 tonnes of illegal toxic waste dumped at port*. Retrieved 7 June from <https://edition.cnn.com/2020/07/20/asia/malaysia-waste-dumping-intl-hnk-scli/index.html>

Comte, F. (2006). Environmental crime and the police in Europe: A panorama and possible paths for future action. *European Energy and Environmental Law Review*, 15(7).

Cooper, J., & Appelqvist, B. (2014). *Waste Trafficking, Challenges And Actions To Be*

- Taken. *ISWA Task Force on Globalisation and Waste Management*.
- D'Alisa, G., Falcone, P., Germani, A., Imbriani, C., Morone, P., & Reganati, F. (2015). Victims in the "Land of Fires": a case study on the consequences of buried and burnt waste in Campania, Italy. *Case study compiled as part of the EFFACE project, University of Rome "La Sapienza*.
- D'Amato, A., Mazzanti, M., & Nicolli, F. (2015). Waste and organized crime in regional environments: How waste tariffs and the mafia affect waste management and disposal. *Resource and Energy Economics*, 41, 185-201.
- Dell'Anno, R., Pergolizzi, A., Pittiglio, R., & Reganati, F. (2020). Waste crime in Italian Regions: A Structural Equation Approach. *Socio-Economic Planning Sciences*, 71, 100751.
- Department of Toxic Substances Control, S. o. C. (2021). *Hazardous waste disposal fee*. Retrieved 3 September from <https://dtsc.ca.gov/disposal-fee/>
- Dermatas, D., & Georganti-Ntaliap, A. (2020). Plastic waste trafficking: An ever-growing environmental crime that needs to be tackled. In: SAGE PUBLICATIONS LTD 1 OLIVERS YARD, 55 CITY ROAD, LONDON EC1Y 1SP, ENGLAND.
- Dias, G. M., & Amorim, D. D. Waste Trafficking and Countries Asymmetries.
- Drugs, U. N. O. o., & Crime. (2010). *The globalization of crime: A transnational organized crime threat assessment*. United Nations Publications.
- Drugs, U. N. O. o., & Crime. (2019). *The globalization of crime: A transnational organized crime threat assessment*. United Nations Publications.
- Eco-Business. (2019). *Indonesia re-exporting illegal waste to other countries, report finds*. Retrieved 5 June from <https://www.eco-business.com/news/indonesia-re-exporting-illegal-waste-to-other-countries-report-finds/>
- Elliott, L. (2017). Cooperation on transnational environmental crime: Institutional complexity matters. *Review of European, Comparative & International Environmental Law*, 26(2), 107-117.
- European Commission. (2021). *Mapping the risk of serious and organised crime infiltrating legitimate businesses*. Retrieved 13 September from <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ab3534a2-87a0-11eb-ac4c-01aa75ed71a1/language-en>

- EUROPOL. (2011). *EUROPOL warns of increase in illegal waste dumping*. Retrieved 7 October from <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/europol-warns-of-increase-in-illegal-waste-dumping>
- EUROPOL. (2020). 42 ARRESTED FOR TRAFFICKING STOLEN WASTE FROM SPAIN TO ASIA. Retrieved 5 June from <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/42-arrested-for-trafficking-stolen-waste-spain-to-asia>
- Fan, K.-s., Chang, T. C., Ni, S.-P., & Lee, C.-H. (2005). Transboundary hazardous waste management. Part I: waste management policy of importing countries. *Waste Management and Research*, 23(6), 505.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsgao&AN=edsgcl.140995902&site=eds-live>
- Favarin, S., & Aziani, A. (2020). The Global Waste Trafficking and Its Correlates. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 36(3), 351-383.
<https://doi.org/10.1177/1043986220939701>
- Germani, A. R., Pergolizzi, A., & Reganati, F. (2015). Illegal trafficking and unsustainable waste management in Italy: Evidence at the regional level. *Journal of Security and Sustainability Issues*, 4(4), 369-389.
- GNews. (2562). สุลกากร เพชมาตรการเร่งด่วน แก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติก. Retrieved 3 July from <https://gnews.apps.go.th/news?news=42925>
- Greife, M., Stretesky, P. B., Shelley, T. O. C., & Pogrebin, M. (2017). Corporate Environmental Crime and Environmental Justice. *Criminal Justice Policy Review*, 28(4), 327-346. <https://doi.org/10.1177/0887403415576742>
- Haelterman, H. (2016). *Crime Script Analysis. Preventing Crimes against Business*.
- Hall, R. H. (1999). *Organizations: Structures, Processes, and Outcomes*. Prentice Hall.
<https://books.google.co.th/books?id=05grAQAAMAAJ>
- Illés, A., & Geeraerts, K. (2016). Illegal Shipments of E-waste from the EU to China. In *Fighting environmental crime in Europe and Beyond* (pp. 129-160). Springer.
- INTERPOL. (2006). *Assessing the Links between Organised Crime and Pollution Crimes*. Retrieved 3 July from
file:///C:/Users/Chaowat/Downloads/INTERPOL%20Pollution%20Crimes%20Working%20Group%20-

%20Assessing%20the%20Links%20between%20Organized%20Crime%20and%20Pollution%20Crimes%20(2).pdf

INTERPOL. (2019). *Environmental crime*. Retrieved 30 June from

<https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime>

INTERPOL. (2020). *INTERPOL Strategic Analysis Report: Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018*.

INTERPOL. (2021). *Operation 30 Days at Sea 3.0 reveals 1,600 marine pollution offences worldwide*. Retrieved 30 April from <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2021/Operation-30-Days-at-Sea-3.0-reveals-1-600-marine-pollution-offences-worldwide>

Kar, D., & Spanjers, J. (2017). *Transnational crime and the developing world*. Washington: *Global Financial Integrity*. Retrieved on May, 30, 2019.

Lale-Demoz, A., & Lewi, G. (2013). *Transnational organized crime in East Asia and the Pacific: a threat assessment*. *United Nations Office on Drugs and Crime, Bangkok*.

Lez'er, V., Sevalnev, V., Cherepanova, E., & Zhabskiy, V. (2020). Measures of criminal law regulation of environmental crimes in the Tyumen city. *E3S Web Conf.*, 164, 11030. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202016411030>

Lieselot Bisschop, W. H. (2018). *Waste crime from three criminological perspectives. Implications for crime control and harm prevention*. (1st Edition ed.). Routledge.

Liu, N., Limjirakan, S., Somboon, V., Middleton, C., Wun'Gaeo, S., & Tingsabadh, C. (2016). Improvements to enforcement of multilateral environmental agreements to control international shipments of chemicals and wastes [Article]. *Waste Management and Research*, 34(6), 502-510. <https://doi.org/10.1177/0734242X16640927>

Matthew Hall. (2015). *Exploring Green Crime*. PALGRAVE.

Morganti, M., Favarin, S., & Andreatta, D. (2020). Illicit Waste Trafficking and Loopholes in the European and Italian Legislation [Article]. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 26(1), 105-133. <https://doi.org/10.1007/s10610-018-9405-2>

Nellemann, C., Henriksen, R., Kreilhuber, A., Stewart, D., Kotsovou, M., Raxter, P., Mrema, E., & Barrat, S. (2016). *The rise of environmental crime: a growing threat to*

- natural resources, peace, development and security*. United Nations Environment Programme (UNEP).
- Noel, L. (2018). Independent review into serious and organised crime in the waste sector. In: Report to the UK government.
- Northern Ireland Environment Agency Enforcement Branch. (n.d.). *Report waste crime*. Retrieved 30 June from <https://www.nidirect.gov.uk/articles/report-waste-crime>
- Nurse, A., White, R., & Jarrell, M. Palgrave Studies in Green Criminology.
- Pereira, R. (2017). Towards Effective Implementation of the EU Environmental Crime Directive: The Case of Illegal Waste Management and Trafficking Offences [article]. *Review of European, Comparative & International Environmental Law*, 26(2), 147-162.
<https://chula.idm.oclc.org/login?url=https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edshol&AN=edshol.hein.journals.reel26.23&site=eds-live>
- Rege, A., & Lavorgna, A. (2017). Organization, operations, and success of environmental organized crime in Italy and India: A comparative analysis. *European Journal of Criminology*, 14(2), 160-182. <https://doi.org/10.1177/1477370816649627>
- Reuters. (2019). *Philippines sends trash back to Canada after Duterte escalates row*. Retrieved 5 June from <https://www.reuters.com/article/us-philippines-canada-waste/philippines-sends-trash-back-to-canada-after-duterte-escalates-row-idUSKCN1T10BQ>
- RILO AP. (2019). *Debriefing of Operation Green Earth*. Retrieved 30 June from <http://riloop.org/riilo2/contents/view/news/111>
- Rucevska, I., Nelleman, C., Isarin, N., Yang, W., Liu, N., Yu, K., Sandnaes, S., Olley, K., McCann, H., & Devia, L. (2015). Waste Crime–Waste Risks: Gaps in Meeting the Global Waste Challenge: A UNEP Rapid Response Assessment.
- Seror, N., & Portnov, B. A. (2020). Estimating the effectiveness of different environmental law enforcement policies on illegal C&D waste dumping in Israel [Article]. *Waste Management*, 102, 241-248. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2019.10.043>
- Siegel, L. J. (2015). *Criminology: Theories, patterns, and typologies*. Cengage Learning.
- Sosnowski, M. C., Petrossian, G. A., & Weis, J. S. (2020). Using Crime Script Analysis to Understand the Illegal Harvesting of Live Corals: Case Studies From Indonesia

- and Fiji [Article]. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 36(3), 384-402.
<https://doi.org/10.1177/1043986220910295>
- South, N. (2016). Green criminology and brown crime: Despoliation, disposal and de-manufacturing in global resource industries. In *Hazardous waste and pollution* (pp. 11-25). Springer.
- Srikanth, H. (2016). Combating Transnational Crimes in the Era of Globalization: Strategies for India and the ASEAN. *International Studies*, 53(2), 91-104.
<https://doi.org/10.1177/0020881717728157>
- Statista. (2021a). *Average cost to landfill municipal solid waste in the United States in 2019 and 2020, by region*. <https://www.statista.com/statistics/692063/cost-to-landfill-municipal-solid-waste-by-us-region/>
- statista. (2021b). *Exports of scrap plastic from the United States from 2015 to 2020*. Retrieved 13 September from <https://www.statista.com/statistics/1097245/us-scrap-plastic-exports/>
- Statista. (2021c). *Revenue of the solid waste management industry in the United States from 2000 to 2017*. <https://www.statista.com/statistics/192829/revenue-of-the-us-solid-waste-management-industry-since-2000/>
- The Guardian. (2018). *Nigeria named as global destination for illegal waste trafficking*. Retrieved 5 June from <https://guardian.ng/property/nigeria-named-as-global-destination-for-illegal-waste-trafficking/>
- The Guardians. (2019). *Treated like trash: south-east Asia vows to return mountains of rubbish from west*. Retrieved 7 June from <https://www.theguardian.com/environment/2019/may/28/treated-like-trash-south-east-asia-vows-to-return-mountains-of-rubbish-from-west#:~:text=Plastics-.Treated%20like%20trash%3A%20south%2Deast%20Asia%20vows%20to%20return%20mountains%20of%20rubbish%20from%20west&text=%E2%80%9CThe%20Philippines%20as%20an%20independent,said%20presidential%20spokesman%20Salvador%20Panelo>
- UNICRI. (n.d.). *Environmental crimes*. Retrieved 30 June from <http://www.unicri.it/topics/environmental>
- van Wingerde, K. (2016). Deterring corporate environmental crime: lessons from the

- waste industry in the Netherlands. In *Environmental Crime in Transnational Context* (pp. 209-223). Routledge.
- Walters, R., & Fuentes Loureiro, M. A. (2020). Waste Crime and the Global Transference of Hazardous Substances: A Southern Green Perspective [Report]. *Critical Criminology*, 28(3), 463. <https://doi.org/10.1007/s10612-020-09522-4>
- Watson, M. (2005). Environmental Offences: The Reality of Environmental Crime. *Environmental Law Review*, 7(3), 190-200. <https://doi.org/10.1350/enlr.2005.7.3.190>
- White, R. (2018). *Transnational environmental crime: Toward an eco-global criminology*. Willan.
- Wolf, B. (2011). 'Green-Collar Crime': Environmental Crime and Justice in the Sociological Perspective. *Sociology Compass*, 5(7), 499-511.
- World Customs Organization. (2018). *Illegal trade in waste: overview of Operation Demeter IV*. Retrieved 30 June from <http://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2018/november/illegal-trade-in-waste-overview-of-operation-demeter-iv.aspx>
- World Customs Organization. (2020). *Current situation, analysis and observations on waste control at borders by Customs*. Retrieved 3 July from http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/research/research-paper-series/50_waste_control_at_borders_by_customs_omi_en.pdf?la=en
- World Customs Organization. (n.d.). *Illegal waste trafficking: more data is key to getting a better grip on this trade*. Retrieved 25 June from <https://mag.wcoomd.org/magazine/wco-news-88/illegal-waste-trafficking-more-data-is-key-to-getting-a-better-grip-on-this-trade/>
- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). คู่มือเสริมสร้างความเข้มแข็งในการควบคุมการนำเข้า-ส่งออกของเสียอันตราย. บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2563). สถิติอุตสาหกรรม ปี 2563. Retrieved 30 มิถุนายน from <https://www.diw.go.th/hawk/content.php?mode=spss63>
- กรมศุลกากร. (2561). ข่าวกรมศุลกากร. กรุงเทพฯ
- กรมศุลกากร. (2562). ข่าวกรมศุลกากร.
- กรมศุลกากร. (2564). แนวคิดและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายขยะอิเล็กทรอนิกส์ ขยะพลาสติก และของ

เสียอันตรายระหว่างประเทศ.

กรุงเทพธุรกิจ. (2562). ศุลกากร เหยื่อมาตรการเร่งด่วน แก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติก. Retrieved

5 มิถุนายน from <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/839719>

จุฬารัตน์ เอื้ออำนวย. (2551). สังคมวิทยาอาชญากรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1 ed.). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2557). ทฤษฎีอาชญาวิทยา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. Retrieved 3 September

from https://www.stou.ac.th/schools/slw/upload/41716_6.pdf

ไทยพีบีเอส. (2561). พงะ! โรงงานลักลอบนำเข้าขยะพลาสติก 2 หมื่นตัน. Retrieved 30 มิถุนายน from

<https://news.thaipbs.or.th/content/272551>

ธงชัย สันติวงษ์. (2537). องค์การและการบริหาร (9 ed.). ไทยวัฒนาพานิช.

ธีรช ติมปยาระยะ. (2563). ปัญหาการป้องกันอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศ

ไทย. วารสารมุมมองความมั่นคง, 5. [https://www.nsc.go.th/wp-](https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/Journal/NSC-Journal-05.pdf)

[content/uploads/Journal/NSC-Journal-05.pdf](https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/Journal/NSC-Journal-05.pdf)

ปณิธิศรี ปทุมวัฒน์. (2553). ข้อพิจารณาทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ. สำนักงานเลขาธิการ

วุฒิสภา. Retrieved 3 July from

<http://web.senate.go.th/lawdatacenter/includes/FCKeditor/upload/Image/b/win15.pdf>

ประชาชาติธุรกิจ. (2562). สกัดขยะอิเล็กทรอนิกส์จีนทะลัก พาณิชย์ออกประกาศห้ามนำเข้า. Retrieved 5 มิถุนายน

from <https://www.prachachat.net/economy/news-404099>

พรชัย ชันดี, ก. พ. แ. ต. (2558). ทฤษฎีอาชญาวิทยา : หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์. มหาวิทยาลัยรังสิต.

26 § 53 ก (2560).

พันตำรวจโทอนันต์ เหลืองนฤมิตชัย. (2546). อาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย. สุทธิปริทัศน์(51).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2559a). การบริหารราชการไทย. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2559b). การบริหารราชการไทย (Vol. 1). โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รัฐบาลไทย. (2563). การนำเข้าขยะพลาสติกของไทยในปี 2561 สูงเป็นประวัติการณ์ สรุปการตอบกระทู้ถามในการ

ประชุมวุฒิสภา วันจันทร์ที่ 6 มกราคม 2563. Retrieved 25 มิถุนายน from

<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/32966>

วันชัย มีชาติ. (2559). การบริหารองค์การ (Vol. 8). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันชัย รุจนวงศ์. (2548). ฝ่าองค์กรอาชญากรรมมะเร็งร้ายของสังคม. สำนักพิมพ์มติชน.

วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2537). อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ. นิตยธรรม.

เศรษฐกิจการคลัง, ส. (2563). รายงานสถานการณ์การค้าด้านการคลัง. Retrieved 20 ตุลาคม from

[https://www.fpo.go.th/main/getattachment/Economic-report/Fiscal-Situation-Report/12656/3-](https://www.fpo.go.th/main/getattachment/Economic-report/Fiscal-Situation-Report/12656/3-%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B9%8C%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%B5%E0%B8%87%E0%B8%9A%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%93-2563-)

[\(%E0%B9%80%E0%B8%94%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%98%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%A1-2562\).pdf.aspx](https://www.fpo.go.th/main/getattachment/Economic-report/Fiscal-Situation-Report/12656/3-%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B9%8C%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%A5%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%B5%E0%B8%87%E0%B8%9A%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A1%E0%B8%B2%E0%B8%93-2563-)

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2564). 7 สิงหาคม 2564 ทส. ยืนยันห้ามนำเข้าเศษพลาสติก พร้อมผลักดัน ใช้ประโยชน์ ในระยะเวลา 5 ปี. Retrieved 13 September from

[https://www.onep.go.th/7-](https://www.onep.go.th/7-%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%A1-2564-%E0%B8%97%E0%B8%AA-%E0%B8%A2%E0%B8%B7%E0%B8%99%E0%B8%A2%E0%B8%B1%E0%B8%99%E0%B8%AB%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B8%B3/)

สำนักงานศุลกากรท่าเรือแหลมฉบัง. (2564).

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). อาชญากรรมข้ามชาติกับความมั่นคงของประเทศไทย.

Retrieved 6 มิถุนายน from

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=55062&filename=house2554

สุนนทิพย์ จิตสว่าง, น. จ. (2560). ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม. สภาวิจัยแห่งชาติ.

สุนนทิพย์ จิตสว่าง, น. จ. ณ. (2559). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556.

อำนาจ วงศ์บัณฑิต. (2561). ความรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการนำกลับของเสียอันตรายข้ามแดนที่ผิดกฎหมาย. วารสารนิติศาสตร์, 3. [https://so05.tci-](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tulawjournal/article/view/195220/135710)

[thaijo.org/index.php/tulawjournal/article/view/195220/135710](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tulawjournal/article/view/195220/135710)

อุนิษา เลิศโตมรสกุล และอัมณพ ชูบำรุง. (2561). อาชญากรรมและอาชญวิทยา (Vol. 2). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้าย
ของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....ปี..... ณ.....

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของนิสิตปริญญาเอก หลักสูตรศิลปศาสตรดุขฎิบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ คือ

- (1) ศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- (2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในของประเทศไทย นโยบาย มาตรการของรัฐ การดำเนินการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- (3) แสวงหาข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 รูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- ส่วนที่ 3 การบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

ส่วนที่ 5 อื่นๆ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1.1 ชื่อ-สกุล.....

1.2 ตำแหน่ง.....

1.3 หน่วยงาน.....

1.4 อายุ.....

1.5 ระดับการศึกษา.....

1.6 ปีปฏิบัติงาน.....

เลขที่โครงการ	220/64
วันที่รับรอง	4 ต.ค. 64
วันหมดอายุ	3 ต.ค. 65

ส่วนที่ 2 รูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

2.1 จากประสบการณ์ของท่าน ผู้กระทำความผิดกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นเป็นใคร (หากเป็นขบวนการโปรดอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างผู้กระทำความผิดแต่ละราย)

.....

2.2 จากประสบการณ์ของท่าน วิธีการขนส่งของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นเป็นอย่างไร

.....

2.3 จากประสบการณ์ของท่าน เส้นทางขนส่งของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นเป็นอย่างไร

.....

2.4 จากประสบการณ์ของท่าน การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นมีวิธีการปิดบังอำพราง ซ่อนเร้น ลักลอบ หลบหลีกจากการตรวจสอบ จับกุมของเจ้าหน้าที่อย่างไร

.....

2.5 โปรดอธิบายขยายความถึงรูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศอื่น ๆ

.....

ส่วนที่ 3 การบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

3.1 โปรดอธิบายมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในประเทศ นโยบาย มาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้อง และอำนาจหน้าที่ของท่านในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

.....

3.2 โปรดอธิบายการดำเนินการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่

ผ่านมาของท่าน

เลขที่โครงการ 220/64

วันที่รับรอง 4 ต.ค. 64

วันหมดอายุ 3 ต.ค. 65

3.3 ในทรรศนะของท่าน ในปัจจุบัน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนของหน่วยงานของท่านมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3.4 จากการดำเนินการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่ผ่านมาของท่านพบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง และมีสาเหตุจากอะไร

.....

.....

3.5 ในทรรศนะของท่าน สิ่งใดคือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

.....

.....

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

4.1 ในทรรศนะของท่าน หน่วยงานของท่านควรปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายตามอำนาจหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ส่วนที่ 5 อื่น ๆ

.....

.....

เลขที่โครงการ	220/64
วันที่รับรอง	4 ต.ค. 64
วันหมดอายุ	3 ต.ค. 65

แบบสัมภาษณ์ด้านนโยบายจากมุมมองของผู้บริหารหน่วยงานราชการที่บังคับใช้กฎหมายในการป้องกัน
และปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....ปี..... ณ.....

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของนิสิตปริญญาเอก หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชีวศึกษาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ คือ

- (1) ศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- (2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในของประเทศไทย นโยบาย มาตรการของรัฐ การดำเนินการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- (3) แสวงหาข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 ความสำคัญและผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายต่อประเทศไทย
- ส่วนที่ 3 การบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย
- ส่วนที่ 5 อื่นๆ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 ชื่อ-สกุล.....
 - 1.2 ตำแหน่ง.....
 - 1.3 หน่วยงาน.....
 - 1.4 อายุ.....
 - 1.5 ระดับการศึกษา.....
-

เลขที่โครงการ	220/64
วันที่รับรอง	4 ต.ค. 64
วันหมดอายุ	3 ต.ค. 65 หน้า 1 จาก 4

ส่วนที่ 2 ความสำคัญและผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายต่อประเทศไทย

2.1 ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บริหารหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่มีหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายท่านเห็นว่าปัญหาดังกล่าวมีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

2.2 ในทรรศนะของท่านผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายต่อประเทศไทยนั้นเป็นอย่างไร

.....

.....

ส่วนที่ 3 การบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

3.1 โปรดอธิบายมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในประเทศ นโยบาย มาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้อง และบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานท่านในการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

.....

.....

3.2 โปรดอธิบายการดำเนินการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่ผ่านมาของหน่วยงาน

.....

.....

3.3 ในทรรศนะของท่าน ในปัจจุบัน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนของหน่วยงานของท่านมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3.4 จากการดำเนินการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่ผ่านมาหน่วยงานของท่านพบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง

.....

.....

เลขที่โครงการ	220/64
วันที่รับรอง	4 ต.ค. 64
วันหมดอายุ	3 ต.ค. 65

หน้า 2 จาก 4

3.5 ในทฤษฎีของท่าน หน่วยงานของท่านมีสิ่งใดเป็นจุดแข็งที่ส่งเสริมให้การบังคับใช้กฎหมายตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานในการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายประสบความสำเร็จ

.....

.....

3.6 ในทฤษฎีของท่าน หน่วยงานของท่านมีสิ่งใดเป็นจุดอ่อน ที่ท่านเห็นควรปรับปรุงเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายตามอำนาจหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และหากมีจุดอ่อนดังกล่าวแล้ว ท่านเห็นว่าแนวทางในการปรับปรุงควรเป็นอย่างไร

.....

.....

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

4.1 โปรดอธิบายนโยบายด้านการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายของหน่วยงานของท่าน

.....

.....

4.2 ท่านเห็นว่านโยบายของหน่วยงานที่มีอยู่นั้นสอดคล้องหรือเหมาะสมกับสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4.3 ท่านเห็นว่านโยบายของหน่วยงานที่มีอยู่นั้นสามารถรองรับสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในอนาคตได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4.4 ท่านเห็นว่าหน่วยงานของท่านควรปรับปรุงนโยบายด้านการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

เลขที่โครงการ	220/64
วันที่รับรอง	4 ต.ค. 64
วันหมดอายุ	3 ต.ค. 65
	หน้า 3 จาก 4

ส่วนที่ 5 อื่น ๆ

.....

.....

เลขที่โครงการ 220/64

วันที่รับรอง 4 ต.ค. 64

วันหมดอายุ 3 ต.ค. 65

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนในประเด็นการป้องกันปราบปรามการค้าเคลื่อนย้ายของเสีย
ข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....ปี..... ณ.....

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของนิสิตปริญญาเอก หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ คือ

- (1) ศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- (2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในของประเทศไทย นโยบาย มาตรการของรัฐ การดำเนินการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการค้าเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- (3) แสวงหาข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามการค้าเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 รูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- ส่วนที่ 3 การบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันปราบปรามการค้าเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการป้องกันปราบปรามการค้าเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย
- ส่วนที่ 5 อื่นๆ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 ชื่อ-สกุล.....
- 1.2 ตำแหน่ง.....
- 1.3 หน่วยงาน.....
- 1.4 อายุ.....

1.5 ระดับการศึกษา.....

1.6 ประสบการณ์ทำงาน..... 220/64.....

วันที่รับรอง 4 ต.ค. 64

วันหมดอายุ 3 ต.ค. 65

ส่วนที่ 2 รูปแบบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

2.1 จากประสบการณ์ของท่าน ผู้กระทำความผิดกรณีการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้น เป็นใคร (หากเป็นขบวนการโปรดอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างผู้กระทำผิดแต่ละราย)

.....

2.2 จากประสบการณ์ของท่าน วิธีการขนส่งของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นเป็นอย่างไร

.....

2.3 จากประสบการณ์ของท่าน เส้นทางขนส่งของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นเป็นอย่างไร

.....

2.4 จากประสบการณ์ของท่าน การเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายนั้นมีวิธีการปิดบัง อำพราง ซ่อนเร้น ลักลอบ หลบหลีกจากการตรวจสอบ จับกุมของเจ้าหน้าที่อย่างไร

.....

2.5 โปรดอธิบายขยายความถึงรูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศอื่น ๆ

.....

ส่วนที่ 3 การบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

3.1 โปรดอธิบายมาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในประเทศ นโยบาย มาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

.....

3.2 โปรดอธิบายการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่ผ่านมาของท่าน

.....

เลขที่โครงการ	220/64
วันที่รับรอง	4 ต.ค. 64
วันหมดอายุ	3 ต.ค. 65

3.3 ในทรรศนะของท่าน ในปัจจุบัน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ อำนาจหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3.4 จากการดำเนินการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายที่ผ่านมาของท่านพบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง และมีสาเหตุจากอะไร

.....

.....

3.5 ในทรรศนะของท่าน สิ่งใดคือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

.....

.....

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

4.1 ในทรรศนะของท่าน หน่วยงานของรัฐควรปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายตามอำนาจหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4.2 ในทรรศนะของท่านภาคประชาชนควรทำอะไรเพื่อร่วมป้องกันการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

.....

.....

ส่วนที่ 5 อื่น ๆ

.....

.....

เลขที่โครงการ	220/64
วันที่รับรอง	4 ต.ค. 64
วันหมดอายุ	3 ต.ค. 65

แบบสัมภาษณ์ด้านมุมมองของผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของ
เสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....ปี..... ณ.....

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของนิสิตปริญญาเอก หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ คือ

- (1) ศึกษารูปแบบการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- (2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายภายในของประเทศไทย นโยบาย มาตรการของรัฐ การดำเนินการของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย
- (3) แสวงหาข้อเสนอแนะต่อการป้องกันและปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 5 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 ความสำคัญและผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายต่อประเทศไทย
- ส่วนที่ 3 ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอในการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย
- ส่วนที่ 5 อื่นๆ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

- 1.1 ชื่อ-สกุล.....
- 1.2 ตำแหน่ง.....
- 1.3 หน่วยงาน.....

- 1.5 ระดับการศึกษา.....
- 1.6 ประสบการณ์ทำงาน.....

เลขที่โครงการ	220/64
วันที่รับรอง	๕ ต.ค. ๖4
วันหมดอายุ	3 ต.ค. 65
หน้า 1 จาก 2	

ส่วนที่ 2 ความสำคัญและผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายต่อประเทศไทย

2.1 ในฐานะที่ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม ท่านเห็นว่าปัญหาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายมีความสำคัญอย่างไร

.....

.....

2.2 ในทรรศนะของท่านผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายต่อประเทศไทยนั้นเป็นอย่างไร

.....

.....

ส่วนที่ 3 ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

3.1 ในทรรศนะของท่าน กฎหมายระหว่างประเทศมีสิ่งใดที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และอย่างไร

.....

.....

3.2 ในทรรศนะของท่าน กฎหมายภายในของประเทศไทย ตลอดจนนโยบาย มาตรการของรัฐ มีสิ่งใดที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย และอย่างไร

.....

.....

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอในการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมาย

4.1 โปรดอธิบายข้อเสนอในการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในทรรศนะของท่าน

.....

.....

เลขที่โครงการ 220/64

วันที่รับรอง 4 ต.ค. 64

วันหมดอายุ 3 ต.ค. 65

หน้า 2 จาก 2

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุตที่ 2
 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 อาคารจามจรี 1 ชั้น 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
 โทรศัพท์ : 0 2218 3210-11 E-mail: curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 239/2564

ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 220/64 การศึกษาการเคลื่อนย้ายของเสียข้ามแดนอย่างผิดกฎหมายในประเทศไทย

ผู้วิจัยหลัก นายเชาว์วัศ สุกุลวรวิทย์

หน่วยงาน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุตที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดยยึดหลัก ของ Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines และ The international conference on harmonization – Good clinical practice (ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ
 (ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)
 ประธานคณะกรรมการ

ลงนาม พงษ์พ ตรีคุณ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หนึ่งหทัย แรงผลสัมฤทธิ์)
 กรรมการและเลขานุการ

รูปแบบการพิจารณาทบทวน: แบบลดขั้นตอน

วันที่รับรอง: 4 ตุลาคม 2564

วันหมดอายุ: 3 ตุลาคม 2565

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

1. ข้อเสนอโครงการวิจัย
2. ประวัติและผลงานของผู้วิจัย
3. เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
4. หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย
5. แบบสัมภาษณ์

เลขที่โครงการ	220 / 64
วันที่รับรอง	4 ต.ค. 2564
วันหมดอายุ	3 ต.ค. 2565

เงื่อนไข

1. ผู้วิจัยรับทราบว่าเป็นการผิดจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยฯ
2. หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ใช้เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น
5. หากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลที่ขออนุมัติจากคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณารับรองก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 03-13) และบทความผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งบทความผลการวิจัย ภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานในการปิดโครงการ
8. โครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติโครงการโดยการพิจารณาทบทวนแบบกรณียกเว้น (Exemption review) ปฏิบัติตามเงื่อนไข ข้อ 1,6 และ 7 เท่านั้น

Office of the Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Subjects:
The Second Allied Academic Group in Social Sciences, Humanities and Fine and Applied Arts
Chamchuri 1 Building, Room 114, Phayathai Road, Wang Mai Sub-district,
Pathum Wan District, Bangkok 10330
Telephone number 0 2218 3210-11 E-mail curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 239/2564

Certificate of Research Approval

Research Project Number 220/64 A STUDY ON ILLEGAL TRANSBOUNDARY MOVEMENT
OF WASTE IN THAILAND

Principal Researcher Mr. Chaowat Sarkulworawit

Affiliation Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

The Research Ethics Review Committee for Research Involving Human Subjects: The Second Allied Academic Group in Social Sciences, Humanities and Fine and Applied Arts at Chulalongkorn University, based on Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines and the Principle of the international conference on harmonization – Good clinical practice (ICH-GCP) has approved the execution of the aforementioned research project.

Signature Theraphan Luangthongkum Signature นงหทัย รังปณสมร
(Theraphan Luangthongkum, Ph.D.) (Nunghatai Rangponsumrit, Ph.D.)
Chair Secretary

Research Project Review Category: Expedited Review

Date of approval: 4 October 2021

Expiry date: 3 October 2022

Documents approved by the Committee

1. The research proposal
2. The researcher CV
3. The information sheets for research participants
4. The informed consent forms
5. The guide questions for interviews

Protocol No.	220 / 64
Date of Approval	- 4 OCT 2021
Approval Expiry Date	- 3 OCT 2022

Conditions

1. The researcher has acknowledged that it is unethical if he/she collects information for the research before the application for an ethics review has been approved by the Research Ethics Review Committee.
2. If the certificate of the research project expires, the research execution must come to a halt. If the researcher wishes to reapply for approval, he/she has to submit an application for a new certificate at least one month in advance, together with a research progress report.
3. The researcher must conduct the research strictly in accordance with what is specified in the research project.
4. The researcher must only use documents that provide information for the research sampling population participants, their letters of consent and the letters inviting them to take part in the research (if any) that have been endorsed with the seal of the Committee.
5. If any seriously untoward incident happens to the place where the research information, which has requested the approval of the Committee, is kept, the researcher must report this to the Committee within five working days.
6. If there is any change in the research procedure, the researcher must submit the change for review by the Committee before he/she can continue with his/her research.
7. For a research project of less than one year the researcher must submit a report of research termination (AF 03-13) and an abstract of the research outcome within thirty days of the research being completed. For a research project which is a thesis, the researcher must submit an abstract of the research outcome within thirty days of the research being completed. This is to be used as evidence of the termination of the project.
8. A research project which has passed the Exemption Review, must observe only the conditions in 1, 6 and 7.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	เชาว์วัศ สกุลวรวิทย์
วัน เดือน ปี เกิด	3 ตุลาคม 2521
สถานที่เกิด	สุรินทร์
วุฒิการศึกษา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY